

ספר

אהבת ציון וירושלים

כ"ל

שנויי נוסחאות וגירסאות

מתלמוד ירושלמי

הנמצאים בספרי הראשונים, בדפוסים ישנים ופראגמעטין כתבי יד
עם הערות ותקונים.

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תש"ט

סני

בער ראמנער

נין ונכד להנאון בעל פנים מאירות ז"ל.

מ'ס' שקלים. מסכת חגיגה.
מסכת מועד קטן.

נדפס ברשות בת המחבר
גב' שרה סלונימסקי מניו-יורק
ונכדתו גב' דליה קאופמן מירושלים
בת דבורה ויעקב ריאר הי"ד

נדפס מחדש ירושלים, תשכ"ו
במהדורת צילום מצומצמת

GR01
Storage A

20

7/12/0

. B 0 0

v. 1

0101

אהבת ציון וירושלים.

מ' שקלים.

פ"א ה"א במשנה ומתקנין את הדרכים וכו'. כבבלי מו"ק ' ע"א באחד באדר וכו' ויוצאין לקחין את הדרכים ולתקן הרחובות ולסור המקואות וכו'. ולפנינו בשניים. ועי' בתוספתא שקלים ריש פ"א.

פ"א ה"א ולמה באחד באדר וכו'. מוכא בס' והזהיר (תשא). ובילקוט שמעוני עה"ת ר' השפ"ב מוכא בהרבה שניים.

פ"א ה"א ר' שמואל בר רב יצחק. בילקוט הנ"ל אמר ר' יצחק.

פ"א ה"א ותני עלה ביום שהוקם המשכן. ס"ע פ"ו. ועי' באצו"ר רה"ש 7.

פ"א ה"א ר' מבי ר' יאשיה בשם כהנא. בילקוט הנ"ל ר' מבי ור' יאשיה

בשם ר' (ליתא) כהנא נאמר כאן חרשו (חדשי) ונאמר להלן חרשו (חדשי) וכו'.

פ"א ה"א ואמר סופא דל כן. בילקוט הנ"ל ואמר סופא דלא כי (דל כן)

הא מתניתין דהניא (כהרא דתני) וכו' יכול יהא תורם באיזה רגל (חדש) שירצה נאמר כאן חדשי וכו'.

פ"א ה"א מהו טשמעין וכו'. בערוך (רל"ז) ערך שמע בתחילה שקלים

באחד באדר טשמעין על השקלים ירוש' מהו טשמעין (טשמעין) ר' חונא אמר

מכריון וכו'. ובס' והזהיר מהו טשמעין וכו'. ובשבלי הלקט (קצ"ג) ומפורש

בירושלמי מאי טשמעין? (טשמעין) מכריון וכו'. ובפי' על שקלים למפרש קרמון

(בכיה האוצר א', ס"א ע"ב) ירושלמי מאי טשמעין מכריון כמה דאת אמר

ויתנו קול ביהודא וירושלים להביא לה' משאת משה עבד האלהים (ו' מלות

ליתא) וכתב הר' אליעזר מנרמיווא דל"ג הכי דלא כתיב ביה השמעה, אלא

ה"ג ואשר ישמעו ויעבירו קול בכל עריהם וכו' ולי נראה דאין צריך למחוק

הגירסא דלא מייתי ראייה על השמעה שהוא לשון הכרזה, אלא מייתי ראייה שצריך

לזרו את ישראל להביא חובות המוטלין עליהן ואין סומכין לומר שיביאום מעצמם

עכ"ל. ובהכותב בעין יעקב בשקלים וכתב הרא"ש עליו וז"ל ול"ג דאין צריך

למחוק הגירסא דלא מייתי ראייה על השמעה שהוא לשון הכרזה אלא מייתי ראייה

שצריך לזרו את ישראל וכו'. ומה נראה שבעל הפי' בהכתי' הנ"ל הוא הרא"ש.

ובהנהגות הב"ח כאן וכ' הרא"ש שאין צריך למחוק הגירסא דלא דייק על השמעה

וכו'. ונראה שהב"ח לקח זה מהכותב בעין יעקב הנ"ל. ובכל המס' שקלים

לא נראה שהיה להב"ח פי' הרא"ש ופי' הרא"ש על שקלים מוכא בכמה מקומות

בפי' ר"ש שיריליו המוכא במלאכת שלמה על שקלים. וזולה פי' על מס' שקלים

טהר"א מנרמיווא והרא"ש הנ"ל. נזכר בסמ"ג עשין פ"ה (ב' פעמים) פי' על

שקלים מר' יצחק בר' אשר. והפי' הזה נזכר בכמה מקומות בתו"י ביזמא בשם

ריב"א. ופי' הראב"ד על שקלים היה עוד לפני הר"ש שיריליו שזכרו, כפי

עדות ר"ש הערני במלאכת שלמה בשקלים פרק נ' ה"ב ובהקדמתו לירושלמי ברכות

(ר' מאינן). ופ"י ר' משה תק"ו ז"ל על שקלים הנוכר במנדל עז (שקלים פ"ג ה"ד) ע"ש. וע"ד ר"מ תק"ו ע"י אצו"ר שביעית צד 49 שורה 11. ונוכרו מהראשונים תוספות על נדרים מר"מ תק"ו. ובהרשימה מכת"י טאקסמארד מניבוער (צד 80) טובא פירושים על שקלים. א' מר' משולם. וזכר שם כמה פעמים רבו ר' דוד בר' קלונימוס, ונראה שזה ר' משולם היה בנו של ר' דוד הנ"ל. וניכרו שניהם בהגהת אשרי ספ"ב דכהובות. ב' ממפרש בלתי נודע שמוכר כמה פעמים רש"י. ובגליון שם נזכר ר' שמואל בר שניאור. ג' שם (צד 110) נזכר פ"י על שקלים ממחבר בלתי נודע.

פ"א ה"א ר' חלבו ורב חונה. כס' והוהיר אמר ר' חלבו בר חונא (רב) בשם ר' חייה רבה. וכן הוא שם לקמן בזה ההלכה. וע"י באהבת ציון וירושלים למגילה צד 6. **פ"א** ה"א כדי לעשות פומפי לדבר. כעין זה בירושלמי יומא פ"ב ה"ג. ושם פ"ב ה"א כדי לעשות פומפי לדבר. ובסוכה פ"ד ה"ו כדי לעשות פומפי לדבר. ובכריתא במגלת תענית פ"א מפני שהיו צדוקין אומרים מביאין תמירין משל יחיד וכו' וכשנברו עליהם ונצחוהו התקינו שיהיו שוקלין שקליהן ומניחין אותן בלשכה וכו', וע"י גראמץ ח"ג נאטע א' אות כ'.

פ"א ה"א ר' יהודה בר פזי בשם רב. וכו"ה בילקוט ובס' והוהיר הנ"ל. ויותר קרוב לאמר שתיבת רבי ר"ת. ר' יוחנן. כי לא נמצא בס"א שיאמר ר"י בר פזי בשם רב. ומה שכתוב במדרש אסתר פ"ד פסוק והקרוב כשנתחתן ר' יהודה בן פזי לר' בקשו וכו'. זה לקח בעל המדרש בירושלמי שבת פ"ב ה"ג ומכנה הדריות. אולם שם כתוב דבר פזי. והוא כננו למשפחה ולא שם פרטי. ובש"ת ריב"ש ס' רע"א בירושלמי דבי הושעיא ודבי בר פזי וכו'. וכ"ש בירושלמי סנהדרין פ"ב ה"ג ר' יודה בר פזי בשם ר' פזי בשם ר' יוחנן וכו' (כן בדפוס) קראקא וימאכיר וקראמאשין וכן הביאו בירושלמי היוחסין וסדר הדריות). אולם בר' חזיניציאה ליתא המלות: בשם ר' פזי.

פ"א ה"א הן נקרא וכו'. בשנויים בילקוט עה"ת ר' שם"ח הן נקרי ולא נבעית (נבחה) וכו' וע"י ביזר שם ובס' והוהיר.

פ"א ה"א א"ר בא בר אחא. בילקוט הנ"ל א"ר אחא בר אבא. ובע"י ר' אבא ב"א. ובס' כבוד חכמים (המכורג תס"ג) אר"ב רב אחא.

פ"א ה"א על אפי של אוסה זו. בס' והוהיר על אופנה של אוסה זו. ובפירש"י ב"ר פ"ד כדגרסינן בשקלים אין יכולין לעמוד על אופי זו וכו' ע"ש.

פ"א ה"א הנא ר' יוסי בר"ח וכו'. מדרש הנאים דברים (צד 2).

פ"א ה"א ר"ח בשם רשב"ג. טובא כס' והוהיר ובילקוט עה"ת ר' שם"ג וברש"י השא ל' מ'ו בשנויים. וע"ש בהערות ירד"י הרב רי"ל קרינסקי ג"י במקורי רש"י שם.

פ"א ה"א תרומת שקלים לקרבן. ע"י משנה זכחים צ' ע"ב כל האשכות שנתורה וכו' בכסף שקלים וכו'.

פ"א ה"א אף בפרשה הזאת. בילקוט הנ"ל אף בפרשה זו (הזאת) שלש הרומות מחצית השקל תרומה לה' (שמות ל' י"ג) יהן תרומת ה' (שם ל' י"ד) לתת את תרומת ה' (שם ל' מ"ו). ולפנינו בדו"ו כ"ז חסר.

פ"א ה"א שכל המצות הנהגות בא"ש נהגות באדר הראשון. בר' וימאמר הג' שהמצות הנהגות באדר שני אינן (ליתא) נהגות בא"ר. וכן הוא בס' והוהיר. ובמגילה (פ"א ה"א בדו"ו) אלא ללמדך שהמצות נהגות באדר שני.

ובתוספתא

בהוספתא מגילה פ"א (שעם הר"ף) שכל מצות שנוהגת באדר השני נוהגת באדר הראשון ר"א ב"ר יוסי אומר משום ר' זכריה בן הקצב אין צריכין לקרותה באדר השני שכל מצות הנוהגת באדר שני אין נוהגת באדר ראשון וכו'.

פ"א ה"א ר' בא ר' ירמיה בשם רב. ביד מלאכי סי' ר"ג הנהיג ר' פלוני במקום פלוני כר' פלוני לא ששמע מזה דפסק הלכה כמותו כן למדתי מן הירושלמי דפ"ק דשקלים דקאמר ר' ברכיה בשם רב (ר' בא ר' ירמיה בשם רב) וכו' הלכה כרשב"ג ר' חנא דציפורי (ר' חונה רבה דציפורין) אמר הנהיג ר' חנינא בציפורי (בציפורין) כהרא דרשב"ג לא אמר אלא הנהיג אבל הלכה (הא להלכה) לא ע"ב (בירושלמי) עכ"ל. ועי' דמאי פ"ה ה"ט וגיטין פ"ד ה"ט ר' חונא רובא דציפורין אמר הנהיג ר"ח בציפורין כהרא דר' שמעון. וכן הוא בב"ס. **פ"א ה"א אלא** שכתבין אדר השני תניין. הוספתא מגילה פ"א וע"ש. ובס' התרומות (שער נ"ה אות א') גרסינן בשקלים לענין שטרא מאי הניהוה ר' מאיר אומר (ה' סלות ליתא) ראשון כותב ראשון שני כותב סתם ר' יהודה אומר ראשון כותב סתם שני כותב שני (לפנינו משונה) ובכל מקום שנחלקו ר' מאיר ור' יהודה הלכה כר' יהודה והא מלהא כנדרים מיהי לה אנב גררא וכו' ע"ש ובס' זוהיר. ובנוסחאות הבבלי קצת כגו' התרומות הנ"ל. ועי' בפירוש בד' קראטאשין.

פ"א ה"א מהקנין את הדרכים וכו'. בהגות הגר"א בשקלים כאן: ה"ג מהקנין את הדרכים תמן חנינן משקין בית השלחין וכו'. והגר"א מוחק כאן כל הברייתא אלו הן צרכי רבים וכו'. אבל מכפי שנראה כמסוך להרמב"ם בפ"י המשוניות כאן היה כ"ז בירושלמי כאן.

פ"א ה"א ופורין ערכין וכו'. ברמב"ם (ערכין פ"ח ה"א) בט"ו באדר וכו' וגובין את הערכין וכו'. וככ"ס ג"ס ובירושלמי אלו הם צרכי הרבים פורים ערכין וחרמין והקדשות וכו'. ועי' לקמן ס"ש בכ"ק פ"א ה"א.

פ"א ה"א את המנעל מעל גבי האימוס. וכו' כמז"ק פ"א ה"ב ובביצה פ"א ה"ב. ובדפוסים החדשים האימוס. ובהכותב בעין יעקב שקלים (וזניצאי שפ"ה) בירושלמי ופורקין את המנעול מעל גבי המים (האימוס) ואין מחזירין אותם (אותו) ר"ל שצפיקין הגבים שהמים מכונסים בהם לבני אדם בגלל שישתו מהם ביטות החמה, והכוונה כי כל"מ שהיה מאלו הדברים תלוי ומסוגר וכו' שזורים וממרים להשלימו ולהניעו לתכליתו מחצי חרש אדר עכ"ל. ודבריו נובעים מפ"י המשנחה להרמב"ם כאן. וז"ל ואמרם צרכי הרבים ביארם בירושלמי ואמרו אלו הן צרכי רבים וכו' ופורקין את המנעול מע"ג המים ואין מחזירין אותו ר"ל שצפיקין הגבים שהמים מכונסים בהם וכו'. ובפיה"ש להרמב"ם כמז"ק פ"א לא זכר הירושלמי השנוי שם. ועי' ברע"ב. בדפוס זיטאמיר בירושלמי כאן הגי' ומפרקין את המנעול מעל גבי המים. וזה הגהה בגוף הירושלמי עפ"י גי' הרמב"ם הנ"ל.

פ"א ה"א הפהר שהיתה השנה אפילה. בחי' ריבבין כלאים ל"ק כדמתרין בירושלמי כאן בכבוד כאן באפיל, ובבבלי עוד מתרצין כאן בורעים כאן בירקות.

פ"א ה"א ר' עזויאל. בבבלי בט"ס: ה' עזיה וכו'. ועי' אצו"ר כמז"ק פ"א ה"ב.

פ"א ה"א ר' אילא בשם רשב"ג ועברו וכו'. רוב הלכה זו מפורש בתוס' שקלים פ"א.

פ"א ה"א אם היה חורש. בערוך (רל"ז) ערך חרש וברא"ש שקלים וכו' והיה חורש בנתים.

פ"א ה"ב שהיו נהנין מן הכלאים. בשנויים בבבלי מ"ק ו' ע"ב וע"ש. ובס' זוהרד שהיו נהנין מן הגזל וכו'. ובריבבין בשקלים כאן טובא כל המאמר בשנויים.

פ"א

פ"א ה"ב ר' יוחנן בריה דריב"א. בשרידי ירושלמי דר' יצחק בר אחא. אבל שם (צד 121) נראה שהיתה הגי' כמו שהיא לפנינו.

פ"א ה"ב של ביה ר"ג עיבורה במוצ"ש מיד. כבבלי סנהדרין י"ב ע"א של ביה ר"ג הו' מעברין במוצאי שביעית (מיד). וברש"י שם הגי' ביה רשב"ג. ועי' ברש"ל שם ובר"ם.

פ"א ה"ב ואר"א בשם רשב"ל דב"ש היא. בפאה פ"ה ה"א ר"א בשם רשב"ל דב"ש היא דב"ש אומרים הבקר לעניים הבקר (י' מלות חסדות כאן). וכן הוא בשם הירושלמי כר"ש פאה שם. ובהגהות הגר"א שם הגי'ת: נ"ב ברם ככה עניים ועשירים איכלים. וז"ה בשקליב בד' זוטאמור ברם כב"ה עניים אוכלים ומעשרין זצ"ל ועשרין. והנהה זו נובע מירושלמי פאה דפוס אמשטרדם. וגם מ"ס עניים מעשרים. ועי' במשנה א' פ"ו דפאה ובה"א אינו הקבד עד שיבקר אף לעשירים במשומה. ועכשו ראיתי בשרידי ירושלמי (121) שהגי' כמו שהוא בפאה הנ"ל.

פ"א ה"ב וא"ל ר' יוסי שהוא פטור ממעשרות דבריו הכל משום קנס. כל המאמר הזה הוא בשבט כאן כי בפאה הנ"ל סה"א ר' מנא בשם רשב"ל דב"ש א"ל ר' יסא שמענו זכו' ינשנה משם כאן. ובכאן צ"ל כמו שהוא שם בפאה בריש ההלכה ה"א בשם רשב"ל דב"ש זכו' א"ל ר' יסא שמענו שהוא פטור ממעשרות שהבקר ב"ד הבקר.

פ"א ה"ב וא"ל ר' יוסי. בפאה הנ"ל ר' יסא. ובמלאכת שלמה בפאה שם: ובירושלמי טוקי לה ריש לקיש כב"ש דאמרו הפקר לעניים הפקר זור' יוחנן (וגי' המלאכת שלמה יותר נוחה) טוקי לה כב"ה ופטור ממעשר משום דהפקר ב"ד הפקר זכו'.

פ"א ה"ג במשנה במ"ז בו שולחנות יושבין במדינה. במס' סופרים פכ"א (הוצאה מיללער ז"ל) כ"ד (ליתא) ובמ"ז יושבים שולחנות של חסידים, בכפרים ב"ד וככרכין במ"ז בו (ט' מלות ליתא, ועי' מ"ש מיללער שם) וכרמב"ם (שקלים פ"א ה"ט) במ"ז בו ישבו השלחנים, ככל מדינה ומדינה (ליתא) זכו'. ובפי' הראב"ד לתו"כ (אמור פ"ו) זתנן בשקלים במ"ז באדר שולחנות ישובות (יושבין) זכו'. וז"ה בדרשות אבן שועיב עה"ה (כ"ט ע"ב).

פ"א ה"ג במשנה התחילו למשכן. בתו"כ אמור פ"ו אין כופין את הצנור ע"כ זכו'. ובפי' ר"ש משאנן זא"ה והא דתנן כשישבו שולחנות (ליתא) במקדש התחילו למשכן, היינו בוחורים. כדקתני את מי ממשכנין יזים זכו', ועוד התם דממשכנין, לאו משום שאינם רוצים להביא, אלא כדי לסהר ולהביא עכ"ל. ועי' בפי' הראב"ד שם.

פ"א ה"ג במשנה וישראלים. בפי' הראב"ד לתו"כ הנ"ל: וישראל.

פ"א ה"ג אין ממשכנין עד שיביא שתי שערות. ברזק (רל"ב) אבל לא ממשכנין מאחר שאינו בן עשרים (ר' מלות ליתא). וז"ה דעה כמה מהראשונים. ועי' ברמב"ם (שקלים פ"א ה"י) ובכ"ם ובמעשה רוקח שם. ובפ"זם לפרשת שקלים: מכן עשרים שנה יתנדבו בחנינה זכו'. כלשון המקרא.

פ"א ה"ג אין ממשכנין עד שיביא שתי שערות. במעשה רוקח הנ"ל שוב מצאתי גירסא אחרת בירושלמי עם פי' חדש על סדר זרעים דקתני ולמשכן אין ממשכנין אעפ"י (ער) שהביא שתי שערות זכו' ע"כ וישרה בעיני הרבה זכו'.

פ"א ה"ג את הכתנים לפני דרך הכנור. ברמב"ם (שקלים פ"א ה"י) ואין

ממשכנין

ממשכנין את הבהנים לעולם מפני דרכי שלום. ובכסף משנה שם ובירושלמי כיני
 מתניהוין אין ממשכנין הבהנים מפני דרכי שלום (דרך הכבוד). ועי' ברע"ב ובהוי"פ.
פ"א ה"ד במשנה בן כוכרי. וכבבלי מנחות כ"א ע"ב ובערכין ר' ע"א בן
 כוכרי. ובערוך (בן כוכרי) גרס בן כוכרי, וע"ש בערוך השלם. ובילקום עה"ת
 שפ"ו בר' שאלוניקי בן כוכרי. ובעין יעקב כאן: בן כוכרי. וכן טובא שם בשם
 הרמב"ם והרא"ש. ובהקדמה לפיהמ"ש להרמב"ם בורעים בן כוכרי. ולגי' הספ"ג
 (רפ"ב) עשין קצ"ג במס' יוסא בן כוכרי (בר' קאפוסט בן כוכרי) היה ממונה
 על הפקיעות וכו'. ועי' לקמן במשנה ב' בפ"ה.

פ"א ה"ד א"ר ברכיה טעמא דר' יוחנן בן זכאי וכו'. בסדר הדרות (199)
 ר' ברכיה בשמו (בשם ר' יוחנן ב"ז). ואולי כיון לכאן. ומ"ש בירושלמי ברכות
 פ"ד ה"א ברפוס חייניציא (7. 2. 15) ד' חייא בר ווא מצלי וכו' ר' ברכיה
 חכניה קרי ק"ש וכו'. וביוחסין השלם (צד 155) הגי' ר' יוסא ור' חייא
 ברונה מצלי לנ' שעין ר' ברכיה חתניה (חמוניה) הוה קרי וכו'. ובויקרא רבה
 פ' ל' ברכיה ור' חייא אבווי וכו'. ועי' אצו"ר בשבת צד 139.

פ"א ה"ד זה יהנו י"ב שבמים יתנו. בפירש"י ערכין ר' ע"א מפרש במס'
 שקלים דכתוב זה יתנו זה בנכסריא י"ב שבמים דהיינו נמי שבט לוי וכו'. ועי'
 בתוס' שם ד"ה כל. וכ"ה בס' והזהיר (תשא).

פ"א ה"ד חטאת יחיד סתה וכו'. בילקום עה"ת שפ"ו ד' שאלוניקא בשנויים.
 וברייב"ן בירושלמי אמר (ליתא) ר"ש בשם ר"ה וכו'.

פ"א ה"ד שאין חטאת ציבור סתה ר"א תמות. הוספתא יוסא פ"ג.

פ"א ה"ד סותיב לן הו לא נרבת. בשרידי ירושלמי זא' לא נרבת יחיד הוא (היא).

פ"א ה"ד ר"ו ור"ג חד אמר וכו'. בילקום הנ"ל ר' יהודה דאמר כל דעבר בימא

וכו' ור' נחמיה דאמר כל דעבר על פקודיא וכו'. ועי' בהרא"ש טובא בעין יעקב ובס'
 והזהיר הנ"ל. ובפיוט לפרשה שקלים כל העובר בימה, ישקלו שקל בלי מחומה וכו'.

פ"א ה"ד כל דעבר על פקודיא. אונקלוס ויונתן סתרגמים על מנייניא.

ובערוך ערך סך (רל"ז) ובירושלמי בראש שקלים כל העובר על הפקודים כל

דעבר על סכומא (פקודיא) סכי (ליתא). וברייב"ן ירושלמי כתיב כל העובר

וכו'. ובתוס' מנחות כ"א ע"ב ד"ה כל לכן כוכרי אפילו ליום פטורים כמו כהנים

כדמפרש טעמא במס' שקלים כל העובר על הפקודים ושבת לוי לא נפקר אבל

ויב"ו דריש כל העובר עובר בים סוף וכו'.

פ"א ה"ה במשנה הנכרי וכו' אין מקבלין מידן. ברייב"ן: הנכרי והכותי

ששקלו מקבלין מידן ירושלמי הפתר וכו'. ואולי מ"ם הוא.

פ"א ה"ה במשנה קיני יולדות חטאות ואשמות. במשנה שבמשניות מוסף:

אבל נדרים ונדבות מקבלין מידן (ה' מלות ליתא). וכגירסתינו כן בכסף משנה

(מעשה הקרבנות פ"ג ה"ב). אבל בלחם משנה שם אבל נדרים ונדבות וחטאות

ואשמות מקבלין מהן וכו' כך היא הגירסא במשנתנו ונראה דמ"ם הוא וצ"ל

ואין מקבלין מידן קיני זבים וכו' אבל מקבלין מהן נדרים ונדבות וכו' דחטאות

ואשמות בהדי מילי דאין מקבלין וכו' אבל ראיתי לרבינו וכו' ונראה וראי דהוא

גרים כגי' דידן דגרסינן וכו' ע"ש ובמתניתא דב"ם ובפי' המשניות להרמב"ם כאן.

פ"א ה"ה במשנה כ"ש נדר ונדב מקבלין מידן. במתניתא דב"ם כל שהוא

נדר ונדב אין מקבלין מידם. ונראה שאין זה שני נוסח רק שם מ"ם שדילג

בנדר ונדב לנדר ונדב וצ"ל שם כמו שהוא לפנינו.

פ"א ה"ה לרבות את הגרים וכו'. וכויקרא רבה פ"ב סכס פרט לנו וכו'. וע"ש בספרשים. בא"ז ח"א השנ"ד מר' ישעיה ומאי דכתב מר דכתוב אדם לרבות את הגו וכו'. ע"ש וכתוב ויקרא פ"ב אדם לרבות את הגרים וברמב"ם שקלים (פ"ד ה"ח) וגוי שהתנדב מעות וכו' אין מקבלין ממנו ואפילו גר תושב שנאמר לא לכם וגו'. ובכ"מ שם ירושלמי פ"ק דשקלים וב"ש ואפ"ז גר תושב הוא נלמד מדמשהו הם כוהני עם הגוי וכו' וב"ש לגר תושב. ועי' בתשב"ץ ח"ג סי' ס"ג. **פ"א** ה"ה סכס להוציא את המשומדים. בדפוסים האחרונים את המומרים. ועי' בחולין ה' ע"א ובתשב"ץ ח"ג סי' מ"ז ואולי בעל העימוד ז"ל סמך על ברייתא דת"כ דהניא התם סכס להוציא את המשומדין שאינו סכס וכו'.

פ"א ה"ה אלא רישא בגוים וסיפא בכותים. בריבב"ן ירושלמי וכו' יש קני וכו' אלא רישא בגוים וסיפא בכותים הא דהני אין מקבלין אותם קאי ואצטרך לאשמעינן משום דכותים עומדין בין ישראל ומקיימין מקצה כן המצות אעפ"י כן אין מקבלין מהן וכו'.

פ"א ה"ה מתניתא פליגא על ר' יוחנן אין וכו'. בתוספתא שקלים פ"א אין מקבלין מהן נדכה להקדש בדרך הבית ואם הקדישו הקרישן הקדש. ועי' ערכין ה' ע"ב. **פ"א** ה"ה מתניתא פליגא על רשב"ל הכל שהן שהן נודרין ונידרין. תוספתא ערכין פ"א.

פ"א ה"ה פתר לה עולה וכו'. בפ"י ר"ש משאנן לה"כ (בתקו"ת פ"ג) והא דאמרינן התם וזה מורים שהגברי נודר ונודב, התם נודר להביא עולות כדמפרש בנמרא דשקלים אבל להביא לדרך הבית אינו נודר וכו'. ובפ"י הראב"ד שם ואיכא למימר מאי נודרין עולות והכי איתא בשקלים ירושלמי עכ"ל ועי' מנחות ע"ג ע"ב.

פ"א ה"ה מעתה אין מקבלין מהן וכו'. ברמב"ם (מהנות עניי"ם פ"ח ה"ח) וע"ש בכ"מ, ובפ"י המשינות להרמב"ם ואמרם בהש"ם אין מקבלין מהם לא (ליתא) לאמה המים ולא (ליתא) לחומת העיר ולמנדלותיה ר"ל ירושלים לפי שאמרו וכו'. ובסמ"ג עשין קל"א גוי שאמר דפי עלי וכו' שאין מקבלין מן הגוים נדר או נדכה לחוק בדרך הבית או בדרך ירושלים שנאמר לא לכם וכו' וכן מביאה בירושלמי דשקלים.

פ"א ה"ז במשנה אבל לא כהנים. ברמב"ם (שקלים פ"ג ה"ב) וכן הכהנים פטורים מן הקלבון. ובכסף משנה שם: נלמד ממה ששנינו השוקל ע"י כהן וכו' ויש ספרים שגורסים במשנה דלעיל בהדיא אבל לא כהנים.

פ"א ה"ז במשנה השוקל על יד העבד ע"י האשה ע"י הכהן וכו'. בכסף משנה (שקלים פ"ג ה"ב) שם (במשנה) השוקל על יד כהן (הכהן) על יד אשה (האשה) ע"י עבד (העבד) ע"י קמן (הקמן) פטור וכו'.

פ"א ה"ז במשנה הקמן פטור. בס' והזהיר ע"י הקמן אסור.

פ"א ה"ז במשנה על ידו ועל יד חבירו חייב בק"א. הר"ש שירילוי כתב: הכי גרסינן ואם שוקל על ידו של חבירו חייב שני קולבנות וכו' והנוסחא שכתבתי כצאתי בספר ישן מאד שנכתב בשנת חמשת אלפים ושבעים והיא העיקר וכו' עכ"ל. ובילקוט עה"ה ד' שאלוניקי ואם שקל על ידו ועל יד חבירו חייב שני קלבונים. וזה כני' הכת"י הנ"ל.

פ"א ה"ז מתניתא דר"מ וכו'. במלאכה שלמה כאן: והילך לשון הירושלמי תני אלו חייבין בקולבין (כנראה שצ"ל וכו' וקאי על מתניתין) קולבין א' רס"א אומר

אומר שני קלבנות מתניתא דר"ם היא (ליתא) דר"ם אמר כשם ששקלו הורה (אע"פ שאין שקלו תורה, ועי' ברפוס ויטאמיר) כך קלבנו תורה (סבר ר"ם וכו') דאר"ם מין מטבע וכו'. ובחי' ריבבין ירושלמי אע"פ שאין שקלו הורה קלבנו (קלבנו) תורה כלומר אע"פ שלא נתחייב לתן השקל על חבירו הואיל שנותן יתן גם הקלבון סבר ר"ם וכו' פי' אם נתן שקל שלם ולא נתן בתורת קלבון ההוספה אפילו הכי פטור בקלבון וכו'.

פ"א ה"ו כמין מטבע וכו'. רבה נשא פי"ב. ובתרגום ינתן שמות ל' י"ג ובהוס' חולין מ"ב ע"א ד"ה זאת דאמר במדרש כמין מטבע אש הראה הקב"ה למשה וכו'. ועי' בחי' מהרי"ם כתובות צ"ט. ובחי' ריב"ב הג"ל ובהוס' מנחות כ"ט ע"א ד"ה שלשה.

פ"א ה"ו אחד שקל שהוא נהן וכו'. בחי' ריבבין ירושלמי אמר ר' אלעזר (לעזר) דר"ם וכו' רב אמר ד"ה היא אחד שקל שהוא נוסל ואחד לדבר תורה (אחד שקל שהוא נותן ואחד שקל שהוא נוסל ואחד לד"ה וכו').

פ"א ה"ו רב אמר ד"ה היא. בשרידי ירושלמי ר' אמי דברי הכל היא אחד שקל נוסל ואחד לדברי תורה. על דעתיה דרבי (דרב) שלשה קלבנות אינן וכו'. ועי' לעיל.

פ"א ה"ו במשנה על יד שכינו. ברש"י חולין כ"ה סע"ב דתנן בשקלים וכו' או (ליתא) ע"י שכינו או (ליתא) ע"י בן עירו פטור וכו'.

פ"א ה"ו במשנה אם הלחם חייב. בילקום שאלוניקא הג"ל ואם תולה חייב. **פ"א** ה"ו במשנה האחין השותפין וכו'. לקמן בזה הפרק בה"ז האחין והשותפין שחייבין בקלבון ופטורין (פטורין) וכו'. וז"ה במתניתא דב"מ. אבל בקדושין פ"א ה"ו האחין השותפין. וברמב"ם (שקלים פ"ג ה"ד) האחים שעדיין לא חלקו וכו'. ובהשגחה הראב"ד שם לא מצאהי לזה שרש בגמרא ולא בתוספתא ולא בירושלמי ואני אומר שהמעהו מה שראה במקצת ספרים האחין והשותפין והוא מ"ס אלא האחין השותפין. ובמגדל עז שם מחלוקת ישנה הוא בין הספרים והסופרים במשנה זאת וכו' ובכל הספרים הישנים והשותפין בוא"ו וכן קבלה ר"ם ז"ל וכו'. ועי' בכסף משנה שם ובערוך ערך קלבון.

פ"א ה"ו במשנה כמה הוא קלבון. בכסף משנה (שקלים פ"ג ה"ז) שם (במשנה) כמה הוא שיעור (ליתא) קלבון מעה כסף (דברי ר"ם) וכו'.

פ"א ה"ו במשנה וחכ"א חצי מעה. עי' בתוספתא שקלים פ"א. ובערוך הג"ל (דפוס ראשון) ליתא מלה מעה. וכן ליתא בכפהור זפחה פמ"ז (שצ"ז). ובהוס' שבועות מ"ד ע"ב ד"ה התקבלת דמפרש במתני' כמה הוא קלבון חכמים אומרים חצי מעה וכו' ע"ש. ובפי' הראב"ד להו"כ (בחוקותי פרק י') וקשיא לי הא דהנן במשנת שקלים כמה הוא קלבון מעה כסף כדברי (דברי) ר"ם וחכ"א חצי מעה וכו' ע"ש.

פ"א ה"ו אמר ר' לעזר והן וכו' אמר ר' יוחנן וכו'. בכבלי בכורות ג"ז ע"ב מחלוקת בזה ר' ענן ורב נחמן. וזר' אלעזר ור' יוחנן אין זכר. ושם איתא ר' יעזר אמר ל"ש אלא שחלקו מ' וכו' ור' יוחנן אמר אפילו חלקו מ' וכו' ע"ש. ובהי' הרשב"א בקדושין כ"ח ע"ב דגרסי' בירושלמי וכו' א"ר אלעזר וכו' ע"ש. **פ"א** ה"ו ר' חזקיה אמר ר' ירמיה בעי וכו'. בכבורות ג"ז ע"ב א"ר ירמיה זעמים שחייבין בזה וזוה זעמים שפטורין מזה וכו' ע"ש.

פ"א ה"ו חלקו את הנכסים ואח"כ חלקו את הבהמה חייבין בזה וכו' וכו'. בירושלמי

בידושלמי בכורות שנדפס בימינו (ד' ל"ז ע"א) ה"ך עכידא חלקו הנכסים ולא חלקו הבהמה חייבין בזה וכו' חלקו הבהמה ולא חלקו הנכסים פטורין מזה וזוה. וזה נובע מהנהגת הגר"א בשקלים כאן שהגיה עפ"י הבבלי בכורות הנ"ל.

פ"א ה"ז אמר ר' מנא וכו'. בהשגות הראב"ד (שקלים פ"ג ה"ה) בירושלמי אמר ר"ס וכו' הן עיקר נכסין (נכסין). ובחי' ריבב"ן ירושלמי וכו' הן עיקר נכסין והייבן בקולבן (ב' מלות ליתא) פי' רוב נכסין הן בהמה.

פ"א ה"ז מפני שעשיהן וכו'. במגדל עו (שם) יפה עשה (הרכב"ם) שלא סמך על דברי ר' מנא דהא ר' אבין (אבון) אמר ר' שמי פליגי עליה סיד דגרסינן ר' אבין אמר ר"ש בעי מפני שעשאהן (שעשיהם) כארון (כאדם) אחר למעשר בהמה התפסרו (את פוטרו) מן הקלבנות (מן הקולבון) ע"כ ולשון בעי כמו מקשה וכן פי' הרב ר' משה תק"ו ז"ל ספי הקבלה וכו' ובחי' ריבב"ן מפני שעשיתו כאדם אחר וכו'.

פ"א ה"ז מעתה וכו'. בריבב"ן אלא (ליתא) מעתה אפילו חלקו וחזרו ונשתתפו שפטורין (חייבין) ממעשר בהמה פטורין מן הקולבן פי' יפטרו וכו' ועי' בפ"י רבינו הגנאל בביצה ל"ט ע"ב. ובידושלמי בכורות הנ"ל מעתה אפילו חלקו וחזרו ונשתתפו פטורים מן הקולבן והנינן חייבין בקולבן. וגי' זו לקח מהנהגת הגר"א בשקלים כאן.

פ"א ה"ז ר' בא וכו'. במגדל עו (שקלים פ"ג ה"ד) ועוד גרסינן בירושלמי וכו' רב ביבא (רבי בא) בר' (בשם) אבא בר ר"ה שני (הוא שני) אחין וכו'. ובריבב"ן ר' בא בשם ר' (ליתא) אבא בר הונא (רב התא) וכו' פי' הואיל וכו'. **פ"א** ה"ז הקולבנות נופלין. בריבב"ן ירושלמי להיכן הקולבון דולכין רמ"א לשקלים כלומר יתערכו רא"א לנדבה נדבת קיין לטובח ר"ש שוורי אומר וכו' ובתוספתא אינו טביא דברי י"א כלל. וכן הוא בתוספתא שקלים פ"א וע"ש בתוס' מנחות ק"ח ע"א ד"ה והמעה ופלוגתא היא בתוספתא דשקלים דתניא כמה הוא וכו'. **פ"א** ה"ז שולחנין היו וכו'. כל המאמר בס' והוהיד (ק"ג) וברמב"ם שקלים (פ"ג ה"ה) והקולבנות אינן כשקלים אלא מניחין אותן השולחנים בפני עצמן עד שיסתפק מהן ההקדש. ובהשגות הראב"ד שם הרבה מחלוקת יש בתוספתא ובידושלמי. וכן לירושלמי דילן. ובכסף משנה שם ירושלמי וכו' ר' אלעזר (לעזר) אומר לנדבה ר"ש (השוורי) אומר ריקועי פחים (זהב) צפוי (צפיוי) וכו'. ועי' במגדל עו שם.

פ"ב ה"א במשנה מצרפין שקלים דרבנות. אבל במתניתא דב"ט דרבנות כלשון המקרא. ובכורות נ"א ע"א דתנן מצרפין שקלים לרבנות. וע"ש בגליון ובפי' ר"ג שם ובפי' הערוך ערך דרכון. ובתוספתא בבא בתרא פ"י (שעם הרי"ף) דריאבנות זהב. ובמשנה שם (במתניתא דב"ט) דריבב"ן. ועי' בס' על כשבעה היהודים ללעזי צד 20 הערה 4.

פ"ב ה"א במשנה אם נתרמה התרומה. בכסף משנה (שקלים פ"ג ה"ט) משנה וכו' אם מנשהרמה התרומה וכו' ובני העיר שוקלים אחרים (ליתא) תחתיהם ואוקמה שמואל וכו'.

פ"ב ה"א במשנה אילו ואילו שקלים. במתניתא דב"ט אילו ואילו שוקלין. **פ"ב** ה"א במשנה ואין עולין להן לשנה הבאה. בבבלי יומא ס"ה ע"א תנן התם בני העיר וכו' ואין עולין להן לשנה הבאה ר' יהודה אומר עולין להן לשנה הבאה (ו' מלות ליתא) מ"ט דר' יהודה אמר רבא קסבר ר' יהודה וכו'.

פ"ב ה"א ויעשו אותן מרגליות. בפ"י רש"י בכורות נ"א ע"א ובספ' שקלים מפרש מעמא שמא תיזול מרגליות עו' ורוא הדין לכל שזה כסף שמא יזול ונמצא הקדש כפסיד אבל מיבעא לא זייל עכ"ל. ועי' בבבלי בבא מציעא ס"ד ע"ב. ובחי' ריבב"ן ירושלמי ויעשו אותן מרגליות כלומר מכל השקלים יקנו מרגליות ויקלו ממשואות זיהר, ושני שמא תזול המרגליות ונמצא ההקדש סמסיד זכו'. ובס' והוהיד והקשו בה חכמים ויעשו זכו'.

פ"ב ה"א ותנינן תמן זכו' ואין פודין בכלים. לפנינו בכורות ס"ט ע"ב במשנה ליתא המלות ואין פודין בכלים. וכן ליהא שם במתניתא דבני מערבא. **פ"ב** ה"א מתניהא בתקלין זכו'. בחי' ריבב"ן מתניהא זכו'. לא בדא כלומר בתקלין עתיקין מותר לקנות מרגליות ולא היישגין שמא תזול שאין באין אלא לחוכה העיר וטנדלוהיה. ובהו"ט ותו קשיא דבירושלמי מתניתין זכו' ומפני כן לבי אומר לי שהגירסא בירושלמי ה"ל להרמב"ם זכו'.

פ"ב ה"א אמר רב אבא ואפילו הימר בשומר שכר זכו'. בבבלי כ"ט ג"ח ע"א בשם רבה.

פ"ב ה"א א"ר יוסטא בי ר' סימון. האמורא הוה נזכר בירושלמי עירובין פ"ו ה"ד ר' יוסטי בי ר' סימון בשם זכו'. אולם בשו"ת הרשב"א ח"א סי' הרכ"ו מוכח הירושלמי וגורם ר' יוסי בר' סימון. וננוסחאות הבבלי בשקלים כאן כתוב בטעות. אמר ר' איסמניס בן סימון. ובספ' זו בנוסחאות הבבלי נמצאו בכמה מקומות ששמות האמוראים נשתבשו ע"י הסופרים.

פ"ב ה"א אתיא כמ"ד הורסין על הגבוי ועל העתיד לנכות ברם כמ"ד זכו'. בתוספתא שקלים פ"ב (הוצאת צוקערמאנדעל) הורסין על המשכון ועל העתיד לנכות דברי ר' מאיר ור' יוסי אומר הורסין על הגבוי ועל העתיד לנכות זכו' ר' שמעון בן אלעזר אומר לא היו עושין כן זכו'. וע"ש בהערות. ובבבלי בבא מציעא ג"ח ע"א דתניא הורסין על האביר ועל הגבוי ועל העתיד לנכות (מדוע לא נזכרה מדעת ר' יוסי הנ"ל?). ובהוס' שם ד"ה דהנן (כן בגמ' כה"י עי' ד"ס) הורסין על זכו'. דתניא גרסינן דאין זו כשנר בשקלים זכו'. ושם כחכות ק"ח ע"א דתנן הורסין עליו האביר זכו' (ג"כ לא נזכר מדעת ר' יוסי ורשב"א?) וע"ש ברש"י ותוס'. ובשטה מקובצת בכחכות שם וז"ל רש"י במהורא קבא כדהנן הורסין את הלשכה על השקלים שהובאו לידי שליחי ב"ד ונאבדו קודם שבאו בלשכה, ועל הגבוי שנכנס שליחי ב"ד ועדיין לא הגיע שיהא לשם ועל העתיד לנכות זכו' כדאמרין התם אם עד שלא הורמה התרומה נזרע לו אינו הייב באחריותו זכו' עכ"ל. וברש"י יומא ס"ה ע"א דתנן הורסין על האביר שלא נזרע. וז"ה בתו"י שם. ומכל אלה נראה שיהיה כתוב זה בשקלים במשנה א' פרק ב' וזכר לפנינו שם.

פ"ב ה"א על הגבוי זכו'. ברמב"ם (שקלים פ"ב ה"ט) על הגבוי שיש בלשכה ועל הגבוי שעדיין לא הגיע ללשכה ועל העתיד לנכות זכו'. ובכסף משנה שם: ורבינו נראה שגורם על הגבוי ועל דגבוי (ב' מלות ליתא) ועל העתיד לנכות זכו'. ובספ"ג (עשיין ס"ה) וכשהוא הורם מתכוין לתרום על הגבוי שיש בלשכה ועל האביר (ב' מלות ליתא, ועי' במשנה לעיל) פ"ו ר"ו (דוא ר' יצחק בר' אשר המפרש לשקלים) שהגיע ללשכה ואבד ועל הגבוי (כג"ה הרמב"ם) שעדיין לא הגיע ללשכה ועל העתיד לנכות זכו'. ובהג"ט שם: הספ"ג שם הזכיר ג"כ ועל האביר זכו'.

פ"ב ה"א אר"ל דר"ש היא וכו'. כס' והוהור בשניים, וברמב"ם (אימורי המזבח פ"ה ה"ח) הגונב עולת חבירו והקריבה סתם נתכפרו בה הבעלים הראשונים. ובכ"ס שם ירושלמי פ"ב דשקלים ובפרק מרובה נבי מהני' דר"ש אומר גונב קדשים שחייב באחריותו וכו' ע"ש. ובשרירי ירושלמי היא היא דר"ש דר' שמעון אמר אע"פ שקבלו עליהם בני העיר לשלם אין ההקדש יוצא בלא שבעה הפריש וכו'. **פ"ב** ה"א אע"פ שקיבלו בני העיר לשלם וכו'. ברמב"ם (שקלים פ"ג ה"ח) ואם אמרו אנשי העיר הואיל ואנו משלמין וכו' אין שומעין להן. ובכ"ס שם: ירושלמי בפרק ב' דשקלים.

פ"ב ה"א הפריש שקלו ואבר וכו' לניזבר. וברמב"ם (שקלים פ"ג ה"ח) מי שאבר שקלו חייב כאחריותו ער שימסרנו לניזבר וע"ש בכסף משנה. **פ"ב** ה"א ר' יוחנן אמר וכו' רשב"ל וכו'. הימא שלא נזכר כאן התוספתא שקלים פ"א המפריש שקלו ואבר והפריש אחר החתיו ולא הכפיק להקריבו ער שנמצא הראשון וכו'? וזוהר פלא שהלא הכיפא מהתוספתא הראשון יפול לחדתין וכו' טובאה כאן בסמוך?

פ"ב ה"א הני הראשונים וכו'. תוספתא שקלים פ"א. וכתו"ס כאן: הראשונים יפלו לשקלי השנה והאחרונים וכו' כדאמר ר' (ליתא) בירושלמי ופליגי אמוראי חד אמר הראשונים הן אותן שנננבו או שאברו (אלו ששלחו בני העיר החילה וכו') וכו' ע"ש.

פ"ב ה"א ר' פנחס בי ר' חנניה וכו'. במגדל עו (שקלים פ"ג ה"ט) ובכ"ס שם ר' פנחס ברבי חנינא. ובירושלמי דפוס ויטאמיר ר' פנחס בי ר' חייא. ובס' יהוהור ר' פנחס בר' נחמיה וכו'. ובריבב"ן ר' פנחס ור' אבא. והגירסא ר' פנחס בי ר' חנינא מוטלת בספק כי מצינו בירושלמי לרוב ר' פנחס ור' חנינא חולקים זה עב זה. ולפעמים ר' חניניה שאל את ר' פנחס. וכתנחומא הגרפס מכבר (אחרי אות ח') ר' נחמן בעי קומי דר' פנחס בר חמא בר סיכון וכו'. וכתנחומא (רוצאת רשב"ל ז"ל נח ה') אמר ר' פנחס הכהן בר חייא.

פ"ב ה"א אילו ששילחו וכו'. ברמב"ם שקלים פ"ג ה"ט יש מי שאומר שהשקלים הראשונים שיפלו לשקלי השנה הם השקלים שנננבו כתחלה וכו' ויש מי שאומר וכו'. ובהשגות הראב"ד שם בירושלמי מחלוקת אמוראים. ובמגדל עו ובכ"ס שם הלכה ח' ואני אומר יפה פי' דעת ר"ם ז"ל ובשביל שלא ימעה הרואה לומר שהוא כתחלה גאונים או מפרשים גילה דעת ר"ם ז"ל והוא האמת וכו' ירושלמי ומסיים בה אלו הם (הן) הראשונים אלו הם (הן) השניים ר' פנחס בר' חנינא (חניניה) וכו'.

פ"ב ה"ב במשנה ונתרמה התרומה. בכ"ס (שקלים פ"ג ה"א). משנה וכו' אם נתרמה תרומה ואח"כ (ליתא) קרבה בהמה וכו'. וכ"ה במתניתא דבני מערבא. **פ"ב** ה"ב במשנה מן ההקדש. בפ"י הראב"ד לתו"כ (ויקרא י"א) ובפסקא אחריתי הני השוקל שקלו מסעות הקדש אם נתרמה התרומה (וקרבה הבהמה ל"ג) מעל וכו'.

פ"ב ה"ב במשנה וקרבה הבהמה. וכתב החכם הר"ש שיריליו וכו' ולא גרסינן בנמ' דבני מערבא כגירסת הספרים דגרסי כסיפא וקרבה הבהמה (כני' הראב"ד הנ"ל) ואין לתמוה במה שכתוב בסדרי המשנה שלנו וקרבה הבהמה ולא כן בירושלמי דהא בכמה דוכתי אשבחן הכי וכו'.

פ"ב ה"ב אם קרבה הבהמה וכו'. בפ"י הראב"ד לתו"כ ויקרא פ' י"א ועלה

אקשי

אקשי (ירושלמי) אפילו נתקרבה הבהמה אמאי טעל אלו ננב פרתו (עולתו) של חנירו ושחמטה סתם לא לבעלים הראשונים עלהה ושני ליה במסויים של בית רבן נמליאל שהיה מהכוין ודחפו לקופה של תרומה שלא יפול לשיריים לפי שאין טועלין בשירים והרי הן כחולין אפילו לר' סאיר וכו' ע"ש. ולפנינו בשנויים. והמפרשים דחקו עצמם.

פ"ב ה"ב דר' שמעון אומר. לקמן בפרק ד' הי"א בשנויים קלים. **פ"ב ה"ב מה** נהנה. בפ"י הראב"ד הנ"ל ובמסקנא דמילתא אקשינן ומה נהנה כלומר לסמן דתני נתרמה ההרומה, וא"ת מפני נחת רוח הרי אין לו נחת רוח א"ר אבין מהוך שנתנו ב"ד זמן למשכן ולא מסכנו כאלו נהנה עכ"ל ולפנינו בשנויים.

פ"ב ה"ב כל שהוא קודש. בילקוט שמעון עה"ח (תרע"ח) אך בכור לא יקדיש כל שהוא קודש אין הקדושה חלה עליו. ובערכין כ"ט ע"א במשנה מקדישו וכו' ואי אהה מקדישו הקדש מוכח.

פ"ב ה"ב סביא טלע של חולין וכו'. ברע"ב כאן: לפי שאין מעילה אלא במוציא מן ההקדש לחולין אבל המוציא מהקדש להקדש וכו' וכן מוכח בירושלמי עכ"ל ולפנינו אינו טבואר.

פ"ב ה"ג במשנה אילו לחטאתי שרין וכו'. עי' בירושלמי נויר פ"ה ה"א. וברמב"ם (פסולי המוקדשין פ"ה ה"ו) מוכח בקצור לשון: אלו אביא מהם חטאתי המזהר חולין. ועי' בכ"ט שם.

פ"ב ה"ג מה פליגין וכו'. ברמב"ם (שקלים פ"ג ה"ג) הלוקח מעות בידו וכו'. ובכ"ט שם ובירושלמי ר' יוסי (יזכה) בשם ר' אלעזר (לעזר) כמה פליגי (מה פליגין) במכנים (במכנס) פרוטרום וכו' ר"ח ורב (ר') בשם ר"א וכו' אבל באומר אלו לשקלי (ליתא) וכו' ופסק בר' ביבא משום דמתני' מסייעא ליה. ובפ"י הסשניית להרמב"ם וזה הוא מה שאמרו בירושלמי במאי פליגי במכנס פרוטרום פירושו פרוטה פרוטה.

פ"ב ה"ג מה אגן קיימין וכו'. בנזיר פ"ה ה"א מה נן קיימין אם באומר שאביא מהן שקלים כ"ע כוריי שהכותר נרבה (חולין) אם באומר שאביא מהם חטאתי כ"ע מוריי שהמותר חולין (נרבה) וכו'.

פ"ב ה"ג מה עבד לה ר"ש בן לקיש. המזה זה, כי לא נוכר כאן מה מרשב"ל? ובנזיר פ"ה ה"א מה עבד לה ר' יוסי' וזה קאי על ר' יוסי בשם ר' לעזר הנזכר לעיל. **פ"ב ה"ג** המפריש שקלו וכו'. ברמב"ם שקלים פ"ג הי"ב המפריש שקלו וכו' לא קדש. ובכ"ט שם ירושלמי פ"ב דשקלים.

פ"ב ה"ג המפריש שנים וכו'. ברמב"ם הנ"ל ובכ"ט שם סביא ירושלמי דילן. ובהשנות הראב"ד בירושלמי אינו כן אלא האחד חולין לפי שהוא או וכו'. ובמגדל עו ואני אומר הלכה זאת פרק מצרפין שקלים כך היא שנויה בירושלמי וכו' אבל אין הטעמים אינם בנירסות שלנו הספרדיות ועל זה סמך ר"ם ז"ל ואם הראב"ד יש לו גירסא אחרת יגדיל תורה ויאדיר עכ"ל. ובלחם משנה (פסולי המוקדשין פ"ה ה"ג) בירושלמי וכו' המפריש שקלו וכו' ואפשר דגירסא אחרת היתה לו לרבינו ז"ל בירושלמי וכו' ע"ש.

פ"ב פ"ג הפריש שהים וכו'. ברמב"ם (פסולי המוקדשין פ"ה ה"ו) הפריש שהים וכו'. ובכ"ט שם (ירושלמי) הפריש שהים וסבור שהוא חייב וכו'.

פ"ב ה"ד במשנה אף לשקלים אין. במתניתא דב"ם ר"א אף לשקלים יש. ומ"ס הוא.

פ"ב ה"ד במשנה חזרו לשקול סלעים וכו'. הרמב"ם כפי' המסנה גרם כני' שלפנינו. אבל הראב"ד בהשנות (שקלים פ"א ה"ז) גרס בנוסח אחר וז"ל ע"ד המסנה אמרו ששינו וכו' חזרו לשקול דיגרון חזרו לשקול סלעים בקשו לשקול טבעין וכו' וע"ש במגדל עז. ובשו"ת ריב"ש סי' ס"ז ומ"ש במשנה בראשונה היו שוקלים דרכונות חזרו לשקול דיגרון (כני' הראב"ד הנ"ל) וכו'. ובערוך דפוס ראשון ערך טבע שכשעלו בני הגולה (ישראל מן הגולה) וכו'.

פ"ב ה"ד במשנה לשקול טבעים. בהרנוס יונתן שכות ל' י"ג פלגות סילעא בסילעא דמבעא דקורשא.

פ"ב ה"ד במשנה יד כולם שוה. בערוך (ערך טבע) יד כולן שוה שיעור כולן שוה כלומר יש שוקל שקלו בפעם אחר ויש ששוקל כב' זג' פעמים.

פ"ב ה"ד שכשעלו ישראל מן הגולה וכו'. בס' זהר הרקיע (ע"ח) ומה שאמר בעזרא והעמדנו עלינו וכו' כבר פרשו בגמ' דבני מערבא שהשקל בימי עזרא היה שלשים גרה ושלישיתו הם עשר גרות מחצית השקל שהיה בימי משה וכו'.

פ"ב ה"ד היו שוקלין דרכונות דיגרון. וכן בשרירי ירושלמי. והמלה דיגרון נראה לי שבט"ם נשנה כאן. ובמשנה ד' לעיל ליהא. וכן הנכון כי מדיגרון בעת שהיו הדרכונות לא נזכרו כלל. אולם בערוך ערך טבע ד' ראשון טובא הירושלמי ושם הגרסא כני' הדפוס.

פ"ב ה"ד חזרו לשקול סלעים כשבוטען. ובערוך הנ"ל סלעים כמשמען. וברמב"ם שקלים פ"א ה"ו ובזמן שהיה המטבע סלעים וכו'. וע"ש בהשנות הראב"ד. ובכ"מ ובירושלמי סלעים כמשמען.

פ"ב ה"ד טיבעין פלגי סילעין. בערוך הנ"ל טבעים פלגות סלעים ובכ"מ טבעין פלגות סילעין. ובמ"ע שם טבעין פלגי סלעים. ובשיטת ריבב"ן וזכרש בירושלמי פלגי סלעא וכו' ע"ש. ובשרירי ירושלמי טבעים.

פ"ב ה"ד בקשו לשקול דיגרון קרטיין. בשרירי ירושלמי קרשין. ובערוך הנ"ל דיגרון קרטיין. ובמגדל עז הנ"ל דגרון קנטירין וכו' בקשו לשאול דיגרון קנטירין וכו'. ובמספ' הערוך (דג' דגרון קרטיין פי' בל"ר דגרון שהם רביעית. ובס' הזהיר דגרון קרטיין. ובכפתור ופרח פמ"ז (שצ"ב) וקירט הוא לשון רבותינו ז"ל כל קורט משקלו ד' גרעיני שעורה וכו'. וכן הזכיר הרופא אבן צינא בספר הקנון הגדול וכו' ע"ש.

פ"ב ה"ד להת שלישיה השקל. בנחביה י' ל"ג להת עלינו שלישית זג'.

פ"ב ה"ד שאדם צריך לשלש. כפי' הרמב"ן עה"ת (תשא) ובירושלמי ואמרו בשלישית השקל מכאן שאדם חייב באחריות שקלים שלשה פעמים בשנה (כ"ז ליתא) וכו'. וכ"ה בס' הזהיר (ק"ה) וע"ש שנויים. ובהוי"ט כאן: דרשוהו בירושלמי דפרקן שאדם חייב באחריות שקלו וכו'. ובמלאכת שלמה ובירושלמי כיישב דקרא דעזרא דנקט שלישיה השקל ולא כתב בחציה השקל לאשכועינן שאדם חייב באחריות שקלו כ"ז שלא נהרסה תרומה שלישיה וכו'. ובילקוט עה"ת (שם"ג) אמר ר' יהושע בן לוי שאם רצה אדם לשלש שקלים שלש פעמים וכו' וע"ש ב"ר.

פ"ב ה"ד שחטאו בשש שעות. בס' הזהיר שחטאו בשש עבירות. ובילקוט עה"ת (שפ"ז ד' שאלונקא) ור' נחמיה (זכרנה) אמר לפי שחטאו בשש שעות בזים (ליתא) וכו'.

פ"ב ה"ד שיהא גרמסין. במגדל. עז (שקלים פ"א ה"ז) שיתא גרמסין. ובעין יעקב בשקלים (י"ט) שיתא גרמסין. ובערוך (ערך גרמס) טובא זה

בשם הילמדנו והפסיקתא, ועי' מ"ש באצו"ר לכלאים 26 שורה 16.
פ"ב ה"ד ר' יהושע בי ר' נחמיה. בשרידי ירושלמי בשם ר' נחמיה. ובמגדל
 עז הנ"ל ר' יהושע בן נחמיה בשם ר' יוחנן בן זכאי. וזילקוט הנ"ל ר' יהודה בר
 נחמיה אמר בשם ריב"ז. והאמורא ר' יהושע בר נחמיה מצוי לרוב במדרשים
 (עי' ב"ר פ"ו אות ה' ר' יהושע ב"ר נחמיה וכו' והסה"ר לא זכר מזה) אבל
 בירושלמי לא נמצא במקום אחר.

פ"ב ה"ד ר' פנחס בשם ר' לוי לפי שמכרו בכורה של רחל וכו'. ב"ר פ'
 פ"ד וע"ש ובתנחומא תשא ובפסיקתא (י"א). ובכפתור ופרח פט"ז (תי"ג) וזילקוט
 שמעוני עה"ת הנ"ל ובאשכול ח"ב (צד 143) ובס' והזהיר הנ"ל. בנוסחאות
 הבבלי במ"ס: ר' פנחס בן לוי וכו' זילקוט. וכן מובא מכאן בסדר הדורות (314).
פ"ב ה"ד לכל אחר ואחד מהן טבע. ילקוט והזהיר וכפ"פ הנ"ל. ועי'
 במ"ב דב"ר הנ"ל.

פ"ב ה"ה במשנה מותר עשירית האיפה חולין. וכן לעיל פרק זה ה"ג והא
 הננין עשירית האיפה חולין. ובמנחות ק"ח ע"א ומותר עשירית האיפה וכו'
 מהריהן נדבה טאי לאו כותר עשירית האיפה של כ"ג לא מותר מנחת חומא
 וכו'. ובמהניתא דב"מ כני' הבבלי.

פ"ב ה"ה אמר ר' יוסה. צ"ל ר' יסא. כמו שהוא לקמן פ"ו ה"א ועירובין פ"ו ה"ח.
פ"ב ה"ה ר"א על דעלי אבא בר בא. בשרידי ירושלמי אמר ר' יוחנן על
 דא עלי אבא בר בא. ובפסחים פ"ה ה"ב אמר ר' יוחנן על דא אמר לי אבא
 בר אבא. ועי' באצו"ר שם 77. ובירושלמי זכחים ד' ר' ע"א דמר ר' זיהנן
 דו טר לי בא בר בא כד סליק להבא. ושם ד' ו' ע"ב על דא עליל בא בר
 בא. ואין הלשון נכון.

פ"ב ה"ה דאינון אמרין מנין וכו' אם מן הצאן וכו'. בזבחים ח' ע"ב אמר
 אבוב דשמואל אמר קרא ואם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים לה' דבר הבא מן
 הצאן יהא לזבח שלמים וכו' וע"ש בשמה מקובצת ובמנחות פ"ג ע"ב.

פ"ב ה"ה אמר ר' בון בר כהנא. בחי' ריבב"ן ר' אבא בר כהנא.
פ"ב ה"ה שאינו בא אלא מן האלים בלבד. בירושלמי זבחים הנ"ל שאינו
 בא אלא מן הכבשים בלבד. וזה לקח מהנהת הגר"א בשקלים כאן.

פ"ב ה"ה התיב ר' בון בכל אתר את אמר מן למעט וכו' א"ר כנא הכי
 נמי מן למעט וכו'. בזבחים ט' ע"א מתקיף לה ר' אבין בר חיאי ואיתומא ר'
 אבין בר כהנא בכל אתר את אסרת מן להוציא וכאן מן לרבות א"ר מני הכי
 נמי מן להוציא דלא אתי בן שתי שנים וכו'.

פ"ב ה"ה משנין דבר שהוא לאכילה וכו'. בחי' ריבב"ן משוין (משנין) דבר
 שהוא לאכילה וכו' ואין משוין (משנין) וכו'. ובמגדל עז (שקלים פ"ד ה"ח) דגרסינן
 וכו' אמר ר' אבא (אבון) משנין דבר וכו'. וכן הוא בירושלמי זבחים הנ"ל.

פ"ב ה"ה ואין משנין קדשים קלים. בתוספתא תמורה פ"א אחר קדשי קדשים
 ואחד קדשים קלים וכו' אין משנין אותן מקדושתן אפי' מקדושה קלה לקדושה
 חמורה וכו'. ובחי' ריבב"ן ואין משוין וכו'.

פ"ב ה"ה אין הימר אינו משתנה למחשבת פסול פסול. בירושלמי זבחים
 הנ"ל אין הימר משתנה למחשבת פסול אינו אלא פסול וכו'. וזה נובע מהנהת
 הגר"א בשקלים כאן.

פ"ב ה"ה אמר ר' אבא מרי וכו'. בד' האחרונים אחזה דר' יוסי. ובסדר

הדורות

הדורות (צד 18) קובע מקום מיוחד לר' אבא בר אחיה דר' יוסי שקלים פ"ב עכ"ל. ומ"ם בירושלמי שהיה לפניו.

פ"ב ה"ה הלכה אחת היא כנויר. בכבלי נויר כ"ה ע"א הלכה היא כנויר וע"ש. ובמלאכת שלמה כאן: בירושלמי מפרש דהלכה גמירי לה והאי סותר דהו נדבה וכו' ע"ש.

פ"ב ה"ה מתנייהא מסייעא לרב חסדא וכו'. הוספתא מעילה פ"א וע"ש וכנויר כ"ז. **פ"ב** ה"ה סותר לחמו של נויר ירקב. רמב"ם פסולי המוקדשין פ"ה ה"ח. ובכ"ם שם בפ"ב דשקלים ירושלמי סותר לחמו של נויר ירקב אר"י ויאות וכו' סברין למימר (מימר) הוא סותר (ליהא) לחמו הוא סותר נסכים (נסכו) א"ר יוסי בר ביבין (בון) וכו'.

פ"ב ה"ה שאין לך לחם קרב לעצמו. בפירש"י מנחות ק"ח ע"א שלא מצינו לחם קרב בפני עצמו ועם הודה אחרת אי אפשר להקריבו שהרי אין הודה קריבה בלא לחמה והכי מפרש בשקלים בפרק שני עכ"ל ולפנינו אינו מבואר. **פ"ב** ה"ה ר' לעזר סותר וכו'. צ"ל ר' לעזר דאמרן. ופי' לעיל בריש ההלכה. **פ"ב** ה"ז במשנה סותר נויר לנדבה. ברמב"ם (פסולי המוקדשין פ"ה ה"ט) סותר נויר לאוהו נויר (לנדבה). ובכ"ם שם: סותר נויר לאותו נויר הכל משנה בט"ם שקלים פ"ב עכ"ל.

פ"ב ה"ז במשנה סותר עניים וכו'. בכפתור ופרח פס"ד סותר עניים וכו' כלומר עני שגבו לו כדי להשלים מחסרו והותירו לו על מה שהוא צריך עכשיו הסותר שלו הוא וכו'. ובמס"ג עשין קט"ב ותניא בתוס' דשקלים סותר עניים לעניים וכו'. ובמסקני ריקאנטי (שס"ג) ורבינו שמחה אמר ואם אמר ליהומה זו זמתי אינו חייב להציא יהומה אחרת וכו' וראה טראמרי' בהוספתא דשקלים סותר עניים לעניים וכו' ואם אמר לעני זה או לשבו זה סותרו שלו פי' הוא ז"ל שלו של נודר ומירו אומר ריא"ז דיש לפרש שלו של עני וכו'.

פ"ב ה"ז במשנה סותר המתים וכו'. במלאכת שלמה סותר פסח וכו' סותר מתים למתים וכן הוא בירושלמי אף של כתיבת יד. וכן פי' הר"ש שיריליו ז"ל בסדר זה. **פ"ב** ה"ז במשנה ר' מאיר אומר. בספר חסידים (של"ו ד' ברלין) ליהא המלות רמ"א. ובר' אחרים סס' חסידים כתוב: ויש אומרים.

פ"ב ה"ז במשנה בזנין לו נפש. בכ"ר (פ' פ"ב) יבנה לו בית ע"ג קברו וכבבלי סנהדרין (מ"ח ע"ב) רנ"א יעשנו דמוס על קברו או זילוף לפני מסהו. ובס' חמרא וחיי בסנהדרין שם הב"ע שגנו מחיים וכו' והימא דהא סיפא דסתהנין והא גופא מיהי לה בסוף לקמן קתני דמ"א לא יגע בהם עד שיבא אליה ר' נהן אומר יעשנו דמוס על קברו וכו'. ובערוך דפוס ראשון ערך נפש בזנין לו נפש פי' בנין על הקבר. ובערוך השלם כעין שבזנין וכו'.

פ"ב ה"ז נכו לו בחוקת וכו'. בחי' ריבב"ן ירושלמי נכו (לו) בחוקת שאין לו ונמצא שיש לו סבר ר' ירמיה לבימר (ר"י סבר מימר) סותר המת לירשיו א"ל ר' אמי (אידי) דחומרי (דחומריה) הנע עצמך דלא כוזנן אלא ליה ואינו חייב לתן ופטור מנדרו (ה' מלות מריבב"ן בעצמו) מיכן' הוכיח (מוכח צ"ל) אם נדר צדקה לאחד, ונמצא שהוא רמאי ויש לו, אינו חייב לתן לו עכ"ל. ובעין יעקב נכו לו וכו' א"ל ר' אבא הנע עצמך דלא אהכחזון אלא לו וכו'. ופי' הרא"ש נכו לו וכו' היו סבורין שלא היו לו מעות לקנות בהם צרכי קבורה ונכו לו ואח"כ נמצא שהיו צריכין לו, אנא לא אמרית וכו' כלומר אני לא אמרתי

דבר ברור אלא אמרתי שהסברה נוסה ואת מנא לך ראייה לסתור ולא השיב לו, מיהו נ"ל כדברי ר' אבא וכו'. ועי' בשו"ת הרא"ש כלל ל"ב סי' ו'. ובשו"ת בשמים ראש סי' שכ"ב והא דאמרינן בירושלמי דשקלים וכו' גנו בחוקת שאין לו תמצא שיש לו סבר ר"י למיסר סותר המת לזרשו פי' דמ"ש סותרו דהגביר במעות וכו' א"ל ר' אבא הגע עצמך שאין כהכוננים אלא לו פי' הכזנה לא היהת אלא לשיצטרך המת וכו'. ועי' ברע"ב שבין לירושלמי דילן. וברדב"ז ח"ד אלף שי"ד. **פ"ב** ה"ז ויעשה לו זלוף ע"ג מטתו. כהוספהא שקלים ספ"א או יולח לו זלח בפני כפתו.

פ"ב ה"ז סלית במלית. בתוספתא הנ"ל כסות בכסות.

פ"ב ה"ז ואין מסחין ביד פרנסין. הוספתא הנ"ל. ובשו"ת הרא"ש כלל ל"ב אות ז' וגרסינן בירושלמי דשקלים וכו' ואין מסחין ביד הפרנסין כלומר אם ראו שיש צורך שעה ורצו לשנות הרשות בידם עכ"ל. ובפני' דרא"ש בב"ב פ"א סי' כ"ט דגרסי' בירושלמי וכו' ביד הפרנסים כלומר אם ראו שיש צורך בדבר וכו' לשנות אין מסחין בידן. ועי' בשו"ת הרשב"א ח"א סי' תר"ד ות"ה וכשמה מקובצת בב"ב שם. ובהכוח בעין יעקב וכתב הרמב"ם (בפני' המשניות כאן) בשם ירושלמי וגם מנמדתנו כן נראה שהרשות ביד גבאי צדקה לשנות אל איזה דבר מצוה שירצו וכו'. וברע"ב ועוד כוכית בירושלמי ובמטרא שלנו דהיבא דאיכא שבעה טובי העיר או חבר העיר שכל עסקי צבור נחתין על פיו ונראה בעינינו ליטות מזהר שבויב' וכו' יכול לשנות וכו' עכ"ל. ולפנינו אינו מבואר. ועי' באצו"ר במגילה 66.

פ"ב ה"ז אין עישון נפשות וכו'. מוכא בערוך ערך נפש ג'. ובהוס' עירובין נ"ג ע"א ד"ה וגשרים בערוך מפרש נפש ציון כדאמרינן בירושלמי וכו' וכן הביא ספ"ב דשקלים.

פ"ב ה"ז הוה ססטיך דאויל. בעין יעקב: ר' יוחנן הוה מסתמיך ואויל על ר' חייא בר אבא והוה ר' אלעזר חמי ליה וכו'. וכ"ה באגרות הירושלמי עם יפה מראה. ובמערך (סמך) בירושלמי ברכות ובשקלים ר' יוחנן הוה מסתמיך על ר' יעקב בר אירי (ה' מלות ליתא) פי' וכו'.

פ"ב ה"ז דועירא לא שאיל. כד' קראמאשין במ"ס: ר' זעירא.

פ"ב ה"ז מהו למועבר (צ"ל למועבר) קמי דארורא צילמא. בכרכות פ"ב מהו מיעבור קומי אהדורי צילמיה וכו'. ובע"ז פ"ג ה"ג ר"י כ"א הוה מיסתמיך כריב"ל סבון לאדורי צלמא א"ל נחום איש קדש קדשים עבר זאת לית אה עבר (י"א מלות ליתא) וכו'. ועי' מדרש שבואל פי"ט.

פ"ב ה"ז אלא שנקרע ס"ח וכו'. בערוך ערך רכב בס"ג דפרק וכו' ובירושלמי בשקלים וכו' אלא אימר עד שנקרע ס"ה בחמתן פי' זה היה כושכו אצלו וזה היה מושכו וכו'.

פ"ב ה"ז בן קיסמא. ומצאנו בדרך עיר ששמא קיסמא וכו' ועל שם העיר נקרא בן קיסמא. כן הוא הלשון במכתב מר' שמואל בר שמשון באוצר טוב צד 37.

פ"ב ה"ז כיד רובב וכו'. בערוך (ערך רובב) ירושלמי וכו' ככוסר של ענבים וכו' ע"ש. ובשמה מקובצת בכבודות ל"א ע"ב ואמר ר' מנחם חסיד ז"ל שראה בפירושי ארץ יין דובבות לשון זכות וכו' ומיהו בירושלמי כפ' מצטרפין בשקלים כיון שאומרים הלכה מפייהם שפתותיהן מרחשות (רוחשות) עמהן בקבר.

פ"ב

פ"ב ה"ו דשהי קונדימון. עי' בערוך הנ"ל. ובמנהיג (ד) ובירושלמי בפסחים דומה כאלו מועם טעם קונדימון וכו'.

פ"ב ה"ו חכים רבי לבר פתייא. בירושלמי שבת פ"א ה"ב חכים רבי לבר פריה. וכו' בקרושין פ"א ה"ז. ועי' באהבת ציון וירושלים לשבת שם.

פ"ב ה"ו א"ל ר"ז לר' אמי. בשבת פ"א ה"ב לר' בא בר זכרא ועי' בקרושין הנ"ל. **פ"ג** ה"א במשנה של מעשר בהמה. בתוספתא בכורות פ"ז בפרס הפסח וכו' אין להן קצבה.

פ"ג ה"א אמר ר' אבהו וכו' פרס פלגא. בכורות נ"ח ע"א א"ד אבהו פרום פלגא פלגא דמאי וכו'. ולא נזכר כאן מתוספתא בכורות פ"ז מחלוקת ר"ע זר"י בר"י ע"ש. ובערוך ערך פרס ירושלמי בשקלים כל הן דתנינא (דתנינן) פרס פלגא. וכו' בס' והוהיר. ובפיהמ"ש להרמב"ם ובסגן אבות להרשב"ץ (פ"א א') בתוספתא אמרו איזהו פ"ס וכו'. וכן מוכח בריבב"ן.

פ"ג ה"א בשלשים יום וכו'. ועי' אצו"ר פסחים צד 10. לעווי מביא: רל' יום. **פ"ג** ה"א רב הנחום בר חייה בשם ריב"ל. בכורות נ"ז סע"ב אמר ר' תנחום בריה דרב חייה איש כפר עכו (ג' סלות ליתא) כרי שתהא וכו'.

פ"ג ה"א שתהא בהמה מצויה לעולי הנלים. בירושלמי פסחים פ"ד ה"ז זרבנן אמרין עשירין בכמהה היו עולין. ובס' והוהיר כרי שתהא המצוה לעולי רגלים. ובריבב"ן ר"א זר"ת בשם ריב"ל וכו'.

פ"ג ה"א המשהא מיבלי עובר. בס' והוהיר עובר ככל האחר ובירושלמי. בכורות הנדפס בימינו (ר' ל"ח ע"א) לא כל המשהא את מבלו וכו'. גירסא זו אינה ישרה.

פ"ג ה"א אמר ב"ע וכו'. בכבלי בכורות נ"ז ובתוספתא שם ותוספתא רה"ש פ"א בשניים.

פ"ג ה"א שכן נחלקו עליה אבות העולם וכו' ר"י זר' עקיבה. בכורות נ"ח ע"א א"ר יוחנן מפי השמועה אמרוהו מפי חגי זכריה ומלאכי ופירש"י שר' מאיר זר"א זר"ש אמרו מפי השמועה מפי חגי זכריה ומלאכי ולכן לא היה רוצה ב"ע לסבך על מעשיו עכ"ל.

פ"ג ה"א ב"ע חבר ותלמיד היה לר"ע. ובתוספתא ב"מ פ"ג אמר בן עזאי החזק כמו של ר"ע שנתן שיעור וכו'. ועי' אצו"ר ברה"ש 7.

פ"ג ה"ב במשנה בשלש קופות וכו'. בכבלי יומא ס"ב ע"א הי' ר' יוסי אילמא ר' יוסי דקופות דתנן ר' יוסי אימר (ג' סיות ליתא ככל הדוצאות) שלש קופות וכו'. וברדשות אבן שועיב עה"ה (כ"ט ע"ב) בשלשה קופות של שרשה (שלש שלש) סאין וכו'.

פ"ג ה"ב במשנה אב"ג. בכבלי מגילה כ"א ע"ב דתנן בשלש קופות וכו' יהיה כתוב עליהן אב"ג לירע איוו מהן נתרמה ראשון להקריב ממנה ראשון שטעוה בראשון (י' סלות אחרונות ליתא במשנה ואולי הכוונה לברייתא. ועי' ביומא הנ"ל. ובגמרא ירושלמי בפרק זה ריש ה"ב ובפ"י רבינו חננאל במגילה שם).

פ"ג ה"ב במשנה אלפא וכו'. בסגן אבות להרשב"ץ (פ"ד משנה ב') שכן בלשון יוון קורין אלפא ביתא (ביטא) גמא כמו שזכר במשנה בסס' שקלים. ועי' בערוך ערך יוחני ובאו"ז (ח"ב ע"ז) דגרסי' בירושלמי וכו' אלף אלפא ביתא ביטא והוא לשון יונית.

פ"ג ה"ב במשנה בפרגוד חפות. בראשית חכמה שער האהבה פ"א בפרגוד

החפות

החפות. ובספר זכרון תורת משה ליני ע"ג לא בפרגוד ולא בחלוק (ב' מלות ליתא) וכו'.
פ"ג ה"ב במשנה שכתא יעני וכו'. בשמות רבא פ' נ"א מובא המשנה כזה הלשון: שני רבותינו מי שהוא נכנס לתרום את הלשכה לא היה נכנס לא בפרגוד חפוח ולא באנפיליא (במנעל) שאם יעשיר יאמרו מתרומת הלישכה העשיר שאדם צריך לצאת ידי הבריית וכו'. ועי' במתנות כהונה שם. ובבבלי יבמות ק"ב ע"ב למיטרא דאנפיליא לאו מנעל הוא ותנן נמי אין התרום נכנס לא בפרגוד חפוח ולא באנפיליא (כגו' המדרש הג"ל) ואין צריך לומר במנעל וסנדל לפי שאין נכנסין במנעל וסנדל לעורה (י"א מלות ליתא) וכו'.

פ"ג ה"ב ר"ז שאל ר' אושעיא וכו'. בשבת פ"ח ה"א ר' זעורה שאל לר' יאשיא. ושם פ"ח ה"א לר' יאשיה. ובפסחים פ"י ה"א ר' זעורה שאל לר' יושיה. ובמגדל עו (שקלים פ"ב ה"ז) כגמ' ירושלמית בג' קופות (ב' מלות ליתא וקאי למהניהו) ר' זעורא שאל ית ר' יאשיה וכו'. ועי' בפ"י רבינו חננאל בשבת קכ"ז ע"א. ובבית האוצר לרשד"ל ו"ל ח"א בפ"י קדמון אחד על שקלים והרמב"ם פ"י וכו' אבל בעיא היא בירושלמי כמה שיעורן של קופות והשיבו ילמד סתום סן המפורש וכו' ולא ידעתי מה צורך היה בקופות הראשונות ולא הכין יפה הירושלמי, לכך נדחק לפרש כן, וזה לשון הירושלמי ר' זעורא שאל את ר' יוסי (אושיעיא) כמה הוא שיעורן של (שלוש) קופות א"ל ילמד (נלכוד) סתום סן המפורש תני ג' (בשלוש) קופות של ג' סאין של (שהן) תשע סאין של (שהן) כ"ז סאין ופ"י הרמב"ם כמה שיעורן של קופות הגדולות ואין פירושו נכון דקופות גדולות מאן דכר שבויה שישאל על שיעורן וכו' שמפורש שיעורן של שלש סאין שהן תשע סאין בהרובה אחת כ"ז בשלוש תרומות עכ"ל. וברוקח (ק"ט) ושיעור הקופות להך ס"ז סאין כדמשמע בירוש'. ועי' בכ"מ שקלים פ"ב ה"ז. ובמלאכת שלמה: הרמב"ם וסמ"ג ז"ל דעתם דתרי גזוזי קופות איכא אבל הרא"ש ז"ל הולק. וכיון למ"ש בפ"י קדמון הג"ל שהוא הרא"ש כמו שהוכחתי לעיל.

פ"ג ה"ב כמה הוא שיעורן וכו'. ראיתי להעיר על צדך המסדר הירושלמי. כאן העתיק רוב ההלכה השנייה בשבת פ"ח ה"א, נ"א שורות. ובשבת פרק י"ח ה"א העתיק מהלכה זו רק ו' שורות. ובפסחים פ"י ה"א העתיק מהלכה זו ל"ד שורות עד לכשיקרא יהא בו כוית. ומדוע האריך במקום אחד, ובמקום אחר קצר? **פ"ג** ה"ב מפני מה כתוב וכו'. בס' זהוהיר (ק"ו) בשניים. ובמגדל עו הג"ל ולמה כתוב עליהן אב"ג אתמר כן אם להסתפק (ד' מלות ליתא) מסתפק (אין מסתפק) כן הראשונה קודם לשניה ומן השניה (ולא משנייה) קודם לשלישית ע"כ (בירושלמי) וכו'. ובחי' ריבב"ן ואין מסתפקים מן הראשונה קודם השניה ולא שניה קודם שלישית.

פ"ג ה"ב מהו לצאת בקונדימין. באו"ז ח"ב (ס' רנ"ז, נ"ט ע"ב) קונדימין פ"י סבושל והוא לשון ירושלמי בשקלים. מכאן שמברכין על יין סבושל כך פ"י ההם וכו'. ובתשכ"ץ ח"ב קס"ח ובירושלמי אמרו שיצאין ידי ר' כוסות בקונדימון יקנימיהו יש בו שליש יין וכו', ובשרית בנימין זאב ס' שני"ב ואמרינן נמי בפ"ק (פ"ג) דירושלמי שקלים וכו' ע"ש.

פ"ג ה"ב מדתני ר' חייא. בילקוט המכרי משלי כ"ג. ל"א מן דתני ר"ז וכו'. ובתשכ"ץ ח"א פ"ה ומצאתי בתוס' דמתניא הכי אין פותחין לו מר' כוסות של יין שיש בהם כדי רביעית (ד' מלות ליתא) בין חי בין מווג בין חדש בין ישן (ד' מלות ליתא ועי' בבלי פסחים ק"ח ע"ב) ר"א (ליתא) בלכר מיהא בהם

שעם

מעם יין ומראה (מעם ומראה יין) וכן היא שנויה בירושלמי דמס' שקלים וכו' עכ"ל.
פ"ג ה"ב מצוה לצאת בין ארום. במס"ג עשין מ"א יין ארום מצוה מן הסוכה
 כדתניא בירושלמי דשקלים. וע"ש לעיל מצוה כ"ט ובאצו"ר בפסחים ושבת הג"ל.
פ"ג ה"ב כי יתן בכוס עינו וגו'. לפנינו במשלי כ"ג ל"א בכיס עינו, אבל
 בהרבה כת"י בכוס עינו.

פ"ג ה"ב מבושל כמסוכל. בשבת פ"ח ה"א ובפסחים פ"י ה"א מבושל כרי
 תבל. ועי' באצו"ר ביצה צד 118 מה שהעירוהו כזה בשם הר' מנוה שהיה
 לו גירסא אחרת כזה.

פ"ג ה"ב מהו לצאה בין מבושל. בשו"ת מהר"ם מרומענבורג (הוצאת בלאך
 ז"ל צד 119) במס' שקלים מהו לצאת בין מבושל בדעתיה דר' יונה כי הוה
 שתי ר' כסי דפסחא הוה דחיק (חווק) רישיה עד חגא דעצרתא עכ"ל. ועי'
 באצו"ר לשבת ופסחים הג"ל.

פ"ג ה"ב חווק רישיה עד חגא. בירושלמי שבת פ"ח ה"א ופסחים פ"י ה"א
 עד עצרתא ור' יודא בי ר' אלעאי שתי ארבעתי כסוי דלילי פסחא וחווק רישיה
 (י"ד מלות חסרות בשקלים כאן) עד חגא.

פ"ג ה"ב ר' יוסי בשם ר' יוסי בן פוי ור' יוסי בר' ביבון. בפסחים פ"י ה"א
 ר' יודה בן פוי ור' יוסי בי ר' בון. וכצ"ל. ועי' באצו"ר שבת צד 109.
פ"ג ה"ב רבנן דקיסרין וכו'. בשבת פ"ח ה"א תני יבש כוית דברי ר' נתן
 לוי מלות ליתא) רבנן דקיסרין בשם ר' יוסה בי ר' בון (ביבון) בשם ר"י אתיא
 דר' נתן בר' שמעון וכו'. ובהגהות הגר"א הגיה כאן אתיא דר' נתן בר' יוסי
 בר' יהודה. וכבר הוכחתי באצו"ר שבת (109) שהגהה זו לא נכונה, ושרבינו
 חננאל וריד"א גרסו בירושלמי כנ"י שלפנינו.

פ"ג ה"ב זה שלוקח חמים לשנה. בהגה בפירש"י בב"ר פכ"ב במס' מנחות
 בשקלים והוה חייך תלוואם לך מנגד זה שרוקח חמים מן הסדקים מערב שבת
 וערב שבת וכו'. ובדרשוהו אבן שועיב עה"ת (ל"ח ע"ג) ואמרו עיר במנחות
 א"ל ר' זריקא לר' יודא (לפנינו שם ק"ג ע"ב ליתא לר"י) מ"ס לא מהדר מר
 כו' וא"ר אבין זה הקונה תבואה מע"ש לע"ש (רפנינו משונה) וכו' ואמרו בירושלמי
 על זה המדרש דהא מיתה ודאי היא ואינה היים כלל אלא והוה חייך תלוואם
 לך זה הקונה תבואה מנ' שנים לג' שנים ולא האמין בחייך זה הקונה לשתי
 שנים אבל הסומך על הפלטר מיתה היא בחיים עכ"ל ולפנינו כ"ז ליתא.

פ"ג ה"ב העיר ר' יהושע בן פתורא. וכן לקמן בפרק ח' ה"א רק פעם
 אחת. אבל שם בסוף הלכה א' כר"י בן בהירה. וכתוספתא עדות פ"ג בכתי"א
 בן פתירה. וכן בשבת פ"ח ה"א ר' יהושע בן בהירה. וכן הוא במשנה עדות
 פ"ח. וגם במתניתא דב"מ שם. וכתוספתא אהלות פ"ד (הוצאת צ"מ) מצאתי
 את ר"מ ואת יהודה בן פתירוש וכו'. וכתוספתא מנהדרין פ"ג ר' יהודה בן פתירא.
פ"ג ה"ב מה מה לפתור למהר כן הבשר וכו'. לקמן בפ"ח ה"א מה מהר
 מהר מלהכשיר הא למסות מטמא. ובפיהמ"ש להרמב"ם פ"ח משנה א' בעדות
 וכן יתבאר בירושלמי כאמרם דם נבילות מטמא כרביעית ובגמרא שקלים מאי
 מהר מהר מלהכשיר אבל למטא מטמא עכ"ל. ולשון דרמב"ם כאן: וכן יתבאר
 בירושלמי וכו' ובגמרא שקלים וכו', הפוה קצת, הלא מה שהביא בשם הירושלמי
 נ"כ מבואר בשקלים כאן? ומדוע שנה הלשון אח"כ ואמר: ובגמרא שקלים?
 ולא אמר בירושלמי שקלים? ואפשר שלהרמב"ם היה המס' שקלים מחובר לש"ס
 בכלי

בבלי כמו שהוא לפנינו ע"כ שנה הלשון ובגמרא שקלים. וכעין זה מצינו בפירש"י. עי' לקמן פרק ו' הלכה א'. ומ"ש הרמב"ם ובירושלמי כיון לירושלמי שבת פרק ח' הלכה א'. ובפ"י המשניות להרמב"ם בשקלים מובא כמה פעמים ירושלמי דשקלים. ובשני מקומות שם מצינו הלשון: ואמרם בהש"ס (צ"ל ובגמרא) וכיון לירושלמי שקלים. ועי' באצו"ר בשבת צד 110.

פ"ג ה"ב דם השרץ כבשרו מטמא. עי' ברמב"ם פ"ב סמאלות אסורות ה"ז דם השרץ ובשרו מצטרפין לכערשה לאיסור וכו'. ומקורו מירושלמי כאן.

פ"ג ה"ב רב אבהו דאימין אחתיה דר'. יהודה טוריינא דנשיא הוה. בשבת פ"ח ה"א ובשקלים פ"ח ה"א הגי' הנכונה: א"ל רב אבדומא נחומא ויאות ר' יהודה טוריינא דנשיא הוה.

פ"ג ה"ב קיוץ לא יתרום. בס' והזהיר (ק"ז ע"א) תנן רי"א כהן (קיוץ) לא יתרום מפני החשד. וברמב"ם (שקלים פ"ב ה"י) עני או מי שנבהל להן לא יתרום מפני החשד וכו'. ובהשגות הראב"ד שם מפני שראה בירושלמי קיוץ לא יתרום ונדמה בלבבו שהוא עני ונבהל להן מן וקוצו וכו' ואינו כן אלא בעל שער מן קווצותיו הלתלים שמא יביא בשערו. ובמגדל עז שם גמרא ירושלמית תנא רבי (להא) ר' ישמעאל קבוצ לא יתרום וכו'. ועי' בכ"ס שם. וברוקח (רל"ג) ירושלמי קיוץ וכו' קיוץ בעל שערות וכו'. וברייבב"ן קיוץ לא יתרום וכו' פי' קיוץ מלשון וכו'. ובידקום שמעוני עה"ה (ק"ג) לקוץ וקרח וכו'.

פ"ג ה"ב מפספסין בקלקין. ברוקח רל"ג הגזברין כפשפשין. בחלוקן בגוץן בכנדיהם. ובס' והזהיר הנזכרים היו מפשימין בקלקים מפני החשד. וברייבב"ן היו מפספסין בקלקין פי' היו כורקין בשער ראשו שמא הצניע שם כסף. ובידקום עה"ה (שפ"ו ד' שאלותיקא) נכנס לתרום את הלשכה מפשפשין בו בכניסה וביציאה. **פ"ג ה"ב** מדברין היו עמו וכו'. ברמב"ם (הנ"ל) ומדברים היו עמו וכו'. וברוקח (רל"ג) בתוספתא (שקלים פ"ג) נכנס וכו' ומדברים עמו משעה וכו'. ועי' בילקום הנ"ל.

פ"ג ה"ב מפני הברכה. ברוקח הנ"ל אם שתק כשעור ברכה אינו יכול להשיב ואם שתק יותר אמר' גונב שקלים הוא ונותן להוך פיו. ואולי מקורו מכאן והיה לפניו נוסח אחר. וברייבב"ן בירושלמי ויכלא פומיה מוי פי' שלא יוכל להניח בפיו אר"ת מפני הברכה שצריך לברך בשעה שמפריש הרומה בקופות להפריש תרומה ואם היה בפיו מוי לא היה יכול לברך וכו'. ובמלאכת שלמה ובירושלמי וכו' ופריך ההם ויכלא פיו מים וכאשר יצא יפלוט המים ונראה אם הם בשעורם וכו' ומשני מפני הברכה שצריך לברך אקב"ו להפריש תרומת שקלים וכו' וכן פי' הראב"ד ז"ל. הר"ש שיריליו ז"ל עכ"ל. ובשו"ת הרשב"א ח"א סי' י"ח בשם הרב ר' יוסף אבן פלם ז"ל שהשיב להראב"ד וכן מתנות כהונה אין מברכין על נתינתן דאין הישראל נוהן משלו וכו' ונתינת שקל בשנה כיוצא בו וכדכתיב כי כמך הכל וגו'.

פ"ג ה"ב אי זהו המחזור שבכולן וכו'. במלאכת שלמה: והראב"ד ז"ל גרים איזהו חסור שבכולן ופי' איוו מצוה שכתורה חמורה יותר מכולן וכו'. וכעין יעקב בשקלים (כ"ד חיינצא שפ"ה) נמליאל זוגא שאל את ר' יוסף בר ביבון אי זה הוא חסור שבכולן יכו'. ובתו"ם והא דקאמר בירושלמי איזהו חסור וכו'.

פ"ג ה"ב והייתם נקיים וגו'. כעין זה בהוספתא פאה פ"ד נבאי צדקה אינן רשאי לפרוש זה מזה וכו' ואפילו מצא מעוה בדרך אינו רשאי ליטלן שנאמר והייתם נקיים וכו'.

פ"ג ה"ד במשנה תרם את הראשונה וכו'. בפי' על שקלים לקרמן אחד (בית האוצר לשר"ל ז"ל) תרם את הראשונה וכו' פי' הרמב"ם שלש קצות הגדולות שבהן כל המסון וכו' ופירוש משובש הוא לפי מה שנשתבש הירושלמי אצלו (עי' לעיל פ"ג ה"ב) חרא שלא הוזכרו נ' הקפות הגדולות במשנה, דלימא עלייהו ראשונה שניה ושלישית, ועוד מאי נפקא מינה מאי וזו סקן יהרום תחילה וכו' אלא הכי פירושה תרם את הראשונה, פי' תרומה ראשונה בפרס הפסח, וחיפה כל מעות הנשארות בלשכה בקמבליות דהיינו עזר שלוק, כדי שתנו עליו השקלים שיביאו ממדינות שסביבות א"י שלא יכלו להביא קודם הפסח ומביאין מפסח ועד עצרת ונותנין אותו על גבי העזר השלוק כדי שיחרום סקן בפרס העצרת ולא יתרום מן הדבר שחרם כבר בפרס הפסח וכו' ע"ש.

פ"ג ה"ד במשנה וחפה בקמבליות. במגדל עז (שקלים פ"ב ה"ז) תרם את הראשונה ומחפה בלילה ויש שגורסים בקמבליות וכו'. ובכ"מ שם: תרם את הראשונה וחיפה בקמבלאות וכו'.

פ"ג ה"ד במשנה ולמה היה מחפה. כמתני' דב"מ לא היה מחפה. וכן כתוספתא הנ"ל. ובכסף משנה שם: שלישיית לא היה מחפה (ולמה היה מחפה ל"ג) וכו' ופירש שם רבינו וכו'.

פ"ג ה"ד במשנה ולשם מדי. כדרשות אבן שועיב עה"ה (כ"ט ע"ג) ליהא. **פ"ג** ה"ד איצמלי של זהב. בד' זימאמיר איצמלי אסטרוית של זהב. ובילקום עה"ה שפ"ו שהיו בה איסתירות של זהב. ועי' בתוספתא שקלים פ"ב (הוצאת צ"מ).

פ"ג ה"ד לשם ארץ ישראל וכו'. מוכא בס' והזהיר (השא). ובריבכ"א יזא ס"ב ע"א בשנויים. ובסמ"ג עשין מ"ה הניא כהוספתא כשהוא הורם שלש קופות אלו הורם הראשונה לשם א"י והשניה לשם כרכין המוקפין לה ולשם בני ישראל הדרים בעמון ומואב והשלישי לשם בכל לשם מדי ולשם המדינות הרחוקות ולשם כל ישראל ואומר ר' יצחק בר ר' אשר שכולם מפריש לשם כולם אלא מוכיר אותם ששקלו שקליהם תחילה כסדר עב"ל ולפנינו בתוספתא שקלים פ"ב הגירסא בשנויים. ובתני' יומא שם ד"ה שלש בתוספתא מפרש וכו' ואומר ריב"א (הנ"ל) דכולן מפריש וכו' ע"ש ובהנ"מ שקלים פ"ב ה"ח ואומר רבינו יצחק וכו'. ובילקום עה"ה (שפ"ו, ד' שאלוניקא) מוכא הכאמר בהרבה שנויים.

פ"ג ה"ד נמל מן הראשונה וכו'. בתוספתא שקלים פ"ב (הוצאת צ"מ) מפרש להיפך ז"ל ולמה כוהבין וכו' לפי שמהחילין ומוציאין מן הראשונה שלמה הראשונה מוציאין מן השנייה שלמה השניה מוציאין מן השלישית שלמו שלשתן והגיע זמן תרומה לתרום וכו'. ובמגדל עז (שקלים פ"ב ה"ז) עוד גרסינן עלה בנמרא ירושלמי נמל מן הראשונה אעפ"י שיש בראשונה תזור (נומל) לשניה, נמל מן השניה חזור לשלישית (אעפ"י שיש בשניה נמל) וכו'. וכן הוא בכסף משנה שם: זכס' והזהיר (ק"ז) בשנויים.

פ"ג ה"ד שלמה שלישיית וכו'. בתום' קדושין ג"ד ע"א ד"ה מועילין והכי נמי תני במס' שקלים נבי קפות דקאמר ההם שלמה שלישייה כלומר שכלתה כל הקופה השלישית תזור לשניה וכו' יחזור ויתרום (חזור ושוקל) פי' מתקלין חרהין שהובאו אחר החג וכו'. ובמגדל עז הנ"ל שלמה וכו' חזור ותרום. ועי' בס' והזהיר הנ"ל. ובריבכ"ן ירושלמי נמל את (מן) וכו' שלמה השלישית (שלישית) וכו'. זכסף משנה (שקלים פ"ב ה"ז) לא הספיקו להם השקלים וכו'. שם בירושלמי שלמה שלישיית (שלשתן) חזור ותרום (כני' התום') רמ"א יחזור (חזור) וכו' ע"ש.

פ"ג ה"ד תהור לשיריים. בתום הנ"ל רס"א יחזור לשיריים וכו' שמא יצמרכו (יצרכו) להם (להן) לבסוף (בסוף) ועי' בס' והזהיר הנ"ל.

פ"ג ה"ד וריווח מביאה וכו'. מדרש משלי פ' מ"ו תמן תנינן רפכ"י אומר וכו' ועי' בה"ג ד' ברלין (635). ובר"ף ע"ו סי' אלף רמ"ו ופירשה בירושלמי ריווח וכו' ע"ש בר"ן. ובסתת כהונה בחזית פ"א וינעתי ומצאהי בירושלמי וכו' ע"ש וזילקום עה"ת הצא תתקל"ג. ובמנן אבות להרשב"ץ פ"א משנה ב' ובירושלמי דשקלים וכו' מכאן אמר ר"פ בן יאיר וכו'. ובאר"ז בהקדמה (מ"ד) ובמס' שקלים וכו' כך היה ר"פ ב"י וכו'. ועי' תוי"ט סוף סופה ובמנורת המאור (ק"פ).

פ"ג ה"ד ענוה מביאה לידי יראת חט. בתום ע"ז כ' ע"ב ד"ה ענוה בירושלמי דשקלים נרים איפכא יראת חטא מביאה לידי ענוה וקא סבר כריב"ל וכו' ע"ש. וברמב"ם פוסמת אוכלך פמ"ו ה"ב שהפרישות מביאה לידי פהרת הגוף וכו'. ובכ"ט שם ונסחת רבינו כראיתא בירושלמי פ"ג דשקלים. ולפנינו אינו מבואר. **פ"ג** ה"ד דכהיב וכלה מכפר. בראשית חכמה שער האהבה פ"א ובירושלמי הביאו ראיה לזריווח שמביאה לידי נקחת דכהיב וכלה מכפר והענין כי וכלה מדה על זריווח מפני שפ"י השלמת הענין וכו' ע"ש.

פ"ג ה"ד האנא בשם ר"ם וכו'. ובכפתור ופרח פרק י' ירושלמי מס' שקלים חנא בשם ר"ם כל מי וכו' ואוכל תולין (פירותיו) במהרה וכו' יהא מוכמח (מבושר) שהוא מבני העולם הבא הוא. וכן מובא בשערי הנפש להראב"ד שער הקדושה. ובספר זכרון תורת משה (ח"ב, י"ב ע"ב) מי שאוכל חולין (כגו' הכפ"פ) במהרה וכו'. וכ"ה בשבת פ"א ה"ו ואוכל חוליה. ובספרי (של"ג) ליהא זה. וכס' כתב תמים (א"נ נ' 92) ובמס' שקלים תניא רמ"א כל מי שקבוע בא"י ומדבר בלה"ק יהא מבושר שהוא בן עוה"ב. ועי' כפ"פ פ"י (צד קצ"ו). ובמנורת המאור (נר נ' סי' צ"ו) כדגרסינן בפ"ג דמס' שקלים וכו' ומדבר בלשון (לשון) הקודש ואוכל פירותיו וכו'.

פ"ד ה"א במשנה ולחם הפנים. בילקוט עה"ת שפ"ו מוסף; וזכחי שלמי צבור. **פ"ד** ה"א במשנה שומרי ספחין בשביעית. בתוספתא מנחות פ"י שומרי ספחין בשמיטין וזובלות להביא מהן עומר ושתי הלחם (ו' מלות ליהא) נוסלך שכרן וכו'. וכפ"י ר"ש משאנן להר"ב (כהר פ"א) הא דתנן שומרי ספחיים בשביעית לא שהיו מעכבים לבני אדם לבא שם, אלא שהיו מודיעים להם שהן לצורך העומר, ומעצמם היו פודשים משם ואת בהמתם. ועי' הו"ס ב"מ נ"ח ע"א ר"ה שוטרים וברמב"ם שקלים פ"ד ה"ה.

פ"ד ה"א מה ראה זמן וכו'. המסדר הירושלמי העתיק כאן מירו' גלמי תענית פרק ד' כל ההלכה ו' ושנשנה עוד במגילה פ"א ה"ו. והיה ראוי להעתיק רק הברייתא בלא מחלוקת האמוראים. ובשרידי ירושלמי (128) נר"ש ומה ראה זמן עצי כהנים והעם להימנות בתעניות עד והיינו מתענים וכו'. וכזונה הסופר להעיר שהלכה זו נשנה בתעניות הג"ל. ולא העיר שגם במגילה הג"ל נשנה ג"כ. ועל הלשון נר"ש עי' אצו"ר פסחים 13 ויזמא 92.

פ"ד ה"א בשעה שעלו ישראל וכו'. במשנה למלך שקלים פ"ד ה"ו מסוגיא ירושלמי וכו' תו גרסינן התם בשעה שעלו ישראל כן הגולה וכו' וצ"ל דהירושלמי פליג אש"ס דילן וכו' ע"ש.

פ"ד ה"א שמביאין סמנה העומר והבכורים ושתי הלחם. כן הוא במשנה ו' כלים פ"א. אבל לעיל בזו ההלכה בירושלמי מסשנה דפרה כל קרבנות היחיד וכו' תיך מן העומר ושתי הלחם. ומככורים לא נזכר?

פ"ד ה"א שומרי ספחים בשביעית וכו' ר' ישמעאל. בתום מנחת פ"ד ע"א ד"ה בעינא הימא ולר"י ב"י וכו' ושמא הך ברייתא דלא כותיה עכ"ל. ושומרי ספחים וכו' אינה ברייתא רק משנהינן לעיל.

פ"ד ה"א מביאין אותו סספחין שבא"י. כפי' הקצר (שברפוס קראקא) נפתח אחרת: שנתוצה לארץ, לא מצאו בחו"ל זורעין אותו בתחילה.

פ"ד ה"א ר"ח בר אדא וכו'. כפי' הראב"ד לת"כ (בהר פ"א) והו' אשכחן בשקלים ירושלמי פרק התרומה ר"ח ב"א בעא קומי ר' מני (מנא) ולא נמצא הקומץ (בקומץ) על שריים שאינן נאכלין פי' על משנת שומרי ספחים בשביעית נומלין שכן מתרומת הלשכה קא מקשה וש"ס דספחים בשביעית אסדיים לגמרי, והירץ לה עשאוהו (נעשה) כחטשה דברים שהן באין לירי טומאה ואין נאכלין בטומאה. ובפי' ר"ש משאנץ שם ובגמרא מס' שקלים פריך על ההיא דמנחת וכו' ר' חייא בר אבא (אדא) בענין אחר כו'.

פ"ד ה"ב במשנה פרה וכו' מתרומת הלשכה. בספרי (חקת, קב"ג) ויקח מתרומת הלשכה.

פ"ד ה"ב במשנה ולשון של זהורית. כס' והזהיר ליתא.

פ"ד ה"ב במשנה וכבש ושעיר המשתלח ולשון שבין קרניו. ברמב"ם שקלים פ"ד ה"א ולשון של זהורית שקושרין בין קרניו. ובילקום עה"ה שפ"ו ולשון של זהורית שבראש שעיר המשתלח. ובתו"י ביזמא ס"ח ע"א ד"ה חולק פרה ולשון של זהורית שבראש שעיר המשתלח באין מתרומת הלשכה וכו'. ועי' בתוספתא שקלים פ"ב ובמשנה למלך שקלים פ"ד ה"א. ולא זכר הסמ"ג עשין ר"מ ושנינו בשקלים זה הלשון היה כא משירי הלשכה ולשון של מעלה שנקשר בראשו היה כא מתרומת הלשכה עכ"ל.

פ"ד ה"ב במשנה ואמת המים וכו' משירי הלשכה. בירושלמי טומה (פ"א ה"ז) דרכי אמר (כ' מלות ליהא) אמת המים, וכו' באין משירי הלשכה וכו'. ובשו"ת מהר"ם טרוטנבורג (הוצאת מק"נ 276) כדתנן במס' כלים וכו' חומת העיר וכו' משיירי הלשכה. וברש"י תמורה כ"ג: ששנינו מתר (ליתא) שירי וכו'.

פ"ד ה"ב במשנה וכל צורכי העיר באין משירי הלשכה. כס' והזהיר באין מתרומת הלשכה. ובהוי"ט נדרים פרק ה' משנה ה' כדאשכחן תנא דס"ל שאין באין משירי הלשכה כדתניא בפ"ק דמכילתין האומר כירושלים וכו' ופי' הרא"ש דזכר חומות ירושלים לא אתו משירי הלשכה עכ"ל. ועי' בהוס' בנדרים שם.

פ"ד ה"ב ר' חונייה דברת הורן. כזמא פ"ד ה"ב ליתא זה. ועי' אצו"ד בזמא 49. **פ"ד** ה"ב בעשרה זון. כזמא הנ"ל בעשרה זין. ועי' באצו"ר הנ"ל ובפי' המשניות להרמב"ם בפרה פרק ג' משנה י'.

פ"ד ה"ג במשנה מותר שירי לשכה וכו'. משונה הני' באו"ז ה' צדקה סי' ל' והא דתנן וכו' מותר שירי לשכה מה היו עושין בה לזקחין בה פירות בוויל זמוכרין אותו ביוקר והשכר להקדש דברי ר' ישמעאל וכו' ע"ש. ועי' בהשגות הראב"ד פ"ו ה"ט מהכה"מ שנראה שגרם כני' האו"ז בהמשנה. וכן כזמא בפסקי ריקאנטי סי' ס"ה.

פ"ד ה"ג במשנה ר' עקיבא אומר וכו'. עי' בבלי כתובות ק"ו ע"ב ובתשובות מימוני השיכות לס' משפטים והא דתנן במס' שקלים וכו' ר' יעקב אומר וכו'. ועי' בילקום עה"ה שפ"ו.

פ"ד ה"ג במשנה אין משתכרין וכו'. כס' חסידים (ר"ב תת"ה תפא) ואמרו במס'

במס' שקלים אין מרויחין וכו'. וכנפתור ופרח פס"ד כלומר לפחור בממונם ואעפ"י שהשכר שלהם והלכה כר"ע. ועי' בבבלי כתובות הנ"ל. ובמרדכי ב"מ פ"ג (רפ"ז) זכין משמע פ"ב דכתובות דגרסינן אין משתכרין בשל ענייג ולא בשל הקדש וכו'. ועי' במשנה למלך ה' מהנות עניימ פ"ח ה"ד.

פ"ד ה"ג רב יהודה בשם שמואל. בכתובות ק"ז ע"א בשנים. ובס' והזהיר (ק"ז) ליתא המלות: הילכות קבלה. וברבה נשא פי"א ר' ועירה (ב' מלות ליתא) ור' יהודה וכו'.

פ"ד ה"ג ר"י בר רדופה בשם אימי. בבבלי כתובות ק"ז ע"א א"ד יצחק בר רדופה א"ר אמי סבקרי מזמין שבירושלים (קדשים) היו נוסלין וכו'. וכן ברבה הנ"ל. וע"ש במ"כ. ובתוספת הרא"ש בכתובות שם והכי איתא בהדיא במס' שקלים ר' יצחק ב"ר. בש"ד אמי (אימי) סבקרי (מוסי) קדשים וכו'. וע"ש בתוס' ד"ה סבקרי.

פ"ד ה"ג ר' תנחום בר חייה בשם ר' שמלאי. בירושלמי זכחים הנדפס בימינו (ד' נ' ע"א) ר' אחאי ור' תנחום חתניה דרבי שמלאי. וזה לקח סבסדבר רבה פ' י"א. ור' תנחום חתניה דר' שמלאי לא נמצא במקום אחר. ונראה שהיה כתוב ר' תנחום בר"ח ר"ה בר' חייה. והלך מעתיק אחר ופתרן הר"ת: ברבי חתניה. דר' שמלאי.

פ"ד ה"ג מניה ספרי העורה. בילקוט עה"ת שפ"ו מניה ספרי תורה. ובכתובות הנ"ל מניה ספרים שבירושלים. ובס' זהזהיר מניה ספר העורה. ובשמה מקובצת כתובות ק"ז ע"א ותלמיד הרשב"א ז"ל כתב וכו' ובשקלים. ירושלמי מניה ספרים עזרא כך פי' הראב"ד. וכ"ה במסחאות הבבלי כאן. ועי' בתוס' סעילה י"ד ע"א ד"ה בונן. ובהקדמת המנחת שי (15) אבל בירושלמי וכו' מניה ספר העורה וכו'.

פ"ד ה"ג בשם אסי. ובס' זהזהיר בשם ר' אסי. ובבבלי כתובות ק"ה ע"א אמר רב יהודה (נידול בר בניטין) אמר רב אסי.

פ"ד ה"ג שני דייני. בכתובות שם שלשה דייני גזילות.

פ"ד ה"ג שני דייני גזילות וכו'. בכתובות שם גזורי גזרות (כלשון המשנה בכתובות שם) שבירושלים היו נוסלין שכן תשעים ותשע מנה (ג' מלות ליתא) מתרומת הלשכה. ובשרירי ירושלמי נוסלין שכן משירי הלשכה.

פ"ד ה"ג שמואל אמר נשים וכו'. כן מפורש בתוספתא שקלים פ"ב.

פ"ד ה"ג רב חונה מתרומת בדק הבית. ועי' בבבלי כתובות ק"ז ע"א. ובמרדכי חזית (פסוק הנה מטתו) רב הונא אמר מלשכת בדק הבית וכו'. ובמתנות כהונה ה"ג בירושלמי דמס' שקלים וכו' ר"ה אמר מלשכת בדק הבית וכו' פי' ר"ה חשבו פרכת כבנין וכו'.

פ"ד ה"ג מה פליג שמואל עבר לה כקרבן. וכן הוא בחזית הנ"ל. ובירושלמי זכחים הנ"ל מה פליג שמואל, שמואל עביר ליה ככלי שרת ותני ר' ישמעאל כן כלי שרת באין מתרומת הלשכה. וזה לקח מהנהגת הגר"א כאן וז"ל: צ"ל עבר ליה ככלים כי כן תנא דבי ר"י כלי שרת באין מתרומת הלשכה ולא גרסינן כקרבן וכו' עכ"ל.

פ"ד ה"ג תנא ר' יהודה גרונרות. בערוך מביאו משני מקומות בבבלי. ובמרדכי הדורות (179) א"ר חוקיה הני ר"י גרונרת. וכיין לירושלמי דילן. ובמקום אחר בירושלמי לא נזכר ר"י גרונרות. ודאוי לדעת שהברייתא קשורת וכל קרבנות הצבור וכו'

וכו' המזבאה כאן בשם ר"י נזנרות נזכרה בבבלי כתובות ק"ז ע"ב בלא זכרון שמו.
פ"ד ה"ג מוכח הוהב וכל כ"ש. בכתובות הג"ל מוכח הוהב ולכונה (ליתא)
 זכ"ל שרת. ועי' בהנהגות הגר"א.

פ"ד ה"ג מוכח העולה וההיכל והעזרות באין משירי לשכה. ברמב"ם (שקלים
 פ"ד ה"ח) זכ"ל מוכח העולה וכו'. ובכ"מ שם ירושלמי פ"ד דשקלים אבל כנ"מ
 דידן (כהובות ק"ז). מוכח העולה וכו' באים מקדשי ב"ק הבית יש לתמוה למה
 הניח רבינו גמרא דידן ופסק כירושלמי. ועי' בהשגות הראב"ד (תמורה פ"ד
 ה"א). ובסמ"ג עשין מ"ה מוכח העולה והעזרות באין משירי הלישכה כדמסקינן
 בגמרא דשקלים. ובשפה מקובצת בכתובות הג"ל מביא הגי' בבבלי כמו שהוא
 בירושלמי. והגר"א בהנהגותיו הגיה כאן כמו שהוא בבבלי. וכבר העירותי בכ"מ
 שכן הוא דרכו של הגר"א תמיד להגיה בירושלמי עפ"י הבבלי.

פ"ד ה"ג חוץ לעזרות וכו'. בתוס' קדושין נ"ד ע"ב ד"ה תרי חוץ לחומת
 (ליתא) העזרה כנ"ן חומת העיר (נ' מלות ליתא) באים (באין) מלשכת ב"ה וכו'.
 ע"ש. ובחי' המרש"א שם. ובסמ"ג עשין מ"ה וחומת ירושלים וכל מנדלותיה
 וכל צרכי העיר באין משירי הלישכה.

פ"ד ה"ג אכני המוכח וההיכל וכו'. בתוס' קדושין נ"ד ע"א ד"ה מועילין
 ומתוך כך ניהא קוצינא אחרת שמקשין העולם דבמס' שקלים אמר אנכי מוכח
 ועזרות וההיכל מועלים בהם ופריך התם וכו' יש מעילה בשיריים הרי משיריים
 נעשין וכו' תימא ר"מ היא דאמר מועילין בשיריים כלום אמר ר"מ אלא בתוך
 שנתו ואנו חוץ לשנתו קיימינן שהרי מוכח והיכל כמה שנים יש שנעשו וקשה
 דהא ר"מ אמר וכו' ע"ש ולפנינו בשנויים.

פ"ד ה"ג אין לך מעכב את הקרבן אלא הכיור והכן כלבד. בירושלמי יומא
 פרק ר' סה"ה מתניתא פליגא על ר' יוסה הכיור והכן מעכבין. פתח לה מקומן
 מעכב. ובהוספתא מנחות פ"ז קרן זכבש ויסוד זרובע מעכבין זה את זה וכו'.
פ"ד ה"ג א"ר חנינא. בהוצאת הבבלי במ"ם: ר' חיתנא.

פ"ד ה"ג כלום אמר ר"מ אלא בתוך שנתו. בתוספתא שקלים פ"ב ומועילין
 בהם כל שנתם עברה שנתן אין מועילין בהן וכו'. ובבבלי קדושין נ"ד ע"א
 מועלים בחרתא ואין מועלים וכו'.

פ"ד ה"ג ואמר ר"א בשם שמואל בר נחמן. בנוסחאות הבבלי במ"ם: ור"א
 בשם ר' נחמני. וחכם אחד ברא גברא מירושלמי כאן: ר' נחמני.

פ"ד ה"ג אטר ר'. חנינה שחצית וכו'. בפסיקתא (פרה ר' מ' ע"א) א"ר אחא.
 בר חנינה וע"ש זכס' והזהיר (ק"ז ע"ב). ובמלאכת שלמה כאן: ירושלמי א"ר
 חנן שחצית וכו' ע"ש שנויים.

פ"ד ה"ג שזתר מששים כבר זהב. כן מפורש בתוספתא שקלים פ"ב.
פ"ד ה"ג התיב ר' עולא קומי ר' מנא. בס' והזהיר ר' עילי קומי ר' מני
 (מנא). ולעיל פרק א' הלכה א' התיב רבי עולא קומי ר' מנא.

פ"ד ה"ג מעלה היא בפרה סילסול וכו'. כעין זה בירושלמי יומא פ"א ה"א
 ועי' פ"ב ה"א. ובזבחים קי"ג ע"א אמר רב התנא בריה דר"י מעלה עשו בפרה.
פ"ד ה"ג שלא יציצו. בס' והזהיר שלא יציצו הכהנים ויטמאו.

פ"ד ה"ד במשנה רקועי והב ציפוי וכו'. בתוי' יומא נ"ה ע"ב ד"ה והב-
 דבמס' שקלים זכס' קהני שמותר התרומה היו עושין צפוי לכית קדשי הקדשים.
 ובתוס'

ובתום קדושך נ"ד ע"א ר"ה מועילין חד אמר שעושין מהן רקועי פחין צפור למזבח וכו' ע"ש ובערוך ערך רקע ר'.

פ"ד ה"ד במשנה קי"ח המזבח. בכ"ם (כלי המקדש פ"ו ה"ג) קי"ח למזבח. וכן במדב"ם ובמנחות צ. ובערוך (ערך קץ ג' ד' ראשון) מותר פירות קי"ח למזבח. **פ"ד** ה"ד במשנה ר"ח ס"ה אמר מותר נסכים וכו'. בילקום עה"ת (שפ"ו, דפוס שאלתיקא) ר' חנניה סגן הכהנים אמר מותר הרוסה לקי"ח המזבח וכו' ע"ש. ונראה ששני ר"ח סגן הכהנים היו א' בימי הבית ואחד בוסן אחרון שחולק עם ר"ם ור"י. והאחרונים פלפלו בזה להגם.

פ"ד ה"ד אלא אם רצה וכו'. בס' הזהיר תני אם רצה יהא ההפסד שלך והשכר להקדש מותר. פי' זה קאי על המשנה והשכר להקדש. וברו"ז יש נקודה מפסקת בין המלה שלו והשכר. וזה ללא צורך.

פ"ד ה"ד כהדא בר זבינא וכו'. כעין זה בכתובות פ"ו ה"ו ר' יסא איתפקד נביה מרל דיתמין וכו'. ובס' הזהיר (ק"ו ע"ב) בר קמצא (בר ופינא, וע"ד השם בר קמצא עי' אצו"ר יומא צד 46 ובילקום המכיר תהלים (קנ"ו) ד' יוסי בן קמצא) וכו'. ובפי' רבינו חננאל בבבא מציעא מ"ב ע"ב בתלמוד אי"ר בשקלים הלכה וכו' אדא (ליהא) בר זבינא וכו'. ובערוך ערך מרל ב' (רל"ו) ירושלמי שקלים וכו' בר ימינא וכו'. ובאור זרוע (ח"ג, בבא מציעא ר"ו) ירושלמי וכו' בר יודא בר זמינא איתפקד נבי כדלא (מרל) דיתמי א"ל ר' סני (מנא) וכו'. ובאו"ז שם ס' רל"ו כתב בירושלמי כפיר"ח זצ"ל אדה בר זבינא וכו'. ובשמה מקובצת בבבא מציעא ע' סע"א בשקלים בתלמוד אי"ר בר אדא בר זבינא וכו' ע"ש.

פ"ד ה"א ר"ח בר אדא וכו'. וכן הוא באו"ז הג"ל. אבל בשמה מקובצת הג"ל ר' חייא בר אבא. ובראב"ן (צ"ו ע"א) והכי איתא בשקלים דירושלמי בר אדא איתפקד נבי מרל דיתמי ועבר בו אנר' ביניה ובין יהמי והפסידה עליה לחודא (ו' מלוה ליחא ועי' בשמ"ס הג"ל) וכו'. ועי' בבלי בבא מציעא ע' ע"א מעות של יתומים מותר להלחחן קרוב לשכר ורחוק להפסד.

פ"ד ה"ה במשנה מותר הקמורת וכו'. כפי' רבינו חננאל בשבועות י' ע"ב שנינו בשקלים פ"ד קמורת שנשתיידה מן השנה שעברה שמחללך וכו' פי' אומנין שבנו ביה"ס או עשו מלאכה בקדש ובאין לטול שכרן נותנין להן בשכרן מותר ההרומה ומחללך אותה בשכרן וכו'.

פ"ד ה"ה במשנה מפרישין ממנה. בתום שבועות י' ע"ב ד"ה מפרישין לא נרמינן ממנה שמהרומה הלישכה היו כפרישין והתם במס' שקלים לא איירי בתרומת הלשכה ומאי ממנה שיך. ועי' מעילה י"ד ע"ב ובשמ"ס שם. ובכריתות ו' ע"א. ובילקום עה"ת (שפ"ו) מפרישין הימנה וכו'.

פ"ד ה"ה במשנה וחורין ולקחין אותה מתרומה חדשה. בכריתות ו' ע"א דתניא וכו' מתקיף לה רב יוסף הא בכלהו מותרות תני חורין ולקחין אותה מתרומה חדשה והכא לא תני וכו'. ולפי"ו נראה שלא היה לפניהם בהמשנה וחורין וכו'. **פ"ד** ה"ה במשנה ואם בא חדש בזמנו וכו'. במתניתא דכ"ם אם בא החדש בזמנו. ובתוספתא שקלים פ"ב וברה"ש פ"א בא חדש בזמנו קריבין מן החדש ואם לאו קריבין מן הישן. ובשבועות פ"י ה"ב והא הנינ' אם בא החדש בזמנו וכו"ה ברה"ש פ"ג ה"א. אבל במנהדרך פ"א ה"ב והתנינן אם בא החדש בזמנו מזה נראה שפירושו ואם בא חדש או החדש ירח חדש ולא כמו שפי' המפרשים תרומה חדשה.

פ"ד ה"ה כולה ר"ה ישמעאל היא. במלאכת שלמה כאן: בירושלמי מפרש דהך סברא נמי ר' ישמעאל קאמר לה דצפוי כלי שרת חשיב ליה ולפי זה כן שיעור משנהנו דברי ר' ישמעאל וכו'.

פ"ד ה"ה ר' חיה בר יוסף פתר וכו' ר' יוחנן פתר. במנחות צ' ע"א נזכר מחלוקת ר"ח ב"י ור' יוחנן בשניים גדולים.

פ"ד ה"ה ואפילו בירוצי יחיד. גי' אחרת בתוס' מנחות פ"ח ע"א ר"ה בירוצי וי"ל דמיירי בנסכי צבור ולב כ"ד מתנה עליהן כדמפרש בירושלמי דשקלים וכו'.

פ"ד ה"ה ולא נמצאו כלי שרת באין משל יחיד. ברמב"ם כלי המקדש פ"ח ה"ז וכן כל כלי השרת ועצי המערכה שמסרן יחיד לצבור הרי הן כשרים וכו'. ועיי' בכסף משנה שם.

פ"ד ה"ה ולא נמצא ההקדש וכו'. בחי' הרשב"א שבועות י' ע"א ובירושלמי הקשו עליה במס' שקלים ולא נמצא הקדש מתחלל על הקדש ופרקינן אמר שזואל בר ביסנא (ר' שמעון בר כרסנא) מביא מעוה מן החולין (ב' מלות ליתא) ומביא קמורת ומחללה (ומחללן) עליהן ונתנין אותה (אותן) לאומנין בשכרן. וברמב"ן שבועות שם ובירושלמי במס' שקלים אקשינן ולא נמצא הקדש מתחלל על ההקדש דקא מ"ד רממעות הלשכה היו מביאים אותם מעוה האומנין ומפרקינן ר"ש בר ביסנא אמר מביא מעוה מן החולין ומביא קמורת ומחללה עליהן וכו' פירושו וכו'. ובריבב"א שבועות שם וכן שאלו בירושלמי על משנה זו ולא נמצא הקדש מתחלל על ההקדש בהמיהא ופריק אמר ר"ש ו' לקניא כיני מתני' (ב' מלות ליתא) מביא מעוה מחולין ומביא קמורת ומחלל עליהם ונתנים אותה לאומנים וחוזרים ולוקחים אותה מהם (ד' מלות ליתא) פי' דהא דקתני ספרישין שכר האומנין לא מתרומת הלישכה אלא ממעות של חולין שלוקחין בהקפה וכו' ובחי' הר"ן על שבועות שם מביא הירושלמי בזה"ל מביא ב' מעוה מן החולין ומביא קמורת ומחללן עליהן (ולא גרם מה שכתוב לפנינו נתן לאומני הבנין וכו' ע"ש) ובריבב"ן ובירושלמי לפי שאין ההקדש מתחלל על המלאכה וכו' עכ"ל. וכ"ה בתוספתא שקלים פ"ב וע"ש. ולפי הנ"ל נראה שהיתה הגי' משונה לפני הראשונים. איזה מהם נרסו וחוזרים ולוקחים אותה מהם, ואיזה מהראשונים ל"ג לוח. **פ"ד** ה"ה יינתנו לבית גרמו וכו'. בחי' הרשב"א הנ"ל ואוהן מעוה מה יעשה בהן ינתנו לבית גרמי ולבית אבמינם שהיו בקיאיין במעשה הקמורת ובמעשה לחם הפנים וכו'. וברש"י כריתות ג' ע"א נתנין אותה לאומנין בשכרן ובגמרא מפרש באדמני בית אבמינם שהיו גומלין קמורת במס' שקלים וכו'. וכן רש"י לירושלמי דילן.

פ"ד ה"ה א"ר שמואל בר רב והן. צ"ל בר רב יצחק.

פ"ד ה"ה ר' בא בר כהן בעא קומי ר"י. בנוסחאות הכבלי: חביבא בר כהן שאיל לר' יוסי. וגירסתינו יזהר נוחה. עי' אצו"ר שבה 71.

פ"ד ה"ה פיטמה בחולין וכו'. בכ"מ (כלי המקדש פ"ב ה"ז) ובירושלמי פ"ד דשקלים וכו' פיטמה בחולין ריב"ח אמר פסולה וכו' ע"ש ובבב"א שבע כריתות ו' ע"ב.

פ"ד ה"ה מכתשת עשו אותה כלי שרת לקדש. בתוס' שבועות י"א ע"א ד"ה מכל תימא אי מכתשת וכו' ויש מפרשים דוראי לא היתה כלי שרת אלא וכו'.

פ"ד ה"ה תניי ב"ד הוא על המתורות וכו'. לקמן פ"ו ה"ז וזמא פ"א מה"א וקדושין פ"ב מה"ח. וכן הוא ברמב"ם שקלים פ"ב ה"ג. ובכ"מ שם נזכר ירושלמי דילן.

פ"ד ה"ז במשנה אינה היא המידה. במתניתא רב"ם ליתא המלה: אינה.

פ"ד

פ"ד ה"ז ר' יוחנן אמר קמורת. ע"י כריתות ו' ע"א. וברמב"ם (ערכין פ"ה ה"י) הקדיש נכסיו סתם והיתה בהן הקמרת וכו'. וע"ש ברדב"ז ובכ"ם.

פ"ד ה"ז אמר רב הושעיה תפטר באומן משל בית אבטינס שהיה נוטל בשכרו. בכריתות ו' ע"א א"ר אושעיא באותה הניתנת לאומנין בשכרן וכו'. ובריבב"ן ירושלמי קמורה ניתנו לאומנין לשכרן לאומני בית אבטינס וכו'.

פ"ד ה"ז ס"ט דבן עזאי וכו'. בתוס' שבועות י' ע"ב ר"ה מפרשישן ומיהו לבן עזאי דאמר במס' שקלים דאין הקדש מתחלל על המלאכה ניחא ואפילו לר"ע נמי דאמר מתחלל על המלאכה ה"מ בקמורת דיחיד וכו'.

פ"ד ה"ז במשנה זכרים ונקיבות וכו' ויביא ברמיהן עולות ושאר נכסים יפלו לב"ה. במתניהא בכ"מ ורמיהן יפלו עם שאר נכסים לבדק הבית. וכ"ה לקמן בפרק זה ה"ז ובתמורה ל"א: וע"י זכחים ק"ג ע"א ובא"י ח"ג סי' קפ"ט. וכפ"י ר"ג בבבא בתרא קנ"א ע"א המקדיש כל (ליתא) נכסיו והיה בהן בהמה הראויה לגבי (ע"ג) המזבח וזכרים ונקבות ר"א אומר וזכרים יקרבו עולות (ימכרו לצרכי עולות) ונקבות וכו' והשאר יהיה לב"ה. וע"י בתוס' בכורות ס"ד ע"ב ר"ה הקדיש.

פ"ד ה"ז אנו קיימין. בריבב"ן אנו קיימין וכו' במקדיש נכסיו כל עמא מרד שהוא (ר' מלות ליהא) לבדק הבית.

פ"ד ה"ז ר' בא רב חונה כשם רב. בריבב"ן ר' בא בר הונא בשם רב.

פ"ד ה"ז כל עמא מרדי. וכ"ה בהרבה מקוסות בירושלמי. ובברכות פ"ב (ר' קראמאשין ד':) ובשנה (פ"ו י':) הגי' כל עלמא. אבל בר' חייניציא שם ושם הגי' כל עמא.

פ"ד ה"ז חלדן וחלבן מותר וכו'. ע"י בחי' מהרי"ם אלנוי בה' בכורות פ"ה אות ס"ב.

פ"ד ה"ז ר' חוקיה וכו'. בחי' ריבב"ן ובירושלמי ר' חוקיה כשם ר' יוסי (יומה) קדשי ברכ הבית נפרין (שפריין) וכו'. היאך קדשי מזבח (המזבח) וכו'.

פ"ד ה"ז הפריש נקיבה וכו'. הוספתא פסחים פ"ט ותמורה פ"ב בשניינים.

פ"ד ה"ז התני אשם בן שנה הביא בן שתיים יצא וכו'. בתוספתא זכחים פ"א (הוצאת צ"ם) אשם בן שנה שהביאה בן שתיים וכן שתיים שהביאה בן שנה או ששחטו וכו' תעובר צורתן ויצאו לבית השריפה. ובתמורה י"ט ע"ב דחניא אשם בן שנה והביאו בן שתיים, בן שתיים והביאו בן שנה כשירה ולא עלו לבעלים לשם חובה וכו'. וע"י מנחות מ"ח ע"ב ובהגהות הגר"א כאן שהנהתו נובע מכבלי.

פ"ד ה"ז כמה דר"י אמר וכו' קדושת הגוף ירעו. בתמורה כ' ע"א ל"א א"ל ר' חייא בר אבא לר' יוחנן מדאמר ר' יהושע זכרים עצמן יקרבו עולות לסיסרא דקדושת הגוף אקדשינהו וכו' ע"ש.

פ"ד ה"ח במשנה ר' יהושע אומר וכו'. בפ"י ר"ג הג"ל ר' יהודה אומר אלו זאלו ימכרו ברמים ויפלו עם שאר ברכ הבית: ולפינו הגי' משונה.

פ"ד ה"ח לה' לעולה הכל קרב לעולה. בפ"י הראב"ד לתו"כ יקרא פרק כ"א והמקדיש נכסיו והו' בהן וכו' ובירושלמי דשקלים נפקא ליה מכל נדריהם לכל נדרותם אשר יקריבו לה' לעולה וכו' ע"ש. ולעיל שם בויקרא פרק ו' ובגמ' דשקלים מפרש מעמא דר' יהושע דכתיב וכו' הכל קרב עולה וע"י ברע"ב כאן.

פ"ד ה"ח לרצונכם וכו'. בחי' ריבב"ן ירושלמי אמר ריש לקיש (ר"ז) כשם רשב"ל) וכו' לרצונכם תמים (כמ"ס ברד"ו: חסית) זכר סנן אפילו נקיבות וכו'.

פ"ד ה"ט במשנה שמעתי את דברי שניהן. בפ"י לאחד מקדמונים (בית האוצר א') שמעתי וכו' שהמקדיש (המקדיש) בפירוש וכו'. הרמב"ם פ"י שהקדיש לבדק

לבדק הבית בפירוש, ולא נהורא האי פירושא, דמילתא דפשימא היא וכו' ונראה כפי' הרב ר"א מגרמיוזא שהמקדיש בפירוש שפירש בהמה ונכסי, מדהפרישן זה מזה, ולא אמר בהמה לסובח ונכסי לבדק הבית, הכל הולך אל סקום אחד. פ"ד ה"ט שנבטא דכרכדא ביניהון. בנוסחאת הבבלי רב אמר דבר פדא ביניהון. וכפי' אחד ראיתי שזה קאי על מחלוקת בר פדא ור' יוחנן בתכורה י' ע"א. ופירושו דחוק שאין שום שייכות למסר בר פדא כאן. ועוד שאי אפשר שרב יאמר דבר פדא ביניהון. ויותר קרוב שזה מעות מאיזה מסר שלא הבין המלה דכרכדא וכתב דבר פדא. ונכספרי ראה (צ"ו) מכאן אמרו וכו' או כרכר או שרביש וכו'. ועי' בפ"ט. ונכמשנות ספ"ג דע"ו.

פ"ד ה"י במשנה יינות ושמים. ברדכ"ז (ערכין פ"ה ה"ח) שנינו שם וכו' יינות שמנים זמלות (ליתא) וכו' ושאר הנכסים (נכסים) וכו'. וכ"ה ברמב"ם שם ונהדיכ ויקרא פכ"א.

פ"ד ה"י במשנה ר' לעזר אומר וכו'. וכ"ה במתניתא דב"ט. וברדכ"ז (ערכין פ"ה ה"ט) ומה שכתב הראב"ד ז"ל דר' אלעזר ששנה זאת המשנה ס"ל כר' יהושע א"א ליישבו דהא ר' אליעזר פליג עליה דר"י ברישא אלא ודאי שם תנא אחר היה גורם בהך מתני' ואפשר דגרם ר' אלעזר וכו'. ובכ"ט שם שהראב"ד סובר דל"צ בהאי מתניתא ר' אליעזר אלא ר' אלעזר והוא ר"א בן שמוע.

פ"ד ה"י במשנה וביא בדמיהן עולות. ג' מלות אלו ליתא כפי' ר"ג בב"ב קנ"א. וכפי' ר"ש משאנן בחו"כ הנ"ל הגי' ודמיהן לברק הבית וכו' סתם הקדשות לב"ה. פ"ד ה"י במשנה יפלו לברק הבית. במשנה לא נזכר רק דברי ר' לעזר. אבל בחו"כ ויקרא דבזרא דנרבה ה' וחכ"א יפלו לנרבה וכו' סה בן דברי ר"א לדברי חכמים וכו' ע"ש.

פ"ד ה"י לא עופות. בהשנות הראב"ד (ערכין פ"ה ה"ז) וא"ה עופות לסה לא יקרכו עצמן עולות משום דכתיב בכקר לא עופות והכי איתא בשקלים ירושלמי. וע"ש בכ"ט ובפי' הראב"ד להרויך ויקרא פרק ו' ועממא דר' אלעזר דאמר שהעופות ימכרו ואין הן עצמן קרבים וכו' דכתיב בכקר ולא עופות ואע"ג דאמרינן בעלמא שאין לעוף פדיון וכו' והכי איתא בשקלים ירושלמי עכ"ל. ולפיניו אין זה מבואר יפה. ובחי' ריבכ"ן ירושלמי אמר ר"א וכו' הכל קרב לעולה (עולה) בכקר ולא עופות פי' אין מקריבין הן עצמן וכו' ע"ש. ובפי' הרע"ב ביהר באור.

פ"ד ה"י שאין לעוף פדיון. תוספתא סוף כריהות.

פ"ד ה"י ואם כל בהמה טמאה וכו'. הו"כ בחקותי פ"ד וע"ש.

פ"ד ה"י ר' אבון ור' בון בעון קומי ר' זעורה. בעירובין פרק א' ה"ט ר' בון זר' בון בעון קומי ר' זעורה. ושם פ"ב ה"א ר' בון זר' בון בעון קומי ר' זעורה. וכן הוא בכמה מקומות. עי' אצו"ר סוכה 75.

פ"ד ה"י הרי הרובע וכו' והרי הן עושין תמורה. בחו"כ ויקרא פ"ג סי' ג' מפורש דכל הפוסלין אין עושין תמורה וע"ש בקרבן אהרן.

פ"ד ה"א במשנה יספק מארבע. בכ"ט (נ"ז ע"ב) מספק מארבע. ועי' מנחות צ' ע"א. פ"ד ה"א במשנה עד שיהא המזבח טרצה. בשטה מקובצת ב"ט הנ"ל וכן אמרו בירושלמי שאין נותנין לו מעות עד שיתרצה המזבח כלומר שיתרצה במשכון עכ"ל.

פ"ד ה"א תני נשם ר"ש. בריבכ"ן ירושלמי תני רש"א מיד היה מקבל (היו סקבלין את מעותיו) וכו'. ועי' לעיל פ"א ה"א.

פ"ה ה"א במשנה אלו הן הממונין. כפי' על שקלים למפרש קדמון (בית

האוצר

האוצר) יש לפרש בשעה שנשנית משנה זו היו אלו הנזכרין במשנה פמונין, אי נמי הממונין הראשונים שנמנו על כך היה שמותם כך, ונקראו הנאים אחריהם על שםם. ובהכותב בעין יעקב וז"ל הרא"ש בענין זה יש לפרש שבשעה שנשנית משנה זו היו הנזכרים במשנה, פמונים וכו'. וגם זה לראיה כי הפי' המובא בבית האוצר הוא מהרא"ש.

פ"ה ה"א במשנה אחיה על הנסכים. בעין יעקב אחיה על הסלתות וכו' בס' והוהיר. ובמהניתא דבי"ם ובהשגות הרמב"ן לס' המצות (ל"ז). ועי' ס"ש התו"ם בשם הרמב"ם. וכשלמי הגבורים להר"א הרופא פרק ל"ז.

פ"ה ה"א במשנה מתיה בן שמואל. ברש"י ובהוס' סנחות ק' ע"א ד"ה מתהיא בשקלים מתהיא ב"ש היה פמונה (ב' מלות ליהא) על הפייסות וכו'. ובהוהיר מתהיה ב"ש.

פ"ה ה"א במשנה פתחיה על הקינים. בהשגות הנאונים (מהגנויה 345 הוצאת הרב ר' לוי גינזבורג נ"י) פתחיה על הקרב'.

פ"ה ה"א במשנה פתחיה זהו מרדכי. זה ליהא בס' והוהיר. וכן נראה מגמרא ירושלמי בפרק זה ה"א שלא היה זה בהמשנה. וכן ליתא במתניתא דבי"ם ובתוס' בבא קמא פ"ב ע"ב ד"ה ועל ובערוך ערך פתח ד' ראשון. אבל במנחות ס"ה ע"א איתא.

פ"ה ה"א ר' חזקיה אמר. בס' והוהיר ר' חזקיה אמר ובריבב"ן ר' חזקיה ורבנן. ועי' בפ"ה המשונית להרמב"ם שרמו להירושלמי.

פ"ה ה"א מה שהתקין זה. בעין יעקב: אלא (ליתא) מה שהתקין וכו'. ובס' והוהיר ומה התקין זה כללות ופרטות. ובס' זכרון תורה משה (ח"ב, ט' ע"ב) וי"א אלו אנשי כנסת הגדולה שהתקינו כללים ופרטים וכו'. ועי' בננוסחאות הבבלי.

פ"ה ה"א ספורות ספורות. בילקוט שמעוני ד"ה (ר' אלף ע"ד) שעשו את ההורה ספורות ספורות וכו' ע"ש שגוים. ובפי' לס' יצירה מר"י אלברצלוני (142) כני' הרפוס. ועי' בס' והוהיר.

פ"ה ה"א ר' חני בשם רשב"נ וכו'. בהקדמת המפתח לר"ג גאון אמרו רבותינו ז"ל ר"ח וכו'. ובס' והוהיר הנ"ל. ובס' המוסר (צד 88) בשגוים. ועי' בהערות רביז באכער ז"ל.

פ"ה ה"א ר' אבא בר זמינא בשם ר' ועורה. ברמאי פ"א ה"ג ר' אבא בר זמינא בשם ר' ועירא. ובבבלי שבת קי"ב ע"ב אמר ר' זירא אמר רבא בר זימנא. ועי' בב"ר פ"פ ובמתנות כהונה שם. ובתוס' שבת י"ב ע"ב ד"ה ר"ג ר' אבא בר זימנא בשם ר' אלעזר ועירא. ובס' חסידים (התרא' ד"ב) ר' אבא בשם בר זמינא וכו'. וננוסחאות הבבלי בשקלים כאן במ"ס: ר' אבא בר זימנא. **פ"ה** ה"א חסרתיה דר' פנחס בן יאיר וכו'. בפ"י ר"ג גאון בשבת קי"ב ע"ב משבחת עיקר דילה באדר"ג וזהו המעשה מעשה דחמורו וכו' ומעשה חמורו של ר"פ בן יאיר וכו' ואיתא נמי במס' דמאי ובמס' שקלים דבני מערבא. ועי' בס' והוהיר ובאבות דר"ג נוסחא א' פרק ח'.

פ"ה ה"א דהיא מחמרה על גרסה סגין. בתוס' חולין ז' ע"ב ד"ה הא אתמר עלה אמר ר"י וכו' במס' שקלים ובס' דמאי כירושלמי. ובב"ר לא משני מירי אלא השיב להם דמחמרא אנפשה עכ"ל. ובזוהמין השלם (22) ואני רוצה עתה וכו' כי לא היה בירי כ"א הלמוד בבלי הו' סדרים רצוני לומר סדר מועד תיץ משקלים ובתוספות בריש חולין נראה שיש לה תלמוד בענין ר' פנחס בן יאיר. אבל

אבל שקלים ירושלמי נמצא לי עכ"ל. וכיון היוחסין להתוס' הנ"ל אמנם התוס' כיוצא לירושלמי שקלים כאן. ולא לבבלי שקלים שלא היה בעולם. ומלשון התוס' במס' שקלים ובמס' דבאי בירושלמי שהקדימו שקלים לדמאי נראה שהיה לפניהם כמו לפני רש"י והרמב"ם מס' שקלים ירושלמי מחוברת בש"ס בבלי כמו שהיא לפנינו עי' לקמן פרק ו' ה"א ולעיל פ"ג ה"ב צד 19 שורה א'.

פ"ה ה"א תני סנהדרין וכו'. תוספתא סנהדרין פ"ח. ובבלי סנהדרין י"ז ע"ב בשנויים. וברמב"ם סנהדרין פ"א ה"ה כל עיר שאין בה שני חכמים גדולים אחר (שנים) ראוי ללמד ולהורות בכל התורה כולה ואחד (וכולן) יודע לשמוע וכו'. ובהשגות הראב"ד שם כן צריך להגיה שנים ראויים לדבר וכו'. ובכסף משנה שם מביא מבבלי סנהדרין הנ"ל כל עיר שאין בה שנים אחד לדבר ואחד לשמוע וכו'. ולפנינו שם שנים לדבר וכו'. וכג"ל הכ"מ כן הוא בהוס' מנחות ס"ה ע"א ד"ה ויודעים. וע"ש במגדל עז וברדכ"ז ובתשובות גאונים קדמונים (ברלין תר"מ) ד' מ"ב ע"ב.

פ"ה ה"א שיש בה שנים. בכ"מ הנ"ל ובירושלמי דשקלים וכו' סנהדרין שהיו וכו'. **פ"ה** ה"א ב"ע וב"ז בן חנינאי ור"א ב"ס. עי' בבלי סנהדרין הנ"ל. וכמדרש הלל (ביהמ"ד ה' 95) מעשה בארבעה זקנים וכו' אלעזר בן מהיה וחנינאי בן חנינאי ושמעון התמני ושמעון בן זומא וכו'. ובירושלמי סע"ש פ"ב ה"י. ובס' הזהיר ב"ע וב"ז ור' חנניה (ב' מלות ליתא) בן כינאי (חנינאי) וכו'. ובבבלי שבת ק"י סע"ב מנין לסירוס וכו' דבריו ר' חנינאי. ובמקור בת"כ אכור פ"ז כדברי בן חנינאי. **פ"ה** ה"א ור"א בן מהיה. בס' חסידים (אלף ר"ז ר"ב) ר"א בן סתתיה. **פ"ה** ה"א אמר רב חסדא. בס' והזהיר ר' חסדי וע"ש.

פ"ה ה"א פעם אחת יבשה א"י וכו'. בהוס' מנחות ס"ד ע"ב ד"ה ועל בירושלמי דשקלים תני לה אאירך עובדא שפעס אחת נשדפה א"י כו'.

פ"ה ה"א קמיה דפתחא. צ"ל דפתחיה. וכן מעתיק לעוזי סגוף הירושלמי. **פ"ה** ה"א אייתוניה נבי פתחיה. כמנהג שם אמר להו מרדכי ופירש"י שם מרדכי שחיה בימי אחשורוש. ובהוס' שם ד"ה א"ל ותימא הוא לומר שהאריך ימים כל כך. ולא העירו מניסת הירושלמי כאן פתחיה. ונח"י הריבב"ן מפרש בירושלמי וכו' אתא ההוא חרשא (אילם) אותיב חדא ידיה אעיניה וחדא ידיה אסברא (על סוכרא) אמר להו מרדכי (פתחיה) וכו' ע"ש. ואפשר שהתוס' הנ"ל נרסו כג"י הריבב"ן.

פ"ה ה"א זו שאמרה לימתי וכו'. בערוך ד' ראשון ערך זב ומפרש בירושלמי בשקלים וכו' זו שאמרה לימתי סברין מיסר שופעת דם (ליתא) כים זהונו זכה ודינה אחד לחטאת ואחד לעולה אמר להון רב מרדכי (פתחיה) בימה אסתבנה ונדרה עולות, זו שאמרה לעינתי וכו'. ועי' בס' והזהיר (ק"ט ע"א) ובריבב"ן הנ"ל. וביוחסין השלם (10) אחד לעינתי וכו' שהוא מרדכי עצמו כדאיתא בשקלים ירושלמי ובמנחות עכ"ל וזה שלא נירסתינו.

פ"ה ה"ב במשנה בן בני. במתניתא דכ"מ בן בני. ובתשובו' הנ' (מהגניזה 345) בן בכאי וכו'. ובהוס' ירד"א ביזמא כ"ג ע"א בירושלמי בפ"ה דשקלים וכו' דה"ג התם בן בני על הפחילות וכו'. ועי' מ"ש באצו"ר ביזמא 23.

פ"ה ה"ב במשנה בן ארזה על הצלצל. בתוספתא שקלים פ"ב בן ארזא על הרוכן. ובתשובות הנ' הנ"ל בן אריא על הצלצל. ור' תנחום הירושלמי גורס בן ארזה על הפקיע (על הצלצל).

פ"ה ה"ב במשנה הוגרס בן לוי. וכ"ה כמתניא דב"מ. ובערוך הגדום. ועי' בערוך השלם ובמשנה י"א פ"ג ביזמא. ובתוספתא יזמא פ"ב אונרס בן לוי. ובתשוכות הג' הג"ל אנדרס בן לוי:

פ"ה ה"ב במשנה בית אבטינס על מעשה הקמורת. כמתניא דב"מ בית אבטינס לא רצו ללמד (ג' סלות ליתא. ולקמן בזה הפרק ה"ב טובא זה מכרייתא ועי' במשנה י"א פ"ג ביזמא) מעשה הקמורת.

פ"ה ה"ב אוכלין בשר ושותין מים והיו באין לידי חולי מיעים. באבות דר"ג פרק ל"ה נוסחא א'. וכשהיו סרבים לאכול בשר הקדשים היו שותים את מר השילוח ומתעכל במיעיהן כדרך שהמזון מתעכל. וע"ש בהערות הרב רש"י שעכמער נ"י. ובסדרש הגדול כ"י פקודי בן אחיה על חולי מעים שהוא מהעסק ברפואות הכהנים להכין להם בכל יום סיני משקה וממנץ כדי שלא יבואו לידי חולי. וכריכב"ן טובא הירושלמי כנ"י הרפוס.

פ"ה ה"ב שרברובי. כס' זכרון ת"ס (מ"א ע"ג) שברורי. לעזי (קבר) ועד היכן. ולגנינו ועד סמי הן שרברובייה סמיה.

פ"ה ה"ב אמר ר"א ומת בנו בצמא. כס' והזהיר אמר ר"א ומת בצמא. וכן באגדות ירושלמי עם יפה מראה.

פ"ה ה"ב ר"ח בשם רשב"ג וכו'. בשנויים כס' חסידים (תתת"ת שני"א ד"ב).

פ"ה ה"ב מלאך ירד בדמות ר' פנחס בן יאיר והצילה. וכ"ה בדמאי פ"א ה"ג אבל בכבלי ב"ק ג' ע"א מעשה בבהו של נחתיא חופר שיחין (ג' מלות ליתא) שנפלה לכור גדול באו הודיעו את ר' חנינא בן דוסא וכו'. ובתוס' שם ד"ה דבר בירושלמי מלאך בדמות ר' חנינא (רפכ"י) נודמן לה. ועי' כס' והזהיר (ג"מ ע"ב). **פ"ה** ה"ב עד שמונה פרסאות. בכבלי יזמא כ' ע"ב ושמע קולו בג' פרסאות. וע"ש בהר"י ד"ה והיה שלא זכרו ירושלמי דילן.

פ"ה ה"ב קומי דבית ר' שילה. כס' והזהיר קומי בר שילא וכו'.

פ"ה ה"ב שהיה מוזין את הפתילות. בהשנות הראב"ד ככלי המקדש פ"ז ה"א ולמה לא מנה הממונה על הפקיע והוא מכין הפתילות ובכ"מ שם אמת הדבר כי בירושלמי פידשו מה ששנינו במשנה בן בני על הפקיע כמו שפי' הראב"ד אבל בגמ' רידן וכו'. ועי' מ"ש באצו"ר ביזמא. ובתוס' ריד"א ביזמא כ"ג ע"א בירושלמי דפ"ה דשקלים מפרש ליה כפתילות ממש דה"ג ההם בן בני (בן בני, ועי' לעיל) וכו' ע"ש.

פ"ה ה"ב ר' יוסה עאל לכופרה. כס' והזהיר ר' ייסא על לכופויה. ובערוך (ערך פקע ג', רפוס ראשון) בפרק אחרון בפאה ר' יוסי על לכפרא בעא סקמא לון פרנסין ולא קבלין עליהון וכו' ע"ש. ובאר"ו ה' צדקה (ג') ואמר בירושלמי וכו' ר"י על לכפר' בעי מוקמין לון פרנסין פי' גבאי צדקה וכו'. ועי' בתוס' ריד"א ביזמא כ"ג ע"א.

פ"ה ה"ב אמר ר' אחא נעימה יתירה וכו'. כל הסמך כס' והזהיר בשנויים. **פ"ה** ה"ב ואמרו עליו על הוגרס בן לוי. במדרש חויה פ"ג פסוק מי זאת בשנויים. ובס' זכרון תורת משה (ל"ו ע"א) א"ר חייה יהונדב בן דוד נעימה יתירה וכו' נועץ גודלו בתוך פיו וכו'. ונידסתו תמוה.

פ"ה ה"ב נוקרין לו כת ראש. בכבלי יזמא ל"ח: בבת ראש. ועי' ד"ס שם. ובמלאכת שלמה כאן: ירושלמי וכו' היה כל (ליתא) אחת הלויים (הכהנים) נוקרין בבת ראש פי' נרחעין סכח הרמת הקול.

פ"ה ה"ב בית גרמו היו מסיקין מבפנים וזרזין מכתוץ וכו'. וכן הוא בחזקא פ"ג ה"ט. ובתוספתא יומא פ"ב (הוצאת צ"מו של בית גרמו היו מסיקין את ההגור מכתוץ והיה נאפה ונרדה מבפנים, של אלכסנדריא לא היו עושין כך, ד"ש אומרים זו היתה מעפשת וכו'. ועי' בבבלי יומא ל"ח ע"א וברקחוי ספרים שם שהאריך בזה.

פ"ה ה"ב בית גרמו וכו' והביאו אומנים מאלכסנדריא. וכן להלן בזה ההלכה בית אבטינס וכו' והביאו אומנים מאלכסנדריא. ובערכין י' ע"ב צלצול היה במקדש וכו' והביאו אומנים מאלכסנדריא של מצרים. וב"ה בכ"ס.

פ"ה ה"ב מתמרת ועולה וכו'. במדרש חוית הנ"ל בשניים.

פ"ה ה"ב היתה פוסה מיר. במדרש חוית הנ"ל היתה פוסה וזרדת למפן מיר. ובמתנות כהונה שם והכי גרסינן בירושלמי בהריא וכו'.

פ"ה ה"ב ומה ראית מעלה עשן לנגרי. בתו"י יומא ל"ח ע"א ה"ג בספרים ישנים ובכמה ספרים ומה ראית והזכרת מעלה העשן כנגדו פ"י וכו' מירד יש ספרים שכתוב בהם בכ"ס שקלים מעלה עשן עומד לנגרי וכו'.

פ"ה ה"ב לפני ר"ע זלנו עיניו דמעות. במלאכת שלמה: האי תנא סבר כר"ג (כר"ע) דאמר בירושלמי כתובת יד דולגו עיניו דמעות ואמר מעתה אסור לספר כנגותם של אלו. ונראה שלפני ר"ש ערנו לא היה זה בירושלמי כדפוס.

פ"ה ה"ב שאינן נאמנין. לעזוי (מגילה) מעתיק שאינן צנועין.

פ"ה ה"ב שהיה מלביש וכו'. בס' והזכיר (ק"א) כנ"י הדפוס. ובמדרש חוית הנ"ל פנחס המלביש אלבש איסדראמינא ונסב אנרית, ובס"ב שם וה"ג בירושלמי פנחס המלביש וכו' ע"ש. ובערוך ערך לבש דפוס ראשון ירושלמי שהיה מלביש

בגדי כהונה פ"י לכהן גדול (לפינו מפורש: בגדי כהונה גדולה). וכן טובא הערוך במלאכת שלמה כאן. ובהוספות להערוך מר"ש גמא (קלאסיס) פנחס המלביש פ"י שהוא מלביש כהונה גדולה וכו'. וברא"ש סדות פ"א משנה ר' טוחם המלביש שם היה בגדי כהונה ירושלמי פנחס על המלביש כך היה שם הראשון ונקראו כלט על שמו.

פ"ה ה"ב שהלביש לאיסטרימות. בריבב"ן לסררוטם אחר. ועי' בזה הזכיר שם. **פ"ה** ה"ג במשנה אין פוחתין משבעה מרכולין וכו'. במתניתא דכ"ס אין פוחתין משלשה גזברין ומשבעה מרכולין. ולקמן בפסקא דמתניתין ה"ג אין פוחתין משלשה גזברין ומשבעה מרכולין. ובפ"י המיוחס להראב"ד בתמיד (פ"א) דתניא

אין פוחתין מי"ג (ג') גזברין וכו' אמרכלין כך היא שניה זאת הברייתא בספרי אבל ספרים הישנים הם ח"קוב יש מהם דה"ג כהו אין פוחתין מי"ג גזברין וכו' ע"ש ובערוך (ערך אמרכל ד' ראשון) אין פוחתין מי"ג גזברין וכו' אמרכלין וכו' ס"א מרכולין וכו'. ובתוס' ריד"א ביומא נ"ד ע"א דתניא אין פוחתין מי"ג גזברין וכו'.

פ"ה ה"ג במשנה ואין עושין שררה. במתניתא דכ"ס ואין עושין צררה (בכת"י בנמ' ככלי ב"ב ח' ע"ב סדרה) על הצבור במזון (ליתא ואיתא לקמן בהלכה ג') פחות משנים. וב"ה ככלי ב"ב ח' ע"ב ובשמות רבא פ' נ"א. ובא"ז ה' צדקה סי' ב' מיהו בירושלמי מוכח דאין מעמידין כ"א שלשה וכו' כההיא דפרק בתרא דפאה (ה"ז) ר' חלבו בשם ר' בא בר זבדא אין מעמידין פרנסין פוחת משלשה פ"י גבאי צדקה וכו'. וב"ה בשם בירושלמי במדרכי כ"ב תפ"ח.

פ"ה ה"ג תני משני כהליקין. בדפוס קראמאשין קתליקין. ובערוך (דפוס ראשון) ערך קתליכום) ירושלמי וכו' תני משני קתולוקין. ובח' ריבב"ן ירושלמי תנא (תני) אין פוחתין (ב' מלות ליתא) מי"ג כהליקין ובפ"י המיוחס להראב"ד בתמיד בירושלמי

הירושלמי וכו' הנא זמן שמי קתילקין כלומר גם סאלו אין פוחתין. ונס' והזהיר משני בית'קום.

פ"ה ה"ג וחיאל ועזויה. ברה"ב ל"א י"ג וחיאל ועזויה (עזויה) ונתת (ומחת). אבל בכתבי יד שם כהוב ועזויה.

פ"ה ה"ג סרכולין פקידים. בפ"י להראב"ד הג"ל ודריש להאי קרא הכי וכו' זבניהו פקידים היינו אמרכלין וכו'. ועי' בס' והזהיר הג"ל. ובפירוש בד' קראמאשין. **פ"ה ה"ג כשהוא חותם הגובר וכו'.** וכן הגי' בחי' ריבכ"ן הג"ל וע"ש. וכן בפ"י המיוחס להראב"ד בתמיד ועוד מלשון התוספתא (ליתא) נמי עדיין מוכח סמקום אחר שאמרכלין יזהר גדולים מן הגוברין דהתם מפרש שכך היו עושין כשהגובר חותם ונותן למלך והמלך רואה חותמין ומכיר וסתיד גובר רואה חותמין ומכיר וסתיד הרי זה מכל סקום משמע שהגובר פחות מאמרכל וכו'. וכגירסתנו כן גם בס' והזהיר (ק"ב). אבל בספר באר שבע על הרויזת י"ג ע"א סגן קודם לאמרכל בירושלמי דשקלים פרק אלו הן המכונים קחשיב עוד מעלה אחת שהסגן קודם לקתיקול (ג' מלות ליתא) וקתיקול קודם לאמרכל עכ"ל. וברמב"ם (כלי המקדש פ"ד ה"ז) ועוד מסנין קתיקולין להיזת לסגן כמו הסגן לכ"ג ואין פוחתין משנים וכו'. ושם ה"ט וסגן קודם לקתיקול עכ"ל. ובפ"י המשניות להרמב"ם בשקלים (פ"ה) ויש שם מעלה למעלה ממעלת האמרכל ונקרא מי שהוא כזו המעלה קתיקל ולא יהיו כזו המעלה פחות משנים נמצא הסגן תחת נשיאות כ"ג והקתיקולין תחת נשיאות הסגן וכו'.

פ"ה ה"ג ר' נחמן בשם ר' טנא. בבלי ב"ב (ח' ע"ב) אמר ר' נחמן וכו'. ולא נזכר בשם ר' טנא. ובשאלתה (ס"ב) אמר רב נחמן בר כהן (כ' מלות ליתא) וכו'. וע"ש בהעמק שאלה. וכן הוא בכת"י נסמ' ב"ב הג"ל. עי' ד"ס שם. וברא"ש (רפוס ראשון) שם סי' ל' הגי' ר' נחמן בר נתן. ולו הגירסא כיון היחסין שהסדר הדורות (288) כתב עליו לא מצאתי וכו'.

פ"ה ה"ג תרין אמורין חד אמר לגנאי וכו'. זכ"ה בבכורים פ"ג ה"ג. אבל בבבלי קדושין ל"ג ע"ב מפורש: ר' אבי ור' יצחק נפחא חד אמר לגנאי וכו'. וע"ש ברש"י ומ"ש בגליון שם. ובכת"י מינכען ליתא בגמרא המלה כדאיתא. וכמו שאיתהא כאן תרין אמורין. ובבבלי מפורש מי היו האמוראים כן נמצא בירושלמי סוכה פ"ה ה"ב תרין אמורין חד אמר זה הספידו של משיח וכו'. ובבבלי סוכה ג"ב ע"א פליגי בה ר' דוסא ורבנן וכו'. ובסוכה פ"ה ה"ז תרין אמורין חד אמר חד מינהון כתרין דדהב וחרונה אמר וכו'. ובבבלי ערכין י' ע"ב רב ושמואל חד אמר כל אחד ואחד שקול כשנים של זהב וכו'. וברמאי פ"ו ה"ג וש"נ תרין אמוראין חד אמר לכתובה אבל לא לתנאין וחרנה אמר בין לכתובה בין לתנאין. ומבבלי כתובות צ' ע"א נראה מפורש שהאמוראים האלו הסה רב הונא ורב יהודה. וכן נמצאו דוגמאות הרבה ואכ"ס להאריך.

פ"ה ה"ד במשנה וארסיה כתוב עליהן. לעיל במשנה ב' פ"ג יוזנית כתוב עליהן. **פ"ה ה"ד במשנה גדי משמש עם (לקמן בפרק זה ה"ד דתנינן גדי משמש ניסכי וכו' ול"ג עם) ניסכי וכו'.** במנחות צ"ב ע"א ופשמינא ליה סמתני' גדי משמש נסכי צאן של (ליתא) גדולים ושל (ליתא) קטנים של (ליתא) זכרים ושל (ליתא) נקיבות וכו'. ועי' ברש"י ובפ"י ר"ג שם שהביאו המשנה דשקלים בשניים קלים. **פ"ה ה"ד אם מצאנו שחלק בין ניסכי בשניים מנחות צ"א ע"ב** ובספרי שלח ק"ו **פ"ה ה"ד או בעוים וכו'.** במלאכת שלמה כאן: ובירושלמי וכו' וכתוב בספיה

או בעזים הקיש הכתוב גדול שבעזים לקמן שבהיישום (קמן שבעזים לנדול שבהיישום) מה זה וכו' ע"ש.

פ"ה ה"ה הגע עצמך וכו'. בס' והזהיר (ק"ב) הני' אומרן הגיע וכו'. ובריבב"ן ירושלמי הגע עצמך שזיוג אותו היום שם המשמר (משמר) וכו'. ובמלאכת שלמה ובירושלמי מפרש דכתבו נמי שם המשמר ושם השבת ושם החודש דאילו יוציאוהו לשנה הבאה באותו יום עצמו ויקח נסכים מאתה וכו' ע"ש.

פ"ה ה"ו ר' יעקב בר אידי וכו'. פאה פ"ח ה"ט. ובס' והזהיר (ק"ב) בשנויים. ונשו"ת מהר"ם בר"ב (סו' השני' הוצאת בלאך ז"ל) ואמר שלהי מס' בכורים (ליתא) ושלחי מס' פאה ר"י ב"א ור' יצחק בר נחמני (נחמן) וכו'. אלמא דרשאי להן מתנה לאחר וכו'. ובאו"ז ח"א סי' י"א ואמר שלהי מס' בכורים וכו' ר"י ב"א ור"י בר נחמני הוה פרנסין והוה יהבין לר' חמא אבזה דר"ה וכו'. ובס' חסידים (תה"ס ד"ב) ר"י בר אידי וכו' ע"ש. ובשו"ת בשמים ראש סי' צ"ג בכסא דהרסנא מביא האו"ז סתב יד. ושם הגי' והוה יהבין לר' חמא אחיו (אבזה) דר"ה וכו'. ובס' סמה משה (קע"ו ע"א) ר"י ב"א ורב נחמן בר יצחק (ר"י בר נחמן) גבאי צדקה הוה. ובמנורה הסאור (קפ"ט) והיו נוהגים מן הצדקה לרב חמא מפני שהיה עני וכו'.

פ"ה ה"ז והוה מסתפי. וכו"ה בילקוט המכירי משלי כ"א י"ד. ועי' בפאה הנ"ל. ובילקוט שמעוני עה"ת ר' התקב"א ר' חנינא (חיננא) בר פפא וכו' יבפה אף ועקרו מקומיה.

פ"ה ה"ז אשרי נתן לדל. בשנויים בילקוט עה"ת (תרס"ה).

פ"ה ה"ז הוה אכר ליה מהנה. מלה אחרונה חסרה בר' קראמאשין.

פ"ה ה"ז נחמיה איש שיחין וכו'. פאה פ"ח ה"ט בשנויים קלים. ובכתתור ופרח פרק מ"ד מס' שקלים וכו' נחוניא (נחמיה) חופר שיחין (איש שיחין) וכו'.

פ"ה ה"ז הילך טימיתיה וכו'. בפאה הנ"ל א"ל הילך טימיתיה וזיל וזון קופד וכו'. ובפאה פ"ז ה"ד ואפריש טימיתיה ובנא ביה וכו'. ובכפ"פ הנ"ל הילך טימיתא קופד וזון קופד ואכל כשרא ומיה וכו'. ועי' בשרידי ירושלמי (132).

פ"ה ה"ז נחום איש גס זו וכו'. פאה הנ"ל ובכפ"פ הנ"ל בשנויים.

פ"ה ה"ז למאן דמתחמי ולא חבי וכו'. כעין זה בכבלי חגיגה ה' ע"ב אהם הקבלתם פנים הנראים ואינן רואין תוכו להקביל פנים הרואים ואינן נראין.

פ"ה ה"ז ר' חמא ב"ח זר"ה וכו'. פאה ספ"ח. וטובא הירושלמי בילקוט שמעוני (הושע) ר' תקב"ה ובאו"ז בשם ילמדנו (בהקדמה א"ב, כ"א) ובכתתור ופרח פרק מ"ד (תקצ"ו) ובס' חסידים (תתת"הקו ד' ברלין).

פ"ה ה"ז ר"א עבר אילין תרעייה דסדרא רבא וכו'. בפאה הנ"ל חסר לזה ועי' בס' חסידים הנ"ל. ובתשב"ץ קמן (תקל"ג) ירושלמי דורעים (כוזנו לפאה הנ"ל) רבי סחוי ליה לרב (ר' אבון וכו' אתא ר' סאנא) תרעא רבי בנישתא דקנו בני א"ל וכו' לא הוה בר אנש למילף באורייתא או חולים כומלים באשפה (ר' מנות אחרונות ליתא בכל ההוצאות) קרא עליו המקרא וישכח ישראל את עושהו ויבן היכלות סכאן חביא הרב ר' שמאל מכוזבערג ראייה שיותר טוב ליהן צדקה ללסוד נערים מליתן צדקה לבית הכנסת עכ"ל. ובתשב"ץ הנדול ח"ג סי' ק"צ סמה שמצינו בירושלמי דורעים בכוף פאה (ליתא) ר' סחוי לרב תרעא לבו כנישתא דקא בני אמר כמה מסון וכו' א"ל אדרבא (ליתא) כמה נפשות וכו' וכו' לא הוה תמן (ליתא) בר נש דסלף (לעין) באורייתא או חולים המומלים באשפה

קרא

קרא וכו' ע"כ בירושלמי ומכאן נראה שזיהב היה המצוה ללמד התלמידים ולפרנס העניים סבנין בית הכנסה וכו'. ובש"ת מהר"ם מרוטנבורג (הוצאת בלאך סי' תרצ"ב) שאלהי לכוורי אדם שנודר צדקה מהם לתן לכל דבר שירצה אם יש לו לתן הצדקה לנרות לביה"כ או לחולים איזה מהן חביב והביא לי ראייה מן הירושלמי דמס' שקלים שיש לתן קודם לחולים דגרסי' ההם וכו'. לא הוה בר נש דילעין באורייתא וכו' עכ"ל. והנה חסר כאן הראיה שיותר טוב לתן לחולים.

וע"כ נראה שהיתה הגי' כמו שהביא התשב"ץ הנ"ל. או חולים מוטלים כאשפה ובש"ת מהר"י קולון (שרש קב"ח) ואע"ג שכתוך מה שכחב ההשב"ץ בשם הר"י שמואל סהוך הירושלמי דזרעים יש לרוכיה דמצות בית הכנסה עדיפא ממצות צדקה דגרסי' שם וחזי לרב תרעא דבי בנישחא דקבני וכו' ליה תמן בר אינש למילף באורייתא או חולים המוטלין באשפה וקרא וכו' מכאן אומר הר"י שמואל שטוב לתן צדקה לנערים ללמוד תורה או לחולים עניים מלתן לבית הכנסת עכ"ל מדקאמר בירושלמי חולים המוטלין באשפה וכן הר"ר שמואל אומר חולים עניים (לפנינו בתשב"ץ קמן הג"ל ליתא זה בשם הר"ש) ולא קאמר עניים מתם משמע דאם לא היו חולים כ"א עניים דטוב יותר לתן צדקה לבית הכנסה וכו' עכ"ל מהר"ק. ובש"ע י"ד סי' דמ"ט יש מי שאומר שמצוה ביהכ"נ עדיפא ממצות צדקה וכו'. ובבאר הגולה מראה שם מקום המאמר לשו"ת מהר"ק הנ"ל בשם ירושלמי זרעים. ולפלא שרייקו כהירושלמי דילן דמצות בית הכנסת עדיפא. ומשמעות הירושלמי כוכח להיפך כמו שהביאו התשב"ץ והר"ם בר"ב. היוצא מזה א) שלהילקוט שמעוני וס' חסידים והאו"ז ובעל כפ"פ הנ"ל היתה הגי' בירושלמי כמו שהוא לפנינו ברפוס ובשרידי ירושלמי (132) ב) שלמה"ר בר"ב והתשב"ץ ועוד קדמונים היתה הגי' לא הוה ב"נ דילעון באורייתא או חולים המוטלים באשפה.

פ"ה ה"ו הני קרשי המזבח וכו'. ברמב"ם שקלים פ"ד ה"י שקלים שלא הפסיקו לתן לכל קרבנות הצבור מוציאין את הראוי להם מקדשי בדיק הבית, אבל אין בדיק הבית מוציא וכו'. ובהשגחה הראב"ד שם בשקלים בירושלמי מצא זה הענין אבל לא בדבריו שלא דברו אלא בכלי שנמצא כלשכת נדבות הכלים וכו'. ובכ"מ שם ירושלמי וכו' הנן ההם קרשי מזבח מוציאין הראויים להם מקדשי בדיק הבית א"ר חייא כן היא מתניהין (מ"ו מלות ליתא) קדשי וכו' כך היא הגירסא הנכונה וכו'. וכ"ה במגדל עז שם. וכ"ה בשנויים קלים בשרידי ירושלמי (133). ובראב"ד (ערכין פ"ב ה"ב) לשון התוספתא (תמורה פ"ד וע"ש) חומר בקדשי מזבח מקדשי בדיק הבית (ו' מלות ליתא) קדשי מזבח וכו' כך הוא מחוקק בשקלים ירושלמי ובהוספתא היא להפך וכו' וברדב"ז (שם ה"ג) ירושלמי כו' ע"ש ובהנהגות הגר"א כאן ובכבורות נ"ג ע"ב.

פ"ה ה"ו והא תנינן וכו'. בכסף משנה (שקלים פ"ד ה"י) ושעמו משום דמסיים בה התם (בירושלמי) והא תנינן כלי שמצאו וכו' א"ר חזקיה וכו' וזה נאמר על מתניהן דקחני שהי לשכות היו במקדש וכו' וסובר הראב"ד דכיון דעל האי מתניתין הוא דאמר לא נאמר אלא בלשכה זו דחוקא ופשטא דירושלמי לא כשמע כוהיה וכו' ועי' בריבב"ן.

פ"ה ה"ו כיני מתניתא לצורך לשכת ב"ה. כן מפורש הנוסחא במשנתנו ללשכת בדיק הבית? אולם בכת"י נמצא הגי' משונה ויפלו דמיה לבדיק הבית. עי' ד"ס. וע"כ סגיה הירושלמי לצורך לשכת בדיק הבית. ובשרידי ירושלמי 133 הגי' כיני מתניתא לצורך בדיק הבית.

פ"ה ה"ז במשנה לשכת חשאי. בספרי (ראה ק"ז) לו בינך לבינו סכאן אמרו לשכת חשאים היתה בירושלים. ובספ"ג עשין קס"ב תניא בהוספתא דשקלים כשם שהיתה לשכת חשאי במקדש וכו'. וכו' בתוספתא שקלים פ"ב בשנוי. ובפי' המיוחס להראב"ד בתמיד בפ"ג ובשקלים וכו' כ' לשכות וכו' ולא ידענא אי דוקא במקדש קאמר כגון סניף למקדש או בעזרה וכו'.

פ"ה ה"ז במשנה כלי שמצאו. בספ"ג עשין קל"א כל כלי וכו' ללשכת ברך הבית. **פ"ו** ה"ז במשנה י"ג שופרות. בפי' רב נסים נאון בעירובין ל"ב ע"א פי' שופר האסור כאן היא היבה שמקבצין לתוכה מעות וכו' כרמפורש בספ"ג שקלים י"ג שופרות היו במקדש וכו' ע"ש. ובאגרת רש"ג ושיפורא היא קופה וכו' כרתנן בשקלים י"ג שופרות וכו'. וכו' בפי' רבינו חננאל ביומא נ"ה ע"ב ובערוך ערך שופר. **פ"ו** ה"א השופרות הללו וכו'. כרסב"ם (שקלים פ"ב ה"א) רחבין מלמטה ופיה צר מלמעלה וכו'. ובכ"מ שם ובירושלמי היו קצרים (צרות) מלמעלה ורחבים מלמטה מפני הרמאים כלומר כדי שלא יכניס אדם רמאי ירו ויעשה כמי שמטיל באחת מהן חיסול ממה שבהן. ובפיה"ש להרמב"ם כאן: ענולות (ליתא) עקמות וכו'. ובס' והזהיר (ק"ג) תנא שופרות הללו עמוקות (עקמות) היו וכו'. ועי' בפי' ר"ש משאנץ לתו"כ (ויקרא, נדבה פ"ה).

פ"ו ה"א תני כשם ר' אליעזר. בס' והזהיר ביום ר"א בן יעקב. ובתוספתא שקלים פ"ב (הוצאת צ"מ) ד' אריעור אומר וכו' ע"ש.

פ"ו ה"א ר' שמעון בן לקיש אומר. בתוספתא הנ"ל ר' יהודה בן לקיש. **פ"ו** ה"א ויראו ראשי הכדים אל הקדש אל פני הדבור וכו'. לפנינו במלכים א' ח', ויראיכו הכדים ויראו ראשי הכדים מן הקדש על פני הדבור ולא יראו החוצה. **פ"ו** ה"א תני ר"ה וכו'. במלאכת שלמה ירושלמי תני משום (ליתא) ר"ה הקיש עליה בקורנם בעשיית מלאכתו או ליישבה להכרותה (ה' סלות מר"ש העדני) וכו'. **פ"ו** ה"א תני ר' יודה בן לקיש וכו'. וכן הוא בסוטה פ"ח ה"ג. ובילקוט שמואל ק"א מובא הירושלמי ושם הני' תני ר' יהודה בר אלעאי וכו' ע"ש וכו' בשם הירושלמי בילקוט עה"ת שס"ו ובפי' הריר"א בשמואל א' ד', ד', ע"ש גירסתנו ר"י בן לקיש יותר נוחה כי לקמן בוו ההלכה מפורש שר' יהודה סתם שהוא ר"י בר אלעאי סובר שר' לוחות היו בארון שנים שלמים ושנים שבורים ואיך יאמר שהי' ארון מיוחד לשברי לוחות?

פ"ו ה"א וחלא ארון בקרית יערים היה. לפנינו בשמואל א' י"ד י"ח הגישה ארון האלהים כי היה ארון האלהים ביום ההוא ובני ישראל ובכת"י: לפני בני ישראל. ועי' מ"ש בהערוזי לסדר עולם רבה פי"ג הערה ז'.

פ"ו ה"א נגנו עמו צנצנת המן וכו'. בתוספתא יומא פ"ב ובבלי שם נ"ז ע"ב בשנויים ועי' באבות דר"ג נוסחא א' פרק מ"א ובהערות הרב ר"ז שעכמער נ"י. **פ"ו** ה"א יאשיהו גנוו כיון שראה שכתוב יולך וכו'. סדר עולם רבה פרק כ"ד וע"ש מ"ש בהערה כ'. ובעקרים (מאמר נ' פכ"ב) כשם ירושלמי והי' כשמוע המלך את דברי ספר התורה ויקרע את בגדיו לפי שספר שעשה משה לתחילתו הוא נגלל (ירושלמי מגילה פ"א ה"א ועי' באצו"ר למגילה 40 שורה 27) ואותה שעה מצאה נגלל בפסוק יולך ה' אותך ואת מלכך וכו' עכ"ל. ובדרשות אבן שועיב עה"ת (ד' מ' ע"א) ומה שפחד המלך וקרע בגדיו כי נמצא הספר נגלל משני קצותיו על ארור האיש אשר לא יקום וכו' כמו שאמרינן בירושלמי וידוע כי ספר עזרה לתחילתו הוא נגלל וכו'.

פ"ו היא אם גלה הוא עמכם. ברש"י כריתות ה' ע"ב וגרסינן במס' שקלים אמר להם (להן). אם גלה עמכם לכול שוב אין אתם מחזירין אוהו בכתפיכם (ליתא) וגנוז. וברש"י הוריות י"ב ע"א ואמדינן במס' שקלים אמר להם וכו'. מכאן וכן סמטה מקומות ברש"י (לדוגמא ביזמא נ"ה ע"ב וסנחות נ"א ע"ב ובכריתות ו' ע"א בפירש"י ובגמרא מפרש באומני בית אכמינן וכו'. וזכין למ"ש בגמרא סתם לירושלמי שקלים פ"ד ה"ה והה לא נמצא ברש"י במקומות אחרים). נראה שרש"י היה בקי במס' שקלים. ושעור בימיו בודאי היתה מחוברת שקלים לש"ס כבלי.

פ"ו היא שהן אלף וחמש מאות. בכריתות ה' ע"א נמצאו כולם אלף ושבעה מאות וחמישים הנא מנינא קמ"ל וכו' דהח להו הרינן אלפים וכו'. וכן הוא בפראגמענמ כה"י סגמרא-הנ"ל שהו"ל הרב רש"ז שעכמער נ"ה. ובכסף משנה ה' כלי המקדש פ"א ה"ב ת"ר שמן המשחה וכו' קגמון בשם מחציהו ר"ן (ה' מאות) וכו' ע"ש. **פ"ו** היא שהן אלף וחמש מאות כנים. וכ"ה בסוטה פ"ח ה"ג. וכ"ה בתרגום יונתן בשמות ל' כ"ג. אבל בכריתות ה' ע"א ליתא המלה: מנים. וכן ראוי להזהר כי שמן המשחה בשקל הקודש הוא. עי' פיהמ"ש להרמב"ם לכריתות שם ובבבבורות מ"ט ע"ב ועי' מאור עינים סוף פ' נ"ו.

פ"ו היא דברי ר' מאיר. בכבלי הוריות י"א ע"ב דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר והלא לסוך וכו'. וע"ש כה שהעיר בגליון הגמרא.

פ"ו היא ר"א שולקן את העיקרין. בפ"י הרמב"ן עה"ת (השא ל' כ"ה) וכן מצאתים בשקלים ירושלמי ר"א שולקן היה במים וכו' שנאמר ועשית אותו (ב' מלות ליתא) שמן וגו'. ובשלמי הנכורים לר"א הרופא (פ"ח צ"ו ע"א) ואתה הקורא דע לך כי צאולי המדפיסים שגנו בדפוס ובמקום עיקרין צריך לכתוב בכל המקומות סמטנין כי בסמני שמן המשחה אין בהן עיקרין כלל וכו'.

פ"ו היא כה"ג בן כה"ג אפילו עד עשרה דורות טעונין משיחה. וכן הוא בתוספתא סנהדרין פ"ד ובויקרא רבה פ"ו אות ח'. וע"ש בהגהת הרש"ש שלא זכר מירושלמי דילין.

פ"ו היא אין מושחין מלכים וכו'. ברמב"ם (מלכים פ"א ה"א) ובכ"מ שם פ"ב דהוריות ובירושלמי דשקלים ת"ר (ליהא) אין מושחין מלכים אלא על המעין כדי שתמשך מלכותן (נ' מלות ליתא).

פ"ו היא יהואחזי ספני יהויקים אחיו שהיה גדול ממנו שתי שנים. בסדר עולם רבה פרק כ"ד נמצא יהויקים גדול מאחיו ב' שנים. וע"ש בהערותי הערה כ"ז ובתו"כ צו (סכילתא דטילואים).

פ"ו היא באפירסבון משחו. בהוריות פ"ג ה"ד באפי בלסמון נמשחו. ובדפוסים האחרונים במלה אחת: באפיבלסמון. ובמע"ש פ"ה ה"א היו רושטין באפובלסמון ועי' בגליון שם בד' קראמ'. ובכריתות ה' ע"ב כדאמר ר"ג באפרסמא דכיא וכו'. **פ"ו** היא דוד ושלמה נמשחו סן הקרן וכו'. תוספתא הנ"ל ולפי כתב יד א' כהוב זה בסדר עולם רבה (סדר החכמים ב' 33) רמה קרני ולא רמה פני (צ"ל פני). ועי' בהערותי לסע"ד פכ"א הערה ד'.

פ"ו היא אמר ר' יודן ענתונדרייא ע"ש לא יסוד וכו'. וכ"ה בסוטה פ"ח ה"ג ובהוריות פ"ג ה"ד. ובפ"י הרמב"ן עה"ת (בראשית מ"ט י') אמר ר' יהודה ענתונדריא. והאמורא הזה נזכר בכמה מקומות בירושלמי וגם בסוף מס' זו פ"ח ה"ו נזכר. ובירושלמי בהוצאות שונות נשתבשו כאן בשם זה: בהוצאת הכבלי

אמר

אמר ר' אבא היחידויה, ובהוצאת הירושלמי המאוחרים: אמר ר' יונה אמר ר' אבי יודה וכו'. ובאיוה הוצאות: יונה אמר ר' יודה.

פ"ו ה"א אמר ר' יוחנן הוא יוחנן הוא יהואחו. בהריות שם בשניים. ובכריתות ה' ע"ב וא"ר יוחנן הוא יהואחו הוא צדקיהו וכו'. וע"ש בפירש"י ומה שהעיר בגליון מהריות.

פ"ו ה"א באמה של ששה טפחים וכו'. במדבר רבה פ"ד וע"ש.

פ"ו ה"א אמתא אשיתא. בס' חכמת המשכן (מאנמוכה תל"ז ד' ג' ע"א)

ובירושלמי דשקלים וכו' אמתא שהא ואמתא שתא וכו'.

פ"ו ה"א הלוחות וכו' ורחבו ששה. בסוטה פ"ח ה"ג ורחבן שלשה. ובשטה בקובצת בכבא בתרא י"ד ע"א וז"ל הראב"ד וכו' אבל לפי הגירסא דגרסינן בשקלים בירושלמי הלוחות ארכן ששה ורחבן ג' וכו'. ובתוס' מנחות צ"ט ע"א ר"ה מלמד ובירושלמי דשקלים וכו' משמע דארכן ששה ורחבן שלשה וכו'. וע"ש בגליון.

פ"ו ה"א תן ארכן של לוחות לאורכו של ארון וכו'. בסוטה הנ"ל תן רחבן של לוחות לאורכו של ארון נשתיירו שם שלשה טפחים תנם לאיסמוה (ב' מלות ליתא) וכו'. ובס' חכמת המשכן הנ"ל הלוחות כל א' ואחת (אחד ואחד) ארכן ששה טפחים ורחבן (ורחבו) ששה וכו' תן רחבן (ארכן) של לוחות לרחבו של ארון וכו' וחצי טפח מכאן לכותל (לשילום) נשתייר לשם (ב' מלות ליתא) מקום שס"ת מונח בהוכו.

פ"ו ה"א תן ארכן של לוחות לרחבו של ארון. בסוטה הנ"ל תן רחבן של לוחות לאורכו של ארון. ובס' חכמת המשכן הנ"ל תן ארכן של לוחות לאורכו של ארון וכו'.

פ"ו ה"א אצבע לכתלים מיכן. וכן בסוטה הנ"ל. ובס' חכמת המשכן הנ"ל אצבע ומחצה (ליתא) לכתלים מכאן ואצבע ומחצה (ליתא) לכתלים מכאן עכ"ל. והג"ה אצבע וקחצה ג"כ בכבלי בבא בתרא י"ד סע"א. ובהגהת הב"ח מחק היבט ומחצה.

פ"ו ה"א ארכן של לוחות לרחבו וכו'. בס' חכמת המשכן הנ"ל תן רחבן של לוחות לרחבו של ארון נשתייר שם טפח ומחצה תן מהם אצבע ומחצה (ליתא) לכל כותל וכו' לשילום מקום שספר תורה מונח (ד' מלות ליתא).

פ"ו ה"א שלש תיבות עשאו. בפירש"י שמות כ"ה י"א וע"ש.

פ"ו ה"א מה ת"ל תצפנו וכו'. בחזית פסוק הורי זהב ומה מקיים ר' חנינה קרייה הריש לקיש (ז' מלות ליתא) אר"פ וכו'. ובמתנות כהונה שם ה"ג ומה מקיים ריש לקיש קרייה דר' חנינא והכי מוכח בירושלמי וז"ל תצפנו יתירא דלר' חנינא צריך ללמד על שפחו העליונה ולר"ל למה הוא בא ומשני וכו' ומסך לזה מצאתי בספר ישן.

פ"ו ה"א ר' חנינה בן גמליאל וכו'. וכ"ה בסוטה פ"ח ה"ג. ובמדרש חזית פסוק ידיו גלילי זהב מוכא בשניים. ובמתנות כהונה שם ועל פי מה שמצאתי בירושלמי קלף ישן נושן הנני מניה וה"ג הה"ד וכתבם וכו' ע"ש ובשם"פ פ' מ"ז. ובילקוט שמעוני עה"ה ר' שם"ח ור' תתכ"ה כובא ג"כ בשניים. ובבתי מקדסון אחר בירחון אנגלי חלק ט' (689) ומצאתי עיקר זה הסבר מפורש בגמ' דב"מ במס' שקלים כיצד היו הלוחות כתובין ר' חנינה בר טאל (בן גמליאל) וכו'. ובעין יעקב חנינה (בלא ר') בן גמליאל וכו'. ובשלמי הגבורים פרק ל"ד חנינה בן אחי ר' יהושע וכו'. וכן הוא בס' חכמת המשכן הנ"ל.

פ"ו ה"א ר"ש בן זחרי. בס' חכמת המשכן הנ"ל ר"ש בן יוסי.

פ"ו ה"א הם כתובים מטרונה. וזילקום הג"ל הם כתובין נטריקין. וככה"י בירחון הג"ל מטרונה ופי' מטרונה מרובע כלומר שהיה על כל לוח ולוח ארבעה פנים פניו ואתוריו וצדו הימין וצדו השמאל וראיה לדבר כי פי' מטרונה מרובע כי היא דגריסין בפ' מי שמת בכ"ב וכו'. ונשלמי הגבורים פרק ל"ד כתובים נטריקין אולי צריך לכתוב נכטאריאום וכו'. ושם ד' קע"ב ע"א ואהם בני דעו כי ההיכה הזאת מטרונה היא יזנית וכתבוה המדפיסים בטעות וכו'.

פ"ו ה"א ממולאים בתרשיש. נראה שחז"ל קראו בתרשיש וכן הוא בכסה כת"י. **פ"ו** ה"א רשב"ל וכו' הוה אמר יפה לימדני חנניה ב"א ר"י. בחזית הג"ל ר' יוחנן (רשב"ל) כד הוה פשיט קרייה (ב' מלות ליתא) והוה מטיי וכו' הוה אמר יפה לימדני בן אחי ר' יודע. והלשון כאן יפה לימדני וכו' בפ"י ר' יוחנן או רשב"ל קשה קצת. ובשרירי ירושלמי (134) בכתי"א ליהא לזה. וכן ליתא במדרש שה"ש (הוצאת גרינהום ר' מ' ע"ב).

פ"ו ה"א מה היום הזה. במ"כ הג"ל ה"ג בירושלמי מה היום הגדול (ליתא) וכו'. **פ"ו** ה"א אין מוקדם ומאוחר בתורה. ירושלמי רה"ש פ"א ה"א חיפה אמר וכו' אלא שאין מוקדם ומאוחר בתורה. ובמנילה פ"א ה"ז רב ור' חנניה ור' יונה ובר קפרא וריב"ל אמרו וכו' אלא שאין מוקדם ומאוחר בתורה. ועי' באצ"ר שם צד 18.

פ"ו ה"א אלא ואל הארון וכו' ואח"כ גתת את הכפורת. עי' בפירש"י שמות כ"ה כ"א וזכור לאברהם ובמקורי דש"י שם. ובתו"כ אחרי מות (פ"א) יכול לא יהיה כיסו לארון אבל יהיה דבר חוצץ בין כפורת לעדות וכו'.

פ"ו ה"ב במשנה וראה את הריצפה שהיא משונה וכו' הארון ננוו. עי' בה"ג ד' ברלין (613). ובס' חסידים (התהלת"ח ד"ב) אחד היה משים ס"ת בחדר התחתון וכו' לא יתכן לעשות כך כי אחד היה חוטב עצים ותחתיו היה הארון ננוו ומת וכו'. ונראה שכן להמשנה הג"ל. ועי' לקמן בגמרא. וכוסא נ"ד ע"א מתעסק בקרדומו היה.

פ"ו ה"ב ברם כרבנן שבעה שערים היו. כן דעת סהם משנה במדות ספ"א. וכן דעת יוסף הכהן בקדמוניות היהודים.

פ"ו ה"ב ע"ד דרבנן איכין היו השתחויה וכו'. בפ"י המזחם להראב"ד בתמיד ובשקלים ירושלמי קא דייק בנמ' דאבא יוסי (יוסה) בן חנן היא אסתניתין דשקלים דקתני י"ג השתחואות היו דאי כרבנן הא אמרינן דו' שערים היו ומשני ההם אליבא דרבנן דלא כנגד י"ג שערים היו י"ג השתחואות אלא כנגד י"ג פרצות וכו' ע"ש. וכתוס' כתובות ק"ו ע"א ד"ה שבעה ונמרא דירושלמי קאמר מתני' אבא יוסף בן חנן דקאמר כנגד י"ג שערים וכו' כי ההוא דחנינן וכו' וא"ת לרבנן נמי דתני שבעה שערים וכו' אינהו נמי מודו דעם הקטנים היו י"ג וכו' ע"ש. ובתוס' ריר"א כוסא נ"ד ע"א ומצאתי התירוץ בירושלמי שהיא חלוקת רבנן וכו' כהאי דחנינן המן (פ"י בפ"ב מדות) לפניו ממנו מורג גבוה י' מפחים (ו') מלות ליתא) וכו'. ובחי' ריבכ"ן ירושלמי מתני' אבא יוסי בר חנין וכו'. ובשלמי הגבורים (לר"א הרופא פמ"ו) וכן די"ג שערים מוקמינן ליה בגמרא דירושלמית כאבא יוסי בן חנן אבל חכ"א שבעה שערים וכו'. וכוונתה הבבלי כאן הגי' אבא יוסי בן יוחנן. אולם לפני רוב הראשונים הג"ל הגי' כמו שהוא לפנינו חנן. אבל בפ"י המשנה להרמב"ם ובכפתור ופרח פ"ו הגי' יוחנן.

פ"ו ה"ב וגזרו כנגדן וכו'. בהוי"ט במחת פ"ב משנה ג' כתב הראב"ה וכו'

ובאו נחם ופרצו י"ג פרצים בסורג כנגד י"ג שערי עזרה וכו' עכ"ל ובשקלים אינר
 בן אלא מ"ד דו"ג השתחוויות כנגד י"ג פרצות לא ס"ל שהיו רק ו' שערים
 זכ"ה להדיא שם בירושלמי וצ"ל דלהראב"ה גירסא אחרת בירושלמי עכ"ל ועי'
 מ"ש לעיל בשם התוס' דכתובות.

פ"ו ה"ב קרניי סיליי וכליי וכו'. כעין זה בכראשית רבה פנ"א.

פ"ו ה"ב קרני חנבים. בערוך ערך סלעם בפרק יזה"ב (יט"א ע"ז): מעיין היוצא
 מבית קודש הקדשים בתחלה דומה כמין קרני סלעם פ"ו חנב. ועי' בערוך השלם.

פ"ו ה"ב במים מי ברכיים. לפנינו ביחזקאל מ"ז ד' מים ברכיים. אבל
 בכת"י כנוס' הירושלמי.

פ"ו ה"ב באהרין צוחין לשיימא שחונא. באגדה הירושלמי עם יפי מראה
 שחונה. ובכבלי יוסא ע"ז ע"ב שכן קורין לשיימא סייחא. ובר' קראמאשין
 בירושלמי: לשוימא שחינא. ובלשון רוסיש לספינה קטנה קדין שחונא.

פ"ו ה"ב ופסולין למי חמאת. בילקוט שמעוני יחזקאל שפ"ג ופסולים לחמאת.

פ"ו ה"ב מי קטיפריסות הן. בילקוט חמכירי זכריה (118) מכאן ואילך
 מיקספרים ותיהון וכו'.

פ"ו ה"ב ים של סמכו. בירושלמי כלאים פ"מ ה"ד ימא דסמכו. ובכתובות
 פ"ב ה"ג ימא דבוככו. ובתוספתא בכורות פ"ז בימה של סופני. ובתוספתא בבא
 קמא פ"ח זה ימה של סופני. ובילקוט יחזקאל הנ"ל ימה של סככי. ובכפהור
 ופרח פ"ז (קל"ב) תוספתא מס' סוכה פ"ג ויאמר אלי וכו' זה ימה של סדום
 וירדו וכו' וכן הוא מס' שקלים עכ"ל. וכן מובא התוספתא הנ"ל ברש"י ובילקוט
 יחזקאל הנ"ל. ושם נרשם תוספתא דסוטה הנ"ל וצ"ל דסוכה. וגם בתוספתא
 שלפנינו בסוכה שם ליתא ים של סמכו. ואח"ז ראיתי שהאריך בזה בעל הערוך
 השלם ז"ל (בערך ים). ולא זכר התוספתא סוכה והכפ"פ הנ"ל.

פ"ו ה"ב וירדו אל הערבה. לפנינו יחזקאל מ"ז ח' על הערבה.

פ"ו ה"ב ולמה נקרא שמו מוצאים. בפירש"י בב"ר פכ"ג ומפרש בירושלמי
 וכו' אחד בדור אנוש שהציף שלישי העולם (ג' מלות ליתא) ואחד בדור הפלגה
 (פלגה) שהציף חציו (ב' מלות ליתא) ולמה קדא לים מוצאים וכו'. ועי' שם
 בסנהדות כהונה. ובקהלה רבה פ"ג פסוק ידעתי אחד בדור המכול וכו' ועי' במ"כ
 שם שזכר ירושלמי דילן.

פ"ו ה"ב ולא ירפאו. לפנינו יחזקאל מ"ז י"א לא ירפאו.

פ"ו ה"ב כתיב ונרפאו המים. בילקוט שמעוני הנ"ל כתיב ולא ירפאו ואת אכרת
 ונרפאו המים אלא מקום היה ששמה נרפאו (ששכו ולא ירפאו). ועי' במעריך
 ערך ולא שהביא הירושלמי.

פ"ו ה"ב ויורד לכם גשם יורה. בן ביזאל ב' כ"ג בכת"י, ולפנינו: מורה.

פ"ו ה"ב רי"א תרפיה וכו'. דברים רבא פ"א בשנויים. ובסתהנות כהנה שם
 זכר ירושלמי דילן.

פ"ו ה"ב רב ושמואל וכו'. חזית פסוק שלחך מובא זה. ובמ"כ שם ה"ג
 בירושלמי דשקלים וכו'.

פ"ו ה"ג במשנה כנגד י"ג שערים. במדות פ"ב משנה ו' אבא יוסי בן חנן
 אומר (ה' מלות ליתא) כנגד י"ג שערים וכו'. ולקמן בנמרא בפרק זה ה"ב
 מהניתן דאבא יוסה בן חנן אמר וכו'. וכפי המשניות להרמב"ם בשקלים

כאן: וזה התנא שאמר כי י"ג שערים היו בעורה הוא אמא יוסי בן יוחנן כ"ך
נהבאר בירושלמי עכ"ל.

פ"ו ה"ג את מוצא בשעה וכו'. בחק"ר פי"ט בשנים, ומה ענינו של האגדה היא
לכאן? ונראה שזה יייד להמשנה ה' ולמה נקרא שמו יכניה שכו יצא יכניה בגלותו.
פ"ו ה"ג ככין יד נוסלתן מידו. בעין יעקב כסין יר של אש ירדה (ג' מלות
ליהא ואיתא. בויק"ר הג"ל) ונמלתן וכו'. ולפני בעל העין יעקב היה כאן המאמר
בשלימות ולפנינו קמיעה. וכן מה שכתב המתנות כהונה בויק"ר שם אמרו לו
מתלא אמר גור טב וכו' בירושלמי דשקלים וכו'. גם זה אינו לפנינו.

פ"ו ה"ד במשנה שערים דרומים סמוכין למערב שער העלין וכו'. ובירושלמי
עירוכין פ"ה ה"ג שבעה שמות נקראו לו (לשער המזרח) שער מזר וכו' שער
העלין וכו' שער העלין שהוא למעלה מעזרת ישראל וכו'. ומכאן בפ"ו רבינו
חננאל עירובין ג"ו ע"ב ובכפרה ז"ו ע"ב ברמב"ם בית הבחירה פרק ה'
ה"ה וברש"י סוטה ז' ע"א ומשם לשער נקוד הוא שער העלין וכו'.

פ"ו ה"ד במשנה שער הבכורות. במדות פ"א משנה ד' שער הקרבן. ובהוס'
כתובות ק"ו ע"א ד"ה שבעה והמעין שם ימצא דשער הקרבן דפ"ק (במדות)
הוא שער הבכורות דפ"ב (שם).

פ"ו ה"ד במשנה למה נקרא שמו שער המים. בילקוט הטכורי וזכריה (140)
למב נקרא שער של מים שבו מכניסין צדוחית של מים של ניסוך מתחה ספחן
הבית שנא' והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים עכ"ל. ועי' לקמן.

פ"ו ה"ד במשנה ר"א בן יעקב. במתניתא דב"ה ר' אליעזר בן עקיבא אומר.
פ"ו ה"ד הני על של כסף. בתוספתא מנחות פ"א כיצד מכניסין לחם הפנים
ע"ש היה פורקה מדפוס ונהנה על נבי השלחן שהיה באולם על פתחו של
בית. כן הנוסחא בתוספתא הוצאת צוקערסאנדעל ועם הרי"ף. אבל יש נוסחאות
בהתוספתא ונהנה ע"ג השלחן של כסף.

פ"ו ה"ד ר' יוסי בשם ר"ש בר רב יצחק ר"ח פמי בה משמיה דר"י ליה
כאן של כסף מפני שהוא מרהיב. בתמיד ל"א ע"ב אמר רב חננאל בשם ר'
אמי, ור' אסי בשם ר"ש בר רב יצחק מפני שהוא מרתיק. ובהוס' מנחות צ"ט
ע"ב ד"ה אחד ואמר בנמ' (ירושלמי) תני של (על של) כסף ר' אחא ור' מיישא
(ד' מלות ליתא) וזכו בה משום ר"ש ב"י וכו' לא כרין (כן) הני וכו' אותו חס
(הוס) וכו' משמע דכולה סוגיא אשולחנות של אולם קיימא דמיוחדים ללחם וכו'
ע"ש. וזכריבב"ן ירושלמי ר' יוסי בשם רשב"י בשם ר' יוחנן וכו'. ובכאר שבע
בסוף תמיד וכתבו ההוס' שכן מוכח התם בנמ' ירושלמי וכו' תני של כסף היו
ר' יוסי בשם רשב"י וכו' ע"ש. ובמלאכת שלמה: אח"כ מצאתי בפ"ו הר"ש
שיריליו ז"ל דבירושלמי דפירקין משמע דאכולה מהני פריך בין אקרביים בין
אלחם הפנים וכו' עכ"ל ולפנינו אינו מבואר זה.

פ"ו ה"ד כפני שרוא מרתיק. עי' בהג"ל. ואעיר למ"ש בשו"ה בדבר לסוד
החכמות (דברי חכמים, ס"ח) כמו שאמרו בירושלמי דשקלים כסף' כפסוק והחכמה
החיה אה בעליה א"ר אלעזר כגון עתירו דבי מרקועייה דהח פקיעו כמבע קרושין
דרהבייא ובקלופיהא דכספין מני סכסגין עכ"ל וזה הלשון הנכבד פי' ר' אשר
בפי' הירושלמי שלו (ע"ד פי' הרא"ש לשקלים ראה לעיל פ"א ה"א צד 2)
שזאת המשפחה של מרקועין היו חכמים בחכמה אלכמיא"ה והיו מקרישין מיצי
עשבים ידועים והיו עושים מהם זהב, ועוד חכמה אחרת בידם שהיו ידועים
לברור

לברור בקלות המינים מהכסף וזאת החכמה ידועה ומפורסמת הזים אבל העשבים שהיו מקרישין מיצם ונעשה זהב לא רצו לגלות עכ"ל הרב. ומי שיש בידו הכת"י מפי' הרא"ש הנ"ל על שקלים ראוי לעיין אם נמצא כתוב שם כהנ"ל. וכן מ"ש בתשובות הגאונים שערי השובה סי' פ"ד בשם רה"ג ז"ל גרסינן בשקלים תבא מאירה לאשה שיש לה בעל ואינה מתקשמת ותבא מאירה לאשה שאין לה בעל ומתקשמת ותבא מאירה לצורבא מרבנן ולא מתקשמת בכבודה של תורה עכ"ל ובשו"ת מהר"ם בכ"ב (הוצאת בלאך ז"ל סי' קצ"ט) תבא מארה לאשה וכו' . ולפנינו בירושלמי שקלים ליתא .

פ"ו ה"ד זה אחד מן הניסים וכו'. ברא"ש פ"ד דתמיד ובירושלמי פריך והלא לא היה מסריח בשר קודש מעולם (ליהא בפירוש ורק הרא"ש ספרש כן) ומשני אין מזכירין מעשה ניסים כלומר אינסא לא סמכינן .

פ"ו ה"ד ר"י בן לוי אמר אין מזכירין מעשה ניסים. להפך בסנחות כ"ט . דאר"י ב"ל נס גדול נעשה בלחם הפנים סילוקו כסידורו וכו'. ועי' ירושלמי זמא פ"א ה"ד ולא מן הניסים וכו' .

פ"ו ה"ד עשרה שולחנות וכו'. הוספתא מנחות פ"א ומזבאה במנחות צ"ח ע"ב וברייתא דסלאכת המשכן פ"ח וע"ש .

פ"ו ה"ד ר' יוסי בר' יהודה אומר על כולם היה מסדר. ובמנחות צ"ט ע"א ר' יוסי בר' יהודה אומר לא היו מסדרין אלא על של משה וכו'. ולפני התום' במנחות שם ד"ה תרי היתה בהירושלמי הנ"ל כמו שהוא בבבלי. ובמדרש הרשא (פ"ב במקסמוניזת היהודים) ואע"פ שעשה שלמה י' שלחנות לא היה מסדר לחם הפנים בתחלה אלא על שלחן של משה וכו' .

פ"ו ה"ד תני מורח וכו' דברי רבי וכו'. בתום' מנחות צ"ט ע"א ד"ה תרי וצריך ליישב הסוגיא דשקלים דמייתי התם וכו' ומתניא התם איפכא לרבי אלעזר בר' שמעון (דברי רבי) מורח ומערב ולרבי (ר' אלעזר בר' שמעון) צפון ודרום . ובס' מעשה חושב (ויניציא תע"ו ר' ל"ג ע"ב) ואי לאו דמסתפינא הייתי אומר שגורסת הרמב"ם בבבלי היתה כגורסת הירושלמי דשקלים וכו' דמתניא איפכא דרבי הוא דמ"ל צפון ודרום וראב"ש מורח ומערב ומשום הכי פסק דחוקא בר' מחבירו במגולה וכו' וכ"ש לגורסתא שלפני בירושלמי דהיא כמו בבבלי וכו' ולא מצאתי הפרש בין הירושלמי והבבלי אלא שבירושלמי כתוב ר' אלעזר במקום רבי עכ"ל .

פ"ו ה"ד מ"ד צפון ודרום נמצא שלחן בדרום וכו'. בהוס' הג"ל והדר קא אמר כ"ד מורח ומערב (ניחא) כולן ראויין לשירות ונראה דהיינו בר' אלעזר ב"ש דבסמוך וכו' ומ"ד צפון ודרום נמצא שלחן בצפון ומגורה בדרום וכו'. וע"ש בגליון .

פ"ו ה"ד השלחן היה נתון וכו'. בהוספתא יוסא פ"ב שלחן נתון בצפון משליש הבית ולפנים משוכה מן הכותל שתי אמות ומחצה . ובתום' הג"ל והדר קתני השלחן היה נתון מחצי הבית ולפנים משוך מן הקרן (הכותל) שתי (כשתי) אמות (כלפי הצפון) ומגורה בדרום (כנגדו בדרום) ומזבחה (מזבחה) היתה נהון בתוך (באמצע) הבית חולק את הבית מחצי (מחציו) הבית (ליתא) ולפנים משוך קיסמא כלפי חוץ (הצפון) וכולרו (וכוליהם) (היו נתונים) משליש הבית ולפנים אי אפשר ליישב אותה הכרייתא וכו' היינו מן הכותל שהיום ומחצה היה משוך אלא שדילג הסופר ומחצה וכו' ע"ש . ובס' מעשה חושב (ויניציא תע"ו ר' כ"ח) ודבר זה נזכר בירושלמי וכו' וחולק את הבית מחצה (מחציו) ולפנים וכו' ע"ש .

פ"ו ה"ד משוך קיסמא . בס' מעשה חושב הג"ל ועל מאי דאיתא התם שהיה

משוך

משוך קמעה כלפי צפון אין לסמוך עליו לפי שבבבלי מצינו מפורש להפך דגרסינן ביומא ל"ג ע"ב תניא שלחן בצפון וכו' מוכח סמוצע ועומד באמצע ומשוך כלפי חוץ קמעה ואלו כדברי הירושלמי לא היה הכוונה סמוצע וכו' ע"ש. ובתוספתא יומא פ"ב (הוצאת צ"ס) ליהא הסלת קמעה וע"ש.

פ"ו ה"ד עשר מנורות וכו'. מנחות צ"ח ע"ב והוספתא שם פ"א וברייתא דמלאכת המשכן פ"י.

פ"ו ה"ד עשר כמשפמו. בדה"ב ד' י"א כמשפמם.

פ"ו ה"ד על כולם היה מבעיר. במדרש תרשא הנ"ל ואעפ"י שעשה שלמה י' מנורות לא היו מדליקין גרות החלה אלא על של משה שנאמר וכו'. ועי' בשרירי ירושלמי (136).

פ"ו ה"ד רב יהודה בשם אמי. במנחות כ"ס. א"ר יהודה אמר רב. וברכה (נשא פ"ב) ר' יהודה בשם ר' אמי. ובתוספתא חולין-פ"א מנורה אין כשרה אלא מן העשת וכו' ע"ש.

פ"ו ה"ד מעשה במנורת זהב וכו'. בשנויים בירושלמי יומא פ"ד ה"ד ובמנחות כ"ס. ובברייתא דמלאכת המשכן פ"י. וברכה נשא הנ"ל מעשה במנורת בית המקדש שהיתה יתירה על שם מדבר משקל דינר גורדייני וכו' ועי' במתנות כהונה שם.

פ"ו ה"ה במשנה שער ניקנור. בפ"י הרא"ש במדות פ"א משנה ד' ובשקלים בירושלמי בשצרו יונים על חשמונאי היה שם איש א' מגדולי יונים ושמו נקנור והוא סחרף וכו' ע"ש. ולפנינו בשקלים ליתא.

פ"ו ה"ה במשנה ושני פשיפשיין וכו'. בערוך (ערך פשפש ר' ראשון) כפ"ו בשקלים ושני פשפשין היו לו וכו'. וכן הוא במתניחא דב"ס. ועי' בכפחור ופרח פ"ו (צ"ה).

פ"ו ה"ה במשנה ושנים במערב ולא היה להם שם. במתניחא דב"ס ולא היה להן שם. וכן הוא במשנה ו' במדות פ"ב. ובמלחמות היהודים ליוסף הכהן (2. 5. 5) בפאת מערבית אשר לחצר בית המקדש ההוא לא היה כל שער. ולבי אומר לי כי המלות ולא היה להם שם הכתובים במשניות כאן ובמדות הן הגהה מאוחרת מאיזה איש שכהוב עפ"י דעת יוסף הנ"ל שבמערב לא היו שערים. ואח"כ ראיתי במתניחא דב"ס במדות שבאמת ליתא שם המלות הנ"ל.

פ"ו ה"ה הני אמר ר' יודה וכו'. בבבלי יומא ג"ה ע"א הנן התם ר' יהודה אומר לא היו שופרות וכו'. וכ"ה שם בפ"י דבינו חננאל. וע"ש בגליון.

פ"ו ה"ה שמא הסות אחת מהן וכו'. וכן הוא בירושלמי יומא פ"א ה"א וגיבין פ"ו ה"ד. ובבבלי יומא הנ"ל כי אתא רב דימי אמר אמרי במערבא גזירה משום חמאת שמתו בעליה.

פ"ו ה"ה האשה שאמרה הרי עלי קן וכו'. תוספתא שקלים פ"ב ובבלי עירובין ל"ב ע"א בשנויים. ובמס"ג עשין ר"ח האשה שיש עליה לידה או ויבה מביאה מעות הקניין ונותנת בשופר ואוכלת בקדשים לערב חוקה אין ב"ד של כהנים עומדין משם עד שיכלו כל המעות שבשופר ויקריבו כנגדן קינן כדאיתא בירושלמי בשקלים ע"ל. ודבריו נובעים מרסב"ס (מחוסרי כפרה פ"א ה"ב).

פ"ו ה"ה בחמאת שמתו בעליהן וראי וכו' הא אמרינן בעלמא וכו'. המאמר תמוה א' דהלא בירושלמי יומא וגימין הנ"ל כוכב דגם בשמא מתו בעליהן חושש ר' יהודה. ב' הלשון הא אמרינן בעלמא לא מצאתי דוגמתו בירושלמי. ג' בירושלמי לא נמצא שר' יהודה לית ליה ברירה. ועי' בבלי גיטין כ"ה ע"ב. ונראה

ונראה שכל המאמר נוסף כאן באיזה הוספות מבבלי יומא נ"ה סע"ב. ועי' הו"ס' מנחות ק"ו ע"ב ד"ה כבש.

פ"ו ה"ו במשנה ואחד של זהב. וכן נשנה המשנה במנחות פ"א (צ"ט ע"ב) אבל בתמיד פ"ד תנן התם זכו' ובאולם שנים מכפנים (ושנים באולם מכפנים) על פתח הבית אחד של כסף ואחד של זהב (אחד של שיש ואחד של זהב) וכו'. וכ"ה במתניתא רב"מ בשקלים כאן. ובפי' המיחם להראב"ד שם ובתו' צרפת כתוב וכו' אחד של כסף ואחד של זהב ובפרק שתי הלחם הפנים במנחות גרסינן דאחד היה של שיש ואחד של זהב אמת ברקתי בשני סדרי המשנה מצאתי כך אבל בספרי שהועתק מספרים כתוב לשם כמו בכאן וכו' ועי' כה"ג (ד' ברלין 611) ובהו"ס ריד"א בחסא נ"א ע"ב ובתוס' מנחות צ"ט ע"א ד"ה אחד ובהו"ס סוכה ס"ח ע"א ד"ה שני.

פ"ו ה"ו ר' יוסי ב"ר ר' בון אמר וכו'. כנדרים פ"ט ה"ו בשנויים. ובהו"ס' מנחות ק"ו ע"ב ד"ה לא ודחוקא כי אמר עצים אבל כי אמר עץ מיהי גזיר אחד כדאיתא בשקלים עכ"ל. ובהקדמה לר"ש שיריליו לירושלמי ברכות (ד' טאנין) יש בעי שאינו שאלה דמספקא ליה אלא ששאל להלמירים או לחכמים ולדודיה פשימא ליה כגון ההיא דאמרינן וכו' א"ר יוסי בר ביבין (בון) ר' אבא בר ממל בעי האומר הרי עלי עץ וכו' עכ"ל. ובס' יעיר און להרחיד"א ערך בעי הראיתי בפירושו (של ר"ש שיריליו) שם פ"ג שופרות שכתב בעי כלומר בקש לרין זה הרין ומצא ראיה אמר עץ מביא גזיר אחד עכ"ל.

פ"ו ה"ו לרבות את העצים. כ"ה באיזה נוסחאות בהמשנה ה' יומא פ"ב ובידושלים נדרים הנ"ל כדי לרבות בעצים. ובדפוסים אחרונים בירושלמי כאן הני' קרבן לרבות את העצים. ובאיזה דפוסים דא"ר חייא קרבן וכו'. ונראה שכוננו להתווכח ויקרא פ"ח לני' הראב"ד שם קרבן מלמד שמתנדין עצים וכו'. פ"ו ה"ו וארכן באמה גרומה. כובחים ס"ב ע"ב באמה גרומה. ובפ"ש"י שם אמה קצירה. ובערוך ערך גרם בסוף פ"ו דשקלים וארכן אמה גרומה כנודי עצים טירי עכ"ל וע"ש בהערה בערוך שלם. ובשטה מקובצת כובחים הנ"ל לכך נראה כפי' הערוך אמה גרומה וכו'.

פ"ו ה"ו מקום המערכה. כובחים ס"ב ע"א מקום המערכה קאמר. פ"ו ה"ו נאמר כאן אוכרה וכו'. בתוס' מנחות י"א ע"ב ד"ה קומץ יליף לה בת"כ (ויקרא פ"ט ואמור פ"ח) בג"ש דנאמר כאן אוכרתה וגבי קומץ אוכרתה מה להלן כלא הקומץ וכו' ע"ש. ולא זכרו ירושלמי דילן ועי' בפ"י מהר"ש משאנן בויקרא שם. פ"ו ה"ו בקמצו של כה"ג וכו' בקומץ הבעלים. במנחות י"א ע"ב בשט"ב אות ח' ופולגתא היא בירושלמי אי קומץ בעלים בעינן או קומץ כהן. ובהו"ס' מנחות ק"ו ע"ב ד"ה לא במס' שקלים וכו' פליגי אי לשיעור יד בעלים אי לשיעור יד כהן. פ"ו ה"ו אמר ר' לעזר והוא שהזכיר צורה וכו'. במנחות ק"ו ע"א והלמא נסכא אמר ר' אלעזר דאמר טטבע וכו'. ובתוס' שם ר"ה זרילמא ובמס' שקלים אמרינן הרי עלי (ב' מלות ליתא, ועי' לעיל) והב יביא דינר זהב אמר ר' אלעזר (לעזר) והוא שהזכיר וכו' אפילו צינורא (צינורא) משמע דצינורא פהוהה סדינר וכו'. ובכפתור ופרח פרק ט"ו ירושלמי וכו' אמר ר' אלעזר (לעזר) והוא שהזכיר צורה אבל לא הזכיר צורה כביא אפילו צינורא בעלמא (ליתא) פי' צינורא כדול שעל ראש הכוש שמוין בו וכו' עכ"ל. ובכ"מ (ערכין פ"ב ה"ט) בירושלמי אמר ר"א וכו' אפילו צינורא ומפרש רבינו (הרמב"ם) אם אמר לא לכך נהכנתי כביא אפילו

אפילו עד צינורא וכו'. וכתוי"מ (פי"ג מנחות משנה ד') אבל הרמב"ם וכו' סובר דירושלמי וגמרא דידן פליגי וכו'.

פ"ו ה"ו ששה לנדבה חזקה אמר וכו'. בשניים כמנחות ק"ז ע"ב ובילקום עה"ה שפ"ו. ובתמורה כ"ג ע"ב וששה לנדבה ותני עלה ששה לנדבה לעולה הבאה מן המותרות וכו'. ובתוספתא שקלים לפנינו ליתא זה. וגם במנחות הג"ל לא זכרו מבריתא זו.

פ"ו ה"ו שמואל אמר כנגד שש קרבנות וכו'. במנחות ק"ח ע"א מאמר שמואל בשניים. ושם ה"ו אושעיא אמר כנגד כותר החמאת וכו'. ובתוספתא שקלים פ"ג ששה לנדבה כנגד סוהר החמאת וכו'. ובכסף משנה (שקלים פ"ב ה"ב) ומ"ש הבינו שמינית לבותר חמאת וכו' תשיעית לבותר אשם וכו' אין דבריו מכוונים עם הירושלמי, ובתוספתא מכוון כדברי רבינו ונראה שבירושלמי יש מ"ס עכ"ל.

פ"ו ה"ו כתיב וכלותרם וכו'. בהגהות הגר"א כאן הגיה כל המאמר עפ"י הבבלי כהובות ק"ז ע"ב. ועפ"י הגהת הגר"א הג"ל מובא כל המאמר בירושלמי זבחים ד' ס"ו ע"א. (הנדפס בימינו) ומועתק שם הגהת הגר"א באיזה שבועים קלים כמו הנא דבי ר' ישמעאל שלא נמצא בירושלמי רק הנא ר"י.

פ"ו ה"ו במשנה קנין וכו'. במנחות ק"ח ע"א ושמואל מ"ט לא אמר כר' אושעיא קנין תנא ליה רישא ה"ו אושעיא תני ולא תני קנין וכו' וע"ש בפירש"י ובפ"י ר"ג ובהגהות הב"ח שם.

פ"ו ה"ו במשנה עצים לבונה. בחי' ריכבין עצים ולבונה גרסינן וברוב ספרים כהוב ללבונה ומעות הוא וכו'. ועי' תמורה כ"ג ע"ב בפירש"י שם.

פ"ו ה"ו במשנה עצים לבונה. במתניתא דב"מ ללבונה. וברוכבין עצים ולבונה גרסינן וברוב ספרים כתוב ללבונה ומעות הוא וכו'.

פ"ו ה"ו במשנה זהב לכפורת. בהו"י יומא נ"ה ע"ב ד"ה זהב לכפורים פירש"י (שם) כמו כפורי זהב וכו' וריב"א גרם לכפורת והיינו ריקוע פחים צפוי לבית קודש הקדשים וכפורת היינו לבית הכפורת וכו' ואומר רבי דהכי משמע בהדיא בירושלמי. ועי' רש"י תמורה כ"ג ע"ב שהביא ג"כ גירסאות הג"ל. ובסמ"ג עשין מ"ה אומר הרב ר' יצחק בר' אשר שפי' לבית הכפורת כלומר לבית קדשי הקדשים לעשות שם צפוי ריקועי פחים וכן משמע בירושלמי. ועי' בערוך ערך כפר. פ"ו ה"ו במשנה ששה לנדבה. בפירש"י מנחות ק"ז ע"ב תנן ההם במס' שקלים י"ג שופרות היו במקדש (בקרש) שבעה מהן מפורשים וכו' וששה (ששה) מהן (ליתא) לנדבה בהן היו נותנין המותרות ההולכות לנדבות צבור וכו'.

פ"ו ה"ו במשנה הקלין חרתין שבכל שנה ושנה. בילקום עה"ה ד' שאלוניקא תקלין חרתין אלו שקלי כל השנה כולה תקלין עתיקין מי שלא שקל (הביא) אשתקד שוקל לשנה הבאה. וכ"ה בערוך ערך אשתקד דפוס ראשון. ועי' בבלי יומא נ"ה ע"ב. פ"ו ה"ח במשנה הורין וגולוי עולה. ברש"י מנחות ס"ה ע"א ויש בהן שנים ששמן הורים וגולוי עולה במס' שקלים עכ"ל וע"ש בגליון.

פ"ו ה"ח במשנה ששני גורין. בערוך (גור) ששני גורי עצים.

פ"ו ה"ח במשנה וח"א וכו'. בהו"י יומא נ"ה ע"ב רבנן פליגי על ר' יהודה בשקלים ואמרו דקנין הם חוכה אחד לעולה ואחר לחמאת וגולוי עולה הן כולן עולות נדבה וכו'.

פ"ו ה"ח במשנה זהב לא יפחות מדינר זהב. במשנה מנחות פי"ג (ק"ז ע"ב) הדי עלי זהב וכו'. וכ"ה בכפ"פ פרק מ"ז.

פ"ו ה"ח במשנה מדינר זהב. במשנה מנחות הנ"ל עוד: כסף לא יפחות מדינר כסף נחושת לא יפחות ממעה כסף. ובפ"ו ר"ש שיריליו זהב לא יפחות מדינר זהב לכפורת (ליהא) וכו'.

פ"ו ה"ח במשנה אשם הוא וכו'. בהוס' שבועות י"ב ע"כ ד"ה הא זה מדרש דרש יהודיע הכהן שמותר חטאת ומוהר אשם יהא לנדבת עולה משום דכתיב לה' לכהן איוהו דבר שהוא לה' ולכהן הוי אומר זה עולה וכו' ע"ש ובהג"מ שקלים פ"ב ה"ג ז"ל הסמ"ג שם מדרש זה דרש יהודיע וכו'.

פ"ו ה"ח במשנה זה הכלל. בובחים ק"ג ע"א ליהא.

פ"ו ה"א במשנה אחר הקרוב. במתניתא דכ"מ הקרוב להקל (ליהא).

פ"ו ה"א לא צורכה דלא וכו'. ברקדמה לר"ש שיריליו (לברכות) זכן מצאהו להראב"ד ז"ל בכס' שקלים וכו' דפריך התם לית צורכא דלא בין שקלים לקינין וכתב עלה בין שקלים לנדבה מחצה על מחצה לא צריכה למשאל דמתניתין היא אלא בין שקלים לקינין אם נמצאו מעות מחצה על מחצה מה נאמר עלירם ע"כ.

פ"ו ה"א ר' חזקיה אחי. צ"ל ר' חזקיה ר' אחי או ר' אחא בשם רשב"ל. ואח"כ ראיתי בדקדוקי סופרים שהביא גי' ר' חזקיה אחא בשם רשב"ל וע"ש. וזוטר נראה שר' חזקיה אחי הוא אחר עם ר' חזקיה עכ"ה הנוכר בירושלמי שבת פרק י"ד ה"ד. ועי' באהבת ציון וירושלים שם.

פ"ו ה"א האשה הזאת במה וכו'. בכ"מ (שקלים פ"ג ה"ד) כתב הר' עובדיה מחצה על מחצה יפלו לגזולי עולה (ו' מלות ליתא וקאי למתניתין) בירושלמי פריך בשלמא קרוב לגזולי עולה כיון דמאורייהא אולינן בהר קורבה הוי כאילו ודאי הן כגזולי עולה אלא מחצה על מחצה דמספקא שדינן להו לגזולי עולה לחומרא (בירושלמי שלפנינו ליתא הפירכא) האשה שהביאה המעות הללו במה תתכפר שמא מקיני חובה נפלו ובשאתה סקריב מהן גזולי עולה במה תתכפר האשה (י"ב מלות מהרע"ב בעצמו) ומשני ב"ר המכונין על הקינין לוקחין משל צבור כפי אותן המעות שנמצאו ומקינין אותם לבעלי המעות שנמצאו (מ"ו מלות מהרע"ב בעצמו ומ"ש הרע"ב לוקחין משל צבור וכו' זה ליתא בנוסחתינון ולפנינו תנאי ב"ר הוא המספק הקינין וכו') ומקריבין מהן קינין על הספק והחמאת לא תהא נאכלת עכ"ל. וכן הוא בפ"ו הרע"ב במשנה כאן.

פ"ו ה"א את הפסולות. לקמן בפרק זה ה"ח את הפסולות ואת האובדות. וכן מביא הירושלמי במלאכת שלמה כאן בשם ר"ש שיריליו ז"ל ובפ"ו הרע"ב כאן. אבל בפ"ו המשניות להרמב"ם כאן ל"ג ואת האובדות.

פ"ו ה"ב במשנה לפני סוחרי בהמה וכו'. בפ"ו רבינו חננאל בפסחים ז' ע"ב לפני סוחרי בהמה לעולם מעשר כלומר במעות מעשר שני קנין בהמה וכו'. וע"ש ברש"י והוס'.

פ"ו ה"ב במשנה ובשעת הרגל הכל מעשר. בכבלי פסחים ז' ע"א ובכא מציעא כ"ו ע"א מפרש המשנה אמורא דבב"ב ר' שמעיה בר יורא מ"פ הואיל ושוקי ירושלים עשון להחכר ככל יום אלמא אמרינן קמאי קמאי אולי ליה והני אחרוני נינהו וכו'. ובירושלמי לא נזכר מזה. מזה נראה שבכבלי התעסקו בלמוד משניות מס' שקלים.

פ"ו ה"ב ר' בא ר' חיייה בשם ר"י. בריבבין אמר רבא בר חייא בשם ר"י. **פ"ו** ה"ב חזקה שאין הכהן וכו'. ברמב"ם שקלים פ"ג ה"ו שאין הגובר מוציא וכו'. ובכ"מ שם בירושלמי. זכ"ה ברמב"ם מע"ש פ"ו ה"ו וע"ש בכסף משנה

משנה. ובריב"א ב"ם כ"ו ע"א מפרש בשקלים ירושלמי א"ר יוחנן (ר' בא ר"ה בשם ר"ה) חוקה שאין הכהן מוציא מן הלישכה עד שהם מחולקין (שרוא מחללין) על בהמות שקנה (ליהא) וכו'. ובמלאכת שלמה ובירושלמי פריך וליחוש שמא נפלו מן הגזבר כשהוציא שקלי הלשכה לקנות קרבנות (לפנינו אינו מבואר הקושיא) ומשני חוקה אין כהן וכו'. ובהוס' פסחים ז' ע"א ד"ה בהר מקשה ר"י היאך נמצאו שם וכו'. ולא זכרו ירושלמי דילן.

פ"ז ה"ג במשנה איברים עולות וחהיכות חטאות וכו'. בהוס' הגיגה כ"א ע"א ר"ה האונן והביא הר"ר אלחנן סער לדבריו מפרק ז' דשקלים דאמר ההם נמצא בעזרה אברים עולות חתיכות חטאות ומשמע שעולה נקריבה וחסאת האכל וכו'. וע"ש בהנהגה הגרע"א. וברש"י חולין צ"ה ע"א משנה היא במס' שקלים בשר הנמצא (שנמצא) בעזרה וכו' ע"ש.

פ"ז ה"ג הסיע דעת טעון צורה. צ"ל מען עיבור צורה. ועי' בבלי פסחים ל"ד ע"א דעת ר"ל.

פ"ז ה"ג לאכלו אין את יכול וכו'. בריבב"ן ירושלמי אמר ר"י יאות (ויאות) לאוכלו אי את יכול שמא נתקלקלה צורתו פי' שמא הוא נזרף. לשורפו אי אתה יכול שמא לא נתקלקלה צורתו (ח' מלות ליתא) כלומר שמא עדיין לא בא לידי נזרף לפום כן צריך מימר העובר לטח- (ליהא) וכו'.

פ"ז ה"ד כמשנה מירושלים עד מגדל עדר. בהוס' כבודות ס"א ע"א ד"ה זהא ובמס' שקלים נבי הנן בהמה שנמצאת מירושלים למגדל עדר זכרים וכו'. וברש"י מנחה נ"א ע"ב דקתני לעיל בהמה שנמצאת מירושלים למגדל עדר וכו'. ובערוך ערך מגדל (ר' ראשון) בהמה שנמצאת בירושלים (מירושלים) ועד (ועד) מגדל עדר. ובהוס' זכחים ע"ה ע"א ר"ה זהא דתנן במס' שקלים וכו' בהמה שנמצאת בין ירושלים למגדל עדר וכו'. ועי' ירושלמי קדושין פ"ב ה"ח.

פ"ז ה"ד במשנה באין משל צבור. ברמב"ם (שקלים פ"ד ה"ג) כתרומת הלשכה. **פ"ז ה"ד** חתיכות סותרות לא טמא. בריבב"ן ירושלמי חתיכות סותרות לא טמא סותרות אלא סותרות משום נבילה שאין לוקין עליהן וכו' ע"ש ולפנינו הגי' משובשת. **פ"ז ה"ד** במשנה וחהיכות סותרות. כבבלי חולין צ"ה ע"א הא אתמר עלה (דכתניתין) רב אמר סותרות טמא נבלה ולוי אמר סותרות באכילה. ולפנינו לא נזכר מחלוקת רב ולוי. וגם מכאן נראה שבבבלי התעסקו הרבה במשניות מס' שקלים. **פ"ז ה"ה** במשנה אר"ש וכו'. בויק"ר פ"ב אמר רשב"ג (ר"ש) שבעה דברים התקינו בית דין הגדול (ליהא) וזה אחר מהם וכו'.

פ"ז ה"ה במשנה גוי ששלח עולתו. בלקח טוב (שלח) מיכן אמרו במס' שקלים גוי ששלח עולתו כמדריגת הים ולא שלח-נסכיה עמה יקריבו נסכיה משל צבור. **פ"ז ה"ה** במשנה כ"ג שמת. בכ"מ (שקלים פ"ד ה"ג) כ"ג שמת ולא מינו כהן אחר תחתיו (ה' מלות ליתא ואיתא במנחות נ"א ע"ב) וכו' משל יורשיו (יורשין). **פ"ז ה"ה** אם היו מחרוזות סותרות. בתוספתא שקלים פ"ב בשר שנמצא בעזרה סותרות סותר עושין בשר הקדש מחרוזות. ועי' בבבלי חולין צ"ה ע"א. **פ"ז ה"ה** דאר"י הנמצא ביד גוי וכו'. בחי' הרמב"ן חולין צ"ה ירושלמי במס' שקלים ובנמצא (ולנמצאה) הלך אחר הרוב א"ר יוחנן בשר הנמצא ביד גוי נמצא כפליטא (כפליטא) והן שראו אותו יוצא כמקולין (ממקולין) של ישראל רב נהה לתמן חמיתון מקולין וחמר עליהון ואין זה דרך תלמודינו שבירושלמי פשיט להם היהר הנמצא בקרקע יותר מן הנמצא ביד גוי אע"פ שכל השוחטים

וכל

וכל המוכרין ישראל ואני יכול להולמה זכו'. וגי' הרמב"ן משונה משלפנינו. וברמב"ם (סאכלות אסורות פ"ח ה"ב) זכ"ן בשד הנמצא ביד גוי וכו'. ובמגיד משנה שם זכ"ן שכ"ב דשנמצא ביד גוי שאמר נראה שסמך על מ"ש בירושלמי בסם' שקלים ובנמצא דולכין אחר הרוב אמר ר"י בשד (ליהא) הנמצא זכו' והוא (והן) שראו אותו יוצא ממקלין (מסקילין) של ישראל זכו' אלמא משמע דמפי אסור נמצא ביד גוי נמצא בפלמיא זכו' וע"ש בהג"מ.

פ"ז ה"ה ר' לעזר בי ר' חניי. בשמות רבה פ' מ"ב אות ג' ר' חני בר לעזר. **פ"ז ה"ה הדא** היא דאר"י הנמצא זכו'. ופי' בתמיהא הלא זה כותר דעת ר' יוחנן. ובהנהות הגר"א א"ל ליה הדא היא דאר"י וכו'. ואין הנההו מזכרתה. ובירושלמי קדשים הנדפס בימינו (חולין נ"ז ע"ב) אמרין הא אולי הדא דמר ר' יוחנן. וגי' זו נובעת מהנהת הגר"א הנ"ל. ועי' בהג"מ ובלחם משנה ה' מאכלות אסורות פ"ח ה"ב.

פ"ז ה"ה כן אמר ר' יוסי רבי. ר' מנא אמר שכן אמר ר' יוסי רבי וכן נמצא זה הלשון בכמה מקומות בירושלמי. ובהנהות הגר"א תבת רבי נמחק ובחנם מחק זה. ובירושלמי קדשים הנ"ל כן הוא דמר ר' יוסי ברבי. וזה טעות כי לא לר' יוסי ברבי שהוא ר"י בן חלפתא הכוונה כאן כ"א על ר' יוסי רבו של ר' מנא. **פ"ז ה"ה חר בר נש** בציפורין וכו'. בני' משונה בכפתור ופרח פ"ה (ס"ג) וכן בירושלמי וכו' חר בר נש דציפורי אול בעא למזבן קופד מן מבחא ולא בעא מבחא לזבני ליה, אול אמר לחר ארמאי זיל זבין לי את דלא בעא מבחא לזבני לי דאימר הנרא אית לי בהדאי, אול ארמאי זבין ליה, שאליה כי נסבת על כרחיה? א"ל אין א"ל האי זראי לאו נכלה יהבי לך (פי' לנכרי נכלה יהוב ליה תחלה ובשאיין לו אלא כשרה על כרחו יהן לו כשרה) ה"א אמר בשם ר"ה מעשה בא לפני ר' ואמר לאו כל כמיניה שיאסור מקולין דציפורי כיוצא אע"ג דלא יהוב בעל כרחיה לא מתמר (פי' קופד מין בשר) עכ"ל עם המוכנה.

פ"ז ה"ה לא כולא מיניה מוסרי. בהנהות הירושלמי המתה"ם די הוואני (בס' ככר לארן) נ"ב פירוש אינו נאמן לאסור עכ"ל. ועי' לעיל בשם הכפתור ופרח. **פ"ז ה"ה אול בעי** משיגה וכו'. במעריך (אסקופתה) בירושלמי דשקלים זכו' אול בעי משונה (משיגה) אסקופתה בנו נהרא כו' דע כי הראש והרגלים זהריאה ובני מעים וכו' ע"ש.

פ"ז ה"ה א"ל רב אסור לך דנא. בעיטור הכשר הכשר (ט') והא דאקשינן באלו מציאות בההיא דשקיל בשדא דקאמר רב בשד כיון שנתעלם זכו' כיון דאתא לקמיה דרב כגריסין בירושלמי דרב אדרב פרוך וניתא בירושלמי וכו' וע"ש בשער החדש. ובתוס' בכא מצינא כ"ד ע"ב ד"ה אתא לקמיה דרב גריסין כדמשמע בירושלמי פרק אין מעמירין. ולא העירו שהאמר גם בשקלים כאן. ועי' בשו"ת ריב"ש סי' ע"ג, כל ההלכה כאן מבשר שנתעלם מן העין נראה שמועתקת כאן בירושלמי קדשים מס' חולין פרק ז' על המשנה שולח אדם ירך לגוי וכו'. ובשקלים כאן נשנה בדרך אגב. וגם ממקומות אחרים בשקלים נראה שהתסדר שאב בירושלמי קדשים.

פ"ז ה"ה נינאי וכו'. במעריך שם נהר זכו' ע"ש. ובמריך (ערך נן) גימי גימי בגמ' רבני מערבא וכו' פי' נהר עכ"ל ועי' בערוך השלם.

פ"ז ה"ה נוקניה וכו'. מובא במוסף הערוך וע"ש. ובמעריך נוקניה אשתכח בכנישתא דכולי וכו' בירושלמי דשקלים וכו' והם בני מעיים של שור ממלאים

בשר

כשר וכו' ונמצאו בבית הכנסת קוסטנמינה שהיה או בטבריה ונתתקו אם יש לחוש לבשר נבלה והורה ר"י שהיהורים האומנים שעושים אותם לפבור יכירו את מלאכתם ואם יאמרו מלאכתנו היא נאמנים עכ"ל והמערך פי' בבנישתא דבולי כביה"כ בקושטנמינה. ובכתובות פ"ב ה"ה אפי' עדיה בקוסטנן המתין. אבל כר' קושטנמינה שם הגי' אפילו עדיה בקוסטנמינה תמתין. ובשול"ת מהר"ם בר"ב (הוצאת בלאך ז"ל) סי' תקע"ג אפי' עדיה בקוסטמין וכו'. ועי' במדרכי כתובות שם. ומוכא בשול"ת בנימין ואב סי' ל"ו אפילו עדים בקסטין וכו'.

פ"ו ה"ה באוסרמא דנופתא. בבבלי ב"מ כ"ד ע"ב בין מבריה לציפורי וע"ש. פ"ו ה"ה דתני הסציל מיד הארי וכו'. בהוספתא ב"מ (הוצאת צ"מ פ"ב) וכן היה ר' שמעון בן אלעזר אומר (ה' מלות ליתא) הסציל וכו'. ובירושלמי בבא קמא פ"י ה"ב נזכר ג"כ סהם. וכן הוא בבבלי ע"ז מ"ג ע"א אבל בבבא מציעא כ"ד ע"א בשם ר"ש ב"א. ובפ"י ר"ח שם וכן היה ר"ש אומר.

פ"ו ה"ה א"ר מנא קומי ר' יוסי וכו'. בהקדמה לר"ש שיהיה ובשול"ת בפ' מעוה שנמצאו גרסינן אמר ר' מנא קומי דה' (ר') יוסי אנא חמאי (ואן חמין) לרבנן (רבנן) מכריזין.

פ"ו ה"ו במשנה שיהו הכהנים. בתשב"ץ ח"א קמ"ו שהכהנים וכו'.

פ"ו ה"ו במשנה על הקנין וכו'. בבבלי מנחות נ"א ע"ב ורתנן אר"ש שבעה דברים התקינו ב"ר וכו' א"ר אברו שני תקנות הו דאורייתא וכו' א"ר אשי שהי תקנה הואי דאורייתא וכו' ולפנינו בירושלמי אין זכר מזה.

פ"ו ה"ו במשנה שיהו הכהנים נאותין בהן. במנחות כ"א ע"ב תנן התם על המלח וכו' אמר שמואל לא שנו אלא לקרבנם אבל לאכולה לא קא סיד מאי לקרבנם למלוח קרבנם וכו' אלא מאי לקרבנם לאכולה קרבנם וכו'. וגם מאן נראה שהתעסקו בבבלי במשנות שקלים. ובירושלמי אין זכר להשקלא ומ"א הנ"ל. פ"ו ה"ו במשנה המספק את הקנין וכו'. ברמב"ם (בלי המקדש פ"ו ה"ם) וכן קן שנמצא פסול וכו'. ובב"מ שם בספ"ו דשקלים ר"א המספק את הקנין וכו' ואין לתמוה למה לא פסק כה"ק וכו' ועוד דה"ק הויה ר"ש במפ"ש בריש אותה משנה (ליתא) ופסק כר' יוסי לגבי ר"ש.

פ"ו ה"ו ר' הושעיה רבה אמר ויבא וכו'. בבבלי קדושין נ"ה ע"א אמר ר' הושעיה הכא בבא לחוב בדמיהן עסקינן והכי קאמר חיישינן שמא עולות וכו'. וע"ש בפירש"י.

פ"ו ה"ו א"ל ר' יוחנן אומרים לו לאדם צא ומעול בקדמים. בעין זה במנחות מ"ח ע"א אמר לו ר' יוחנן וכי אומר לו לאדם עמוד וחמא בשבול שהזכה. ובח"י הרשב"א בקדושין נ"ה ע"ב וגרס' בירושלמי א"ל ר' יוחנן וכי אומר לו לאדם צא ומעול בקדשים כדי שהזכה (ב' מלות ליתא).

פ"ו ה"ו כיצד הוא עושה וכו'. כל המאמר בשניים בקדושין פ"ב ה"ח. ובח"י הרשב"א הנ"ל וכן הוא בירושלמי כאן בפרקין והביאו ר"ח בפירושו וגרס' התם וכו' כיצד הוא עושה וכו'. ע"ש שניים.

פ"ו ה"ו מוציאין לחולין. בריבב"ן מוציאין לחולין ע"י מוס (ג' מלות ליתא ועי' בבבלי קדושין נ"ה ע"ב עד שהומם וכו') וכו'.

פ"ו ה"ו זילכם לים המלח וכו'. בהוס' מנחות ג' ע"ב ר"ה וסחצה ואע"ג דמסמע במס' שקלים אכורין מליקרב וכו'. ובשמה מקבצת שם בירושלמי במס' שקלים משמע דמותר מעוה דעשירית האיפה של כה"ג אכורין דילכו לים המלח.

פ"ז ה"ז פתר לה כר' ישמעאל וכו'. בירושלמי פסחים פ"ז סה"ה המן תנינן וכו' ר' ישמעאל מכשיר וכו'. ועי' באצו"ר זמא פ"ב צד 19.

פ"ז ה"ז אחד כ"ג וכו' עבודתם כשירה. וכ"ה בתוספתא סנהדרין פרק ז' אבל בתוספתא שקלים פ"ג לא נזכר מכהן גדול ועי' ברכה נשא פ"ו ובמנהגות כהונה שם. אבל בהו"כ (צו) עבודתם פסולה, וע"ש במסרת התלמוד ובמסנהג למהך כלי המקדש פ"ה המ"ו.

פ"ז ה"ז בו ביום נתקרב וכו'. ברמב"ם (כלי המקדש פ"ה ה"ז) כהן שלא עבד עדיין מיכיו וכו'. ובכ"מ בירושלמי בו ביום נתמנה להיות כ"ג וכו' **פ"ז** ה"ז מביא שהים וכו'. ברמב"ם הנ"ל ואח"כ מקריב עשירית האופה שלישית וכו'. וכ"ה במנחות ע"ח ע"א מר בר רב אשי (בשמ"מ שם: בר חייא) אמר שלש וכו'. אבל בירושלמי דילן חולק וסובר שהים פכו שהוא בשם רב הסדא במנחות שם.

פ"ז ה"ז ר' יסא בשם ר' חנינא וכו' ר' אחא בשם ר"ח. במנחות נ' ע"ב ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן (ובשמה מקובצת שם מניה: א"ר חנינא) וכו' ר' אפי א"ר חנינא ממנה וכו'.

פ"ז ה"ז רבי אומר תופנה רבה רבי דוסא אמר וכו'. במנחות נ' ע"ב מחלוקת רבי זר' יוסי. ובהו"כ צו פ"ד מחלוקת ר' יהודה ור' יוסי וע"ש.

פ"ז ה"ז אתיין אילין פלגוזה וכו'. בפ"י הראב"ד להו"כ (צו פ"ד) וכך מצאנו אותה בשקלים אהיון אלין פלוגתא מאן דאמר תופיני (ליתא) האפנה נאה (תופנה נוי) כמ"ד טפנה ואח"כ אופה וכו'.

פ"ז ה"ז כולה אמרתי דברי ר"י: בהו"כ (צו פ"ה) כולה אמרתי ולא מקצתה (ב' מלות ליתא). ובמנחות נ"א ע"ב כולה ולא חציה דברי ר"י.

פ"ז ה"ז ר' שמעון אומר אינה באה אלא משל צבור. במנחות נ"א ע"ב ר' שמעון אומר חק עולם משל עולם. ובהו"כ הנ"ל שנאמר חק עולם ממי שהברית (שהבריות) שלו. ובפ"י ר"ש משאנן ה"ג ממי שהברית וכו' ע"ש.

פ"ז ה"ז ר' אבהו בשם ר"י דבר תורה הוא וכו'. כלשון הזה במנחות נ"א ע"ב א"ר אבהו שני הקנות הו דאורייתא מדציבור כיון דחו דקא מידחקא לישכה הקינו דלגבי מירשים וכו'.

פ"ז ה"ז ר' יוחנן בעי מה שלימה וכו'. במנחות נ"ב ע"א א"ר ב"א בעי ר' יוחנן שלימה בשחרית ושלימה בין הערבים וכו'. ובהקדמה לר"ש שיריליו וכו' אמרי' ר' פלוני בעי מה וכו' כגון הווא דאמר וכו' ר' יוחנן בעי מה שלימה בשחרית וכו' הווא בעיא דמספקה ליה היא. אני חושב כי כל ההלכה לזקחה מירושלמי קדשים מ"כ מנחות הנאכרה מאתנו.

פ"ז ה"ח בה מועלין ואין מועלין באפרה. במנחות נ"א ע"ב דתניא חמאת הוא מלמד שמועלין בה, בה מועלין באפרה אין מועלין. ועי' בספרי חקת (קכ"ד) ובהערה שם.

פ"ח ה"א במשנה דברי ר' מאיר. כבבלי פסחים י"ט ע"ב ליתא.

פ"ח ה"א במשנה ר' יוסי אומר. בנוסחאות הבבלי זכמים אומרים.

פ"ח ה"א במשנה כל ימות השנה שבאמצע ממאין שבצדדין מהורין. בפ"י הרא"ש למטרות פ"ה משנה ח' הגי' שבאמצע ושכצדדים ממאין כפני שהם מועמין ומסתלקים לצדדין אלמא לא גזרו על הרוקן וכו'.

פ"ח ה"א במשנה מפני שהמעומין. כסתניה דב"מ מפני שהן מועמין ומסתלקין לצדדין.

פ"ח ה"א קצרן של גוים וכו'. בנוסחאות הכבלי קצרין של זבין היו שם. וזבין רב ניסים נאון בשנת קכ"ז ע"ב במס' שקלים שנינו כל הרוקין וכו' וגרסי בתלמוד כ"מ ר' אבהו בשם ר' יהושע (בן לוי) קצרין של גוים היה שם.

פ"ח ה"א אסר ר' חנינה וכו'. בשנים בכבלי מנחות ק"ג ע"ב. וע"ש בגליון. ובתוספתא ערוה פ"ג (הוצאת צ"מ) אמר שמעון בן פתירה נותרין היו עדרות באימטרמית של מלך והיו עולי רגלים מפקיען בדם עד רכובותיהם ולא חשו להם משום מומאה.

פ"ח ה"א טעשה בפררה משל בית רבי וכו'. בילקום שמעוני עה"ה תתק"ס כביא מכאן: מעשה באשה (בפררה וכו') שמתה וטהרו וכו' ושאל את ר' יעקב (ריב"ל) וכו' ע"ש. ואינו יודע לאיזה צורך שנה המסדר הירושלמי כאן המעשה: הזאת שכבר זכרה לעיל פרק ג' ה"ב?

פ"ח ה"א שהוא לוקח מן הסידקי. במתנות כהונה ברבה רות פ"א בסידקי בשוק שטוכרין שם תבואה וכו' והני מוכח בירושלמי דשקלים דגרים שם ופחדת לילה וזמס זה הלוקח מן הסידקי וכו'.

פ"ח ה"א לוקח מן הפלטר. בערוך (פלטר ר' ראשון) ובירושלמי בשקלים בפ' כל הרוקין ולא תאמין בחייד זה הלוקח (שהוא לוקח) מן הפלטר (בערוך השלם: פת מן הפלטר) ואנן אפלטר (ואנא סמיך לפלמירא) קא ססיכנא ועי' לעיל פ"ג ה"ב. **פ"ח** ה"א העיר ר"י בן פהירא. במנחות ק"ג ע"ב העיר ר' יהושע (ב' מלות ליתא) ור' יהושע בן בתירה וכו'. וע"ש בגליון. ובמ"ש לעיל פרק ג' ה"ב.

פ"ח ה"א מהו טהור וכו'. בעין זה בתרומות פ"י סה"ז (כדו"ו) מהו טהור טהור מלהכשיר הא למסא אפילו כל שהוא מטמא. וע"ש באהבת ציון וירושלים.

פ"ח ה"א א"ר אבהו בש"ד יומי בן חנינה לא נזרו וכו'. בבבלי פסחים י"ט ע"ב ר' אלעזר (ליתא) ור' יוסי בר חנינה חד אמר לא נזרו על ספק הרוקין שבירושלים וכו'. וכאן מפורש שר"י בן חנינה אמר כן.

פ"ח ה"א הטמאים מהלכין שיכולת וכו'. טובא בריבבין וע"ש.

פ"ח ה"ב במשנה ר"א כולן טהורין וכו'. ברמב"ם (אבות הטומאות פ"ג ה"ה) כל הכלים וכו' ובכ"מ שם משנה וכו' ר' יוסי אומר כלים (כולן) טהורים חוץ וכו' והמריצה (ליתא, ואיתה במשנה שבמשניות ועי' לקמן בה"ב) המזרחים לקברות וידוע דהלכה כר' יוסי וכו'. ועי' בערוך ערך מגרף.

פ"ח ה"ב שמריצה את האבן לביה"ק. אבל בפ"ה המשניות להרמב"ם ומו יצה הוא כלי שהיו מכתתין ומרצצים בו העצמות כדי שיכנסו בסל להוליך אותן ממקום למקום וכו'.

פ"ח ה"ג במשנה ב"ג שונה ומטביל וכו'. ברמב"ם (אבות הטומאות פ"ג ה"ה) אבל אם מצא סבין בירושלים ב"ד בניסן וכו'. ובהשגות הראב"ד שם אין דרך המשנה בשקלים כן ב"ג שונה ומטביל ואם חל יד בשנת או בניג (ג' מלות ליתא) שוחט בה מיד וכו'. ועי' בכסף משנה שם וכתום' חנינה כ"א ע"א ד"ה האונן.

פ"ח ה"ג במשנה נמצאת קשורה לסבין הרי זו כסבין. בבבלי פסחים ע' ע"א נמצאת קופיץ (ליתא) קשורה לסבין הרי היא כסבין. ובמתניתא דב"מ כגירסתינו. **פ"ח** ה"ג חני קשורה לה הרי זו כמותה. נראה שמפרש המשנה שכתוב נמצאת סתם. ועי' לעיל.

פ"ח ה"ד במשנה פרוכת שנמטאת וכו'. בפ"ה הרא"ש פ"ב דתמיד ומיהו קשה דבתוספתא קתני א' פרוכת שנמטאת באב הטומאה ואחד שנמטאת בולד הטומאה. מטבילין אותה כפנים וכו' ע"ש בגליון.

פ"ה ה"ד במשנה ומבנין אותה מיד. ברמב"ם כלי המקדש פ"ו ה"ח כוסיף לפי שאינה צריכה הערב שמש.

פ"ה ה"ד ר' יודה זר' נחמיה זכו' וחורנה אמר מעשה רוקם זכו'. בכבלי יוסא ע"ב סע"ב הנא משמיה דר' נחמיה רוקם מעשה סחם לפיכך פרצוף אחד חושב זכו' ע"ש. ובהוספתא שקלים (פ"ג) ר' נחמיה אומר מעשה חשב שהי פרצופות ומעשה רוקם פרצוף אחד זכו'. ובס' חכמת המשכן (ד' ו' ע"א) עוד שם (בירושלמי) במתנתא הנא משמיה דר' נחמיה רוקם מעשה סחם לפיכך (מ' סדות ליתא ועי' בבלי יוסא הנ"ל ובר"ם שם) פרצוף אחד חושב מעשה אורג (מעשה חושב) שני פרצופין זכו'.

פ"ה ה"ד מעשה רוקם ארי מיכן וארי מיכן. הגי' תמוה דהלא מעשה רוקם פרצוף אחד ואיך נאמר ארי מיכן וארי מיכן? ובמשנה למלך ה' כלי המקדש פ"ח הס"ו וראיתי בירושלמי בפרק בתרא דשקלים זכו' מעשה רוקם ארי מכאן וארי מכאן זכו' זו היא הגירסא הנמצאת בספרים ולא יכולתי להולמה מכמה קושיות זכו' ע"ש. אבל בספר חכמת המשכן (מאנמוזה, ישענו) ד' ו' ע"א וירושלמי דשקלים ר' יודא זר' נחמיה חד אמר מעשה רוקם ארי מכאן וחלק (וארי) מכאן מעשה חושב ארי מכאן וארי (וחלק) מכאן וחרינא אמר מעשה רוקם ארי מכאן וארי (וחלק) מכאן מעשה חושב ארי מכאן וגשר מכאן עכ"ל. ובגמ' זו מובא הירושלמי בס' מעשה חושב (וינוציא תע"ז ד' י"ד ע"ד). וגי' ישרה היא. וכן הגיה הגר"א מדעתו.

פ"ה ה"ה במשנה רשב"ג משם שמעון בן הסנן. בהמיר פ"ב משום ר"ש הסנן. ובשם"ט שם שמעון בן הסנן. ובפי' ס' יצירה לר"י ברצלוני (27) דתנן בשקלים זכו' ר"ג (רשב"ג) אמר משום ר' שמעון בן הסנן ובכה"ג (ר"ב 611) רשב"ג א משום ר"ש בן הסנן ובכריתות ו' ע"ב רשב"ג שאמר משום הסנן. ובשם"ט שם: שאמר ר' שמעון בן הסנן. וביומא ס"ד סע"ב ובהוספתא שם דברו בן הסנן. ובהוספתא רה"ש פ"ד (רוצאת צוקערמאנרעל) שמעון בן הסנן אומר אם באו זכו'. ובהוספתא בתובות ספ"ב רשב"ג אמר משם ר"ש בן הסנן. ועי' מנחות ק' ע"ב. **פ"ה** ה"ה במשנה על ע"ב נימים זכו'. בשמור פ"ג ושנו רבותינו פרוכה זכו' ועל ע"ב נירים (וב"ה בערוך ויולקוט מלכים קס"ח ובכה"ג הנ"ל ובבראשית רבה פצ"ד שהו מופלגין על שבעים ושתים ניר זכו') נאדרת ולא היה בה קשר (ד' סלות ליתא) זכו'.

פ"ה ה"ה במשנה ושתי ריבוא. בכה"ג הנ"ל ושתי ריבוא מנה. ובערוך (ערך רב ד' ראשון) דתנן בסוף שקלים ומשמנים ושתי רבוא נעשת פי' פ"ב כיכרין ס"א ומשמנים ושתי ריבוא (בערוך השלם: ריבוא) כיומר פ"ב בהולות ארונה. **פ"ה** ה"ה במשנה ושלש מאות כהנים מטבילין אותה. ולעיל בפרק זה ה"ד ר' יצחק בר ביטא בשם שמואל נזומא. וכן בכבלי חולין אמרו ע"ז נזומא. ובכת"י מתנחומא (הנדפס בכה"מ ד' חדר ו' צד 105) הגי' ושני כהנים מטבילין אותה. ולפי גי' זו הנזומא קאי על הכבא ומשמנים ושתי ריבוא היתה נעשית כמו שנראה מירושלמי כאן סה"ד. ובשלמי הנבירים לר"א הרופא פ"ד ורבינו (הרמב"ם) ז"ל אמר בפ' המשנה דשקלים כי כל מה שנוכר בפרכת הכל לשון הבאי זכו'. ועי' בפ"י ס' יצירה לר"י ברצלוני צד 28.

פ"ה ה"ה בר קפרא אמר זכו'. בפ"י ר"ש משאנן לת"כ צו פ"ג ובסמ' שקלים פ"גני ב"ק ז"ל דתנן לומר אב המזומא קורא למזומא דאורייתא ואפילו

היא

הוא ולד, ולד המוטאסה קורא למה שנמסא במוטאסה דרבנן, ולמר בין אבי המוטאסה בין ולד המוטאסה הכל דאורייתא ונראה לפרש וכו'. ובפי' הראב"ד שם ועיקרה דהאי פלוגתא בשקלים פ"ב ובגמ' מפרש עלה אבל לא כל הצורך וכו' ע"ש. פ"ח ה"ה זה וזה לא דבר הורה הוא. בריבבין ובירושלמי מקשה בין לב"ש בין לב"ה אידי ואידי לא דבר הורה הוא פי' בין שנמסאה באב המוטאסה בין שנמסאה כולד המוטאסה מוטארו לאו דאורייתא ואמאי מחלקין וכו'.

פ"ח ה"ה דק' שמעון אמר מאכלו ומשקה של מצורע משהלחץ חוץ לנו' מתנות. כעין זה בה"כ הזריע (פרק י"ב) ר' יוסי הגלילי אומר מחוץ למחנה מושבו הבגד ליסר על הבגדים שהם מעונים שילוח חוץ לשלש מחנות. ועי' ברמב"ם מה' מוטאסה צרעת סוף פי"ג ובהגר"א בשקלים כאן הגיה בהירושלמי. פ"ח ה"ו כרכוב המזבח אמה וכו'. ברמב"ם (הכידן פ"ו ה"ג) ושל ר"ח נוהגין על הכזבח מלמעלה בין קרן לקרן וכו'. ובכ"מ שם ובירושלמי איזהו (אי זהו) כרכוב המזבח אמה בין קרן לקרן וכו'. ובפי' ר"ש שירילוי בפרש בירושלמי דהאי כרכוב לא היינו דקרא אלא אהו שבין קרן לקרן ואמה ומקום) של הילוך רגלי דכהנים וכו'.

פ"ח ה"ז כוספי שבת וכו'. סוכה פ"ה ה"ז בשנויים קלים. וע"ש באצו"ר 138. פ"ח ה"ז כרי לפרסמו ולהודיע שהוא ר"ח. בפי' ר"ש שירילוי והתם (בירושלמי) וגם בכבלי ס"פ החליל מפרש מעמא דלודע שהוקבע החדש בזמנו נתנו אותן למעלה משאר אברים להראות שהן חשובין וכו'. ולפנינו בירושלמי אינו מכואר זה. פ"ח ה"ז דא שקלים קדשו. בריבבין ירושלמי הא שקלים קדש וכו'. פ"ח ה"ז להביא קיני ריבעת כסף. בכבלי רה"ש ל"א ע"ב צריך שיפריש רובע לקינו. וע"ש בפירש"י. וכ"ה בכריתות ט' ע"א. ובריבבין כאן: והאי דאמר רובע שקל הינו דינר וכו'.

פ"ח ה"ז אמר ר' שמעון. וכ"ה בכריתות הנ"ל. אבל כרה"ש הנ"ל אמר רשב"א. ובפי' רבינו הננאל שם ארשב"ג, יש כי ששונה אמר ר' שמעון בן אלעזר עכ"ל. ובריבבין ירושלמי תני הגר וכו'.

פ"ח ה"ז דתני אין מקדישין וכו'. בכבלי זמא ס"ו ע"א דתנן אין מקדישין וכו' וכ"ה בכבורות נ"ג ע"א. וליתא במשנה. וע"ש בגליון.

פ"ח ה"ז ולא טגביהון הרומה ומעשרות בזמן הזה. כ"ו ליתא בכבלי. וכן ליתא בירושלמי בכורות ד' ל"ה ע"א. אבל ידועה דעת הירושלמי בכמה מקומות שטא"יהן קבלו את המעשרות וא"כ הרומה ומעשרות מדרבנן.

פ"ח ה"ז הכא את אמר קדשו וכו'. בריבבין פי' ברובע שקל של גר והכא אתמר לא קדשו פי' בשקלים ובכבורים א"ל תמן שמא יבנה ביהמ"ק והתרים תרומת הלשכה בזמנה בא' בניסין וכו' ע"ש.

פ"ח ה"ז במשנה רא"א וכו'. בשנויים בה"כ צו פ"ח וע"ש.

פ"ח ה"ה במשנה איברי התמיד וכו'. בכבלי סוכה ג"ד סע"ב חלבי תמיד של שחר ניתנין וכו' ע"ש. ובתוס' שם ד"ה דתניא אברי התמיד ניתנין מחצי כבש וכו' והיא שנויה בן בכ"ה מס' שקלים ואין גירסת הספרים שלפנינו נכונה. וברש"י זמא כ"ו ע"א והכי תנן במס' שקלים. איברי תמיד (התמיד) ניתנין מחצי כבש ולמטה במקור (במערכ). ובפי' המזהם להראב"ד בתמיד ספ"ד ובפרק החליל פי' בקונטרס ראע"ג דאיכא ספרים דגרסי בהו. אימורי (איברי) תמיד וכו' ע"ש.

פ"ח ה"ח במשנה כרכוב המזבח מלמעלן. (ככ"מ תמיון פ"ו ה"ג) כרכוב המזבח

המונח מלמעלה. ובבבלי סוכה הנ"ל ושל ר"ח ניהנין תחת ברכוב המונח ולמטה.
יע"ש ברקדוקי סופרים.

מסכת חגיגה.

פ"א ה"א במשנה והסומא. מדברי הנמרא ידוש"מי בפרק זה בהלכה א' שאינה מפרשת כלום מדוע סומא פטור מראיה נראה שלא גרסה בהמשנה והסומא. ורק נזכר שם שיוחנן בן דהבאי טשם ר' יהודה אף הסומא. וזה מתוספתא פ"א דחגיגה. ושם אמרו שרבי חולק ע"ז. אבל בנמרא בבבלי (חגיגה ד' ע"א) נראה ברור שגרסה בהמשנה והסומא. וכעין זה בנדה פ"ב ה"ב אמרו כשם ר"י אין כן סומא. **פ"א ה"א** במשנת והחולה והקמן. צ"ל והחולה והקמן. כי קמן כבר נשנת לעיל. **פ"א ה"א** מהני' בראיית קרבן וכו'. כפי' רבינו חננאל בחגיגה ב' ע"ב ירושלמי מתניתין וכו' אבל בראיית פנים אפילו קמן אביו (ליהא) חייב להעלותו (ליהא) שנאמר (מן הדא) וכו'. ובערוך ערך חג ואמר רב האי גאון וכו' ומשנתנו בראיית קרבן היא אמורה וכו'. ובתוס' חגיגה ד' ע"א ד"ה הכל ועוד אמרינן בירושלמי דר"ש מביילתין בר"א (ליהא) בראיית קרבן אבל בראיית פנים בעורה הכל חייבין כמו בהקהל האנשים ובנשים והטף כו'. ובתוס' ערוך ב' ע"ב ד"ה אבל בירושלמי אמרינן עלה הדא דאיתא בקרבן אבל בראיית פנים בעורה אפילו טף חייבין דכתיב הקהל וגו'.

פ"א ה"א מי שבת שם וכו'. עי' תוספתא חגיגה פ"א ובבבלי חגיגה ג' ע"א יאדר"ג נוסחא א' פי"ח וסופרים פי"ח בשניים.

פ"א ה"א דלא כבן עזאי. בתוס' חגיגה ג' ע"א ד"ה נשים אמר בירושלמי דלא כב"ע דאמר חייב אדם ללמד לכהן תורה.

פ"א ה"א א"ר יונה ה"א לית כללוי דרבי כללין. כעין זה בתרומות פ"א ה"ב ובמות פ"ט ה"א וה"ב. ובא"י ה"א סי' שס"ז נראה בעיני דהרש דמתני' מדבר ואינו שומע דלא קי"ל ככללוי דרבי דאמר בירושלמי פ"ק דתרומות וכו' ובירושלמי פ"ק דחגיגה חבריא בשם ר"ל למען ישמעון וכו' א"ר יונה היא דאמרה לית כללוי וכו' וסברין מימר מדבר ואינו שומע חרש ואינו מדבר אינו חרש וכו' ואר"י לפי (ליהא) שאינן (כשאין) וכו' ע"ש.

פ"א ה"א ר' יוחנן בעי חרש באזנו אחת מהו. בבבלי חגיגה ג' ע"א אמר ר' תנחום חרש באזנו אחת פטור מן הראיה וכו'. ובתוס' שם ד"ה חרש בירושלמי א"ר יוחנן בעי חרש באזנו וכו' וע"ש. וכן כזבא הירושלמי בילקוט שמעוני בקונטרס אחרון (314) ועי' בהערותי לסדר עולם רבה פ"ז הערה י"ד.

פ"א ה"א כל זכורך לרבות את הקמן. ספרי ראה (קמ"ג) וע"ש ובבבלי חגיגה ד' ע"א. ומוכא הירושלמי בילקוט שמעוני בקונטרס אחרון.

פ"א ה"א פרט ראנדרונינוס. מוכא בילקוט שמעוני בקמ"א.

פ"א ה"א מה אמר בה ר"י. בתוס' חגיגה ד' ע"א ד"ה זכורך בירושלמי בעי מה אמר ר' יהודה באדרדונינוס דשמעין ליה דמתיר דמחללין עליו שבת וכו' ע"ש שניים.

פ"א ה"א עבדים וכו' יראה כל זכורך. בד' לקושטמניא עבדים נשמענה מן הדא שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני הארון ה' צבאות (ה' סלה

ליהא

ליתא). ובירושלמי ברכות פ"ג ה"ד עבדים סניין שנאמר שמע ישראל וכו' את שאין לו ארון אלא הקב"ה יצא העבד וכו'. ובבבלי חגיגה ד' ע"א אמר רב הונא אמר קרא וכו'.

פ"א ה"א דכהניב ושמחת. בילקום הנ"ל ושמחת בחניך.

פ"א ה"א איכן הוה סראין פנים כהר הבית או בעורות. (בר' קושט' בעורה) וכו' ואין סמא סת נכנס להר הבית. בהוספתא חגיגה פ"א הטמא פסור סן הראייה שנא' וכאת שמה וכו' יצא סמא שאינו ראוי לעזרה? ועי' בבלי חגיגה ד' ע"ב.

פ"א ה"א מהו לשלח חניגתו וכו' הטמא פסור סן הראייה. בתוס' פסחים פ' ע"א ד"ה אתה דררשינן בפ"ק דחגיגה דטמא פסור סן הראייה שנאמר וכאת שמה וכו' וכן איתא בירושלמי דאיתקש לעולת ראייה. ולפנינו כאן אינו מבואר יפה. **פ"א** ה"א שאינו משלח חניגתו ביד אחת כחי' הרמב"ן בסוף סוכה ומפורש אמרו בירושלמי במס' חגיגה שאינו משלח חניגתו ביד אחד וכו' ע"ש.

פ"א ה"א היורשים מהו שיביאו אותה וכו'. בכאן מחלוקת בזה. ר' אילא ור"ז בשם ר' יוחנן ור' יונתן אבל בבכורות נ"א ע"ב בשם ר' יונתן מה להלן יורשין חייבין אף כאן יורשין חייבין. וברמב"ם חגיגה פ"א ה"י היורשין חייבין להביאה. ובכ"מ שם זכר ירושלמי דילן. וכה' מחוסרי כפרה פ"א ה"א האשה וכו' יביאו היורשים עולתה. ובמשנה למלך שם עי' וכו' במ"ש מרן שם בשם הירושלמי. ובחי' הרשב"א קדושין י"ג ע"ב למה שהקשו בהוס' (כהנהו להתוס') מנהוג ד' ע"ב ד"ה לא) מהא דאמרינן בספרי (צ"ל בספרא) וכו' שאם הביא חמאתו ומת יבואו היורשים וכו' ע"ש שלא זכר ירושלמי דילן.

פ"א ה"א עולתה ומתה לא יביאו היורשים וכו'. בהוספתא ערכין פ"ג עולות

הבאות וכו' ואם מתו היורשין חייבין להביא וע"ש.

פ"א ה"א אם בשירשו קרקע. זה סותר למ"ש בפאה פ"ג ה"ח ר' יוסי בשם ר' יוחנן מי שאין לו קרקע פסור סן הריאין וכו' מי שאין לו קרקע פסור סן הודיו וכו' מי שאין לו קרקע פסור סן הראייה וכו' ע"ש.

פ"א ה"א ירשו קרקע וכו'. בכסף משנה הנ"ל אלא ששם (בירושלמי) אמרו שאם ירשו קרקע אפילו לא הפרישה חייבים יורשים להביא ולא ידעתי למה השמיטו רבינו. ועי' בלח"מ שם.

פ"א ה"א ע"ד דשכואל לתבע אין תובעין. בקרבן עדה הניה לתבוע תובעין. ומהנהה זו נובעת הנירסא בירושלמי ערכין הנרפס כימינו ד' צ' ע"א ע"ד דשכואל לתבוע תובעין וכו'.

פ"ה ה"ב תני יש בראייה וכו'. ספרי ראה (קל"ח) וע"ש בהערה.

פ"א ה"ב שהשטחה נוהגת בין בדבר שהוא משלו וכו'. בהוספתא חגיגה פ"א שמחה נוהגת באנשים ונשים ונהגת כל שבעה מה שאין כן בשתייהם (י"א סלות ליתא). ובבבלי חגיגה ו' ע"ב יש בשמחה מה שאין בשתייהן שהשטחה נוהגת באנשים ובנשים וכו'. ובהוס' שם ד"ה יש וכתוספתא גרסינן שהשטחה יש לה השלומין כל שבעה ולא בשתייהן וכו'.

פ"א ה"ב א"ר לעזר נאמר כאן שמחה וכו'. זה מפורש בספרי ראה (קל"ח).

פ"א ה"ב א"ר יוחנן מעה וכו'. בהמים דעים (רמ"ד) אף אנו מקובלים מפי הירושלמי דגרסו' התם אר"י מעה וכו' יהבי (תנא) ר"י קסיה (קומי) רר"י ראייה וכו' כהדא (כ"י) דתני וכו'.

פ"א ה"ב א"ל (ר' יוחנן) ויש כן זו. בירושלמי ד' ויטאמיר ליתא המלה: זו. וכד' קראטאשין הגיהו בגליון: צ"ל ויש כעין זו. ובחנם הגיהו כן. שכבר הוכחתי

הובחתי באהבה ציון וירושלים לשבת (32) שלשון זה היה שגור בפי ר' יוחנן שהשיב כן כמה פעמים לר' יסא. ובתמים דעים הנ"ל לא גרס כל המאמר עד כיו דתני ר"ה וכו'.

פ"א ה"ב אפי' כל שהוא. בתמים דעים הנ"ל אפילו כל שהוא הוי (ליתא) זהו אמרו חכמים הם שאמרו מעה וכו'. ומה שנאמר לפנינו וקשיא וכו' דוא אמר חכמים וכו' לא גרס הראב"ד.

פ"א ה"ב ר' יוחנן כדעתיא וכו'. בהוס' חנינה ו' ע"א ד"ה ר"י ועוד אמר במכילתין (בירושלמי) ר"י כדעתיא דאמר כל השיעורים הל"מ ואמך מעה בסף ישהי כסף דאורייתא וכו'.

פ"א ה"ב חכמים הם שאמרו מעה וכו'. בילקוט שמעוני עה"ת (התק"ז) ובתמים נהנו שעור בש"א וכו'. ועי' מה שהעיר ממכילתא דר"ש ב"י הרב הנ"ל ישראל לוי נ"י במאמרו על המכילתא דר"ש.

פ"א ה"ב צריך לשונה. בתמים דעים הנ"ל צריך לרשום את השיעור וכו'.
פ"א ה"ב חזר ביה ר' יוחנן. וכן נראה בבבלי חנינה ו' ע"א.

פ"א ה"ב דא"ר לא בש"ר איכו וכו'. בהוס' חנינה ח' ע"א ד"ה מופלין וכן מצינו בירושלמי אמר ר' אילא בשם ר' אבי איהפלגן וכו' וע"ש.

פ"א ה"ב הוי לפני עשר בהמות וכו'. בהוס' חנינה ח' ע"ב ד"ה כך פי' רבינו חננאל וראה לדבריו משמע בירושלמי במכילתין הוי לפניו וכו' ע"ש.

פ"א ה"ב ולא ידעין מאן אמר דא. בבבלי חנינה ח' ע"ב אמר ריש יקוש הפריש וכו'.

פ"א ה"ב שמעון בר בא וכו'. בהוס' הנ"ל רב שמן בר אבא וכו'. ועי' באצו"ד שבת. צד 75.

פ"א ה"ג במשנה ב"ט הראשון של חג וכו'. וב"ה במתניתא רב"ט ובמשניות נפולין. אבל במשנה, בבבלי חנינה ו' ע"ב ד"ט הראשון של פסח. ובגמרא שם ב"ט חנינה יו"ט הראשון של פסח אמר ר"א וכו'. ובילקוט עה"ת (תתק"ה, שאלותיקא) חנינה יו"ט הראשון של פסח כה"א מן המעשר וכו'. ועי' או"י (ה"ב, רל"ו).
פ"א ה"ג מביא אהת מן החולין וכו'. בצי' רבינו חננאל בהניגה ח' ע"א פי' מופלין בהמה של חנינה עם בהמות אחרות של מעו"ש או של נדרים ונדרות ומפורש בתלמוד א"י שזה שמופל הוא ממעשר שני, ובתשובות הגאונים (זכרון לראשונים סי' רס"א) ורבנן דבמערבא מפרשין כלשון הוה מביא אהת מן החולין ומופל לה מן המעשר.

פ"א ה"ג נאמר כאן כסת. בהוס' חנינה ח' ע"א ד"ה ת"ל בירושלמי מפקינן היה דכתיב מסת וכו' ע"ש.

פ"א ה"ג אף כאן מעשר. בד' קושט' אף מסת האמור כאן הוא מעשר.
פ"א ה"ד אבל לא בעופות וכו'. עי' ספרי ראה (קמ"א). ובתוס' חנינה ח' ע"ב ד"ה מי ובירושלמי איכא אבל לא בעופות ומנחות דכתיב וזבח בהר עבל. ועי' בילקוט שמעוני עה"ת התק"ו. ודרב"ז ח"ה סי' אלף הנ"ג.

פ"א ה"ה במשנה מי שיש לו אוכלים וכו'. ספרי ראה (קמ"ג) ובילקוט התק"ז ובמדרש הנאים צד 95 וע"ש.

פ"א ה"ה עני וידו רחבה וכו'. בהוס' חנינה ח' ע"ב ד"ה מי בירושלמי וכו' עני וידו מעומה ע"ז נאמר מעה כסף שתי כסף אין פחות מבעה כסף (ח' מלות ליתא) ואין פחות משהי כסף. ועי' בילקוט עה"ת (תתק"ז).

פ"א ה"ה הרי עלי תגינה בחטש סלעים וכו'. בתוספתא מנחות פ"ג הרי עלי שור במטהים וכו' כמנה לא יצא וכו' ע"ש.
פ"א ה"ו במשנה וי"ט האחרון. בפסקי ריד"א לחגיגה (בס' אהלי יצחק) ואפילו (ליהא) יו"ט האחרון. וכן הוא בילקוט עה"ה (הרנ"ב, ותתק"ז ר' שאלוניקא). ובפ"י רבינו חננאל חגיגה ט' ע"א הוגג והולך (במשנה בבליח ליחא: והולך) את כל הרגל כולו (ליהא) וי"ט האחרון.

פ"א ה"ז ר"י בשם ר"י וכו'. בתום חגיגה ט' ע"א ד"ה נאמר ובירושלמי וכו' ע"ש.
פ"א ה"ז תשלומין לראשון. בכבלי חגיגה ט' ע"א ר' יוחנן אמר תשלומין לראשון וכו'.

פ"א ה"ז יהודה בר ספרא בשם ר' הושעיה. בד' קושטמניא בשם ר' אלעזר. ובכבלי פסחים ע"ב א"ר אילעא כשום ר' יהודה בן ספרא אמר קרא וכו'.
פ"א ה"ו וכו' שבעה הם. סובא בילקוט שמעוני בק"א (314).

פ"א ה"ו כגלרם כתיב וכו'. עי' הו"ס חגיגה י"ו ע"א ד"ה פז"ר.
פ"א ה"ז ברכה א"ד לא זמן. בד' קושט' א"ר אילא זמן. ועי' הוספה כוכה ע"ד. ובתום הנ"ל והכי איתא בירושלמי ברכה בפני עצמו סאי היא (ד' מלות ליהא) א"ל (א"ר לא) זמן א"ל זמן כל שבעה כי איכא (ז' מלות ליהא) וכו'.
פ"א ה"ז במשנה ר"ש בן מנסיא אומר אין קורין מעוות וכו'. צ"ל ר"ש בן יוחאי אמר ככו שהוא במשנה בבליח. וברישא מהמשנה נזכר ר"ש בן מנסיא.
פ"א ה"ז ר' יודן נשייא וכו'. פתיחתא איכה רבתי ובילקוט שמעוני התלים ר' תהפ"א ובילקוט המכירי שם בשם הירושלמי. וכן כובא במדרש שה"ש (הוצאה נרינהום ז"ל) ר' י"ו ע"ב ע"ש ובאצויר מגילה צד 105.

פ"א ה"ז ספרין וסתנינין. במתנות כהונה שם דיפקן ויתקנון גרסינן וכן בירושלמי פ"ק דחגיגה וכו'. ועי' בפסיקתא רבתי (הוצאת רש"ב ז"ל) ק"כ ע"ב.
פ"א ה"ז מצאנו שויתר הקב"ה וכו'. פתיחתא דאיכה רבתי. וכונא הירושלמי בפ"י רבינו חננאל בחגיגה י' ע"א. ובראשית חכמה שעל התשובה פ"ו שהרשו רז"ל בירושלמי על פסוק ויאמר ה' על עובס וגו'.

פ"א ה"ז השאור שבה היה וכו'. באיכה רבתי הנ"ל בדפוסים הישנים כג' הירושלמי כאן. אבל בד' החרשים שם הגי' המאור שבה וכו'. ובמהנות כהונה שם: סתעסקין בה השאור שבה כך מצאנו בירושלמי דכהיבת יד פ"ק דחגיגה ואמר שאור וכו' אכן בירושלמי שנדפס גרס כמו כאן השאור. ובראשית חכמה הנ"ל האור שבה היה סקרין אצלי.

פ"א ה"ז רב חונה אמר למד תורה שלא לשמה וכו'. בכבלי בכמה מקומות בשם רב יהודה אמר רב. ובראשית חכמה הנ"ל אמר רב הונא לטוד תורה אפילו (ליהא) שלא לשמה שכיון שאתה סתעסק בה אתה חוזר (ז' מלות ליהא) ועושה אותה לשמה עכ"ל (הירושלמי).

פ"א ה"ז ר' יהודה כשהיה. ביפה מראה ר' יהודה נשיאה (ליהא).
פ"א ה"ז ר' אברו הזה בקסרין וכו'. באצויר לפסחים (52) העירוהי שר' יו"ט ביאני ועוד ראשונים הכיאו בירושלמי מאמר שלם שחסר לפנינו בזה"ל אבזה דשמואל שרדי' לשמואל לנציבין כדי ללמוד תורה שמע דהוה גמיל חברין אמר הסבלי אין קברים בכבל שדרתיך לנציבין הדא אמרה דאין מבטלין תינוקות וכו'. ובבאורי הגר"א לשו"ע יו"ד שס"א על כ"ש שם בשו"ע ותנוקות של בית רבן אין סתבטלת כלל. ירושלמי אבזה. דשמואל וכו' הדא אמרה אין מבטלין תינוקות.

של

של בית רבן לרוצאת המה וכו'. ולא זכר הגר"א שבירושלמי שלפנינו ליתא זה.
פ"א ה"ז כשיש שם מי שיעשה. טובא בפ"י רבינו חננאל בחגיגה י' ע"א.
 ובמזכר י"ד (שם"א) ירושלמי וכו' הדא דתימא (דאת אמר) כשיש שם מי שיעשה
 מעשה (ליהא) אבל אין שם מי שיעשה מעשה (ליתא) המעשה קודם לתלמוד
 והיינו מה שמחזיק בנכרא דידן וכו'. ועי' בס' חסידים (תשס"ז ד' ברלין).

פ"א ה"ז ר"ח ר' יוסא וכו'. בתורת האדם להרמב"ן (ל"ד ע"ג ד' וויניציא)
 ירושלמי וכו' ר' היא ור' יוסא (יסא) ור"א חבשון מייהי קומי ר' אלעזר (ענין
 מיהי לנבי ר' לעזר) וכו'. ועי' בס' חסידים הנ"ל ובאצ"ר פסחים 52.

פ"א ה"ז אמר ליה מגיר הוה. בפ"י רבינו חננאל הנ"ל מגור הוה כלומר
 אכסנאי הוה. ובתורת האדם הנ"ל: אמרין ליה כגיר הוה פי' גמלינן חסר שלא
 את המת ואמר להם ר' אלעזר ולא היו שם אחרים ולמה במלהם תלמוד תורה?
 והשיבו שכן שלנו היה ונהגנו עכו דרך ארך לגמול לו חסר וכו'.

פ"א ה"ח במשנה הלכות שבת וכו'. בשבת פ"ה ה"ב דהנינן הילכות שבת
 כהדרים תלוין כסערה. ובילקוט שמעוני שופטים כ"ט מתנא דבי אלירו אלו
 סנהדרין וכו' הלכות שבת וחגיגות ומועילות וכו'.

פ"א ה"ח במשנה מקרא מועט וכו'. במשנה בכליה (חגיגה י' ע"א) שהן
 (ליהא) מקרא מועט וכו' ופ"ש"י יש בהן הלכות שהן תלויות ברמו מקרא מועט
 ובתוספתא סוף עירובין וחגיגה פ"א הלכות שבת חגיגות ומעילות מקרא מועט
 וכו'. ובהוס' (שם ע"ב ד"ה מעילות) מהוך פירש"י וכו' ונראה להר"ר אלחנן
 לפרש המילתא באפי נפשיה היא מקרא מקרא מועט וקאי לאהלות (ליהא ובבבלי
 חגיגה י"א ע"א תנא ננעים ואהלות וכו') ויש בהן וכו' ובכמה ספרים יש ריח
 בין מקרא מועט אדלעיל וכו' עכ"ל. וכו"ה בירושלמי.

פ"א ה"ח במשנה הדינים והעבודות וכו'. בתוספתא שם ושם אבל הדינן
 וכו' מוסף עליהן. הערבין והחרמים והקרקעות ומעשר שני יש להן וכו' אבא יוסי
 בן חנן וכו'. ובירושלמי ובבבלי לא זכרו ההוספתא הנ"ל.

פ"א ה"ח הני ר' לעזר אומר וכו'. בירושלמי נדרים פ"ג ה"א חסר מאמר
 ר' לעזר. ושם נזכר מאמר חגיגה ב"א ר' יהושע שלא נזכר כאן. וכו"ה בירושלמי
 סנהדרין פ"י ה"ד וע"ש ובבבלי חגיגה י' ע"א.

פ"א ה"ח רב יהודה בשם שמואל וכו'. בבבלי חגיגה י' ע"א אמר ר"י אמר
 שמואל אי הואי התם אמרו להו דידי עדיפא מדידכו וכו' אמר רבא וכולהו איה
 להו פירכא לבר מדשמואל וכו'.

פ"א ה"ח הני ר' לעזר וכו'. בשנויים בירושלמי נדרים פ"ג ה"א וסנהדרין חלק (ה"ד).
פ"א ה"ח ר' זעורה רב יהודה ירמיה בר אבא בשם שמואל. בר' קושט' רב
 יהודה בשם שמואל. ודלג הכו"ל בעל שדה יהושע על שמות האכזריים כדרכו המיד.

פ"א ה"ח ירמיה בר אבא בשם שמואל שלשה שהן יודעין לפתח. בירושלמי
 נדרים פ"י ה"ז שהן יודעין לפתוח. ובבבבלי ל"ו ע"ב א"ר יהודה א"ר ירמיה
 בר אבא ספק משמיה דרב ספק משמיה דשמואל ג' מתירין את הבכור במקום
 שאין מוסחה וכו'. ובנמוקי יוסף בנדרים (ע"ח) וכן אמרו בירושלמי שלשה שוודעין
 לפתוח נדרים (ליהא) מתירין בזקן. ובז"ן נדרים (ע"ח ע"א) אמר ר"א בר יעקב
 להבשיר שלשה הדיינות האי הדיינות דאמרינן לא כולרו הדיינות כשרין וכו'
 והיינו הנרסנין בירושלמי שלשה שהן יודעין לפתוח מתירין בזקן וכו'. ועי' בתורתן
 של ראשונים (צד 49) בשם רב נמרונאי גאון.

פ"א ה"ח אמרן קומי ר' יסא ר' חונה ראשי כמות. כספרי (בסדר, קנ"ג) ומה ת"ל אל ראשי הכמות כניד שאין היתר נדרים אלא ספי מוזהרים. וכר"ן נדרים ח' ע"ב כל שהוא חכם וכו' שרי נדרא ושמהא וכו' אלא ראשי ממות זיינו דאמרין בירושלמי אמרו ליה רבנן שרי נדרא כיהוד (ו' מלות ליתא) אמר להו רב הונא ראש לראשי המטות והא רב הונא לאו סמוך דוה (לפנינו משונה הגי') וכו'. וכר"ן נדרים ע"ח ע"ב ומירו עוכדא אחרינא איכא בירושלמי דמשמע כיניירו דלא בעיא סמוך דגרם ההם אמר (אמרון) קמיה דר' יוסי (יסא) רב הונא שרי נדרין ר' זורא בעא קמיה דר' יוסי (י' מלות ליתא) רב הונא ראשי המטות (מטות) בתמיה א"ל ואין. (אין) ליה רב הונא (חונה) מאן אינון (ב' מלות ליתא) ראשי המטות (מטות) ורב. (רב) הונא ראש לראשי המטות אלמא רב הונא אע"פ שלא היה סמוך הוה שרי נדרין ביחוד וכו' תימא רשותא נקט מריש גלותא אי הכי מאי קמתמה ר' זעירא רב הונא ראשי המטות בתמיה ה' יוסי נמי וכו' ע"ש ובבב"י סור יו"ד סי' רכ"ח ובעו"ה חמדה גנוזה סי' ע"ד.

פ"א ה"ח אין ליה רב חונה ראשי מטות וכו'. ככפתור ופרח (פמ"ד) ואותם שהיו חכמים לא היו רוצים שיקראו רבי ואמר' בירושלמי להונא הוה קרו ליה רב הונא א"ל תורת חברות כי אין זאתון קרון לי רבי ובגמטין הפך זה וכו' עכ"ל. ולפנינו בירושלמי ליתא זה. ובברכות פ"ח ה"ב ר' זעורה סליק וכו' א"ל חכם רבי לרב הונא אנשא רבה והוא הוה אמר וכו'. וברה"ש פ"ג ה"א בגין דאת ידע דרב חונה בר גימא רבה וכו'. ובסנהדרין פ"א ה"ב בגין דאת ידע דר' הונא אנשא רבה וכו'.

פ"א ה"ח רב סניתיה רבי וכו'. נדרים פ"ו ה"י. ובפ"ו רבינו חננאל בחגיגה י' ע"א בירושלמי רבי סניתיה לרב להתיר נדרים ולראות כתמים ולדון יחירי (ב' מלות ליתא, ועי' לקמן) מן דרמך ר' בעא מר"ג (ליתא) בריה למנוייה נמי בראיית (ג' מלות ליתא) מומי בכורות. ועי' רלב"ח קנטרס הסמיכה ד' ס"ב.

פ"א ה"ח אע"ג דת אמר מסנין זקנין וכו'. מוכא בפ"ו רבינו חננאל הנ"ל. ובכפתור ופרח פרק י"ב אמרין בירושלמי אפילו למנותו לדבר אחד אינו מותר עד שיהא חכם בכל דיני ההויה, אע"ג דאתמר מסנין זקנים לדברים יחידים הוא שיהיה ראוי לכל הדברים. ובפ"ו המשניות להרשב"ם בבכורות פ"ד ועוד נתבאר בחגיגה רבני מערבא שאפי' למנותו לדבר אחר (אחד) אינו מותר עד שיהא חכם בכל דיני ההויה אמרו אע"ג דאת אמר מסנין זקנים לדברים יחידים והוא שיהיה ראוי לכל הדברים עכ"ל.

פ"א ה"ח דהוה כמי בעיינו. בנדרים הנ"ל הגי' גמי בעינייה. ובפ"ו רבינו חננאל ליתא ליתא מלות אלו. וברשב"ם (סנהדרין פ"ד ה"י) חכם מופלא שהוא מוכא בעינו אחת אע"פ שהוא ראוי לד"ס אין כוסמין אותו וכו'. ונראה שמקומו בירושלמי דילן.

פ"א ה"ח זימנייה לדברים יחידים. בנדרים הנ"ל ומני יתיה לדברים יחידים. ובפ"ו רבינו חננאל הנ"ל זימנייה וכו' כלומר לשאר דברים הנמיר להו דרא אמרה וכו'.

פ"א ה"ח ה"א דראוי לכל הדברים ראוי לדבר אחד וכו'. בנדרים הנ"ל ה"א דראוי לדבר אחד ראוי לכל הדברים ושאינו ראוי לכל הדברים וכו'. וברשב"ם סנהדרין פ"ד ה"ח והוא שיהיה ראוי לכל הדברים כיצד חכם וכו'. ובלחם משנה יב' הושיבני דילן וע"ש.

פ"א ה"ח רבי יודן נשייא וכו'. בפ"ו רבינו חננאל חגיגה י' ע"א ר' יהודה

נשיאה

נשיאה כתב איגרתה דייקר בחו"ל לר"ח ב"א וכתב להו הרי שלחנו וכו' שאינו בוש לומר לא שמעתי. ולפנינו הגי' משונה. והנה כאן מפורש שר' יודן נשייא כתב איגרא דיקר לחו"ל לר' חייא בר בא. אבל כמו"ק פ"ג ה"א שר' חגיגה לא רצה להן איגרא דאיקר לשמעון בר בא שרצה לילך לחו"ל ואמר לו לטחר אני דולך אצל אבותיך והו' אומרים לי נמיעה אחת של חמדה שהיתה לנו בא"י התרתה לה לצאת לחו"ל. ובבבלי סנהדרין ה' ע"ב דאמר ליה ר' יוחנן לרב ששן בר אבא (כן בפ"ו רבינו חננאל שם) הרי אהה ברשותינו עד שהבוא אצלנו. **פ"א** ה"ה עד שהוא מגיע אצלנו. בירושלמי נדרים פ"י ה"י עד שיגיע אצלנו. ואולי הוכן האיגרת נתקצרה כאן ע"י המעתיקים שרשם שקצר עד המלוח: שיגיע אצלנו.

פ"א ה"ח דר' דוסתו סבא. במדרש תהלים מזמור צ' אות י"ז ר' ברכיה ור' דוסא סבא. וע"ש בהערות רש"ב ז"ל. וזכור במדרשים ר' דוסתו דמן כוכבא. ואולי הוא אחד עם הנ"ל.

פ"א ה"ח להתיר בפלגים. בנדרים הנ"ל בפלגים. ובפ"ו רבינו חננאל הנ"ל מהו להתעמף (ליתא) בפלגים ולהתיר נדרים (ב' מלות מהר"ח כעצמו) ופשמיהו סותר (ליתא) במקום שאין מלות עכ"ל. ובירושלמי ע"ז פ"א ה"ט ולא מפירין נדרים מהלכין אלא עמוזין ויושבין. ולזה כיון הר"ח שאמר: מהו להתעמף. ובתוספתא מגילה פ"ד (דוצאת צוקערטאנדעל) הרי שהיה עמוף במעופרת בכידום ובפלגים וכו'. ובבב"י אחר: ובפלגים. ובתוספתא שעם הר"ף ובפלגים אין כבוד שיקרא ויהרגם ויעבור לפני התיבה וישא את כפיו.

פ"א ה"ח לנדרים קלין. בנדרים הנ"ל בנדרים הקלים.

פ"א ה"ה והלא אין כתוב אלא אך מעיין ובור מקוה מים וגו' זאת למד מטנו כמה הלכות. זה קאי על מ"ש במשנתנו הטהרות והטמאות וכו' יש להן על מה שיוסמכו. ובירושלמי ע"ז פ"ה ה"ד ארץ כותים סחורה וכו' שכיילה סחורין וכו' ר' לעזר בי ר' יוסי בשם ר' חנחום (ר' חנחום דכפר גזן) בריה דר' חייא דכפר אגרון (ח' מלות אחרונות חסרות לפנינו והיו לפני הר"ש סקוואות פ"ט משנה א' ובפראגמענט כת"י מכיה עקר בפס"ב) הדא דת מד להאמינן שאינן שאובין הא למדה ארבעים לא דדרשי אך מעיין ובור מקוה מים מה מעיין מטהר כל שהוא וכו'. ובכפתור ופרח פרק מ"ז (ת"כ, בדוצאת לונץ) ורבינו שמשון הביא בפירושו דבר זה לשונו ירושלמי כס' ע"ז רמזו כותאי בשאובה דפסולה וכו' ע"ש.

פ"א ה"ח הדברים הסמוכין לכתב וכו'. בפאה פ"ב ה"ז אלא כינוי (ליתא)

חביבין הן הדברים הנדרשין מן הפה מן הדברים הנדרשין מן הכתב.

פ"א ה"ח וחורנה אמר וכו'. בפאה הנ"ל אם שימרת מה שכפה וקיימת (ושימרת) מה שככתב את מקבל שבר.

פ"א ה"ח לא מן ההלכות. וכן הוא בפאה הנ"ל. וכו"ה בשם הירושלמי בר"ח הנ"ל ובעיקר ערך תלמוד וברשבי"ם בבא בתרא ק"ל ע"ב ובהוס' הוריות ב' ע"ב ד"ה הכי ובאור ידוע ח"ג סי' קי"ד ועוד בספרי ראשונים. אבל בס' כללי שמאל (חיניצויא ביש"ע ד' י"א) מביא בשם הרשב"ם ב"ב הנ"ל הגירסא אין למדין מן הכללות (ההלכות, ועי' בבב"י עירובין כ"ו ע"א) ולא וכו'.

פ"א ה"ח ולא מן האגדות. בפאה דנ"ל ולא מן ההגדות. והאריך בזה בנודע ביהודה מהדורא תניינא חו"ד סי' קס"א ועוד בספרים רבים.

פ"א ה"ח ולא מן ההוספות. וכו"ה בפאה הנ"ל. ובסוף הוריות ובכבוד זה

ההוספות

התוספות. (ובאו"ז (ח"א תפלה, ק"ח) וכבוד זו הוספתה) ובפי' רה"ג על טהרות כמה פעמים להתוספתא: הוספה.

פ"א ה"ח אלא מן התלמוד. עי' בבלי ב"ב ק"ל ע"ב וזדה ז' ע"ב. ובמבוא התלמוד לר"ש דנגיד אין למדין לא מפי משנה ולא מפי תלמוד וכו' ובתשובות הגאונים (מהגניזה 53) ולא הלכה מפי משנה. וכו' הירושלמי שלפנינו כ"ה ברוב הראשונים הנ"ל. אבל ברשב"ם ב"ב הנ"ל אלא מן הגמרא. וכו' בשם הירושלמי בשו"ה ר' בצלאל אשכנזי סי' מ"ז (ד' מ"ט) ובהו"מ ברכות פרק ה' משנה ד' ובס' כללי שמואל הנ"ל. ועי' בשו"ה רדב"ז סי' תרמ"ז ובבנימין זאב סי' קל"א ובאהר זרוע ח"ג (כבא בתרא) סי' קי"ד.

פ"א ה"ח אין למדין מן ההוריה. בפי' רבינו חננאל חגיגה י' ע"ב ר' חנניא בשם שמואל אמר אין למדין מן ההוראה (ההוריה) ולא מן המעשה (הכל מורין שאין למדין מן המעשה) כהרוא דאיכא מאן (ב' מלות ליתא) דפליג אבל כהאי דלא פליג עביר (לפנינו משונה). ובספר כריהות ח"ד סי' י"ה בירושלמי ר' חני (חנניה) בשם ר' (ליהא) שמואל אין לומדין מן ההוריה הכל מורין שאין למדין מן המעשה א"ל ר' מנא דרא דתימא וכו'. ובשו"ה הרשב"א סי' של"ה בירושלמי דפ"ק דגרסינן ההם ר' חנניא (חנניה) וכו' אמר רבי (ר' מנא) דרא דתימא וכו'.

פ"א ה"ח ר"א בשם ר' יוחנן כל האסורין וכו'. במרדכי בבא קמא סי' ק"כ ואשכחן דר' יוחנן גופיה שאמר בפ"ק דחגיגה בירושלמי כל אסורין שכתורה וכו'. ועי' סמ"ג לחין ע"ט ובאו"ז ח"א סי' תנ"ח שהביאו ג"כ הירושלמי סתנינה כאן. ומה ענינו לכאן? ונראה בעיני שלפי שנוכר לעיל שאין למדין מן המעשה וכו' הביא הסדר הירושלמי כאן המאמר שמקורו בתרומות פרק ה' ה"ח וסוטה פ"ח ה"ט ר"א בשם ר"י כשם שמצוה לומר על דבר שהוא נעשה וכו'. וכיון שהביא המאמר הנ"ל הביא ג"כ בדרך אנכ ראש המאמר ר' אבהו בשם ר' יוחנן כל האסורין וכו'. שאין לו שום שייכות לכאן. אולם בסוטה הנ"ל לא זכר המסדר הירושלמי ראש המאמר הנ"ל והתחיל במאמר ר' אחא בשם ר"י כשם שמצוה וכו'. ועי' באהבה צינן ירושלים בתרומות 46.

פ"א ה"ח כשם שמצוה לומר. עי' באצו"ר בהרומות שם.

פ"א ה"ה כשם שאסור לומר וכו'. בתשב"ץ ח"ב סי' י' ובירושלמי תרומות זכר בסוטה וחגיגה אמרו כשם שאסור למהח הטמא כך אסור למסא הטהור וכו'. ועי' באצו"ר הנ"ל.

פ"ב ה"א במשנה כל המסתכל בד' דברים רתוי לו. בפסקי יריד"א בחגיגה (בס' אהלי יצחק) כל המסתכל בג' דברים ראוי לו וכו' וכל שלא חס על כבוד קונו ראוי (רתוי) לו שרא (כאילו) בא לעולם. ובתשובות הג' שערי תשובה (קכ"ב) כל מי (ליהא) שלא חס על כבוד קונו ראוי לו שלא בא לעולם. ובפי' להראב"ד לתו"כ שמיני פ"א רתוי לו וכו' ככו ראוי לו וכו'.

פ"ב ה"א בהחילה היה העולם וכו'. מדרש תהלים טז וצ"ג אות ה' וע"ש בהערות.

פ"ב ה"א והארץ עומדת על טיס וכו'. בילקוט המכירי עמוס (צד 38) ועמודים על המים וכו' כיוצא בזה בירושלמי דחגיגה עכ"ל. ובילקוט המכירי תהלים טז וצ"ג, ה"ה, הארץ על מה עומדת על העמודים וכו' וכיוצא בזה בירושלמי. וע"ש בהערות.

פ"ב ה"א זה אחד משה מקרחה וכו'. מדרש איכה ג', כ"ט, ועי' בהערות הרב רש"ב ז"ל. ובילקוט המכירי עמוס הנ"ל ר' הוה פשיט וכו' כן במדרש

במדרש קהלת ובירושלמי דחגיגה וכו'. ובבבלי חגיגה ד' ע"ב בהרבה שניים.
פ"ב ה"א ר' חני בשם ר' יעבץ יוצר וכו'. בשניים גדולים בזקף פ' ב"ו
 אות ז' וע"ש במתנות כהונה ובשאר מפרשים.

פ"ב ה"א אילין ציפאריי. כס' כבוד חכמים אילין ציפוראי.

פ"ב ה"א אמר רב אין אדם רשאי לומר וכו'. בר' קושט' אמר רבי. ובפ' הראב"ד בת"כ (מצודע ספ"ה) מלמד שאינו רואה את הנגעים עד שיקרנו רבו' וכן נרמין בחגיגה ירושלמי פרק א"ד אמר רב אין אדם רשאי לומר דבר בנגע הצרעה (ב' סלות אחרונות חסרות בירושלמי בכל ההוצאה) אלא א"כ ראה או שיכש כיצד הוא עושה וכו'.

פ"ב ה"א מעשה בריב"ז וכו'. הוספתא חגיגה פ"ב ובבבלי שם י"ד ע"ב בשניים.

פ"ב ה"א דבר לפניך אני. ביפה מראה דבר לפניך שזימדהני.

פ"א ה"א שמחין לפני חתן. בתים' חגיגה י"ד ע"ב ד"ה במזמתי ובירושלמי נדים בשכחה חתן וכו'.

פ"ב ה"א או ירננו וגו'. בהוס' חגיגה שם ד"ה נענה ובירושלמי מיתו קרא או ירננו וכו'.

פ"ב ה"א שוב מעשה בו ר' יהושע וכו'. הוספתא חגיגה פ"ב ובבבלי שם מ"ז ע"א ובבב"ד פ"ב בשניים.

פ"ב ה"א ר' יודה בר פוי בשם ר"י כי ר"י. הוספתא חגיגה פ"ב ובבבלי י"ד ע"ב בשניים.

פ"ב ה"א ארבעה נכנסו לפרדס. במדרש חויה פ"א תמן תנינן ארבעה וכו'.

פ"ב ה"א בן עזאי הציץ ונפגע. וכ"ה בחויה שם. ובמתנות כהונה שם: כן הוא גירסת הירושלמי ובתלמוד דירן (חגיגה י"ד ע"ב) גרס ב"ז וכו' עכ"ל. ובהוספתא ברכות פ' מעשה בד' זקנים וכו' ושמעון בן עזאי.

פ"ב ה"א אלישע בן אבייה וכו'. בבבלי חגיגה מ"ז ע"א ובכ"מ במדרשים בשניים.

פ"ב ה"א אמרין כל הלמיד דהוה חמי וכו'. בתוס' חגיגה מ"ז ע"א ד"ה שובו בירושלמי וכו' ע"ש שניים.

פ"ב ה"א וכיזן דהזן שמעין וכו'. בחויה הנ"ל בשעה שהיה נכנס לכתו כנסיות וכו' היה אומר עליהן סיליא ומסתתמן ועליו נאמר וכו'. ובמתנות כהונה שם ובירושלמי פרק א"ד מפרש שהיה מכמלין מדברי תורה בדברי מעם של הסתה.

פ"ב ה"א שנים שעשאו מלאכה אחת. במשנה שבת צ"ב ע"ב הוציאוהו שנים פמורין. ובגמ' שם זה יכול וזה יכול ר' מאיר מחייב וכו'.

פ"ב ה"א ומה היתה דרש הובן. במתנות כהונה במדרש רות פ"ו הכי נרמין בירושלמי בפרק א"ד א"ל ומה את אמרת תובן פי' אלישע אמר לר"מ מה אמרת. שוב בבית המדרש וכו'. ובילקוט המכריי תהלים מזמור צ' חגיגה ירושלמי וכו' ע"ש שניים. וביפה ענף במדרש רות ה"ג בירושלמי א"ל ומה היתה דריש הו' א"ל טוב וכו'.

פ"ב ה"א בזמן שהוא טוב מראשיתו. בפ"י לם' יצירה מר"י הברצלוני (צד 10) א"ל ר' ערבך לא כך אמר אלא כל מי שיש בידו מעשים טובים בראשיתו מביבין לו באחריתו מעשים רעים בראשיתו מריעין לו באחריתו (ו' סלות אחרונות ליתא).

פ"ב ה"א אבייה אבא וכו'. בהרבה שניים בפ"י מהר"י ברצלוני הנ"ל.

פ"ב ה"א שרון מספחין וכו'. במגן אבות להרשב"ץ (פ"ד משנה ב') ובמדרש רות אמרו כי אביו של אלישע וכו' שרון אלין אמרין מוסורין אלף ביתן (ג')

מלות

מלות ליתא) אמר ר'א לר' יהרשע אלך עסקין וכו' אלף ביתים פזיזים מיזסדים על אלפא ביתא וכו' וכן נזכר המעשה הזה בירושלמי דחגיגה והיו קורין אותו אחר לפי שכשיצא לחרבות רעה הבע זונה וכו' (כ"ז ליתא בירושלמי). ובילקוט שמעוני עה"ת (תהכ"ה שאלוניקא) שרון אילין אמרין אלפא ביטין ואילין אמר הן כזכוריא וכו'.

פ"ב ה"א א"ל ריך מאיד וכו'. במדרש רות הנ"ל א"ל חוזר לך א"ל למה? א"ל עד כאן תחום שבת א"ל מן את ידע? אמר ממלפי סוסי שכבר הלך אלפים אמה וכו'. **פ"ב** ה"א ב"ק יוצאה מבית קדש הקדשים. בתוס' חגיגה ס"ו ע"א ד"ה שוכו ובמקום שיש כגמרא שלנו (חגיגה טו.) אחורי הפרגוד יש לשם (בירושלמי) מאחורי בית קדשי הקדשים. וגי' הבבלי יותר נוח כי בימי אלישע ב"א לא עמד עוד הבית על סכנו.

פ"ב ה"א שדרשה ר' יעקב לפניו סכנו. בילקוט המכירי הנ"ל ליתא מלות לפניו סכנו. וכן ליתא בתוס' הנ"ל. ודרשה ר' יעקב ספורשת בהוספתא סוף חולין ר' יעקב אומר אין לך מצוה כהורה שאין מתן שכרה בצדה ותחית המתים כהוכה בה וכו'. ובמדרש רות הנ"ל שדרשה ר"ע בצבור וכו'. ובמדרש זוטא קהלה (צר 111) ולא ידע הא דרדוש ר' יעקב בר ברתיה. וע"ש בהערות רש"ב ז"ל. **פ"ב** ה"א שראה לשוננו של ר' יהודה הנחתום. וכו' במדרש קהלת ורות הנ"ל. אבל בבבלי קדושין ל"ט ע"ב לישנא דחוצפית המתורגמן הוא. ובסדר הדורות (233) ובירושלמי וכו' אלישע אחר ראה לשוננו של ר' חוצפית כפי חזיר וכו'. וגרס בהירושלמי כמו שהוא בבבלי. שוב ראיתי ביוחסין (מ"ד ע"ב, קראקא שט"א) דאלישע אחר ראה לשוננו של ר' חוצפית וכו' ויש נוסחא שהיה לשוננו של ר' יהודה הנחתום וכו'.

פ"ב ה"א ויש אומרים אמו כשהיתה מעוברת וכו'. וכו' במדרש קהלה פ"ז פסוק טוב אחרית ובמדרש רות פ"ו פסוק ליני הלילה. אבל באור זרוע ח"ב סי' מ"ח כהיה דפרק אין דרשין ירושלמי א"ר כהן (ג' מלות ליתא) אבו של אהר כשהיתה מעוברת לפני ע"ז והריחה מאותה המין ונתנו לה ואכלה (ג' מלות ליתא) וכו'. ובאור זרוע (ח"ד, ע"ז סי' קמ"ז) דאמר בפ' אין דרשין ירושלמי גבי אחר מה גרם לו ומפרש התם יש אומרים כשהיתה מעוברת וכו'. וכבר העירותי במ"א שלהא"ז ה"ז כתבי יד שונים מהירושלמי. ובתוס' חגיגה ס"ו ע"א ד"ה שוכו בירושלמי וכו' ור' נתן אומר (ג' מלות ליתא, וכאצו"ר בשבת (צר 35) העירותי לחילוף כזה בין ר' כהן לר' נתן ע"ש) כשהיתה וכו'.

פ"ב ה"א כאירסה של חכינה. עי' בתוס' חגיגה ובא"ז הנ"ל. ובמחנת כהונה ברות רבה פ"ו הבי גרסינן בירושלמי בכריסה כריסה של וכו' כריסה כמו כאירסה פי' ארס של נחש עכ"ל. ובחלק (ה"ב) ככריסה של עכנא. ועי' במהרי"ט ח"ב או"ח סי' ח'.

פ"ב ה"א מן דקברוניה וכו'. בתורת האדם להרמב"ן (שער הגמול) וכן אמרו עלה בירושלמי מן דקברוניה וכו'. ועי' בחיבור יפה מהישועה לרנ"ג ד' ו' ע"ב. וביוחסין (קראקא שט"א, כ"ג ע"א) וכן בירושלמי מן דקברוניה ירדה אש מן השמים ושרפה את קברו וכו'. ובמדרש רות הנ"ל וכו'. שקברוהו באת האור לשרוף את קברו וכו'. וכיפה ענף שם באת האור הנ"ל איתא בירושלמי דפ"ב החגיגה אבל הבבלי חולק ע"ז וכו'.

פ"ב ה"א בעוה"ז שדומה ללילה. בבבלי ב"מ פ"ג ע"ב דדש ר' וירא ואמרו

לה

כה תני רב יוסף מאי דכתיב תשת חשך וגו' זה העולם הזה שדומה ללילה וכו'.
ובחגיגה י"ב ע"ב ואיכא דאמרי אמר ר"ל וכו'.

פ"ב ה"א ר' לעזר בשם בר סירה. כ"ר פ"ח ובבלי חגיגה י"ג ע"א. ובפ"י
על ס' יצירה מר"י הברצלוני (270) ואמר ר' אלעזר בן עיראי בזה הענין
במזל סמך וכו' ע"ש ובס' הגלוי לרס"ג, ומצינו במקומות אחרים שר' אלעזר
האמורא מביא את הבן סירא.

פ"ב ה"א יתחרשן וכו'. כ"ר פ"א ובמתנת כהונה שם מביא ירושלמי דילן.
ובערך ערך אלס מפורש בכ"ר אתפרכון אתחרשן אשתתקן. ובאור"ו בח"ב (מ"א)
טובא הב"ר הגל וע"ש. ובכ"ר נודע הגהת רמ"ש ז"ל שצ"ל אתפכרן כי פכר
בלשון סוריא וזיה על אמירה וקשירה.

פ"ב ה"א בנאוה וכו' וכו'. בכ"ר הגל בנאוה אתמהה בשביל להתנאות ולומר
אני דודש כמעשה בראשית, וכו' אצטעה מבוה על כבודי. וע"ש בפירש"י ובמ"כ.
פ"ב ה"א סבור שהוא כמנעה. צ"ל סבור שזוא כמנאה.

פ"ב ה"א עד ש"א נכרא העולם את דורש. בבבלי חגיגה י"א ע"ב יכול
ישאל אדם קודם שנברא העולם וכו'. וע"ש ברש"י ובתוס' ד"ה יכול והכי תניא
בתוספתא פ"ב מה שהיה ומה שעתיד להיות וכו'.

פ"ב ה"א תני בר קפרא ולמן היום. דרשת בר קפרא מפורשת ככראשית
רבה פ"א ובאן חס"י. ועי' בהערות היב ר"י מזעאדאר נ"י.

פ"ב ה"א אינא דרוב"פ כהדא דבר קפ"א. וכן הוא בפסיקתא (כ"א) וע"ש
ובמ"ש הרב רמ"ש ז"ל בהערותיו שם. ובהקדמת האור"ו בא"ב (מ"ו) דרש
רוב"פ כמעשה בראשית כהדיו דבר קפרא. ועי' בודע אפ"ס בפסיקתא שם.
ובמדרש תנאים (דב"ס ער 110) ר' אלעזר הקפר אמר שלא תהרהר וכו'
ה"ל למן היום וכו'. ונראה שזה סמך בר קפרא.

פ"ב ה"א אושרין לבית מי בראך וכו'. גי' משונה בפ"י הרא"ש לה' ס"ת
סו' הל"ב ובהג"מ ה' תפילין פ"א ה"ט אומר בירושלמי דחגיגה ובכראשית רבה
(פ"א) וע"ש בהערות הרב ר"י מזעאדאר) למה מתחלה התורה כבוי"ת מה ב'
יש לה ב' עוקצין אחת למעלה ואחת מאחורין (י' מלות ליתא) אומר לבוי"ת
מי בראך וסראה להם בעוקצו של מעלה זה מלמעלה בראני (סראה להן בנקודה
ואומר זה שלמעלה) ומת שמו וסחה להם בעוקצו של אחורין (בנקודה שלאחורין)
והוא אומר ה' שניו פי' לפי שהבוי"ת סמוכה בסדר לאל"ף והוא אחד לפיכך
צריכה שיהא לה תג קטן למעלה בצד שמאל וכו'. ועי' באור"ו הגל. ובפ"י לס'
יצירה לר"י הברצלוני ער 107 ובריאת העולם נמי כבוי"ת וכו' ובמנהיג (ק"ו)
ע"א) ובפ' אין דורשין ירושלמי למה התחילה התורה כבוי"ת וכו'. ובס' כבוד חכמים
(האמכורג תכ"ד) ליתא המלות: והוא סראה להן בנקודה ואומר זה שלמעלה ומה שמו.
פ"ב ה"א אחד בה"א וכו'. במנהיג (י"א ע"א ד"ב) העולם הזה נברא בה"א
והעולם הבא נברא ביו"ד כך שני חכמים כפרק הקומץ רבה ובתנחומא ובכ"ר
ובאין דורשין ירושלמי וכו' ע"ש.

פ"ב ה"א בהבראס וכו'. במנהיג (ק"ו ע"א ד"ב) דאמרין בהקומץ רבא
ובכ"ר (פ"א וע"ש) העולם הזה נברא בהא וכו' ע"ש שני"ס. ועי' בפ"י לס'
יצירה לר"י הברצלוני ער 118 ובילקב המפרי תהלים מזמור ק"ג שמנא
הירושלמי ובהקדמה להא"ע עה"ת.

פ"ב ה"א ה"א יש נקודה כלמעלה. ברא"ש ובהג"מ הגל וכן משמע נמי
בירושלמי

בירושלמי חגיגה דה"א יש לה נקודה אחת למעלה וכו'. ובמנהגי ק"ו ע"א ובאין דורשין ירושלמי מה יו"ד (ה"א) יש לה נקודה אחת למעלה וכו' ע"ש. ובאגוד (צורות אותיות תפילין) ובירושלמי פ"ק (צ"ל פ"ב) דחגיגה ה"א יש לה נקודה אחת (ליהא) מלמעלה ור"ת פי' שר"ל בעוקץ של אחריה לצד ימין וכו'.

פ"ב ה"א מה ה"א פתוח ככל צד. כ"ר ופסיק תא הנ"ל. ובס' התרומה ס' רי"ג וכן בחגיגה ירושלמי פ"ב איתא לדרשא של יו"ד דריש לה מה"א מה ה"י פתוחה למטה רמו שזרדין לשאול יש לה נקודה למעלה רמו שעתידין לעלות וכו'. ועי' ירושלמי מגילה פ"א ה"א הורה הראשונים לא היה לא ה"א שלהם וכו' מהום.

פ"ב ה"א מה יו"ד כפוף וכו'. בהנ"ס הנ"ל בפסיקתא וכו' ויו"ד כפוף וכו'. ובפי' על ס' יצירה לר"י הברצלוני (צד 113) ומפני מה כסוף ראשו מפני שהצדיקים שבו כפוף ראשיהן וכו' ועי' בס' התרומה הנ"ל אלמא לפי דרשא דפסיקתא יש ליו"ד תג למטה לצד שמאל וכן למעלה בראש שמאל וכו' עכ"ל. ובהגהות מרדכי בניטין (ת"ע) זכהו בהום' שאנץ וכו' ובפסיקתא זכהו דיש לה למעלה ולמטה דקאמר עה"ו נברא ביו"ד מה יו"ד יש לה נקודה אחת למטה וכו'.

פ"ב ה"א שאל לר"ש בר נחמן. בב"ר פי"ב מוסיף: מפני ששמעתי עליך שאתה בעל הגדה (ו' מלות ליתא) וכו'. וע"ש שהמאמר מוכא שם בשנויים.

פ"ב ה"א שאינו מסונה על ביה שו. עי' ב"ר פי"ב אות י' ובמחנות כהונה שהביא ירושלמי דילן. ובמדרש תהלים מזמור קי"ד ובילקוט המכרי שם. ובילקוט שמעוני תהלים ר' תשצ"ד. ובפי' הרמב"ן עה"ת בראשיה ס"ג י"ט ובכ"ר וכו' כך כי מסונה על בייא של עולמו הקב"ה ר"ל שבכל מקום יש איש מסונה על הצעקה ועל העזות והקב"ה מסונה על צעקת העשוקים בעולם הצועקים בייא וכו'. וכיפה מראה הגי' ומי מסונה על ביה שבעולם (בגני' הרמב"ן הנ"ל) הקב"ה וכו'.

פ"ב ה"א א"ל וכו'. במדרש תהלים הנ"ל אמר ר' יהודה הנשיא לר"ש בר נחמני שאילית לחכימאי ואמרין לי חבל על דמוכרין ולא בשתבחין (י"ז מלות ליהא לפנינו וכו') וכו'. וע"ש בהעזות רש"ב ז"ל.

פ"ב ה"א למלך שבנה פלמין וכו'. בבלי חגיגה ס"ז ע"א וב"ר פ"א ועי' בס"כ שם. ובערוך ערך ביב זכריש ב"ר מלך בשר ודם בונה פלמין וכו'.

פ"ב ה"א בש"א שמים נבראו וכו'. כל המאמר בבבלי חגיגה י"ב ע"א ובויקרא רבא פל"ז. ועי' בכראשית רבה ספ"א ובמ"כ שם ושם שזכר ירושלמי דילן בשנויים קלים. ובפי' על ס' יצירה לר"י הברצלוני (צד 273) ופי' חכמים ז"ל בזה הענין כאשר הקשו לב"ה ובש"א וכו' ע"ש.

פ"ב ה"א אלא כלפס הוה וכינסויה. במדרש שם ושם כאלפס הוה וכו' וע"ש בס"כ מה שהניא בשם הראב"ד עדיה פ"ב משנה ה'. ובשטה מקובצת ביצה ל"ב ע"א וכן אלפסין חירניות היו עושין להן כיסוי וכדאמרין בירושלמי דס"ס עדיה (אולי צ"ל חגיגה?) נבי פלוגתא דביום ברא שמים וארץ ארץ נבראת החלה ואח"כ שמים כלפס וכמוז וכו'.

פ"ב ה"א מלמד שניהם שקולים זה בזה. תוספתא סוף כריהות וע"ש. **פ"ב** ה"ב במשנה יוסי בן יעזר וכו'. במשנה ד' פ"ח דעדיה ר' יוסי בן יעזר. וכן הוא במתניתא דב"מ שם ובבבלי ע"ז ל"ז ע"א. ואולי הוא אחר מאוחר מיוסי ב"י שזכר במשנה כאן. ובזחמסין השלם (23) השיג בזה על הרמב"ם מעדיה הנ"ל שהרמב"ם הביאו רק מחגיגה כאן. ולפי הנ"ל תוסר התמיה. ובמשנה י"ב בערלה פ"ב יעזר איש הבירה היה מהלמירי שמאי וכו'. ובמגן אבות להרשב"ץ

להרשב"ץ (פ"א משנה ד') ובמס' ערלה יש יוסי בן יעזר איש צידה מתלמידיו ב"ש וכו' ואינו זה עכ"ל.

פ"ב ה"ב במשנה יוסי בן יוחנן. בפסקי ריד"א יוסי בן יוחנן איש ירושלים. **פ"ב** ה"ב במשנה הלל אומר לסמוך ושמאי אומר וכו'. במשנה בבבליה (חגיגה מ"ז ע"א) שמאי אומר שלא לסמוך הלל אומר לסמוך. ובהוס' שם ד"ה שנים יאל תתמה על הא דחשיב שמאי מקמי הלל וכו'.

פ"ב ה"ב בראשונה לא היה מחלוקת וכו'. תוספתא חגיגה פ"ב. **פ"ב** ה"ב ועשו אותן ד'. בתוס' חגיגה מ"ז ע"א ד"ה יוסי בירושלמי וכו' ומה שאמר בירושלמי ועמדו שמאי והלל ועשו ד' לא מצינו בפ"ק דשבת (י"ד ע"ב) רק בשלושה דברים שנחלקו בהן. ובאמת כוונת הירושלמי חוץ מה שנחלקו במסמכה, הוסיפו שמאי והלל עוד ג' מחלוקת וביחד ד' מחלוקת. ועי' בחות יאיר בהשקפה לסי' קצ"ב.

פ"ב ה"ב ולא שטשו את רביהן כל צורכן. כן הוא בירושלמי סנהדרין ספ"א. אבל בתוספתא חגיגה פ"ב וסנהדרין פ"ז ובבבלי סנהדרין פ"ח ע"ב יתא הסלות את רביהן.

פ"ב ה"כ ר' חיה בשם ר' יוחנן. בבבלי חגיגה מ"ז ע"ב אמר רב שמן בר אבא אר"י. ובפ"י רבינו הננאל שם א"ר אלעזר.

פ"ב ה"ב א"ר יוסה. בבבלי הנ"ל אמר רמי בר חמא ש"מ סמיכה ככל כהו. **פ"ב** ה"ב יש אומרים סמיה וכו' וי"א כנגד וכו'. בבבלי חגיגה מ"ז ע"ב לריבון יצא אביו אמר יצא להתרבות רעה רבא אמר יצא לעבודה המלך וכו'. **פ"ב** ה"ב מלובשין תירקו זהב. בבבלי הנ"ל לנבשין סריקון. ובפ"י רבינו הננאל שם ובערוך ערך סרק הגי' לובשי סריקון של זהב (ב' סלות ליהא בבבלי) ובמדרש זוטא על שיה"ש (צר 41, הוצאת רש"י ז"ל) בימי סנחם והלל שנפלה מחלוקת ביניהם ויצא סנחם הוא ושמונה מאות תלמידים מלובשין סריקונן של זהב וזא ענן בן סמרון ובעינין בן יהודה אחיו של סנחם והרגו וכו' ע"ש שכל המאמר ליהא לפנינו.

פ"ב ה"ב אגן הננין יהודה ב"ט נשיא וכו' איה תניי תניי ומחלף. בתוספתא חגיגה פ"ב מחלוקת ר"ט ור' יהודה. ומובאה בבבלי שם מ"ז ע"ב מחלוקת ר' מאיר וחכמים. ובפ"י רבינו חננאל שם ר' מאיר אומר יהודה ב"ט נשיא וכו' וזכ"א שטעון ב"ש נשיא וכו' ומסתברא כר' מאיר דבריהא מסייעא ליה וכו' ע"ש. **פ"ב** ה"ב יהודה בן טבאי נשיא וכו'. בבבלי חגיגה מ"ז ע"א בשנויים. וכל המאמר בהרבה שנויים ביחסי ד' לונדון צד 80. ובסדר הדורות (163) כהב היוחסין ובירושלמי סנהדרין (אינו שם רק בחגיגה פ"ב ה"ב) וכו' עכ"ל עם הכוסטר. ובאמת נמצא המאמר לפנינו גם בסנהדרין פ"ז ה"ט בדו"ו.

פ"ב ה"ב עד מתי ארוסי. בסנהדרין פ"ז ה"ט עד מתי כעלי ירוי בתוכך וכו'. ובהוס' חגיגה מ"ז ע"ב ד"ה אב"ד עד מתי אחי יושב וכו'. ובמגן אבות להרשב"ץ פ"א משנה ה' ובירושלמי במס' חגיגה היו מביאים סויע שיהודה ב"ט נשיא סמעה שברח יהודה ב"ט וכו' ע"ש.

פ"ב ה"ב פירש מיהו נו אלפא. ביחסי הנ"ל פרש מיהו ליה ג' אסתרא וכו'. **פ"ב** ה"ב הרין חסידן וכו'. בסנהדרין פ"ז ה"ט הרין תלמידן וכו'. ומובא בכ' חבור יפה מהישועה ד' ג' ע"ב מר' נסים נאון בשנויים. ועי' תוספתא. עתיקתא ח"ב צד 66 ובמעשיות בביהמ"ד ח"ה צד 131.

פ"ב ה"ב בריה דמעין מוכס. בירושלמי סנהדרין פ"ו ה"ט בר מעין מוכס. ובבבלי סנהדרין מ"ד סע"ב כי ההוא מעשה דבעיא מיכסא. (ואולי צ"ל בבבלי בריה מיכסא כמו שהוא בירושלמי). ובפירש"י שם כוכא בשנויים כל המעשה שנאכרה כאן ובסנהדרין הנ"ל בירושלמי. ועי' בערוך ערך בקיא וכהו"ס חגיגה מ"ז ע"ב ד"ה אב"ד. וכבר העיר ע"ז רנ"ג בהקדמה להספחה בזה"ל: ושם ענין לא הוא מבואר בהלמודנו אבל הוא מבואר בתלמוד א"י כאשר אמרו במס' סנהדרין כי ההוא מעשה דבעיא מיכסא אשר בארו בגמ' דסנהדרין דא"י פ"ו. ובברייתא דמס' גדה פרק ב' ה"ד בנו של הודרוס המוכס. וע"ש ברערות. ובס' זכרון הורה משה ח"ב ג' ע"ב ובמנורת המאור סי' נ"ד ומיה בריה דמעין וכו'. **פ"ב** ה"ב הקדים הפילין של ראש להפילין של יד. במעשר שני פרק ה' ה"ז כל המצות שבהורה מעכבות וכו' ר"א בר פפא בעא קומי ר' זעורא אפילו הקדים הפילה של ראש לתפילה של יד א"ל אוף אנא סבר כן. (ובאכזררהם (ה' ברכות צ"ט ע"ד ד' גראג) בדקחני ההכ כל המצות (שבהורה) מעכבות בעי ר' ירכיה (ר"א בר פפא וכו') אפילו הקדים תפלה של ראש לתפלה של יד וכו' ומדקתני מעכבות משמע שאם הניחם כן לא יצא וצריך להניחן כסדר מצותן וכו' עכ"ל. וכיון להירושלמי הנ"ל). ובמדרש חוית פ"ו פסוק שניך כך היו ישראל צנועים וכו' שלא הקדים אחר מהן הפילין של ראש לתפילין של יד שאלו הקדים אחר מהן הפילין של ראש לתפילין של יד לא היה משה משבחם וכו'.

פ"ב ה"ב דההה ציימה ומפרססה. בראשית חכמה שער התשובה פ"ו והמפרסם עצמו שהוא מתענה נענש וכן כתב התשב"ץ וכו' והביא מירושלמי ז"ל ריב"ח אמר צירא דתרעא דניהגם וכו' ואיה דאמרי דהות ציימא חד זים ומוק' (ומקזה) ליה הדין עכ"ל (הירושלמי) לענינינו וכחנת קביעת הציר פי' הוא כדי שיצא החור מאון לאון עכ"ל ועי' באצו"ר להעניה 112.

פ"ב ה"ב אין צפריה וכו'. במעריך בירושלמי דחגיגה סוף דף ע"ז (ד' חגיגיא) אין צפריה חד זבן פי' אם אשרוק ונ"ל כי מזה נקראו צפרים לפי ששורקין וכו'. ובמסוף הערוך ירושלמי וכו' כד נא צפר לבשו מניכין וכו' פי' ענין קריאה. ובהוספות להערוך מ"ש גמע (איום) בסנהדרין ירושלמי וכו' ונילפ' גוברין בחירין לבושין סאנין נקיים ונסב עמהון תמנין קדרין חרתין אמר לון כדנא צפר לבשון מניכון. וכדנא צפר תניינות עולו אול.

פ"ב ה"ב איום איום. כיפה מראה ארים ארים. ובמעריך ערך איום בירושלמי חגיגה וכו' פי' קדושות קדושות כי המכששות קוראות לעצמן כן זכו' בספר כתיבת יד ה"ג איום ולזון יוני הוא וברפוס כהוב איום וטעות סופר הוא עכ"ל. ובהוספות להערוך לר"ש גמע הנ"ל כיון דעאל למערתא דאשקלון אמר איום איום פתחו לי סדיכון אנא כיון דעאל אכרה מה דאמרה ומייהא פיתה וכו'. ולפנינו בשנויים.

פ"ב ה"ב ואין דנין שנים ביום אחר. הוספתא סנהדרין פ"ו ובבבלי סנהדרין מ"ז. **פ"ב** ה"ב תני אמר ר"א בן יעקב. במגלת העניה מ"ז בברייתא דביה לוי אמר ר' שמעון שמעתי שב"ד עונשין ממון וככים שלא מן התורה לא מפני שכתוב בתורה אלא משום שנאמר ובערת הרע מקרבך. ובאור זרוע (ח"ג, שצ"ד) אמר ר"א שמעתי וכו'.

פ"ב ה"ב ועונשין שלא כתורה. בבבלי יבמות צ' ע"ב מוסף: ולא לעבור על דברי הורה אלא לעשות סייג לתורה. וכ"ה שם סנהדרין מ"ז ע"א. ובברייתא במגלת העניה פ"ו שמעתי שב"ד מלקין והורגין שלא מן התורה.

פ"ב ה"ב שיצא לדרך. בכבלי דנ"ל בימי יונים. אבל במג"ה הנ"ל ליתא. **פ"ב** ה"ב רכוב על סוס בשבת והביאוהו לב"ד וסקלוהו. וז"ה לפנינו בבלי זמנ"ה הנ"ל. אבל בגמ' כת"י שם וברי"ף ועוד ראשונים גרסו שם רכב על סוס בשבת והביאו לב"ד והלקוהו ואחר שיצא לדרך ואשתו עמו וכו' וסקלוהו. עי' דקדוקי סופרים בסנהדרין הנ"ל. ובפולא חריפתא ברא"ש סנהדרין פ"ו סי' א' אע"ג דבג"מ וברי"ף גרס הכא ברישא והלקתו ובסיפא גרסינן וסקרוהו וכו'. ובספר השטרות לר"י הברצלוני (צד 132) גורם ברישא ובסיפא וסקלוהו. ומ"ש בהערה ובשו"ת הריב"ש החדשות (מונקאטש הרס"א, ד' מ"ג) כמו שמצינו ביבמות זכו' הניא אר"ע בן יעקב ב"ד סבין ועונשין וכו' ומייתי הגהו עובדות שחייבו מיתה לכמה בני אדם לצורך שעה וכו'. ונראה שגרס כני' ר"י הברצלוני הנ"ל. **פ"ב** ה"ג ב"ה עבדין לון כאשם מצורע. בד' קושט' וכו' עבדין לון כשלמי אשם מצורע, ובירושלמי זכחים הנרפס בימינו ד' י"ט ע"א כגי' ד' ויניציא. **פ"ב** ה"ג לכס אינו נעשה. בד' קושט' לכס אינו עושה אבל עושה וכו'. **פ"ב** ה"ג נוחא עלות למחרת היום והוא שלמים למחרת היום וכו'. ובבב"ה **פ"ב** ה"ד נוחא עלות למחרת היום ושלמים למחרת היום וכו'. וכו' קושטנמינא נוחא עז"ה, למחרת היום והוא שלמים ואין שלמים וכו'. **פ"ב** ה"ג דוד סת בעצרת וכו'. בהוס' חגיגה י"ז ע"א ד"ה אף עצרת יש לו השלומין בירושלמי אמר ר"י ב"ב וכו' והקריבו למחר כלומר מההם משמע שיש לו השלומין וכו' עכ"ל ולפי גרסת הירושלמי שלפנינו לא נאמר זה לראיה שעצרת יש לו השלומין רק לראיה שאפילו לסאן דקרי קרא בלי הפסק ורובחים ועולות הקריבו למחרת לא הקשי דאף כב"ש לא אתיא משום דרוד סת בעצרת וכו'. **פ"ב** ה"ד עצרת שחלה וכו'. מובא בפ"י ר"ח חגיגה י"ח ע"א. **פ"ב** ה"ד כתוב אחר אומר וחג הקציר וכו'. מובא בילקוט שמעוני בק"א. **פ"ב** ה"ד ובלבד שיבליס לעיסתו. כעין זה בדמאי פ"ז ה"ז ושויין שהוא מוכר לו שיבליס לעיסתו. ובתוס' חגיגה י"ח ע"ב ד"ה אלא ומסיים בה בירושלמי אר"י ב"ב ובלבד שיכלם (שיבליס) לעיסתו כהדא דתנינן לה וכו' ומלעשות מלאכה בו ביום כלומר ואע"פ שההורה התורה מלאכה להשלומין לא מצי למיעבר רק לצורך אכילהו אם כלה עיסתו וכו'. **פ"ב** ה"ד עורות של מי. בד' קושטנמינא עורות שלמים. ובמשנה למלך (כלי המקדש פ"ד ה"ה) בירושלמי וכו' היכא דחל יום טבוח אחר השבת (בן ספרש המשנה למלך מדעהו) עורות של מי וכו' של (כל) המשטרות וכו' של אותו משמר (המשמר) ע"כ (בירושלמי) ולא ידעתי למה השמיט רבינו דין זה וכו' ע"ש. **פ"ב** ה"ד ואת אמר יום טבוח שלה לאחר שבת. בד' קושט' ואת אמרת זכו'. וכו' ויזאמיר ואת אמר יום טוב שלה וכו'. והיה כתוב יז"מ בר"ת: ופתר המעתיק יום טוב, וצ"ל כמו שהוא בדו"ז יום טבוח. וכל המאמר מן ואת אמר וכו' עד ורשב"ל קשה להבין וקרוב לומר שהנן מ"ם שכפל חסעתיק הלשון. **פ"ב** ה"ד מורים שאם חלה וכו'. מובא בפ"י ר"ח חגיגה י"ח ע"א. **פ"ב** ה"ד תני מה החדש למנוח יום אחד. בכבלי חגיגה י"ז ע"ב אמרה תורה מנה ימים וקדש חדש וכו' מה חדש למנוח וכו' ובהוס' שם ד"ה אמרה היה קשה להרב רבינו משולם היכן אמרה תורה למנות ימים וכו'. **פ"ב** ה"ד וכו' ולן בלשכת פלהדרין. בתוס' חגיגה י"ז ע"א ד"ה אין ליתא לד' מלות אלו.

פ"ב ה"ד אלא בשבתות וכו' ט. בתום חגיגה הנ"ל כלומר שלא היה רגיל ומתלכש בכליו ולעבוד אלא או מפני כבוד היום אבל אי בעי מקריב בכל אות נפשו וכו'. ועי' אצו"ר ביזמא צד 14.

פ"ב ה"ד מ"ד אפי' בזויה. כד' קושט' מ"ד הציץ אפי' בזויה.
פ"ב ה"ה במשנה נומלין לידים וכו'. כפי' גאון לפרה (הוספה עתיקתא 85) ושנינו לפי' המשנה האלה נומלין לידים לחולין למעשר (ולמעשר) וכו'. ובהשכות גאוני מורה ומערב סי' רל"ה נומלין לידים למעשר וכו' ע"ש.

פ"ב ה"ה מתוך שאתה אומר לו וכו'. כפי' רב נסים גאון בברכות נ"ב ע"א ובגמרא דאין דודשין דבני מערבא גרסינן מהך שאתה אומר לו ידיו שניות אף הוא כודל (כדל) מן התרומה ולא מחמת משקה גזרו עליהם (עליהן) וכו' כלום גזרו על הידים לא מפני (ליתא) כרי שיהא כודל (כדל) מן התרומה מהך שאתה (שאת) אומר לו ידיו שניות אף הוא כודל (כדל) מן התרומה וכו'. וכד' קושמנטינא כלום גזרו על הידים אלא (לא) כדי וכו'.

פ"ב ה"ה חסן את אמר אין המעשר מען רחיצה וכו'. בכבלי חגיגה י"ח ע"ב בשלמא מעשר אמעשר לא קשיא הא ר' מאיר והא רבנן וכו' ע"ש.

פ"ב ה"ה דהנינן חסן חולין שנעשו ע"ג הקודש וכו'. בכבלי חגיגה כ' ע"א בשנינים.

פ"ב ה"ה כל הן דהנינן ממבילין. כפי' רבינו חננאל בחגיגה י"ח סע"ב ירושלמי כן הן דהנינן ממבילין כמ' סאה.

פ"ב ה"ו במשנה הטובל לחולין וכו'. כפי' גאון למס' פרה (בתוספתא עתיקתא 85) כך שנינו טבל (הטובל) לחולין הוחוק (והוחוק) לחולין ואסור (אסור) למעשר (במעשר). ועי' בשדת רמ"ע ספאנו סי' י"ז.

פ"ב ה"ו במשנה הטובל למעשר וכו'. כפי' גאון הנ"ל טבל למעשר הוחוק (והוחוק) למעשר (במעשר) ואסור (אסור) לתרומה.

פ"ב ה"ו במשנה הטובל לתרומה וכו'. כפי' גאון הנ"ל טבל לתרומה הוחוק לתרומה ואסור לקודש.

פ"ב ה"ו במשנה הטובל לקודש וכו'. כפי' גאון הנ"ל טבל לקודש הוחוק לקודש ואסור לחמאת. ובר"ש ורא"ש פרה פי"א משנה ו' כרתנן טבל לקודש והוחוק לקודש וכו'.

פ"ב ה"ו במשנה הטובל לחמור. כפי' גאון הנ"ל טבל לחמור הוחוק (הותר) לקל, טבל לקל לא הוחוק לחמור (ה' מלות ליהא) טבל ולא הוחוק וכו'.

פ"ב ה"ו אפילו מובל לחולין והוחוק וכו'. בכבלי חגיגה הכי קאמר אעפ"י שהוחוק לחולין אסור למעשר וכו'.

פ"ב ה"ו סקוה שיש וכו'. בכבלי חגיגה י"ט ע"א בשנינים.

פ"ב ה"ו במשנה בגדי פרושים וכו'. עי' שו"ת רמ"ע ספאנו י"ז.

פ"ב ה"ו במשנה בגדי אובלי הרומה מדרס לקודש. בפסקי ריר"א לחגיגה מוסף: בגדי אובלי קודש מדרס לחמאת (ה' מלות ליהא). וכן מובא זה בר"ש מהרות פי"א משנה ד'. וכמשנה שבמשניות בגדי קודש מדרס לחמאת. וכן במשנה בבליה (חגיגה י"ח ע"ב).

פ"ב ה"ו במשנה יוסי בן יועזר וכו'. בר"ש מהרות פי"א משנה ד' יוסף חסיד שבכהונה היה ממפחתו מדרס לחמאת (לקודש) וכו'.

פ"ב ה"ו במגעות שנו. כפי' ר"ג גאון בברכות נ"ב ע"ב זננמ' דבני מערבא אמרי ר"י בשם ר"י במגעות שנו בעא ר' זעירה (זעורה) קמי' (קומי) ר"י וכו'.

ובפי'

ובפי' הר"ש מהרות פ"ו משנה ה' וזה לשון הירושלמי וכו' במנעות שבו (שנו) וכו'. ובחי' הרמב"ן בנדה ל"ג ע"ב מצאתי בירושלמי וכו' סתני (ליחא) ר' יוסי (סא) בשם ר"י במנעות. שנינו פי' אלו השנויין כאן אינן עושין כדרם בלא נגיעה אלא שאם נגעו בכנדר עשאוהו כמדרם מדבריהם.

פ"ב ה"ו ר' זעורה בעא קומי ר' יסא. בחי' רמב"ן הנ"ל ר' זעורה בעי קומי ר' יוסי מהיכן וכו'.

פ"ב ה"ו ר' שמואל אחוי דר' הושעיה. וכן הוא ברפוס קושטמניא. אבל כפי' הר"ש הנ"ל אחוי דר' ברכיה. ובכר' שערתי באצו"ר בפסחים (צד 74) שהאמורא ר' חנניה בר אחוי דר' הושעיה שנמצא לרנב בירושלמי אולי הוא בנו של ר' שמואל זה. והתיחם לרודו ר' הושעיה כמו שהתיחם אביו שמואל לאחוי ר' הושעיה.

פ"ב ה"ו אם מנע הרי מנע. כפי' הר"ש הנ"ל אם כמנע הרי כמנע וכו'. **פ"ב** ה"ו גופו של פרוש. ברמב"ם פי"ג מה' אבות המוסאות ה"א ועי' בכ"מ שם. ובתוס' חגיגה י"ט ע"ב ד"ה כגדי וראה לרבר מצינו בירושלמי כגדי פרושים מדרם לאוכלי תרומה (ה' מלות ליתא וקאי למתניתין) ובעי גופו וכו'. ועי' בשו"ת רמ"ע מפאנו סי' י"ז. ובר"ש הנ"ל גופו של פרוש מהו שיגשה כוב אצל תרומה (התרומה) כלומר שיטמא בהיסמ ומדרם וכו'. וכן הוא בחי' הרמב"ן הנ"ל.

פ"ב ה"ו התיב ר' יוחנן. ב' מלות אחרונות ליתא בהוס' הנ"ל. ובר"ש מהרות פ"ו משנה ה' התיב ר' חנן. ובחי' רמב"ן הנ"ל התיב ר' חנן.

פ"ב ה"ו לשומרו. מלה זו ליתא בחי' רמב"ן הנ"ל.

פ"ב ה"ו המשכבות. בהוס' הנ"ל משכבות (והמושבות) וכלי חרס מוקפין (צטיר פתיל) מהורין (סוהר) ואי (אין) תימא (תימר) וכו' אפילו מוקפין (צטיר פתיל) טמאין. ובר"ש הנ"ל בשנויים קלים. ובחי' הרמב"ן הנ"ל את הנכנסים ואת היוצאים (הנכנסין ואת היוצאין) וכו' וכלי חרס (חרש) הפתוחין (פתוחין) טמאין וכו'. **פ"ב** ה"ו א"ר יבנא. בהוס' הנ"ל א"ל ר' מנא וכו'. ובחי' הרמב"ן הנ"ל ואקשי' אמר ר' מנא (מנא) וכו'.

פ"ב ה"ו דתנינן תמן אפילו מאכל ואפילו כסות. בהוס' הנ"ל דתנינן אפילו מוכל אפילו כפות הכל טמא, כלום יהיו (אמרן) טמאים. וכן הוא בשם הירושלמי בחירושי הרמב"ן ובר"ש מהרות הנ"ל. וכן הוא לפנינו במשנה ה' פרק ז' דמהרות. ועי' בערוך ערך מבל.

פ"ב ה"ו כלום אמרו טמאים. בר"ש הנ"ל כלום אמרו ידיו (ליחא) טמאים וכו'. ובחי' הרמב"ן הנ"ל כלום אמרו יהו הן טמאים אלא (לא) משום (משם) היסט והכי פירושו דקא מקשי ליה ר' מנא לר"י בן פוי דאוקמא למתני' בחולין דוראי בתרומה קיימינן מדקתני סיפא הכל טמא וכו'.

פ"ב ה"ו לא כן אמר ר' יוחנן וכו'. בתוס' חגיגה הנ"ל ולא כן א"ר יוחנן ולא חציצות (חציצות) וכו' ולא רשות (ליחא) ע"ה אצל תרומה (התרומה) כלומר וכו'. ובר"ש הנ"ל ולא רשות ע"ה אצל תרומה ומיהו נראה שיש שם ט"ס וגרסינן חולין ואי גרסינן לתרומה היכי גרסינן ולא רשות ע"ה אצל החולין אלא אצל התרומה שכך מוכחת סוגיא דהתם וכו'. ובחי' הרמב"ן הנ"ל לא כן אמר ר"י וכו' וברייטא היא אצל זו ששגריה בתוספתא רחגיגה (פ"ג) דקתני ספק רשות ע"ה כדרסו וחצירו (עי' רפ"ח דטהרות במשנה הרר עם ע"ה כחצר, ולפנינן בתוספתא רחגיגה: וחצירו) והסימו מהורין לחולין וטמאין לתרומה אלמא מתניתיה דקתני הכל טמא בתרומה היא וש"ס שלא עשו נופו של פרוש ולא של ע"ה

כזב למטא משכבות זכו' הארכתי לכהזב מן התוס' והן סניהין: ולא רשות ע"ה לחולקן אלא אצל הרוסה (כהג' הר"ש הג"ל) זכו' ע"ש.

פ"ב ה"ז גופו של קדוש זכו'. כרמכ"ם (אבות הטומאה פי"ג ה"א) אבל המהור לקדש אינו כזב לחמאה. ובכ"ם שם: נו"ש בירושלמי עכ"ל.

פ"ג ה"א במשנה בתרוסה וכו'. במשנה בבליה זכפי' גאון לפרה (תוספתא עתיקתא 85) וכן שנינו זכו' להתוסה אבל לא לקדש (בקורש). וכו"ה בהשכות גאוני מו"ם רל"ה.

פ"ג ה"א במשנה אחרים ותוך זכיה צביעה. במשנה בבלי זכפי' גאון הג"ל אחורי' ותוך זכיה רציטה (צביעה) להתוסה (בתרוסה) אבל לא לקדש (בקורש). זכפי' ר"ג גאון בברכות נ"ב ע"א כדהנן זכו' אחרים ותוך זכיה הצביעה לתרוסה (כני' הג"ל) כ"ומר שאחורי' נטמאו כמשקין ואעפ"כ הזכו מהור וכו'. ובבבלי (חגיגה כ"ב ע"ב) לשמאל הגי' בהמשנה בית הצביטה ולר"י בית צביעה.

פ"ג ה"א במשנה לא כסירת הקורש. בתשובה נטו"ם הג"ל שלא כסירת הקורש מרת התרוסה שבקדש מהיר זמניבו (ומנכ) זכו'. ועי' במשנה בבלי (חגיגה כ' ע"ב).

פ"ג ה"א במשנה מהיר זמניבו ומטכיל' לקמן כגמרא בסוף הלכה א' מהיר את החמים זמניבו את הנקבים ואח"כ קושר. זכתשובה גאוני קרובים סי' ע"ב (ברלין הר"ח) הגי' בקורש מהיר מטכיל זמניבו זכו' ע"ש. ובמאירי (מוכא בדקדוקי סופרים חגיגה כ' ע"א) זמ"ם בתלמוד המערב ראיתי שהוכיר כנגיב אחר המכילה ר"ל מתיר ומטכיל זמניבו זכו' ע"ש.

פ"ג ה"א דבר שהוא שזה זכו'. בהוס' חגיגה כ"ד ע"ב ד"ה דתנן ודוגמתו מצינו בריש פירקין בירושלמי זכו' א"ר חנינא (חגיגה) זכו' א"ו דבר (שהוא שזה) שבוה זכוה זכוה מהור זכוה טמא הדא (ורא) היא מעלה אלמא לא חשנינן ליה מעלה זכו'.

פ"ג ה"א אכא שאול אומר זכו' אלא סל זנרנותני. תוספתא חגיגה פי"ג (הוצאת צ"ט) ובקורש נוהן לתוך הסל או לתוך גרנותני ומטכיל אבה שאול היה אומר כך היו עושין בהרוסה אבל לא נקדש. ועי' בבלי חגיגה כ"ב ע"א שמוכאה התוספתא בשנים.

פ"ג ה"א האוחו באדם זכלים. לפנינו במשנה ה' מקואות פ"ח האוחו באדם זכלים והמכילין (ומטכילין) טמאין, ואם הריח את ידו במים (וכשרוא מדיח אה ידיו, זכמתניהא רב"ם כבירושלמי) מהורים רש"א ירפה (ירפס, זכמתניהא רב"ם עד שירפה) זכו'.

פ"ג ה"א ר' יונה בשם ר' חיה בר בא. כככורים פי"ג ה"ז ר' יונה (כן גרס הגהות מימוני ה' ס"ח פי"ג אות ב' ולפנינו שם ר' ינאי) בשם ר' חיה בר בא זכלים פ"א סה"א ר' יונה בשם ר' חיה בר בא זכו'. ובקרושין פ"ד ה"ז ר' יונה ר' חיה בשם ר' יוחנן הלכה כר"י. זכנררים פ"ד סה"ז ר' יונה ר' בא בר חיה (צ"ל ר' חיה בר בא) בשם ר"י מודה זכו'.

פ"ג ה"א כבקעת רימון. ככ"ר פס"ד בקעתא דביה רימון.

פ"ג ה"א שימשתי את ר"ע עומדות מה שלא שימשתו ישיבות. בשבת פי"ה ה"ה שמשתי את אכא עומדות מה שלא שימשת את רבך ישיבות זכו'. ובדורות פי"ג ה"ה זכיתה מיטרינה יקים תוכי מיטרינה מיהיב. וככנן אבות להרשב"ץ (פ"ד משנה י"ב) ובירושלמי דחגיגה אמר לר"ם שמשתי את ר"ע עומדות מה שלא שמשתי (שמשתי) ישיבות.

פ"ג ה"א ר' יוחנן הסנדלר אלכסנדרי לא מתו הוא. ובר' ויסאמיר לאמתה
 הוא. פי' שהיה מאלכסנדרי. ואולי מטעם זה נקרא הסנדלר.
פ"ג ה"א כל מי שספיקה בירו וכו'. מובא בילקום שמעוני בק"א (314).
פ"ג ה"א א"ר יוחנן וכו' כדרך שהנקיים תופסין בו. בבבלי חגיגה כ"ב ע"ב
 א"ר יוחנן מקום שנקי הרעת צובעין. וע"ש בגליון.
פ"ג ה"א בקדושתן הן. בד' קישט' בקדושתם הן עומדין (ליתא).
פ"ג ה"א פשיטא שאין משקה טיטמא מן הכוס למטא את היר וכו'. בהקדמה
 לסדר מהרות מהרמב"ם ובגמרא חגיגה דירושלמי אמרו פשיטא שאין משקה
 מטמא מן היר למטא את הכוס וכו'. ועי' לעיל.
פ"ג ה"א ופקה בסנדלו. בבבלי חגיגה כ"ג ע"א ונפסקה רצועה של סנדלו.
 ובהוס' שם וזיהו בירושלמי מצינו ונפסקה סנדלו. וע"ש בגליון. וברמב"ם (אבות
 המזבאה פי"ב ה"ג) טעשה היה באחד שנשא חבית של קדש טמאה בכדרם שנשא
 עמה באותה שעה וכו'. והלשון של הרמב"ם ינשא עמה קרוב יותר לני' הירושלמי.
פ"ג ה"א ר' זעורה ר' יסא בשם ר"ל עבר ונשא מהור. בבבלי חגיגה כ"ג
 ע"א ר' זורא אמר עבר ונשא מהור. וברמב"ם פי"ב ה"ג מאבות המזבאות ואם
 עבר ונשא וכו' טרור. ומה שזכר שם בשם ר' אילא ליחא כירושלמי.
פ"ג ה"ב במשנה צריכין מבילה וכו'. עי' בהוס' ובחיים צ"ט ע"א ד"ה מדבר.
פ"ג ה"ב במשנה ובהרוסה נטמאת וכו'. במשנה בבבלי ובמתניתא דב"ם
 ובהרוסה אם נטמאת וכו'. וברמב"ם (אבות המזבאות פ"ח ה"ז) מי שנטמאת
 ירו אחת וכו' בר"א לתרוסה אבל לקדש וכו'. ובכ"ם שם משנה וכו' בתרוסה
 אם נטמאת וכו' שהיר (והיר) וכו' ומשמע דה"פ דסתהיתין וכו'. וע"ש בפרק
 י"ב הי"ב ובכ"ם שם.
פ"ג ה"ב מעשה באשה אחת וכו'. ועי' באר שבע המיד ר' כ"ה ע"א ד"ה וג' טאות.
פ"ג ה"ב א"ר ישמעאל גדולים הן דברי חכמים. כעין זה בשבת פ"א ה"ג
 א"ר ישמעאל וכו' גדולים הן דברי חכמים שאמרו וכו'.
פ"ג ה"ב אר"י גדולים וכו'. בבבלי חגיגה כ' ע"א וע"ש. ובהוס' חגיגה שם
 ד"ה נימא ובירושלמי כ"ה הני עובדא על סתהיתין דאידך פרקין בכלים
 הנגמרים וכו' וקאמר ליה ר' ישמעאל כמה גדולים מעשה (דברי) חכמים דאמרו
 כרים הנגמרים כו' משמע דבאשה חברה אורגה עסקינן וכו' ע"ש.
פ"ג ה"ב שאמרו כלום הנגמרים בטהרה צריכין מבילה בקודש אבל לא
 לתרוסה. בתוספתא כלים בבא כהרא פ"א אמר ר"י כמה גדולים דברי חכמים
 שהיו אומרים לא נתכוון לשומרו טמא. וכ"ה בבבלי חגיגה כ' ע"א.
פ"ג ה"ב נפסקה נימא וכו'. 'בהוס' ר"י ספאריז בכרכות נ"ב ע"א והא
 דאמרינן וכו' נימא נפסקה ליה וקשרתיה כמה וזפרש הר' יו"ט מ"כ דמירוי
 באשה מהורה וכו' ואף לענין קדש מוקף לה בירושלמי דמיתוי עלה ההיא דנגמרו
 במהרה צריכין מבילה לקודש עכ"ל.
פ"ג ה"ב דתנין תמן רוסיף ר"ע וכו'. בבבלי חגיגה כ"ג ע"ב. ובפי' המיוחס
 בטעות להראב"ד בסוף תמיד וכמגלת סתרים של רבינו נסים מקשה מההיא
 סתהיתין דמיתוי פ' חומר בקדש דהוסיף ר"ע וכו'. ובהוס' חגיגה כ"ג ע"ב ד"ה
 שאם הקשה הרנ"ג וכו'. ובהוס' יומא ט"ז ע"ב ד"ה כי וזכר טצאהי בהוס'
 תמיד של ר' ברוך ברבי יצחק (כחזו להפי' המיוחס להראב"ד הנ"ל) וכו' ע"ש
 בכ"ם (מומאת אוכלין פ"ח ה"ט).

פ"ג ה"ב רשב"ל אמר ידעין וכו'. בבבלי הנ"ל אמר ר"ל משום בר קפרא וכו' ע"ש. ובפ"י הראב"ד הנ"ל והבי מסיק ההם בירושלמי ר"ש בן לקיש למעמיה דהך מהניהון דהסולת והקמורת וה"ק ר"ש בן לקיש יודעים היו שכ"ש מחברין (מחברים) וזה בא להעיד על שיירי (שיירי, ובד' קושט' שיירי) מנחות שהיו (שיירו) מחברין לעצמה (את עצמן) משום (מפני) שנוקקו לכליין (לכליין) כלומר מפני שבשעת קמיצה היו צריכין להיות בבלי.

פ"ג ה"ב ר' יוסה בי ר' זמנה בשם ר' יוחנן. וכו' לקמן בזה ההלכה ר' יוסי בי ר' זמנא בשם ר"י. וכו' בדפוס קושטנמינא. ונזכר אמורא ר' זמנא בירושלמי בכורים פ"ג ה"ג. ובפ"י הראב"ד בתמיד הנ"ל וקפרידן ההם לר' יוחנן זר' יוסי ב"ח (ר"ה: בר' חנינא) וכו'. וכתום' חגיגה הנ"ל וזה לשון ירושלמי ר' יוסי בר חנינא בשם ר' יוחנן וכו'. ובמלאכה שלמה פ"ה דתמיד משנה ה' והיינו דקא מפרש בירושלמי ר' יוסי בר' חנינא משום ר' יוחנן מפני מה אמרו שיירי מנחות וכו' ע"ש שהביא פ"י הראב"ד הנ"ל בשנויים.

פ"ג ה"ב ר' אחא וכו'. בפ"י הראב"ד הנ"ל זר' אחא (ר"א) בשם ר' יוסי (יבא) ס"ל דלאו אשיירי מנחות צריכא להעיד אלא על הסלת וכו' דאע"ג דלאו אוכלין ניהו זאפ"ה מספלי בגויה. וכתום' חגיגה הנ"ל ר' אחא אומר בשם ר"ל וכו'. **פ"ג** ה"ב נחא סולת וכו'. בפ"י הראב"ד הנ"ל נחא סלה ולבונה וקמורת כלומר בסלת ולבונה וקמורת משכחת לה דצריכא להיות בבלי אבל בגחלים היכי משכחת לה דצריכין להיות בבלי וכו' ומשני שבגחלים של יו"ל קאמר וכו'. וע"י במרכבת המשנה ת"ג ה' טומאת אוכלין פ"ח ה"ט.

פ"ג ה"ב אמר ר' בון בר כהנא. ברומ' חגיגה הנ"ל א"ר בון. וכתו"י יומא מ"ה ע"א ד"ה נתפורו והכי איהא בירושלמי וכו' א"ר אבין וכו'. ובריסב"א יומא ס"ד ע"ב בירושלמי דחגיגה גחלים מאי כלומר למה פוסל את כולם אמר ר' אבדן (ר' בון ב"ב) הפתר וכו' ע"ש. ובפ"י ר"ש טשאנץ להו"כ (צו' פ"א) זר"נ פ"י בירושלמי דפ' חומר בקודש וכו' וזה לשון בירושלמי סלת וקמורת וגחלים מאי וכו' ע"ש. **פ"ג** ה"ב אבל בחגנים (צ"ל בגחלים) שבבבל יום וכו'. בפ"י הראב"ד הנ"ל והיינו דקא מסיים בירושלמי ובגחלים של כל יום ויום לא כההוא דתנינן (תמן) כהפור (נהפור) מטנו בקב גחלים וזכרן (היה סכנדן וכו' ב"ב) פ"ד ה"ג) לאכא כלומר משם מצינו למדן שלא היה שם מקודשים וכו'. וברמב"ם (טומאת אוכלין פ"ח ה"ט) כד"א בגחלים שחותה כחותה ביוה"כ וכו' אבל גחלים שחותה בכל יום וכו'. וע"ש בכסף משנה. ובפ"י הרא"ש כתמיד פ"ה וי"ל דהו"א דר"ע אירי בגחלים של יוה"כ וכו' והכי איתא בירושלמי וכו'.

פ"ג ה"ב אמר ר' מתניה וכו' סולה וכו'. בפ"י הראב"ד הנ"ל זר' מהניא מקשי לשם בירושלמי לר"ל זר' יוחנן דמפרשים דשם הווקנו לכליין ומתסה עניהם סלת וקמורת ולבונה וגחלים אמאי קא בעי למימר דנוקקו לכליין וכו' סלה וקמורת ולבונה לאו בכמה כלים קרבים הם כלומר הרי הקמורת והסלת והגחלים זה בכלי שלו קרב וזה בכלי שלו קרב וכו' ע"ש. ובהשגות הראב"ד בטומאת אוכלין הנ"ל אמת דוא שכך אסרו בירושלמי במס' חגיגה אבל סוף השמועה עלתה אפילו בגחלים דכל יום מפני שנוקקו לכלים מתחלה קודם שעיריה אוהן וכו'. ובכ"ס שם טעמו משום דהתם (בירושלמי) מסיים בה א"ר מהניה וכו' סלה וקמורת וכו' י"ל שרבינו (הרמב"ם) יפרש שאינו מסקנא אלא פלוגתא ופסק כמאן דמיקל וכו' ע"ש. וכתו"י יומא מ"ה ע"א ד"ה נתפורו והכי איתא בירושלמי דחגיגה וכו'.

ואתמר

ואתמר נמי מפני שנוקקה לכליין (לפני התו"י היה כ"ו לעיל) פי' סחתה זו של זהב שהיא כליין מצרפתן אבל סחתה של כסף שאינה כליין לא מצרפתן ורבי אומר לפרש דירושלמי וכו' ע"ש.

פ"ג ה"ב והכא מפני שנוקקו לכליין. בד' קושט' וכו' נמי שנוקקו לכליין. ועי' לעיל. **פ"ג ה"ב** כהנא שאל לרבנן דתסן וכו'. במנחות כ"ג סע"ב כי סליק רב כהנא אשכחינהו לבני ר' חייא דיתבי וקאמרי עשרון שחלקו והניחו בכיסא (בנסה) וכו' ע"ש. **פ"ג ה"ב** אפילו אחרת ביניהם וכו'. ברמב"ם אבות המזאבה פי"ב ה"ח ואם אינו צריך לכלי לא נמסא אלא זה שנגע בו המזאבה בלבד. ובהשגות הראב"ד שם זה שיבוש וכו' ושניהם מסאין וכו'. ובכ"מ שם ואע"פ שבירושלמי פרק חומר בקדש נראה כפירוש הראב"ד וכו' ע"ש.

פ"ג ה"ב שמועה לא שמענו משנה שנינו. במנחות הנ"ל אמרו לו זו לא שמענו כיוצא בו שמענו. ובירושלמי כתובות פ"ד ה"ג אלא אמרי שמועה ואת אמרת מהנימא תבטל שמועה מיקמי מהנימא. וכן בכמה מקומות.

פ"ג ה"ב בחולין וכו' בר' יהושע. בד' קושט' ורלא בר' יהושע. וכן הגיה הקרבן עדה. וזה ע"פ הבבלי חולין הנ"ל. ואין הכרח להגיה כי לפי הגרסא התלמודים מחולקים. **פ"ג ה"ב** דרכא אתא וכו'. בד' קושט' דרבי אתא וכו'. וכצ"ל.

פ"ג ה"ב תני ר' יוסי וכו'. הוספתא סוף חגיגה ותו"כ צו בשניים. ובירושלמי מזה פ"ה ה"ב תני אמר ר"י וכו' מחוסר כפורים שאינו אוכל (פוסל) בתרומה הרי דוא פסול (פוסל) בקדש, שלישי (רביעי) וכו'. ובפי' רבינו חננאל בפסחים י"ח ע"ב ור"י תני בהוספתא וכו' מנין לרביעי בקדש שפסול ודין הוא וזה מחוסר כפורים שמוחר (שאינו פוסל) בתרומה כרקוי"ל טבל וכו' פסול בקדש, שלישי (כני הנ"ל) שפסול בתרומה אינו דין שיעשה רביעי בקדש (שיפסול בקדש) וכו' ובהוס' פסחים י"ד ע"ב ד"ה זאי"ו סידו הימא דשלישי דמבול זים יעשה רביעי מק"ו מחוסר כפורים. ברמב"ם ר' יוסי שלישי דעלמא ונימא וכו' ובירושלמי מס' חגיגה פריך לה עכ"ל.

פ"ג ה"ב ובתרומה אם נישמאת וכו'. הוספתא חגיגה פ"ג ומזאבה בשנים בתמים דעים רמ"ד.

פ"ג ה"ב כל הפוסל את התרומה מטמא את הודים וכו'. ככלי חגיגה כ"ד ע"ב. ובפיהמ"ש להרמב"ם כלים פמ"ו משנה ה' ומעם היות הספרים מטמאים את הודים כדי שלא ישימו התרומה אצלם וכו' ע"ש ובפיהמ"ש בידים שם. והמקור בירושלמי כאן.

פ"ג ה"ב והיד מטמא את חבירתה. כן במתניא דב"מ בידים פ"ג משנה ב'.

פ"ג ה"ב רשב"ל אמר ל"ש אלא חבירתה וכו'. ככלי חגיגה כ"ד ע"א אמר ר"ל ל"ש אלא יד אבל יד חבירו לא ור' יוחנן אמר אחר יד ואחד יד חבירו וכו'.

פ"ג ה"ג תוחף את החררה בשפור וכו'. בהוספתא פ"ג דחגיגה אלא תוחב את חררה בכוש או בקיסם ומוכל עמה זית או בצל (כוית בשר) בתרומה וכו'. וככלי חגיגה כ"ד ע"ב לא צריכא כגון שהחב לו חבירו לתוך פי' וכו'. ובהוס' שם מיהו בהוספתא גרסינן וכו' אלא תוחב ליה חבירה (ד' מלזה ליהא) או שהחב דוא בכוש וכו' וע"ש.

פ"ג ה"ג המן הנינן וכו' ליטול את הצרור. לפנינו במשנה כלים י' פ"ח מחלוקה בזה ר"ם ר"י ור' יוסי ועי' ככלי עירובין צ"מ ע"א א"ר יוחנן מוחלפת השיטה וכו' ובפי' רבינו חננאל שם.

פ"ג ה"ג אונן נונע (לפנינו במשנה זבחים צ"ח ע"ב אינו נונע) וכו' כאן

כשהסיע

כשהסיע דעתו וכו'. בזבחים שם צ"מ ע"א אונן וכו' הא דאסח דעתיה הא דלא אסח דעתיה וכו'.

פ"ג ה"ד במשנה של יין ושל תרומה. במשנה בבליה של תרומה.
פ"ג ה"ד במשנה אם אמר לו וכו'. במהניחא דכ"מ אבל אם אמר וכו'.
ובירושלמי שבת פ"ב ה"ו הילכה הקודש דתנינן אם אמר (לו) הפרשה בהוכה (להוכה) רביעית וכו'.

פ"ג ה"ד ר' סימון ריב"ל. בכבלי חגיגה כ"ה ע"א אמר ריש לקיש.
פ"ג ה"ד שפסקייא של כותים מפסקת. בדמאי פ"ה ה"מ מפסקיה של כותין.
ובכבלי חגיגה כ"ה ע"א שרצוה של כותים מפסקת ביניהן.

פ"ג ה"ד הכושת וכו'. במשנה שבמשניות עוקצין פ"ג משנה ה' הקושם.
אבל במהניחא דכ"מ שם הכושת וכו'. וכד' קושמנינא כאן: הקושם וכו'.
פ"ג ה"ד וחלות חריע. בד' קושמ' וחלות חריע. ועי' אצו"ד בלאים 22.
פ"ג ה"ד קדוה שהמבילה בכים שהן ראון לקדש וכו'. וכ"ה בירושלמי עירובין פ"מ ה"ד. אבל במשנה שבמשניות כפרה פ"ה משנה ג' שאין (שהן) ראון לקדש וכו' וכ"ה בפ' הרמב"ם והר"ש שם. ובמהניחא דכ"מ כני' הירושלמי אבל בד' קושמ' כאן: שאין.

פ"ג ה"ד גר שנהנייר וכו'. בהוספתא מהרות פ"ט גוי שנהנייר וכו' והברייתא מסובשת שם והגר"א הגיה. וגראה שעל פי ירושלמי דילן הגיה.

פ"ג ה"ד אלו שקודחין וכו'. בפ' המשנה להרמב"ם כאן: ובירושלמי אסרו קודחין בהם (בהן) את הרמע וענינו הקנקנים שמכניסים בהם המדומע.
פ"ג ה"ז במשנה הגבאים שנכנסו לתוך הבית וזן הגבאים וכו'. במהניחא דבני מערבא וזן הנבין וכו'. וכ"ה במשנה בבליה חגיגה כ"ז ע"א. וברמב"ם (סטמאי משבב פי"ב הי"ד) הגבאים והגנבים וכו'.

פ"ג ה"ז במשנה ובשעת הרגל. בר"ש מהרות פ"ח משנה א' ובשעת הרגל נאמנן (ליהא).

פ"ג ה"ז אם יש עסקן גוי וכו'. כ"ה דני' בהמשנה ו' מהרות פ"ו במהניחא דב"מ שם. אבל במשנה שבמשניות הגי' משונה. ועי' חגיגה כ"ז ע"א ובפ' הרמב"ם במהרות שם.

פ"ג ה"ז ובירושלים נאמנן וכו'. בפירש"י חגיגה כ"ז ע"א ובהדיא תניא בירושלמי נאמנן על מהרת כל הכלים לקדש. וע"ש בהוב' ד"ה ובירושלים. ולפנינו בירושלמי ליהא זה ואיתא בהוספתא חגיגה פ"ג (שורה כ'), בהוצאת צ"מ בכה"א).

פ"ג ה"ז אריב"ל וכו' עיר שהיא עושה כל ישראל וכו'. נשנה בירושלמי בבא קמא פ"ז ה"י כ"י דמר ריב"ל ירושלים הבנויה וגו' עיר שמחברת ישראל זה לזה. ומובא בירושלמי בילקוט שמעוני תהלים ר' תתע"ט ובקנדרם אחרון וע"ש.

פ"ג ה"ז במשנה והמתחיל בעיסתו על גב הרגל. בפ' רבינו חננאל בחגיגה כ"ז ע"א והמתחיל בעיסתו ברגל פי' כדי למכור ונשאר לו אחר הרגל וכו'.

פ"ג ה"ז במשנה ר' יהודה אומר אף לא וכו'. בפסקי ריר"א ר' יוסי אומר וכו' ועי' ביצה י"א ע"ב.

פ"ג ה"ז ר' חנניה בשם ר"י. כזבא בפ' ר"ח בחגיגה כ"ז ע"א.

פ"ג ה"ז הני ר' חיה שופכה וכו'. בהוספתא שלפנינו לא נזכר לא מדעת ר"ח ולא מדעת בר קפרא. ובכבלי (חגיגה כ"ז ע"א) נימא כתנאי דתני חדא יניחנה לרגל אחר ותניא אירך לא יניחנה לרגל אחר וכו'. ובירושלמי לא ידעו

ידעו מדעות אלו התנאים. ובבבלי לא ידעו מברייתותה של ר"ח וב"ק הנ"ל.
פ"ג ה"ז תני בר קפרא שזברה. ביוחסין ובסה"ד (ערך ב"ק) והוא נקרא
 שמעון בר קפרא סוף חגיגה ע"ל. ובמדרש קהלה פאק מה יתרון אמר אבא
 בר קפרא וכו'. וברגרד"ל שם משמע מכאן וכו' ולא כמ"ש במ' יחסין ששמר
 שמעון ושם מביאו בשם ירושלמי דחגיגה ולא נמצא לפנינו. ונראה שהיוחסין
 גרס כן כאן. וכן ליתא בירושלמי חגיגה מה שאיחא בבבלי חגיגה י"ד ע"א
 הניא אמר ר"ש החסיד וכו' עמר הקב"ה ושתלן בכל דוד ודוד וכו'. ובתוס'
 שם וטרדן ואיכא לכ"ד ושתלן פירש"י לפי לשון ראשון נתן נשמתן בגיהנם וכו'
 ונראה לפרש וטרדן שלא נבראו ביחד ושני הלשונות בירושלמי שזה אך הלשון
 משונה ולכך לא חש למתני איכא דאמרי לה וכו' עכ"ל. ובילקוט איזב תתק"ח
 הגי' ושתלן. וכן מ"ש בשו"ח ברבר לכור החכמות (דברי חכמים צד ע') כראמרינן
 בירושלמי דחגיגה פ' אין דורשין בגין דהוה (ר"י בן לוי) פיימנא ומפריש מילוי
 קמי קיסרא וקיסרא דוה רחיס כל פיוטי וכל בר ניש דמרי סבעון ובהאי ר' יהושע
 חבימא הוה וכו' ע"ש. וליתא לפנינו. וכן מ"ש בבבלי חגיגה מ"ו ע"א אם רואה
 אדם שיצרו מתנבר עליו ילך למקום שאין מכירין אותו וכו'. וע"ש בפ"י רבינו
 חננאל ובתוס' שם. ובפתח עינים להרחיר"א בקדושין מ' ע"א התוס' הביאו פי'
 רבינו חננאל ובתוס' כ"י לרבינו יצחק הוקן בעל התוס' הביא פי' הר"ח וכתב
 זו"ל וכן יש בירושלמי וכו'. ולפנינו ליתא.

פ"ג ה"ח במשנה יזהו במקדש. במתניתא דב"מ מוסף: ואומרין להן הוהרו
 שטא תגעו בשלחן ובמנורה והטמאו את כל הכלים שהיו במקדש. ובמשנה
 בבבלי (חגיגה כ"ז ע"ב) שהיו במקדש ואומרין להן הוהרו שלא תגעו בשלחן.
 ובגמרא שם תנא הוהרו שטא תגעו בשלחן ובמנורה ותנא דידן כ"מ לא תני מנורה
 וכו'. ועי' בפסקי היריד"א כאן וברטב"ם כלים פ"ג ה"א ובהשגות הראב"ד שם ובר"ם כאן.
פ"ג ה"ח במשנה צפני שהן כקרקע. בילקוט עה"ת (שע"ב, ד' שא"וניקא)
 כפני שהוא כקרקע וכו' ע"ש ובתוס' מנחות ד' צ"ז ע"א ד"ה שאני וברטב"ם
 (כלים פ"ד ה"ד) ובכסף משנה שם.

פ"ג ה"ח וחכ"א מיד. פי' ואין צריך הערב שמש עי' בק"ע. ובתוס' חגיגה
 כ"א ע"א ד"ה האונן פי' בשם הירושלמי דמובאה דרבנן אין צריך הערב שמש.
 ועי' ברטב"ם ה' סמאי משכב הנ"ל.

פ"ג ה"ח הטבילו את המנורה. בתוספתא חגיגה בכת"י (בהוצאה צ"ט) גורס:
 ביו"ט. ופי' רבינו חננאל בחגיגה כ"ז. והניא וכו' שהטבילו המנורה כלילי זים
 וכו'. וע"ש בגליקן.

פ"ג ה"ח כנגד צ"ג וכו'. בפ"י הרע"ב בתמיד פ"ג משנה ג' ובירושלמי במס'
 חגיגה אמרו כנגד צ"ג אוכרוה שבנבואה (בפרשת) חגי זכריה ומלאכי. ובתו"מ
 שם כתב הרע"ב וכו' וגם הרטב"ם הביא לירושלמי זה בפירושו והמיהני דהא
 קאי הירושלמי הוה שם בקושיא דאתמר עלה א"ר הונא (חונה) חישבהם וכו'
 ואני נ"כ חשבתים ומצאתים בהפך וכו' ולולי שהרטב"ם וכן הר"ב העתיקו הירושלמי
 כמות שהוא היתי אומר שיש ט"ם בירושלמי דמ"ש חגי זכריה ומלאכי דסמי
 מיניהו זכרי' וכו'. אבל כגירסתנו מובא הירושלמי בילקוט שמעוני נקונטרם
 אחרון. ובי' בילקוט הסבירי זכריה (צד 68). וכבאר שבע בתמיד שם בירושלמי
 סוף חגיגה רשב"ג וכו' ע"ש ובשו"ת רס"ע מפאנו סי' כ'.

פ"ג ה"ח א"ר חונא חישבתים ואינן וכו'. אולי ר' חונא זה הוא אחר עם

מה שנוכר בירושלמי שבת פ"ט ה"ב אישתאלא לר' חונא (כן בדו"ו) ספרא
 דסררא ואמר וירועיה טלא. ובבבלי בבא בתרא (י"ד ע"א) רב הונא כתב שבעין
 ספרי דאורייתא וכו'.

פ"ג ה"ח שנהוב בעורה. בילקוט הסכרי הנ"ל כנגד פ"ג תותמות שכתובים
 בעזרא (שכתוב בעורה) כל אחד ואחד מעומד (מיחד) שמו של הקב"ה וחותם.

פ"ג ה"ח בשם ר' הושעיה כעובי דינר גורדיינן היה בו. בויק"ר פ"ו תנ"י
 בשם ר' הושעיה כעובי דינר גרדיון היה בו. ובירושלמי כתובות פ"ו ה"ט כנון
 הדין דינרא קורדיינא שיערו כחצי זהב כל שהוא. ובקדושין פ"ב ה"ה כגון הדין
 דינר קורדיינא וכו'. וביומא פ"ד ה"ד משקל דינר גורדיינן.

פ"ג ה"ח מקמר קמורת. בס' כבוד חכמי"י מתקמר בקמורת אין כתיב אלא
 מקמר קמורת וכו'.

פ"ג ה"ח השלחן למה מסא וכו'. ברמב"ם מטמאי משכב (פי"א די"א) אל
 תגעו בשלחן בשעה שמראין אותו לעולי רגלים וכו' ובמשנה למ"ד שם: שוב ראינו
 בירושלמי סוף חגיגה דאמרין השלחן למה מסא (לא) מפני שמוציאין אותו וכו' ע"ש.

מסכת מועד קטן.

פ"א ה"א במשנה משקין וכו'. הראשונים קראו למס' מועד קטן מס' משקין
 כי המס' מהחלה במלת משקין. ובזקרא רבא פ' ל"ד סי' ד' מה אנא בעי מיתב
 ומהניתך במשקין או במאימתי וכו'. (פשט המדרש מה אתה רוצה שאלמור עמוג
 כל סדרי מועד זורעים מראשם לסוף. ולא כמו שכתב המ"כ). ובפ"י רביך
 חננאל בכו"ק כ"ה ע"א ירושלמי בתחילת משקין וכו'. וכיון למ"ש לפנינו בפרק
 א' ה"ה. ובפ"י רבינו חננאל במגילה כ"ד ע"ב ירושלמי סוף משקין וכו'. וכיון
 לפנינו בפ"ג ה"ז. ובערוך חרש ב' ובירושלמי ריש משקין וכו'. וכיון למ"ש לפנינו
 פ"א סה"ב. ובערוך ערך מרתק ירושלמי בסוף משקין וכו'. וכיון למ"ש לפנינו
 בפ"ג הלכה ז'. (ובערוך ערך בר ח' בסוף משקין לא חולצין וכו' והגיה בעל ערוך
 השלם צ"ל במועד קטן. וזה ללא צורך). ומה נראה שכמות המס' מו"ק היתה
 לפני הר"ח והערוך כמו שהוא לפנינו. ובהמ"ס דעים סי' רמ"ו מס' מועד כתוב
 שם וכו'. ומה נראה שלא קרא המס': מועד קטן, רק מס' מועד. וכן בבה"ג
 הנדפס מכבר וגם בדפוס ברלין (198) ובהלכות פסוקות לתלמידי רי"ג נקראו
 ההלכות מסס' דילן הלכות מועד ולא מו"ק. ובאמת ההואר קמן כמעט למותר
 כי במשניות עפ"י רוב מועד באור חול המועד. ואיזה מהראשונים קראו לפרק
 אלו מנלחין אבל רבתי. וע"ד חשיבות המס' מו"ק ראה בספר חסידים (צד 2
 ד' ברלין) וגם שמעתי בשני דברים מלאך המות קרוב לשמוע למי שדורש
 במעשה מרכבה ובמועד קטן וכו'.

פ"א ה"א במשנה בית השלחין וכו'. וכ"ה במשנה ז' פ"ד בכבא בתרא.
 ובחי' הרמב"ן בב"ב ס"ח ע"א זיש אומרין שהנוסחא וכו' בית השלחין בה"א וכו'
 וכך נמצאות הנוסחאות קצת וכו'.

פ"א ה"א במשנה שיוצא בתחילה. בשבלי הלקט סי' רכ"א שיוצא לכתחילה
 (בתחילה)

(בתחילה) בין במעין (כמעין) שלא יצא (שאינו יוצא) לכהחילה (בתחילה) ובמהניחא דב"ט (בתחילה).

פ"א ה"א במשנה ולא מטי קילון. לקמן בהלכה זו כפסקא דמתניהוין אבל אין משקין (ב' מלוח ליהא) לא מטי הגשמים ולא מטי הקילון (קילון). וב"ה בכהניחא דב"ט ובשבלי הלקט הנ"ל. ובפ"י רה"ג במקואות פ"ח א' דהנן אבל לא מטי גשמים ולא מטי קילון וכו'. ובערוך השלם ערך קילון אין משקין לא. מטי הגשמים ולא מטי הקילון בארץ ישראל ואחרי המלות ארץ ישראל יש נקודה שפסקה ומהחיל במקואות וכו'. וזה מ"ס כירוע שהמלות א"י מוכחות למטה שהנן שם הפרק טפ"ח דמקואות. ועי' בהפלאה שנערכין שכדומה ששנה הרב בזה. ועי' ברא"ש ובר"ש מכשירין פ"ד משנה ט' בשם הערוך.

פ"א ה"א במשנה ראב"ע. ברא"ש (דפוס ראשון) ר' אלעזר אומר.
פ"א ה"א במשנה וחכ"א עושין את האמה בתחילה בשביעית. בר"ף וברא"ש כאן: עושין את האמה בתחילה במועד (ליחא) ובשביעית. ובר"ף משנת רפ"ט ליתא המלה: במועד.

פ"א ה"א במשנה ומהקנין את קלקולי המים. בכהניחא דב"ט ובמשניות ד' נאפונו את כל כלי המים. וברישב"א מו"ק ב' ע"ב את קלקולי המים שהן הכיבין שמוציאין בהם כל שזעבי וכו' מפני שהמים המלוכלכים שיוצאין בהם וכו'. ועי' ברש"י מו"ק ה' ריש ע"א.

פ"א ה"א במשנה על הקברות. בלקח טוב (היא) כוסף: כדי שלא להרבות טומאה בישראל וכדי שלא לטמא את דמיהרות. וז' מלות אלו מר"ט בעצמו.
פ"א ה"א אפילו שדה בית הבעל. בהוספתא מו"ק פ"א ליהא מלה: אפילו. והמעין בכבלי מו"ק ב' ע"ב יראה שלא היה לפניהם ג"כ המלה: אפילו.
פ"א ה"א כל שהיא פסידה. בטלחמה להרמב"ן כמו שפירשו בירושלמי כל שהוא (שהיא) פסידה וכו'. עמדה להכחיש (מלהכחיש) זו היא (ליחא) בית הבעל. ועי' ברישב"א מו"ק ב' ע"ב.

פ"א ה"א עד כמה תשאה. בה' חוה"ט לר"ף א"ג (ח') בירושלמי כמה תשאה ותעשה (ותיעשה) בית השלחין וכו' לפני הרגל (קורם לרגל).

פ"א ה"א חרתי. בכ"ז לידען מהוקן דמלה קברייל.

פ"א ה"א סקרה. בד' קושמנטינא סקרתא. ובברכות ל"ג. (בכ"ז) ר"ח מקרית ננאה.
פ"א ה"ר דהחת וריעה סערין מיחצדינן במועדא. בכה"ג (ד' ברלין צד 203) מלאכה שצריכה לז"ט מותרת ושאינה צריכה לז"ט אסורה ואי אית בה פסידא כגון מחצד שערי דכי לא חצדן להי פסקן שרי לסיחצד אבל חטי לא וכו'. וזהו משאלותה סי' ק"ע. ונראה שמקורם מירושלמי כאן. וגם רי"צ א"ג בה' חוה"ט (י"ט) מביא בפירוש את הירושלמי ע"ז וז"ל בירושלמי הוזה ורעה שערין מחצדון בכועדא דלא יפקעון ויאבדון. ולפנינו בשנויים קלים. ובכבלי מו"ק י"ב ע"ב רב חצדו ליה חצדא בחולא דמועדא שמע שמואל איקפד לימא שמואל כיחידאה ס"ל לא חצדא דחיטי הוה דלא רוה פסיד. וזוה נראה דרך דחיטי אמר אבל ההוזה לשעורים ליהא מפורש וזה מפורש רק בירושלמי. ובשאלותה סי' ק"ע דרב חצדו ליה וכו' והא אמר מר דשערי שפיר דמי וכו' והלכתא דשערי שרי דחיטי אמר. ולא רחוק דומר דב"ש בשאלותה דאמר מר כיין להירושלמי.

פ"א ה"א ר' ביסנא בשם ר' לא. המלה: לא חסרה בירוש' ד' ויטאמיר.

פ"א ה"א מה בין שביעית. כאו"ז ח"א סי' תקפ"ט ירושלמי מה בין שביעית

וכו'

זכו' שהוא מורח (מריח) בין דבר שאינו מורח (מריח) וכו' והשתא יהיה כך פי' הירושלמי מועד שהוא אסור במלאכה דאורייתא לא התירו רבנן אלא דבר האבד פי' דרשו והתירו אבל שביעית שהיא מותרת דאורייתא התירו שניהם והשתא שמעתי' דירושלמי איפרק זכו' מיהו לאו קושיא היא שאנן' אסור דהכי פירשו מועד ע"י שאסור במלאכה פי' שהאיסור שלו שאסרו רבנן משום מורח מלאכת ישראל חלקו בה רבנן בן אבד לשאינו אבד וכו'.

פ"א ה"א לא דבר שהוא אבד וכו'. בר' קושבנטינא אלא דבר שהוא אבד ובלבד דלא מריח. ובה' חוה"מ לר"י א"ג והתם (בירושלמי) נמי אין משקין אלא דבר שהוא אבד ובלבד שאינו מריח (מריח).

פ"א ה"א כשבעת ימי. ב' מלות אלו ליתא בר' קושבנטינא.

פ"א ה"א אלו הן כי המציות. בהוספתא מקואות פרק א' (הוצאת צ"מ) ואלו הן מי המציות כל זמן שהגשמים יורדין וההרים ביצין (בוצצין) הרי הן כמי מעין (ב' מלות ליתא) פסקו גשמים וההרים (אעפ"י שההרים) ביצין הרי הן כמי המציות וכו' ע"ש וברא"ש ובר"ש פ"א מקואות משנה ו'.

פ"א ה"א חיה בר כון בשם ר' יוחנן. בסדר הדורות (138) לא נזכר מזה. **פ"א ה"א** כדי שתפרח הכרית וכו' כרגלי האוו. כעין זה בתרומות פ"ח ה"ז עד היכן וכו' כדי שתפוח הכרית ר' לעזר בר"י בשם רב עד כדי שיעשו כרגלי האוו.

פ"א ה"א טה אגן קיימין. בה' חוה"מ לר"י א"ג (ח') אי בשעה שיורדין והלא נמשכין (כמושקין) לים הגדול וכו'. ובר' קושבנטינא והלא כמשקים לים הגדול.

פ"א ה"א שדה בית השלחן וכו' אמר ר' ירמיה וכו'. בבבלי במו"ק ד' ע"א ה"ר כריכה שנוטפת מים משרה בית השלחן זו כותר להשקות וכו' אמר ר' ירמיה ועדיין היא מטפפת וכו' ע"ש.

פ"א ה"א והני שכולא בן הפוסקין וכו'. בבבלי מו"ק ד' ע"א תנו רבנן הפסיקות והבריכות שנתמלאו מים מעי"ם וכו'. ולא נזכר זה בשם כרייתא דשמואל.

פ"א ה"א אילו הן עונות וכו'. הוספתא שביעית פ"א וכו"ק פ"א. ובב' יחוסיו הנאים ואכזראים ערך (בר ציתאי) והברייתא וכו' ובירושלמי דמשקין שם ואין עושין עונות לגפנים א"ו הן הבורדין (הכדירין) שבעקרי אינות וכו' ופי' רבנו נתן כערך ברך כדירין בדל"ה וכו'.

פ"א ה"א יד הכדירה. וכן במתניתא דב"מ בכלים פכ"ט. ועי' בהו"מ כאן. **פ"א ה"ב** במשנה ר"א בן יעקב אומר וכו'. בשאלרות ס"י ק"ע ר' אליעזר אומר מושכין וכו' ובלבד (ליתא) שלא ישקה את (כל) השדה כולה. ובמגיד משנה (יו"ט פ"ח ה"ג) ובלבד (כני' השאליתוה) וכו'.

פ"א ה"ב במשנה צדין וכו'. כחירושי הרמב"ם בראש ספר מעשה רוקח וכן מצאתי במקצת ספרים במשנתנו צדין את האישות וכו' דברי ר"ם (ג' מלות ליתא) ע"ש. **פ"א ה"ב** במשנה ר' יהודה אומר וכו'. במשנת בבלי מו"ק ו' ע"ב וחכמים אוסרים וכו'. וע"ש בגליון. ובריטב"א שם והרמב"ם ז"ל פסק כר' יהודה נראה שהוא גורס במשנתנו (בהרישא) דברי ר' מאיר כמו שיש במקצת נוסחאות וכו'. ועי' לעיל. ובמגיד משנה ה' ה"ט פ"ח ה"ה משנה שם צדין וכו' משרה (בשרה) האילן ומשרה (ובשרה) הלבן כדרכן (כדרכו) (במועד) וקשביעית וחכ"א וכו' כך מצאתיה בקצת ספרים ובקצתן ר"י אומר וכו'. וע"ש בכ"מ וכב"י במור י"ד ס' הקל"ז ובהעמק שאלה בשאלות הנ"ל.

פ"א ה"ב תרין פהרין וכו'. בר' קושבנטינא תרין פתרין בשחיה לו דבר

מועט (מועמט) בהוך שדהו בשביעי (בהוך שדהו מערב שביעית) הרי זה מוסף וכו'. וכן הוא בר' חייניציא בשביעית פ"ג ה"ב.

פ"א ה"ב דתנינן תמן ר"א ב"ע אומר וכו'. נשנה זה לעיל במשנה א' בפרק זה ומה זה דתנינן תמן? אבל זה שנרא דלישנא משביעית הנ"ל, ושם נאמר תנינן תמן.

פ"א ה"ב דבר שהוא לצורך המועד. בה' חוה"מ לר"י א"ג (י') בירושלמי וכתנינן וכו' דבר שרוא לצורך המועד אבל דבר שאינו לצורך המועד מותר (אמר).

פ"א ה"ב אבל בשל רבים אפי' דבר שאינו לצורך המועד מותר. בס' האורה לרש"י ח"ב סי' ע"ט אבל של רבים אפילו שלא לצורך המועד מותר. וכן הוא בפרדס לרש"י סי' קנ"ד מס' האורה.

פ"א ה"ב כהרא דבני דסכותא וכו'. בבבלי טו"ק ד' ע"ב ר' ירמיה שרא להו לבני סכותא למיכרא נהרא ממימא. ובבבלי ע"ו נ"ח ע"ב ר"י אקלע לסכות'.

ע"ו ד"ס שם. ובאור' ח"א סי' תקפ"ט כראמר בירושלמי וכו' כהרה בני סכות איתפחתה כמועדא ושרא לון ר"א מעבדינהו. וברא"ש טו"ק פ"א סי' ו' (ר')

ראשון) וגרס בירושלמי בהדי' דבני סכותא איהפתחא מסותא (ליהא) פי' מרחץ של עיר ששמה סכותא נפתחה וכו'. (וכונא זה בשם הרא"ש בישלמי הנכודים

טו"ק סי' אלף קנ"ג ובב"י במזר יו"ד סי' תקמ"ד). ובשו"ת הרשב"א ח"ד (שאלוניקין, סי' שכ"ז) וז"ל וכן תקון של מרחצאות דשרי ר' אבהו כראיתא בירושלמי דגרסי' התם

בהדר (כהרא) בני דסכותא איתפחתא כמועדא שרא להו ר' אבהו מעבדיני כמועדא מן הדא מתקני לקולו המים שברה"ר (ז' מלות ליתא) וכו'. ועי' במעריך ערך בן.

פ"א ה"ב כסריח וכיוצו לא סברין מיטר וכלבד וכו'. ברא"ש הנ"ל כסריח וכיוצו פי' בתמיה כל כך התיר להן שהן כחזו במלאכתם במועד והיה בו טורח

גדול ולא כן תנינן (לקמן פ"א משנה ז' ופ"ב משנה ג') וכלבד שלא יכון מלאכתו אמרן אי לא מהעבדא במועד, (ליהא) כדון וכו' הראב"ד ז"ל. עכ"ל.

ובשו"ת הרשב"א הנ"ל ומשמע התם דאפילו כחזו מלאכתם במועד וכו'.

פ"א ה"ב ב"ע דבר סקמיא וכו'. כתורת האדם (ס' ע"ד ר' חייניציא) וסמך ראה סצאתי לברוי בירושלמי בית עלמא וכו' ופירוש בית הקברות של אותו

אדם ששמו בר סכמיא (סקמיא, ובר' קושמ' דבית סקמיא וברפוסים האחרונים בתורת האדם: סקמיא). ובמגדל עו ה' יו"ט פ"ח ה"ח והביא (הרמב"ן) ראה

מן הירושלמי דגרסינן ב"ע דבר סכמיא וכו'. ובמלחמות להרמב"ן (וחילנא תרב"ג) במוק ב"ע דבר סמיא וכו' של אותו אדם ששמו בר סמיא וכו'.

פ"א ה"ב ועושין כל צרכי הרבים. בר' קושמנינא ועושין כל צרכי הרבים בחול המועד. (כ' מלות אחרונות ליתא. וכן ליתא לעיל במשנה א').

פ"א ה"ב א"ל ר' סנא ולא תנא רבי (אולי צ"ל רבי) שמואל אלא להיזת שפין את סדקיהן וכו'. בבבלי טו"ק ה' ע"א וההניא בורות וכו' ושל רבים חוסמין

אותן ושפין את סדקיהן וכו' ע"ש. ולא נזכר שהברייתא לשמואל. ובהתרת האדם הנ"ל ובמלחמות להרמב"ן במו"ק רב הונא סבר וכו' א"ל ר' סנא (סנא) לא

תני שמואל (רבי שמואל) לא להיזת שפין את סדקיהן וחוסמין (חוסמין) אותן גרפין לון וכו' כדי (ליהא) לקבל צורות וכו' והיה ר' הונא סבור להתיר להקנה

לפי שהוא צרכי הרבים אעפ"י שאינו צורך המועד וכו' והיה רב הונא סבור להתיר לו בכל ענין וכו' וא"ל רב סנא לר"ה דלא תני שמואל בצרכי הרבים

אלא להיזת שפין וכו' שנית הקברות אפילו של בני משפחת סצרכי הרבים היא וכו'. ובמגדל עו הנ"ל רב הונא סבר מיטר (שרי) מן הדא ועושין וכו' א"ל ר'

מונא לא הני שמואל אלא להיות שפין את סדקיהן וחוטמין אותן וגורפין לון כרתנינן תמן וכו' ופי' כי רב הונא היה סבור להתיר ככל ענין וכו' ע"ש.

פ"א ה"ב אילו הן צורכי הרבים וכו'. הוספתא מ"ק פ"ב בשנויים. ובה' חוה"מ לר"י"ץ א"ג (י"א) בהוספתא אלו הן צורכי רבים וכו'. ובפי' רבינו חננאל במ"ק ו' ע"א יושלמי אלו הן וכו'. ובשו"ת הרשב"א ח"ד סי' שכ"ו ובירושלמי אמרו וכו'. ועי' שו"ת יכין וכו' ח"ב סי' ו' וריב"ש סי' ש"צ ושו"ת ב"ח הישנה סי' קמ"ו ובפי' ר"ש בן היהושף למד"ק (צד 20). וע"ש בהערות הרב המד"ל נ"י. **פ"א** ה"ב דנין ד"ט וד"נ דיני ככות. כל זה מוכא גם בבבלי מ"ק י"ד ע"ב. אבל שארי הלכות שנזכרו בהוספתא הנ"ל לא נזכרו בבבלי. ונאר"ו (סנהדרין סי' צ') וכן כתב רבינו שב"ט זצ"ל דבחולו של סוער דנין דיני נפשות ור"מ והכי איתא בירושלמי פ' משקין וכו'.

פ"א ה"ב ופודק את השכויין. גי' שונות בזה. בירושלמי שקלים פ"א ה"א ופודין ערכין וחרמין וכו'. ובהוספתא (הוצאת צ"ט) הנ"ל ליתא לכל זה. ובכת"י אחר שם ופודין את הערכין וכו'. ובפיר"ח הנ"ל הני' כמו שהוא בירושלמי מ"ק ברפוס. וכ"ה בה' ר"י"ץ א"ג הנ"ל וברמב"ם ה' יו"ט ע"ו ה"א ועי' במגדל עז ובמגיד משנה שם שהביאו ירושלמי דילן. אבל בשו"ת הרשב"א הנ"ל ופודין את הערכין וכו'. ובמרדכי ה' חוה"מ כתב ראב"ה לא ידענא אמאי חשיב פדיון שבויים וכו'. ובריטב"א ריש מ"ק ובירושלמי וכו' מה (ואלו) הן צורכי רבים וכו' ופדיון הבן (ליהא). ובתוס' מ"ק ח' ע"ב ר"ה מפני אבל סעורת פדיון הבן צ"ע אם מותר לעשות כסוער וכו'. מזה נראה שלא היה זה לפניהם בירוש'.

פ"א ה"ב ומשקין את הסוטה. ברמב"ם (סוטה פ"ד ה"א) במ"ו באדר וכו' ובדוקין על הראייה לשותות להשקותה. ובכ"מ שם ובפ"ק דמ"ק ירושלמי תניא וכו' ומשקין את הסוטה ומשמע ליה לרבינו דהיינו לוטר דבדוקין וכו' ע"ש. וזכרבה נשא פ"ט והקריב אותה הכהן אינה באה בתוך הרגל וכו' וע"ש בהגרד"ל. **פ"א** ה"ב ויורפין את הפרה. זה ליהא בה' ר"י"ץ א"ג הנ"ל. ובמרדכי הנ"ל מוכא הבריייתא בקצור לשון וע"ש ובתוספתא מ"ק הנ"ל שיש שנוי נוסחאות בכתבי היר. ובלקח טוב השא.

פ"א ה"ב ומפרקין את המנעל וכו'. בריטב"א ריש מ"ק ויש תימא קצת היאך קתני בצורכי רבים השקאת סוטה ומהרת מצורע ורציעת ע"ע ופריקה מנעל וכו' וי"ל דלא דק ואירי דקתני מילין דמתעבדן ע"י אחרים ובלא שכר פעולה גקט נמי הנך בהרד"ה וכו'. ובשו"ת הרשב"א הנ"ל ומה שמנו בהדי הנך מוכא שאין בהם צורכי רבים כבר פי' הראב"ד ו"ל למה שנאום כאן. ועי' מ"ש לעיל פ"א דשקלים ה"א צד 3.

פ"א ה"ב לא כבר ציינו מארר. מוכא בפי' רבינו חננאל מ"ק ו' ע"א בלא זכרון שם הירושלמי. ובהוס' שם ד"ה ואכלאים וע"ש.

פ"א ה"ב לא כבר יצאו באדר. בפי' ר"ח שם מוכא זה.

פ"א ה"ב ובנין לציון וכו'. בבבלי מ"ק ה' ע"א (ומוכא בילקוט עה"ת ר' הקנ"ב בשנויים) אמר ר"ש בן פוי רמו לציון קברות מן התורה מניין וכו' ע"ש שנזכרו אמוראים שלא נזכרו בירושלמי כאן.

פ"א ה"ב ר' חזקיה ר' עזיאל בריה דר"ח דברה חוורין. בשקלים פ"א ה"ב ובשרידי ירושלמי (188) מוסף: בש"ר' חוניא דבית חורן וכו'. ובבבלי מ"ק ה' ע"א וכן אמר ר' עזיאל בר בריה דר' עזיאל רבה וכו'. ועי' בפי' ר"ש

בן היהום בסו"ק. ובזחסקין (קראקא ד' ק') עזויאל ברבי עזויאל משמיה דעזויאל רבה ירושלמי. ובילקום הסכירי ישעיה (221) ר' עזויאל בר בריה דעזויאל סבא משמיה דר' עזויאל רבה.

פ"א ה"ב מצא. במע"ש פ"ה ה"א תני אבן וכו'. והכונה לתוספתא שקלים פ"א וע"ש. ומוכאה ג"כ כבבלי מו"ק ה' ע"א. ועי' בהשבי"ן ח"ג סי' שכ"ג. **פ"א ה"ב המאהיל עליה טמא.** וכן בשרירי ירושלמי. ובתוספתא הנ"ל מהור. **פ"א ה"ב מה קמצוץ.** כעין זה בנויר פ"ט ה"ג אם מצאו קמצוץ וכו' סכרין מימר קמצוץ מהו ראשיהם בצד מרגלותיהם. ועי' בתורה האדם (ל"ז ע"ג דו"ו). **פ"א ה"ב מה קמצוץ והיה.** בשקלים פ"א ה"א מה מצוין היה. וכו' קושמנטינא בירושלמי כאן: מצא אבן אחת מצוינת אע"פ שאין מקיימין כן המאהיל ע"יה טמא אני אומר מה מצויין והיה נתון תחתיה וכו'.

פ"א ה"ב אם היה חרוש ביניהם. בערוך ערך חרש ב' ובירושלמי ריש משקין וכו' אם היה חרוש (חרוש) ביניהם וכו'. וכמושה פ"ט ה"א היה חרוש בינתיים וכו'. **פ"א ה"ג במשנה את הנגעים להקל.** במתניתא רב"ם ובשרירי ירושלמי את הנגעים בתחילה (ליהא) להקל. וכן כוכא המשנה לקמן בפרק זה הלכה ה'. ובמשנה למלך ה' יו"ט פ"ז המ"ז רואין את הנגעים בתחילה וגירסא זו נראה שהיא מוכרחה מדברי הירושלמי וכו'.

פ"א ה"ג במשנה וחכמים אומרים. כנמוקי יוסף (סי' אלף קנ"ה) ר' יוסי אומר. **פ"א ה"ג במשנה ורא יעורר על מהו.** ברמב"ם ה' אבל פ"א המ"ז לא יעורר אשה על מה שלה וכו'. ובש"ת הרשב"א ח"א סי' קס"ז דהנן לא יעורר אדם (ליהא) על מהו וכו'.

פ"א ה"ג מה אנן קיימין וכו'. בה' חוה"מ לרי"ץ א"ג (מ') התם (בירושלמי) נמי כמה נן קיימין אי כמרווחין ד"ה אסור פי' שהיו האילנות מרווחין ורחוקין זה מזה אסור להשקות את השדה אי כרצופין ד"ה מותר אלא כמה נן קיימין כמטמיעין (בנמועין) כמע וכו' כמרווחין פי' ואסור להשקות את השדה ורבנן עברי להו כרצופין ומותר להשקות. ועי' באצו"ר שביעית צד 18. ובריב"א כו"ק ו' ע"ב. **פ"א ה"ג אבל לא במועד.** בשביעית פ"ב ה"י אשכח הני מרבצין כעפר לכן בשביעית אבל לא במועד דברי ר' שמעון ור' אליעזר בן יעקב אומר (ח') מלות אחרונות חסרות בסו"ק כאן).

פ"א ה"ג בין ששתו וכו' אלא כאן באילן כאן בורעים. וב"ה בד' קושמ'. אולם רבותינו הראשונים גרסו כאן: בין באילן בין בורעים. בה' חוה"מ לרי"ץ א"ג (ט') וחכמים מהירין בזה וכוה בין באילן ובין בורעים. ומקורו מירושלמי וע"ז קאמר מ"ד: והתם (בירושלמי) נמי וכו'. ובהשנות הראב"ד ה' יו"ט פרק ח' ה"ג וחכמים מהירין בזה וכוה בין באילן בין בורעים והכי איתא בירושלמי. וברא"ש פ"א דמו"ק סי' ח' והא דקתני חכמים וכו' מפרש (הירושלמי) בין ששתו וכו' בין באילן בין בורעים. ובשלמי הגבורים מו"ק סי' אלף קנ"ד וכתב הרא"ש ז"ל וכו' בין באילן בין בורעים עכ"ל. ואח"כ ראיתי בשרירי ירושלמי (190) בין ששהו וכו' אלא בן באילן ובן בורעים.

פ"א ה"ג בין שלא שתו. בריב"א סו"ק ו' ע"ב הא דתנן זרעים שלא שתו וכו' אבל לשימת הירושלמי אינו מן המעט הזה אלא משום דסברי דאע"ג שלא שתו דבר האכד הוא וכו' עכ"ל. ולפנינו אינו סבואר.

פ"א ה"ד במשנה ואין נושאין נשים במועד וכו' מפני ששמחה היא לו אבל

מתויר

מחזיר את גרושה. במתניהא דב"מ ובמשניות ד' נאפולי ובמלאכת שלמה בשם הר"י הוסף ז"ל ואין נושאין וכו' אבל מחזיר את גרושתו מפני שהיא שמחה לו. ונראה ששהי הגרסאות בהמשנה היו לפני הבבלי והירושלמי. הירושלמי גורס בהמשנה כגו' המתניתא דב"מ שאין נושאין נשים כמועד מפני הטעמים המפורשים לקמן בפרק זה בהלכה ז' בשם ר' יוחנן מפני ביטול פריה ורבייה ועל שם שאין מערבין שמחה בשמחה ומפני דטורח. אבל מחזיר גרושתו ששמחה היא לו. ולקמן בהלכה זו בפסקא דמתניהין אבל במחזיר (צ"ל מחזיר כמו שהוא בד' קושט') דוא את גרושתו מפני שאינו (צ"ל שהיא) שמחה היא לו. וזה כגו' מתניהא דב"מ. ועל זה אמר הדא דה אכר כן הנשואין אבל מן האירוסין אמר. פי' שמחזיר גרושתו שמחה היא לו רק במחזיר גרושתו מן הנשואין שמכיר אותה מכבר אבל מן האירוסין שאיננו מכירה אכור. וראיתי אח"כ בהספר היקר שרידי ירושלמי ששם באמת הגי' בפסקא דמתניהין אבל מחזיר גרושתו ששמחה היא לו. ועתה ראיתי שגם בכ"י יידיען מהירושלמי הגי' כן רק שם סוגה באיזה סופר שאינו שמחה להשנות עם גי' הדפוס. וכעין זה במשנה ירושלמית דר"ו בגיטין פ"ח משנה י"א המגרש את אשתו ולגה עמו בפונדקי וכו' צריכה הימנו גם שני איכתי בזמן שנתגרשה מן הנישואין ומדין כנהגרשה מן האירוסין שאינה צריכה כמנו גם שני מפני שאין לנו גם בה. ובבבלי כהוכות כ"ז סע"ב המגרש את אשתו לא תנשא בשכונתו וכו' אמר רב נחמן הנא באבל רבתי בד"א שנהגרשה מן הנישואין אבל כשנהגרשה מן האירוסין נפרעת ע"י עצמה שאין לנו גם בה. ועי' בירושלמי כהוכות פ"ח ה"ט. אבל בבבלי גרסו במשנה כנידסתו עי' בבבלי מו"ק ח' ע"ב וכי שמחה היא לו מאי הו' וכו' ע"ש. וכן תנא דבי שזואל בכו"ק י"ח ע"ב מארסין וכו' ואין עושין מעורת אירוסין וכו' מפני ששמחה היא לו. ובפ"י רבינו חננאל שם תנא דכי מנשה וכו' מפני ששמחה היא לו אבל מחזיר גרושתו (ג' מלות חכר בגמ' שם). וראיתי עוד להעיר שגירסאנו בירושלמי בפסקא דמתניהין אבל מחזיר גרושתו מפני שאינו שמחה היא לו היא עפ"י איזה סוגה שהגיה עפ"י הבבלי הנ"ל שכמחזיר גרושתו אינה שמחה לו. ובמסוקי יוסף במו"ק סי' אלף קצ"ו ובגמרא איהא אבל מחזיר דוא את גרושתו מפני שאינה תחילה לו (זה ליהא כנכרא בבלי לפנינו) וכו'. ובבה"ג ד' ברלין צד (200) אבל מחזיר הוא את גרושתו מפני שאין שמחה היא לו ואין תחילה היא לו. ועי' בפ"י ר"ש בן הירוש בכו"ק צד 29 ובהערה שם.

פ"א ה"ד במשנה תכשיטיה ככועד. כבה"ג (ד"ב צד ר') בחולו של מועד.
פ"א ה"ד אישות זו חולדה. כובא הירושלמי בפ"י רבינו חננאל במו"ק ו' ע"ב ובהוס' ד"ה צדין. וככלים פכ"א מצודת האישות. מהורה וכו' וע"ש במפרשים וככלים פרק ט"ו מצודת החולדה מסאה ושל העכברין מהורה.

פ"א ה"ד שהיא סוכה לשרה האילן. בתוספתא מו"ק פ"א (הוצאת צ"ס) אמר רשב"א וכי באיוו שרה היה ר' מאיר אומר וכו' ולא בשרה הסוכה לשרה בית האילן.

פ"א ה"ד הוחב בשפוד וכו'. בתוספתא פ"א דמו"ק היה ר' יהודה אומר וכו'.

פ"א ה"ד חוררי הנמלים. תוספתא פ"א דמו"ק חורי הנמלים.

פ"א ה"ד כל פירצה וכו'. שביעית פ"ג ה"י וע"ש.

פ"א ה"ד אם היה נוהלו נוהה וכו'. תוספתא מו"ק פ"א. אבל כבבלי מו"ק ז' ע"א כהל הגוחה (גוהה) לרשות הרבים (כ' מלות ליחא) סותר וכו'. וברמב"ם (י"ט פ"ח ה"ו) ואם היה נוהה וכו'. וברשב"א שם כותל הגוהה לרשות הרבים

לאו דוקא זכו' ובירושלמי לא גרים ליה עכ"ל. והנמוקי יוסף במדק סי' אלף קנ"ה מביא בירושלמי כנ"י הדפוס.

פ"א ה"ה במשנה לא הסוד. בכ"י (תקמ"ז) לא הסוד בסדר (ליחא).

פ"א ה"ה במשנה מכלב. בשו"ת ריב"ש סי' רכ"ז והאומן מכ"יב.

פ"א ה"ה ופסח כגרים. בנגעים פ"ד משנה י"א (כסמניהא דבני מערבא) בהרת כגרים ופסח (וכן בתוספתא שם ולפנינו בירושלמי: ופסח) כגרים נולד לה (יחא) וכו'. ובכ"י לירדען ופסח כגרים ועוד. והמלה ועוד נמחק ע"י אחר.

פ"א ה"ה לה ראום. וכן להלן, ובכ"י לירדען האום.

פ"א ה"ה תראה כתחילה מחליטין. ככ"י לירדען מוסף: ערב היה לו שמוע מפי כהן שעה אחת, וכל ח' מלות נמחקו שם ע"י אחר.

פ"א ה"ה שמאל אמר פריחה בנייהן. בס' מרכבת המשנה (ח"א מוסאת צרעת פ"ד ה"ו) בירושלמי וכו' שמאל אמר פריחה ושחן המורד בנייהן. (ולפני המרכבת המשנה לא היו בהירושלמי כ"ב סיות מן שמאל אמר פריחה בנייהן עד ואחרון) וכו'.

פ"א ה"ה במהמורות. במס' שמחות פי"ג היו זה נהנו במסמורות. ובה' שמחות למהר"ם סי' ב' וסי' ס"ח וכתוב בירושלמי בראשונה היו קוברין אותו במהמורות ר"ל בחפירות וכו'. ועי' ברא"ש מו"ק פ"ג סי' ג"ו (ר' ראשון) בירושלמי בראשונה היו קוברין אותו במהמורות וכו'. ובמזר יו"ד סי' שס"ג וזאת נתיב יכ"ח ח"ג וברג"ם ה' אבל פ"א ה"ה ושם פ"ד ה"ד. ובירושלמי מו"ק ז' ע"ב ובירושלמי וכו' קוברין אותם במסמורות וכו'. ובמז"ע י"ד שס"ג מקום שנהגין לקבור במהמורות וכו'. ובס' השרשים להרד"ק (שרש מהר) כנ"י הדפוס.

פ"א ה"ה וזכרין אותן ברוים. בר' קושט' בארונים, ובירושלמי סנהדרין פ"ו ה"ב בארונים ובעין זה בתוספתא סנהדרין פ"ט וקוברין אותן בארון. ובכ"י אחר שם: בארון. ובהגדה האדם (ס' ע"א דו"ז) ונתנים אותם בארונים כמו שהוזכר בירושלמי. וז"ל בח"י הרמב"ן בשבת קל"ט ע"ב. וז"ל ברמב"א מו"ק ז' ע"ב וברא"ש מו"ק פ"א סי' י' ופ"ג סי' ג"ו. אבל בה' שמחות למהר"ם סי' ב' ברוים. ובס"ח בארונות.

פ"א ה"ה תני המעביר וכו'. בפ"י ר"ח מו"ק ח' ע"א ירושלמי תני המעביר וכו'. ובפ"י ר"ש בן היהוס למו"ק צד 27. ועי' שם בהערות הרב המז"ל ג"י.

פ"א ה"ה א"ל ר' יוסי ואפילו היסר בארון של עץ. בירושלמי פסחים פ"ח ה"ח אמר ר' יוסה ואפילו בארון של עץ אין בו משום ליקום עצמות. ובסנהדרין פ"ו ה"א אמר ר' יוסי אפילו בארון וכו'. וכן בשירי ירושלמי. וכז"ל. ובפ"י רבינו חננאל הנ"ל ר' יוסי אמר לעולם אין בהן משום ליקום אלא אם. וז"ל בה' אבל לרי"ץ א"ג (ע"ד).

פ"א ה"ה ר"ח כשם ר"ז לקומי וכו'. ברי"ץ א"ג (ע"ד) וברא"ש מו"ק פ"א ובבבא ספרי ראשונים לא היה זה בהירושלמי.

פ"א ה"ה תני אין שמועה ללקומי עצמות. וז"ל בפסחים הנ"ל. אבל בסנהדרין פ"ו ה"א תני ליקומי עצמות כשמועין. ובשמות פי"ב כל שקורעים עליו בשעת כיתהו קורעין עליו בשעת ליקום עצמות. ובירושלמי ובחסים ד' ס"ו ע"א ר"ח בשם ר"ז אין ליקום עצמות כשמועין והני כן וכו'. ולפי הנ"ל אין ג"י זו נכונה.

פ"א ה"ה והוא ששמע למחר. כמזר יו"ד סי' ת"ג ירושלמי הניא אין שמוע וכו' והוא ששמע (בר' חילנא שריפמועצער תר"ם כמ"ס: ששחח) למחר אבל

אם שמע בו ביום וכו' פירוש אם שמע שלקטו עצמות אביו היום מתאבל עליהם אצפ"י שלא היה שם עכ"ל. ועי' בתורת האדם וברא"ש סו"ק פ"א סי' י'.

פ"א ה"ה לקדוע ולהתאבל כר' אחא. בפ"י רבינו חננאל הנ"ל כר' אחא דאמר יש לקוט עצמות בארון של עץ (ו' מלוה ליתא והן מהר"ח בעצמו והעתיקן רי"ץ א"ג הנ"ל). ובריסב"א סו"ק ו' ע"ב ובירושלמי אמרו שקודע ואינו מאחה עליו כמו שקודע בשעת מיתה. ולפנינו אינו מבואר ועי' בשמחות ריש פ"ב ובה' שמחות לטהר"ם סי' ס"ח והניא באבל רבתי כל שקודעין עליו בשעת מיתו וכו' ובירושלמי פסחים פ"ח ה"ה ונשבלי הלקט שמחות ס"ד.

פ"א ה"ה שלא להטמאות כר' יוסי. בפ"י ר"ח הנ"ל והורה לו שלא להטמאות כר' יוסי דאמר אין ליקוט עצמות בארון ואפילו של עץ (ח' מלות מר"ח בעצמן וכו"ה ברי"ץ א"ג הנ"ל. ומה נראה ברור שרי"ץ א"ג העתיק מלשון הר"ח).

פ"א ה"ה הני ליקוטי עצמות וכו'. רמב"ם ה' אבל פ"ב ה'ו וע"ש בכ"ט. **פ"א ה"ה** אלו הן ברכת אבלים מה שהן אומרים בשורה. כאן המאמר

משובש. ובירושלמי פסחים פ"ח ה"ח א"ו הן ברכת אבלים מה שהן אומרים בבית הכנסת, אלו הן הנחומי אבלים מה שהן אומרים בשורה. וכו"ה בסנהדרין פ"ו סה"א. ובכ"ז"ק כאן חס"ד מ' מלות, ורסופ"ה השמיט מן מה שהן עד למה שהן. ובשרידי ירושלמי כמו"ק כאן הגי' בשלימות. וכן הוא מועתק בפ"י רבינו חננאל בסו"ק ח' ע"א. אבל בפ"י רבינו חננאל בכ"ז"ק כ"ה ע"א ירושלמי בתחילת משקין וכו' ואלי הן תנחומי אבלים מה שאומרים בשורה. ונראה שיר מאחרת ש"מה בפ"י ר"ח כאן להתאים עם מה שכ"ה בשב"ש בירושלמי בסו"ק ברפוס. ובפ"י רבינו חננאל בסנהדרין ס"ו ע"א בשם הירושלמי אלו הן ברכת אבלים שאוכל בכוסות (בבית הכנסת, ועי' ירושלמי ברכות פ"ג ה"א הני עשרה כוסות שותין בבית האבל וכו'. ובתורת האדם (ס"ט ע"א) ואמר רב פלפוי וברכת אבלים שאתם אומרים על הכוס וכו') וכו'. ובר"ף סו"ק סי' אלף רכ"ט ירושלמי וכו' אלו הן ברכת אבלים שאומרים בבית האבל (בבית"כ). וכו"ה ברמב"ם ה' אבל פ"ב ה"ו ונשבלי הלקט ה' שמחות סי' י"ב. ובה' אבל לרי"ץ א"ג וס"ה) והתם (בירושלמי) נבי ברכת אבלים וכו'. ובהערות שם סי' הקע"ז והתם נבי צע"ע. נראה שלא ידע מקורו. ובתורת האדם (מ"ט ע"א) ובירושלמי מצינו עוד אלו הן ברכת אבלים וכו' וגם זה חולק עם הגמרא שלטו בפשוטן של דברים שבגמרא שלטו פירשו ברכת אבלים ברכת רחבה (עי' בהובות ח' ע"ב) וכו'.

פ"א ה"ה רבנן אמדי קילוסין. בפסחים הנ"ל רבנן דקיסרין (ליהא) וכו'. וברמב"ם הנ"ל אומרים עליהן דברי שבח להקב"ה ודבריו בנושים. ועי' במזר יו"ד סי' ת"ג וברא"ש הנ"ל ובתורת האדם (פ' ע"א).

פ"א ה"ה אי זהו העירור. בה' חוה"מ לרי"ץ א"ג (י"ב) וברמב"ם ה' יו"ט פ"ו הכ"ד כזבא הירושלמי. ובמגיד משנה שם ורבינו פוסק כשמואל לפי שבירושלמי נראה כמותו. ובתורת האדם (כ"ט ע"ג ד"ו) ובמרדכי סו"ק התמ"ב. ובנמוקי יוסף בסו"ק סי' אלף קנ"ו וקו"ל כשמואל דגרסינן בירושלמי לא יעורר וכו' אי זהו עירור מוכירו וכו' לאחר ל' יום כותר לספור דרכו מפני שהמיריות כבד הוא בלבו וכו' ע"ב לשון הראב"ד ו"ל בפירושו. ועי' ריטב"א סו"ק ו' ע"ב וברא"ש פ"א סי' י"ג וס' אדם וחיה נתיב כ"ח ת"ג וברב"ז ח"ג סי' תתקפ"ו. ובפ"י ר"ש בן היהוש צד 27 וע"ש בהערות. ובאשכול ח"ב (145).

פ"א ה"ה בישן וכו'. בסמ"ג (ה' אכילות) בר"א במה ישן שכבר נשתכח אבל

אם מה שלשים יום סמוך לחג מעוררת. וכן ברמב"ם ה' אבל פ"א ה"ו. וכמ"מ (י"ט פ"ו הכ"ד) ובירושלמי חלקו בין מה חדש למת ישן וכו'.

פ"א ה"ה לזייתה במועד. כפי רבינו חננאל כמ"ק ח' ע"א לא העורר על לזייתה במועד שנאמר העתידים וגו'. ובערוך ערך לזית ירושלמי כפ' משקן לא העורר אשה וכו'. וכפי רש"י באיוב ג' ח' ובגמ' ירושלמית ראיתי לעורר לזית לקונן על לזי שדרם כשימות כמו לא יערער על מתו. ובסכברת הערוך לר"ש פרחון שהש לזה ובהוספה אמרין לא העורר האשה את לזיתה במועד פ"י צערה ודאנותיה. ועי' בספר השרשים לר"י ג. גנאח.

פ"א ה"ה רב נחמן בשם ר"מ אמר לזייתה. בר' קושט' ליתא כ' סלות אחרונות. וכן הנכון. ולנוסחתינו פי' שר"ג בשם ר"ם מפרש הסלה לזיתה מלשון המקרא העתידים עורר לזיתן. וע"ד ר' נחמן בשם ר' סנא עי' אצו"ר פסחים 85.

פ"א ה"ה לא ישא אדם אשה וכו'. בתורה האדם (כ"מ ע"ד דו"ו) וכן נראה מאוהה גמרא בירושלמי שיש להם המעשה הזה של רב דגרסינן עלה הני לא ישא אדם אשה שיש לה בנים ואפילו בקבר משום מעשה שהיה והיא המעשה הזה שנמלה מסון גדול שבינם לעלה ררגל ונהנתן לספרן להספיד בן שהיה לה מבעל אחר וכו' (בבלי מ"ק ט' ע"א).

פ"א ה"ו במשנה זריחיים. סלה זו ליתא בירושלמי ד' זיסאמיר. וכן ליתא כפי רבינו חננאל ח' ע"ב. וכרימב"א מ"ק שם גירסת הספרים שלנו מעמירן הנור וכריים במועד ול"ג רחיים וכו' ויש נסחאות דגרס' ברישא מעמירין הנור וכריים ושני ה"ק אפילו לעשות רחיים חדשה ואתא ר"י ופליג עליה וכן נראה דעה הרמב"ם ז"ל וכו'.

פ"א ה"ו במשנה במחציים. בה' פמוקה לתלמידי רי"ג (צד 130) במלחצים. וכרא"ש מ"ק (ד' ראשון) במחצלים.

פ"א ה"ו סדו בסיד וכו'. בה' חוה"מ לרי"ף א"ג (י"ג) בירושלמי סד בסיד וכו' מאריך בו מצד אחד ומקצר (ומרחיב) וכו'. וברוקח סי' ש"ו ירושלמי סדו בסיד וכו'. **פ"א** ה"ו הני ר"ח מאריך בו ומרחיב בו וכו'. בבבלי ח' ע"ב במהניתא הנא מאריך בו ומרחיב בו. וכ"ה בהוספה מ"ק פ"א.

פ"א ה"ו זה הבקיע. הוספה מ"ק פ"א. וכפי רבינו חננאל כמ"ק ח' ע"ב פי' ירושלמי נברכת זה בקיע. ובערוך בקע ב' ומסתייע זה הפי' מתלמוד א"י דגרסינן פ' משקין ועו"שין נברכת במועד זה הבקיע וכו'. ובהשגות הראב"ד ה' י"ט פ"ח ה"ד ועו"שין נברכת וכו' לא נמלט מן המעוה וכו' וכן אמרו בירושלמי נברכת וכו'. וע"ש במ"מ ובמגדל עז שם. ובה' שמחות לכהר"ם סי' א' ירושלמי עו"שין וכו'. נקרא בקיע והבקיע אין עו"שין אותו עולם אלא לשעה והוא נקרא מהסודות בירושלמי וכו' והיינו נברכת דהכא שקבורים בה לפי שעה וכו'. ובתורת האדם (ס"א ע"א) ברם נראין דברי ראב"ד ז"ל שפירש שהוא חפירה של קבר אלא שהוא ז"ל מפני שראה בירושלמי כל שהוא תושב נקרא בקיע אמר שהוא קבר שעושים לגר הושב עד שיעלו אותו לקבר אבותיו ולי נראה שאינו אלא הוספת שמוסיפין על הקבר וכו' ומה שאמרו בירושלמי כל שהוא תושב נקרא בקיע כל שהוא כוסף על דבר ומיטלטל היסנו נקרא להם תושב וכן אמרו בירושלמי וכו' כל שהוא תושב כשער נקרא פ"א וכו'. ועי' ברא"ש מ"ק פ"א סי' י"ג.

פ"א ה"ו כל שהוא תושב וכו'. בתורת האדם (ל"ט ע"ד) ובירושלמי עו"שין וכו'

וכו' וכל שדוא הושב נקרא בקיע פירוש זה הבקיע אין עושין אוהו לקבור לעולם אלא לשעה לגר ולהושב וכו'.

פ"א ה"ו בטה שאינו מפורסם. כפי' רבינו חננאל במו"ק ח' ע"ב ירושלמי ל"ש אלא בארם שאינו מפורסם כלומר אינו אדם חשוב אבל אם הוא אדם חשוב (מפורסם) עושין וכו'. וכן מובא ברי"ף כו"ק סי' אלף קנ"ז ובה' חוה"מ לרי"ץ א"ג וברמב"ם ה' יו"ט פ"ו הט"ו. וע"ש בהג"מ זכ"ט. ובספ"ג לאוזין ע"ה ובירושלמי שאם היה אדם מפורסם פי' בעל שם. וכתוס' סו"ק שם ד"ה וארון זכראב"ן (פ"ג) בירושלמי אמר ר' מנא (ג' מלות ליהא) וכו'. ועי' במרדכי סו"ק תת"ם וברא"ש ביצה פ"א סי' ה' וברשב"א זר"ן שם ובאשכול ח"ב (145).

פ"א ה"ו כד דמך וכו'. כפי' ר"ח הנ"ל. וכתוס' הנ"ל כהדא דר"ח הברייהו דרבנן דמך בחול המועד (ב' מלות ליהא) עבדיה ליה ארון בשוקא ונראה דלדין שיש קהלות מועטין חשבינן להו מפורסם לכולהו מהים עכ"ל. ובה' שמחות למדר"ם סי' ב' ומה שרגילין בזה"ו לתקן הארון בחצר ביה"ב אעפ"י שהמת בחצר אחרת כוהר בירושלמי שרי במת מפורסם וכו' והשתא כוה"ו שאין עם רב בישראל במקום אחד וכשיש מת בעיר כולם ידועים כולם חצובים בטה מפורסם ולכא חשדא. אבל ברא"ש סו"ק פ"א סי' י"ד (ד' ראשון) ירושלמי וכו' כד דמך ר' חנינא עבדין ליה חברין רבנן ארון בשוק. ועי' בפ"י ר"ש בן הירושב צד 28 ובהערות שם. ובשבלי הלקט שמחות נ"ג. ובש"ת ריב"ש סי' קט"ז וכב"י בסור יו"ד סי' תקמ"ו.

פ"א ה"ו לא יחצוב לו אבנים. כפי' ר"ח הנ"ל. ובה' שמחות למדר"ם כי' א' ירושלמי וכו' ושלא יחצוב לו אבנים פי' לחצוב לו סן ההר היו חצובות בפלוגתא (הפלוגתא) דר"י ורבנן דסתני', היו חצובות פי' היו חצובות סן ההר אלא שצריכין עדיין לסתהן וכו'. ועי' ברא"ש הנ"ל ושבלי הלקט סי' רכ"ג ובסור יו"ד סי' תקמ"ו וכב"י שם.

פ"א ה"ו במשנה הציר והצינור והקורה. בספ"ג לאוזין ע"ה (ד' רפ"ב) הציר והדלה (ליהא) והכנעול והמנורה וכו'. ולפינו והקורה. ולא מצאתי חבר לגי' הספ"ג. ובש"ת מהר"ם טרוסנבורג (דוצאת בלאך ז"ל כי' נ"א) הצנור והדלה וכו'. ובארחות חיים ה' חוה"מ סי' כ"ב הציר והצנור וכו' והדלה וכו'.

פ"א ה"ו במשנה שנשברו. בד' קושט' לקמן בפרק זה בהלכה י' שנשברו בחול המועד (ב' מלות ליהא) וכו'.

פ"א ה"ו במשנה כבשין. לקמן בזה הפרק הלכה י' בפסקא דמתניתין ובל (ליהא) כבשין. וכ"ה במתניתא דבני מערבא.

פ"א ה"ו בשם ר' יוחנן ספני כמול פרייה ורבייה. בכבלי מו"ק ח' ע"ב ר' יצחק נפחא אמר ספני כמול פרייה ורבייה. וע"ש בפ"י רבינו חננאל.

פ"א ה"ו בעון קושי ר' יסה וכו'. בנישין פ"ד ה"ה בעון קושי ר' יסי (יזכה) עבר מהו שישא אשה (ליהא) במועד א"ל נישמיעינה מן הדא ליכמיל והלא לא נברא העולם אלא לפיריה ורבייה (ח' מלות ליהא) ואמר ר"ש ב"א כשב ר' יוחנן כל שהוא (לפנינו נישנה כאן במ"ס מה שכתוב למעלה: ספני כמל פרייה ורבייה וכו') כצוה על פרייה ורבייה אסור לו לישא אשה במועד. ולפני הראב"ה היתה הגי' בירושלמי במו"ק כאן כגירסתינו. וז"ל בסי' קנ"א ירושלמי במו"ק וכו' בעי' קטיה דר' יסי העבר וכו' וכל מי שמצוה על פו"ר אסור לישא אשה במועד ופי' מי שחציו עבד וחציו כ"ח היינו לאחד שחורו ב"ה להורות כב"ש

ככ"ש דלישא שפחה אינו יכול ובת חורין נמי אינו יכול לישא, יבמל והלא לא נברא העולם אלא משום פו"ר אלמא דלגבי עבר שייך פדר הלכך אסור לישא במועד עכ"ל. ועי' בהוס' חגיגה ב' ע"ב ד"ה לא ובהוס' ניםין ס"א ע"ב ד"ה לא. פ"א ה"ז ר"א ר' לעזר בשם ר' חנניה ע"ש שאין מערבין וכו'. בכבלי מו"ק ח' ע"ב ואמרי לה אמר ר' אלעזר אפר ר' חנינא לפי שאין מערבין וכו' ועי' ד"ס שם. פ"א ה"ז ר' לא שמע לה מן הדא כי חנוכת וכו'. בכבלי מו"ק שם וראין מערבין שפחה בשפחה מנלן דהתיב ויעש שלמה וגו'.

פ"א ה"ז ר' יעקב בר אחא שמע וכו'. מזה לא נזכר בכבלי שם. ולפי גי' המנהיג (ד"ב ד' צ"א) היה זה בני' בבלי מו"ק ח' ע"ב. שוב ראיתי שגם ר"י א"ג מביא זאת מכבלי בה' חוה"מ צד י"ג.

פ"א ה"ז מלא שבוע זאת. ברמב"ם ה' אישות פ"י הי"ד וברש"י עה"ת (בראשית כ"ט כ"ז) מוכא הירושלמי. ועי' ברמב"ן שם. ובסמ"ג לחין ע"ה ובלבר שלא יעשה סעודת אירוסין וכו' שנאמר מלא שבוע זאת ונתנה לך גם את זאת וגו' (וי' מלות ליתא, ובשרירי ירושלמי איתא) כדאיתא בירושלמי אבל בהלמוד שלנו וכו'. וכן מוכא הירושלמי בילקוט שמעוני בקונדרס אחרון. ובסדרכי מו"ק סי' תתמ"ג בירושלמי יליף לה מדכתיב מלא שבוע זאת ונתנה לך וגו' מלא שבוע של לאה שלא להתערב שפחה של זו בזו ומשום הכי נהנו הראשונים שלא לעשות נשואי שתי בנות או שני אחים או אח ואחות ביחד וכו'. ועי' בתום מו"ק ח' ע"ב ד"ה לפי ובמנהיג ד' צ"א. ובארחות חיים ה' חוה"מ סי' י' מביאין מן הירושלמי וכו' ובפי' ר"ש בן היתום (29).

פ"א ה"ז ר' אבהו בשם ר' לעזר. בילקוט הג"ל ר' בא בש"ר אלעזר. בכבלי מו"ק הג"ל עולא אמר מפני המורח.

פ"א ה"ז הני אבל סתמין הוא ונשוא מערב הרגל וכו'. בכבלי שם מיתבי כל אלו שאמרו אסורין לישא במועד. מותרין לישא ערב הרגל קשיא לכולהו וכו'. פ"א ה"ז עלת כלהא וכו'. בפי' רבינו חננאל בסו"ק ט' ע"א וכן נמי מי שאמר משום טרחא כר' אבא (בא) דאמר עלת כלהא וכו'. וכן מוכא בשבלי הלקט סי' רל"ב ובפי' ר"ש בן היתום.

פ"א ה"ז אבל במחזיר וכו' מן הנשואין וכו'. מוכא בה' חוה"מ לר"י א"ג (י"ד) ובהוס' מו"ק ח' ע"ב ד"ה אבל. וברוקח סי' ש"ז ירושלמי בשום בטול פריה ורביה (ר' מלזה ליתא כאן ואיתה לעיל) מחזיר גרושתו וכו'. ובכ"י בסוד י"ד סי' הקס"ז ומ"ש מן הנשואין וכו' ירושלמי וכו' והר"ף והרמב"ם לא הזכירו הירושלמי הזה ולא ידעתי למה עכ"ל. ועי' במנהיג (ד"ב ד' צ"א) ובנסוקי יוסף מו"ק סי' אלף קצ"ז וכס' אדם וחיה נתיב ר' ח"ה ונתיב כ"ב ח"ב ובאשכול ח"ב (145). פ"א ה"ז גודלת וכוחלת וכו'. בכבלי מו"ק ט' ע"ב בשנויים. ובפי' רבינו חננאל ובה' חוה"מ לר"י א"ג הני' בכבלי כמו שהוא בירושלמי כאן.

פ"א ה"ז ונוטלת את שערה ואת צפרניה. בתום מו"ק י"ח ע"א ד"ה ובננוספרי ושבעתי בשם רשב"א שבחיה"מ כוחר למול צפרנים לנשים דקתני בירושלמי וכו' וחשיב נוטלת שערה וצפרניה וכו'. וברוקח סי' ש"ז ירושלמי נטלת שערה וצפרניה. וכס' התרומה סי' ק"ו ובירושלמי בפ"ק דמו"ק קתני בהדי הכשיתין שהאשה עושה במועד ונוטלת שערה וצפרניה משמע דלאשה שרו רבנן בלא שום שנוי וכו'.

פ"א ה"ז כלשון נקי וכו'. מוכא ברי"ף א"ג הג"ל.

פ"א ה"ז כסיד שהיא מתרהו בתוך המועד. בהוספתא מו"ק פ"א (רוצאת

צ"ט) וזורה ר' יהודה כסיר שיכול לנמרו שסדן אותו במועד. ובבבלי מו"ק.
 ט' ע"ב וזורה ר' יהודה כסיר שיכולה לקפלו במועד שמופלתו במועד וכו'.
 ובירושלמי כאן לא נזכרה התוספתא הנ"ל.

פ"א ה"ח דבית ר' ינאי וכו'. בבבלי מו"ק י' ע"א דבית ר' ינאי וכו' ע"ש.
 ובפ"י רבינו חננאל שם בתלמוד א"י ספורש לפיכך כתבנו והגהנו זה דבי ר'
 ינאי וכו' סכליב (מכלב) אחת אחת רי"א כדרכו אפי' (ליהא) אחת אחת סכליב
 (מכלב) מפסיע כלומר מדלג וכו'. ובה' חוה"מ לרי"ץ א"ג (ט"ו) ובירושלמי
 מסתייע ר' יוחנן והכי איתמר ביה ממלא את המחט וכו' ע"ש.

פ"א ה"ח הרוצענין סכלבין. בלקומי הרמב"ן ובירושלמי הרצענין סכלבין.
פ"א ה"ח במפסיע. בשלמי הנכורים כמ"ק סי' אלף קנ"ט ונראה בעיני
 אפילו בתפירת סנעיים וסנדלים צריך האומן לשנות וכו' וכן הוא בתלמוד א"י.
פ"א ה"ח כל שהוא סוויג את האוטריות זהו אומן. וז"ה בשם הירושלמי
 בפ"י רבינו חננאל ובה' רי"ץ א"ג הנ"ל. ובדפוס ירושלמי קוששנמינא קראקא
 זימאסיר וקראמאשין הג' כמ"ס: זהו הדיוש. וחכרות שם המלות: זהו אומן וכל
 שאינו סוויג את האוטריות. ומ"ס זה המעה את המניה הז' ר"ח הנ"ל בר' וילנא.
פ"א ה"ח את האוטריות. במשנה י' פ"א כנגעים את האוטריות. ועי' בפ"י
 רה"ג שם. ובה' רי"ץ א"ג הנ"ל את האמראות.

פ"א ה"ח כהופר כיסין. בפ"י ר"ח הנ"ל אר"ס הדיוש (ליתא) הופר וכו'.
 ובכ"י לידען בתופר כיסין היא מתניתא.

פ"א ה"ח איהפלגון חזקיה זר' יוחנן וכו'. בבבלי מו"ק י' ע"א פליגי בה ר"ח
 בר אבא זר' אסי (ר' יסא, ורחב"א לא נזכר) ותרוייתו משמיה דחזקיה זר' יוחנן וכו'.
פ"א ה"ח ר' יסא הורי לשטואל בר חנינה. בסמ"ג לאוזין ע"ה גרסינן
 בירושלמי ר' אסא (יסא) הורה לר' (ליתא) שמואל בר' חנינא לסרוג הסמות
 (ליתא) שתי וערב וכו'. ועי' אצו"ד ביומא צד 62.

פ"א ה"ט וכלבד שלא ינדרנו. בהוס' מו"ק י' ע"א ד"ה ר"י ובירושלמי הני
 ר' הלפתא וכלבד שלא יגלחנן בתחילה ופי' בהוס' דלא ידע מאי גילוח ול"נ
 דגרסינן שלא ינדרנו.

פ"א ה"ט הני תנור וכו'. תוספתא ביצה פ"ג ובבבלי שם בשנויים.

פ"א ה"ט ואין סולק אותן במטלית. כעין זה בספר הורה בירושלמי מגילה
 פרק א' ה"א. וע"ש בהערותי צד 35.

פ"א ה"ט ואם בשביל לשפות עליהן. בדפוס יזמאסיר וקראמאשין כמ"ס:
 לשפוך עליהן. והקרוב ערה הגיה לשפות. ו"א ראה ד' וזינציא.

פ"א ה"ט ר' יודן בי ר' ישמעאל הורי מדוחק. כעין זה בירושלמי שבת פרק
 ג' ה"ב ר' יודן בי ר' ישמעאל הורי מדוחק וכו'. ומכאן נראה שהיה מחמיר. ועי'
 בירושלמי יבמות פ"ד סה"ב ר' יודן בי ר' ישמעאל עברין ליה כן (כדרך הערמה).

פ"א ה"ט ר' יודן בי ר' ישמעאל. במרדכי ביצה סי' תרצ"ד גרסינן בירושלמי
 ר' יהודה בר' שמואל הורי וכו'. ובהג"מ ה' יו"ט פ"ג ה"י לעון ס"ה גרסינן
 בירושלמי ה' יהודה בר' שמעון וכו'. אבל בסמ"ג לאוזין ע"ה גרסינן בירושלמי
 ר' יודא וכו'. ובמרדכי מו"ק תתמ"ד הורה ר' יודן וכו'. וזכרא"ש ביצה פ"ד סי'
 ט"ו וכשמה מקובצת שם ל"ד כג"י הרפוס. ועי' לעיל שני' הרפוס נכונה.

פ"א ה"ט הורי מדוחק. בשטה מקובצת הנ"ל הוי מדוחק.

פ"א ה"ט להביא כירה חדשה וכו'. בסמ"ג הנ"ל קדרה (בתחילה) כו"ט.

ובהג"מ

זכהנ"ט הג"ל יש ללמוד מכאן שאסור לבשל בקדרה חדשה ביו"ט וכו'.
פ"א ה"י לגנ שלשה וכו'. מובא בה' חוה"מ לר"י א"ג. ובריטב"א מו"ק ח' ע"ב
 ועוד שאמרו בירושלמי על משנתנו תני (ליהא) לגנ ג' מפרסת (ולמפרסת) עשרה וכו'.
פ"א ה"י הני ר' חייא השף שף ברנל והמעגל מעגל ביד וכו'. בבבלי מו"ק י"א
 ע"א השתא במעגילה אמרת שרי, ביד וברנל וכו'. ומהברייתא מר' חייא לא נזכרה.
פ"א ה"י ר' כנא וכו'. ברו"ץ א"ג הג"ל בשנויים קלים.

פ"א ה"י פוק חמי חד סב וסכוך עלוי. צעין זה בשבת פרק ו' ה"ב אפילו
 כן א"ל פוק חמי חד סיב וסמך עלוי וכו'. ובפ"י המשוניות להרמב"ם באבות
 פ"א ט"זנה ט"ז כאמרם בירושלמי זיל איתני לי זקן כן השוק דאסמוך עליה ואשרי
 לך. וכו' כפ"י רבינו זונה ובמגן אבות להרשב"ץ שם ובכ"י מור יו"ד סי' רמ"ב.
פ"א ה"י אמר ר' בא. בר' קושט' ר' בא בר ממל.

פ"א ה"י הני לא יהא יוצא וכו'. בר' קושט' לא יהא אדם. מלקט וכו'.
 ובהוספתא מו"ק כפ"א מלקט אדם עצים ועשבים וכו' וע"ש ובירושלמי יבמות
 פ"ח ה"א מה ישראל בחולו של מועד מנכב מעל פני השדה וכו'. ובלקומי הרמב"ן
 למו"ק ובירושלמי גרמין הני לא יצא מלקט (ומלקט) עשבים ומזכרן בשוק והקשו
 ואין (שאין) דרכן (דרכו) לאכול מהם (לזבל מהן) במועד? אריה וכו' והקשו
 ולא כן אריה וכו' מהנהא בשלקטן ברנל כלומר כשיכווין להתקיים וכו'. ובאגודה
 (כ') בירושלמי אין ללקט עשבים למכור בשוק שאינו לצורך המועד וכו'.

פ"א ה"י בשאינן אבודין. בריטב"א מו"ק ח' ע"ב שאין אדם דר במועד
 בדירה סרוחה ועוד שאין לך דבר האבד גדול מזה וכן הוא בירושלמי.
פ"ב ה"א במשנה או שהמעוהו. במשנה בבליה (מו"ק י"א ע"ב) שהמעוהו
 פועלים (ליהא). ובפ"י רבינו חננאל שם שהמעוהו הפועלים.

פ"ב ה"א במשנה זולף וגוסר. כדרכו. במשנה בבליה הג"ל זולף וגוסר ונף
 (ליהא) פדרכו. וכן הוא בשבלי הלקט רכ"א. אבל בפ"י ר"ח שם וכה' שמחות
 למהר"ם סי' ח' כנ"י הירושלמי.

פ"ב ה"א אגן הנינן כי שהפך וכו' תני ר"ח וכו'. בעין זה בירושלמי שבת
 פ"א ה"ב. ובע"ז פ"א ה"ב וירושלמי רילן מוכא ביטונים קלים בריטב"א מו"ק י"א ע"ב.
פ"ב ה"א הני ר"ח וכו' הפוכין ושניין. בהוספתא מו"ק שלפנינו ליתא להא
 תוספתא. וגם בבבלי לא נזכר להא דהני ר' חייא. ובהשנות הראב"ד ה' יו"ט
 פ"ז ה"ג אני לא מצאתי כן אלא זהו הפוכין ושניין וכו' והכי איתא בירושלמי
 עכ"ל ובר"ן מו"ק (אלף קס"ז) מובא השנות הראב"ד בזה"ל אמר א"א אני לא מצאתי
 אלא זהו הפוכין אבל הופך לא וכו'. ובכ"י במור יו"ד סי' תקל"ח מובא השנת
 הראב"ד הג"ל בני' משונה. ובכ"י ליידיען איזו הנינן ולא הנא ר"ח וכו' אלא
 מי שהפכן ושניין (שהפכן פעם אחת) אבל אם הפכן בפעם אחת (ושניין) דברי
 הכל אסור (מותר) וכו' הנינן אמרין לא אמרין אלא מי שהפכן בפעם אחת
 (ושניין) אבל אם הפכן ושניין (בפעם אחת) דבר הכל מותר (אסור). ובגליון
 שם מונה כנ"י הדפוס.

פ"ב ה"א ר' יוסה אומר אל יאבד דבר כל עיקר. כהנ"ט ה' יו"ט פ"ז הכ"כ
 וראבי"ה כתב שקבל מאביו רבינו יואל הלוי שסותר להלכות במועד בריבית וכו'
 בר' יוסי דאמר בירושלמי שהיה יינו בתוך הכור שלא יאבד כל עיקר דחייש
 אפילו להפסד מועט וזלא בר' יהודה וכו' ע"ש.

פ"ב ה"א דהני אלו דברים שעושין לאבל וכו'. במס' שמחות פרק ה' ובבלי
 מו"ק

מו"ק י"א ע"ב בשנויים. ובתורת האדם (נ"ג ע"ד דו"ו) והתם באבל הניא אבל כל שבעת הימים וכו' ע"ש שנים מלפנינו.

פ"ב ה"א שעושין לאבל וכו'. בנמרי במו"ק סי' אלף קס"ח ובירושלמי משמע שעושין האחרים מלאכה של אבל בלא שום שינוי ואפילו לר' יהודה.

פ"ב ה"א דורכין את עבמו. ברזקה שי"ג ירושלמי דורכין ענביו זולפין יינו.

פ"ב ה"א הפוכין ושניין. המלה ושניין ליתא בשמחות ובבבלי הנ"ל.

פ"ב ה"א ומשקין בית השלחין וכו'. בתורת האדם (נ"ד ע"ד) ובירושלמי שם כברייהא וזו משקין לו שדה (ב' מלות ליתא) בית השלחין לכשיגיע (כשהגיע) ומנו לשתות וכו'. ועי' בה' אבל לרי"ץ א"ג (נ"א) ובפי' שם.

פ"ב ה"א מנו (בר' זיטאמיר במ"ס: מני) א"ל ר"י וכו'. בתורת האדם (נ"ב ע"ב) שמצינו בירושלמי מנו א"ל וכו'.

פ"ב ה"א מחלפה שיטהיה דר' יודה. בד' קושטמניא דר' יוסי. ובצ"ל. והמפרשים דחקו עצמם לחנם. ולא ידעו ממ"ש הרמב"ן הנ"ל בתורת האדם וז"ל כל שכן מחלפא שיטהיה דר' יוסי (כני' ד' קושט') וכו' א"ר חנינא (חיננא) מנו א"ל חכמים שהן עושין (ליתא) כשיטת (בשיטה) ר"י במועד ע"כ נירסא ירושלמית ופירושה ברור שהן מקשיין סאן תנא דפליג עליה דר' יודה לענין שדה ניר וכו' ר' יוסי דהוא בר פלוגתיה במועד א"כ קשיא דר' יהודה ארר' יהודה וכו' והדר מקשיי וב"ש דקשיא דר' יוסי ארר' יוסי וכו' ע"ש.

פ"ב ה"א אר"ח מנו אמרו לו חכמים שהן כשיטת ר' יודה. כעין זה בתורות פ"א סה"ו ר"י ב"ב בשם ר"י אמר מנו אמרו לו חכמים שהן כשיטת ר' יהודה.

פ"ב ה"ב הא בתחילה אסור וכו'. ברא"ש מ"ק פ"ב סי' י"ד ובכה"ג איתא בירושלמי וכו' הא לכתחלה אסור אגן מה קייבין וכו' הוא חטא אנפשיה כלומר אפילו הוא דבר האכר כחן מלאכהו במועד הוא וכו' ע"ש שנויים. ובהג"מ ה' י"ט פרק ח' ה"ד ובכ"י בסור יו"ד סי' תקל"ח.

פ"ב ה"ב סבר דו יכול קיים ולא קם. בפסקי תוס' מ"ק סי' י' ואם נתעצל שהיה סבור להמתין לא מקרי כחן במלאכתו. וסקרוו מכאן. ובמרדכי במו"ק תתנ"ג וכן משמע בירושלמי דפרקין דהיכא דהמתין לדעת לפי שהיה סבור שיוכל יהסתין עד לאחר המועד לא מקרי כחן מלאכה במועד. ועי' במלאכת שלמה כאן.

פ"ב ה"ב ר"ש בי ר' יניי וכו' ילפין מקלקלתא וכו'. בפ"י רבינו חננאל במו"ק י"ב ע"ב ובה' חוה"ט לרי"ץ א"ג (כ'). ובפי' ר"ש בן היתום (59). וזכרא"ש מ"ק פ"ב סי' י"ז אוסרים (ליתא) ילפין וכו'. ועי' באשכול ח"ב (צד 148) ובס' אדם ותוה נתיב ד' חלק ה'. ובדיטב"א במו"ק י"ג ע"א אפקריה ר' ינאי (כן הוא בכבלי מו"ק הנ"ל אבל בירושלמי ר"ש בי ר' יניי) לפרדסיה וכו' אמרינן עלה בירושלמי ילפין מקלקליא וכו' כלומר בני אדם קרובים ללמוד מן הדברים המקולקלין יזהרו מן הדברים המהוקנים ולכך יש לו לאדם חשוב לזהר במעשיו סאד. ובזחסיין (קראקא ר' צ"ו) והוא (ר' ינאי) אמר ילפון ממקלקלתא ולא ילפין מהקנתא על פרדסו במו"ק ירושלמי עכ"ל (וגרס בהירושלמי כני' הריטב"א הנ"ל). ובהשב"ץ ח"ב סי' ס"ז דילפי מקלקלתא וכו' כדאיתא בירושלמי דמשקין.

פ"ב ה"ב ר"ח בר אשי בשם רב. וכ"ה בכבלי מו"ק י"א ע"א.

פ"ב ה"ב רב יהודה הורי. וכ"ה בכבלי מו"ק י"א ע"א.

פ"ב ה"ב מסיקין לפסון וכו'. במ"ס ה' י"ט פ"ח ה"ג ובדיטב"א מו"ק ח'

ע"ב

ע"ב וכן התירו בירושלמי לעשות אלפסין וקדרות וכן שפורן ואסכלאות וסבינין. ואפילו לכתחלה וכ"ש לתקן וכו' (לפינו אינו מבואר). ובניי מ"ק אלף קס"ג וכתב הרמב"ן ז"ל ובירושלמי התירו להסיק אלפסין וקדרות לצורך המועד. וכ"ה בלקוטי הרמב"ן למו"ק.

פ"ב ה"ב כאילין פוטפייא. במוסף הערוך ירושלמי דמ"ק וכו' כאילין פוטפייא פי' המפרש מין סגרת לגרר בו גבינה ולחם עכ"ל.

פ"ב ה"ב זפתן גרבא ולא זפתין כוהא. בבבלי מ"ק י"ב ע"א זפתין כוהא וכו'. ובפי' רבינו חננאל שם י"ב ע"ב מפורש בירושלמי זפתין גרבא ולא זפתין כוהא דזפתא גלידא עכ"ל. וע"ש בגליון. ובירושלמי ע"ז (פ"ב ה"ד) קנקנים שאינן זפתות וכו' כי נן אמרין אהן כוזא לא בלע וכו'.

פ"ב ה"ב דזפתא דקדקרא. וכו' קישטאנמינא דזפתא דקדקרא היא (ליתא) ובבבלי נדה כ' ע"א אמר ר"י אמר שכוואל כקיר וכו' ממאה. ופירש"י כקיר שעוה שתורה. ועי' מ"ש רב"ז באכער ז"ל בספרו על ר' תנחום הירושלמי צד 90.

פ"ב ה"ב אית דמחלפין. בבבלי מ"ק הנ"ל בשם רב דימי מנהדרעא. **פ"ב ה"ג** במשנה שלא תאבד. בשערי תשובה (רי"א) בשביל שלא יאבדו (שלא האבד) ובלבד שלא יכוין את מלאכהו למועד (במועד) וכו'. ועי' בשו"ת ריב"ש סי' קע"א.

פ"ב ה"ג ודלא כר' יודה. מובא במלאכת שלמה כאן בשנויים קלים.

פ"ב ה"ג ר' יעקב בר אחא בשם רבנן. בפי' רבינו חננאל במ"ק י"ב ע"ב ירושלמי וכו' ר"י ב"א בשם ר' אבין. (רבנן). וברא"ש מ"ק פ"ב סי' י"ז ר"י ב"א בשם אבין. ובר"ף כ"ק סי' אלף קע"ד כגו' הדפוס. ועי' בבמו"י שם.

פ"ב ה"ג פרקמטיא אבדה שרי וכו'. וכן להלן בפרק זה סה"ד פרקמטיא אבדה שרי. (וכד' ויטאמיר בט"ס: פרקמטיא עבדה שרי). ובבבלי מ"ק י' ע"ב בפרקמטיא האבד דמי ושרי, וכן דוא שם י"א ע"א. ועי' בבה"ג (ר' ברלן צד 201). ועי' תשובה גאוני מורח ומערב סי' ק"ג. ובפי' רבינו חננאל ובר"ף הנ"ל טובא זה. ובאשכול ח"ב (צד 198) בסתורה שיש לחוש לעפוש אם לא תהפך שרי לטלמולי וכו'. ובסמ"ג לאוין ע"ה וגרסינן בירושלמי שאם היה דבר האבד שאינו סצוי תמיד לאחר המועד כגון ספינות שיירות וכו'. ובבבלי בסוד י"ד סי' הקל"ח כתב נ"י ירושלמי וכו' פרקמטיא אבדה וכו' אם יש לו סחורה וכו'. **פ"ב ה"ג** שרי מטלמלחה במועדא. ברא"ש פ"ב סי' י"ז שרי מוכנא במועדא ובפ"א סי' כ"ג שרי מוכנניה במועדא.

פ"ב ה"ג הדא שיירתא שרי. כה' חוה"ס לר"ף א"ג (פ"ז) בירושלמי הדא שיירתא שרי וכו' והכי אמר טר רב נטרונאי מי שבא דבר סחורה בירו' לישא ולהין וכו' היתר גמור הוא ואמר רבינו האי לענין שיירה של חוננים הבאה בחול המועד ויש כמה שנמכר להן (כצ"ל) שכר וכשנמנעין באין לירי הפסד וכו' הרי נאמר בתלמוד (כיון לירושלמי דילן כי בבבלי לא נזכר מפורש משירא) כי ליקח טהם ולמכור בחוה"מ מותר וכו'. ובהשבות גאוני מורח ומערב סי' קמ"ט לר' פלמוי גאון וששאלתם רגילין אשכנזיים וכו' וכששומעין כשיירה אחרת וכו' השוכה כך ראינו כל דבר שיש בו הפסד התירו חכמים וכו' וע"ש בהערות.

פ"ב ה"ג ר"י בר אחא בשם ר' יסא. כמנהיג (ד"ב צד 93) ר"י בר חייא (אחא) בשם יסא (ר' יסא). וברא"ש מ"ק פ"א סי' כ"ג ר' יעקב בשם ר' אחא

בשם

בשם ר' יוסי. ושם סי' כ"ח יעקב בר אחא בשם ר' יוסי. וכ"ה בשלמי הגבורים מו"ק סי' א"ף קס"ה.

פ"ב ה"ג שרי מיוזבן מינה כמועדא. וכן הוא בר"ח וברא"ש וכר"ף שם. ובה' חוה"מ לר"י א"ג הנ"ל הרא שירתא שרי למיוזבן סנייה בחולא (ליהא) דמועדא. וכתורת האדם (נ"ה ע"ד) אמרו בירושלמי הרא שירא שרא מוזבן מינה בחולא דמועד וכתבוהו רבינו הגדול והגאונים ז"ל בפסק הלכה וכו'. וכ"ה בלקוטי הרמב"ן ובמ"מ ה' יו"ט פ"ז הכ"ב. אבל במנהיג הנ"ל ליהא המלות שרי מוזבן וכו'. וכשו"ת ר"י נ' מינאש סי' קס"ה תשובה כבר הודענו אותך שאם נכנס לשוק ומצא סחורה וכו' בירושלמי הרא שירתא שרי למיוזבן מינה בחולא דמועדא. **פ"ב** ה"ג דשירתא מעול ומזולא עיבדתייה. בה' ר"י א"ג הנ"ל הוה ידע דשירתא היעול ואזלה עבדהיה. ובמנהיג הנ"ל מעיל ומזולא עבדתא. ובשו"ת דיכ"ש סי' ש"כ דשירתא אולא ומזולא עבדהיה. וברא"ש מו"ק פ"א סי' כ"ג לא (ליהא) הוה ידע דשירתא וכו'.

פ"ב ה"ג אין ידע דלא מיוזבן וכו'. בכת"י ליידיען אין ידע דו מיוזבן וכו'. זמור אחר הגיה דלא מיוזבן. ורוב מהראשונים פי' שאימתי מותר לקנות ולמכור להשיירא אם לא יעשה זה בחוה"מ או יאבד גם מן הקרן. ואיזה מהראשונים כמו הרמב"ן ספרשים שפרקמטיא אבודה היא שיאבד מן השכר. ושהי הדעות נובעות מני' הירושלמי כאן. איזה מרבותינו גרסו בירושלמי כני' הדפוס והוא פחת מן אנרא יוזבין. ואיזה גרסו והוא פחת מן קרנא. בה' ר"י א"ג אבן גיאת הנ"ל אי ידע דהוא (דלא) מוזבן ופחית מן קרנא (אנרא) יוזבין ואי לא יוזבין. וכ"ה במנהיג ובשו"ת ריב"ש הנ"ל. וכ"ה ברא"ש מו"ק פ"א סי' כ"ג. ובמס"ג לאוזן ע"ה גרסינן בירושלמי אר"י ב"ב אנרא לקרנא (וקרנא) אי ידע דלא מוזבן והוא פחת מן קרנא וכו' מכאן משמע דאין קרוי דבר האבד אלא א"כ פוחת מן הקרן אם ימתין וכו'. אבל בתורת האדם (נ"ה ע"ד) בירושלמי וכו' כל שאיט צריך לדבר אלא להשתכר בו אמור וכו' והראב"ד כתב מן הירושלמי הוה עברי רוחא סנייה פסידא הוא וכו'.

פ"ב ה"ג אנרא וקרנא קרן הוא וכו'. בפ"י רבינו חננאל במו"ק י"ג ע"א קרנא ואנרא (אנרא וקרנא) קרן או (צ"ל אי) ידע דמוזבן (דלא מוזבין) ופחת מן קרנא וכו'. וכן העתיק הר"ח ר"ש בן היתום עי' בפירושו צד 62 הערה 12. ובה' ר"י א"ג הנ"ל אבד ר"י בר אבין אנרא וקרנא קרן הוא אי יודע דהוא מוזבין ופחית מן קרנא פי' מן השכר שהוא מכלל הקרן יוזבין ואי לא לא יוזבין. ובמנהיג הנ"ל אנרא וקרנא קרנא הוא אי ידע דלא מוזבין אפי' כוסף כל שהוא (ד' מלות ליהא) מוזבין וכו' על פרקמטיא הסורמנת בהולו של מועד מתוך הירושלמי שהבאתי למעלה שמתוך לקנותה וגם למכור את סחורתו אי מזולא ככל עבדתא בין קרנא בין אנרא עכ"ל. ובשו"ת ריב"ש הנ"ל אנרא וקרנא וכו' ופי' פחות מן קרנא דר' יוסי ב"ר בון ר"ל מן השכר שהוא מכלל הקרן לפי סברתו כי הוא הולק עם ר' מונא וכן פי' זה הירושלמי הר"י בן גיאת ז"ל בהלכותיו וכו' ועי' בהג"מ ה' יו"ט פ"ז הלכה כ"ב. כל המאמר מר' יוסי ב"ב ליהא בכת"י ליידיען. ונכתב שם בגליון.

פ"ב ה"ג מפקד לר' הושעיה בי ר' שמי דהוה פרוש. בירושלמי שבת פרק י"א ה"ה ר"י בי ר"א כפקד לר' הושעיה בי ר' שמי דהוה פריש וכו'. ומשני אלה המקומות טוכח שפתרון המלה פרוש או פריש שהיה מפרש בים, בשבת

שם נסר שהוא חוץ לספינה וכו' טיעבר הקנה לאילפא וכו' וע"ז קאמר שם: דהוה פריש. וכן כאן: ואילפא מורכא לך וכו'. ועי' במבוא הירושלמי ד' קט"ה ע"ב. **פ"ב** ה"ג ואת אתי משתי גבן זבין. ככה"י ליידיען ואת אתי מסתי גבן זבין ובסמ"ג לאוזין ע"ה אמנם כזכר כדי שיהו לו טעות ברוח להוציא כשמתח המועד מותר דגרסינן בירושלמי ר' יוסי זר' אליעזר (ר' יצחק ב"ר ר' לעזר) מפקדי לר' אושעיה דהוה פריש (פרוש) פ' שהיה פורש טלמכור אי את ידע דאת מוכן (ואילפא מורכא לך) ואת שתי גבן זבין וכו"ה כרא"ש מו"ק פ"א ס' כ"ג. ובב"י בסור יו"ד ס' תקל"ט מובא הרא"ש בשנויים. ובס' אדם וחיה נהיב ד' ה"ה ואפילו יש לו מה יאכל ואם ימכור יעשה הוצאה יותר ברוח לשמחה המועד וכן מוכח מהירושלמי וכו' ואני הגיל לומר למלזין בחוה"מ שיקבלו ריבית וכו' ויציאו לשמחת-י"ט כדאיתא בירושלמי וכו'. ובהג"מ (יו"ט פ"ו) וכתב בעל ס"ה (הג"ל) והיה הגיל לומר למלזין וכו' כי ההיא בירושלמי דלעיל.

פ"ב ה"ג ר' יונה בוצרייה וכו'. בסמ"ג הג"ל ר' יונה הוה ליה ספרין אתא (ליתא) שאל לר' הונא מהו סודכניטון (מוכנתין) במועדא א"ל שרי (ליתא בכל הרוצאה) מחרי את במועדא (מועדא). וכו"ה כרא"ש הג"ל ובהג"מ ה' יו"ט פ"ו הלכה כ"ב בשנויים קלים. ובמדרכי כו"ק תתמ"ו מהוך הירושלמי משמע דאינו ר"ל אין לו מה יאכל טמס א"א יש לו בצמצום ורוצה למכור ולהרויח כדי שיהא לו טעות ברוח כוהר דקאמרי' ר' יונה הו"ל ספרים אתא שאל לרב (לרב הונא) וכו' משמע מהתם כדי להרחיב ידו להוציא במועד מותר. ובירושלמי מו"ק י"ב ע"ב שאומר בירושלמי ואפילו למשתי קונדיטון סנהון (ליתא) דאלטא אפילו שלא לררויח במונותיו שארי.

פ"ב ה"ג פרנמטיא ניגבת וכו'. בפ"י רבינו חננאל במו"ק י"ג ע"א מובא זה. ובאור זרוע ב"מ ס"ו (שמ"ב) פ"ח וצ"ל ופירש בהלכוד א"י במשקין פ"ב ר' חנניא (חנניה) חברין דרבנן אמר פרקמטיא ניגבת וכו'. ובעיטור (כ"ס) ירושלמי פרנמטיא מנכסי יהומים קמנים וכו'.

פ"ב ה"ג כשיש ערים. בד' קושט' בשיש ערים יודעין (ליתא) וכו'. וכן בפיר"ח הג"ל. **פ"ב** ה"ג כך אנו אומרים פקדון וכו'. בעיטור (שתוף) וכך אנו אומרים לשון אהמרא הוא בגמרא ירושלמי וכו' ובסמ"ג משקין פקדון אינו גובה מנכסי יתומין. ובעיטור (כ"ס) ירושלמי כך אנו וכו'. ובעיטור (בקרה) ירושלמי במו"ק כך אנו אומרים וכו'.

פ"ב ה"ג אילו היה לי מי שיימנה עמי. בירושלמי זכחים הנדפס בימינו (ד' ס"ה ע"א) אילו הוויין לי רבנן שזמנו עמי. ותיקון לשון טאחר הוא.

פ"ב ה"ג כלום אסרו בשר בכור להשקל בליטרא וכו'. מכאן נראה שזה מדרבנן אבל עי' בזכחים ע"ה ע"ב התפוס בכור לברך הבית מהו שישקול בליטרא וכו' ובהוס' שם ד"ה התפוס אי האי דאמרינן אינו נשקל בליטרא הי דרבנן ניחא אבל בהריא מוכחא בחלק ובפ"ק דתמורה שהוא דאורייתא דרריש וכו' ע"ש. ובשטה מקובצת שם פ"ה וכו' לכך נראה דודאי אסור לשקול בליטרא לכ"ע מדאורייתא וכו'. ולא נוכר בירושלמי דילן.

פ"ב ה"ג כלום אסרו לעשות מלאכה בחולו של מועד. רוב מהראשונים ס"ל דמלאכה בחולו של מועד הוא מדרבנן (עי' בה"ג ד' ברלק צד 199) ומקורם מירושלמי כאן. ובפ"י רבינו חננאל במו"ק י"ג ע"א מובא הירושלמי. ועי' בה' חוה"מ לרי"ף א"ג (כ"א) ובאשכול ח"ב צד 9. וברמב"ם ה' יו"ט פרק ו' הלכה ב'

כ' ובהנ"מ ש"ס, ובחוס' חגיגה י"ח ע"א ד"ה חלוו ש"ס. ובאור זרוע ח"א סי' הק"ג וסי' הקפ"ט מובא הירושלמי ג"כ. ושם מסיים: הא למדת אפילו דבר האסור בחוש"ס לא מהסר אלא מדרבנן וכו'. ובירושב"א ריש מ"ק אבל בעל הלכות גדולות ז"ל כתב שאין איסור מלאכה במועד אלא מדרבנן בעלמא וכו' ורמב"ם ז"ל כך כתב כדברי בה"ג וכן רבינו הם ז"ל וכו' ובירושלמי משמע כדברי ר"ת ז"ל דאמרין אר"א בר סמל וכו' כלום איסורו וכו' אלמא דרבנן הוא ולכך היה אומר שהיה סתירו אלו היה מי שימנה עמו ואלו אמורא דאורייתא ליבא לטיטר הכי וכו'. ועי' שבלי הלקט סי' רכ"א ובלקוטי הרמב"ן למו"ק ובחי' הרמב"ן ע"ז כ"ב ע"א ובאשכול ח"ב (9). ובסגן אבנה להרשב"ץ פ"ג משנה י"א ובארחות חיים ה' חוה"מ סי' ל"ג ירושמי אר"א בר סמל וכו' הרהתי מלאכה בחוה"מ כלומר שאין איסור לעשות מלאכה וכו'. ובנסוקי יזקף במו"ק סי' אלף קנ"ב וכן נראה מן הירושלמי אמר ר'א ב"ם וכו' ועוסקין בתורה כגון אנן (כ' מלות ליתא) וכו'. ועי' ברא"ש מ"ק פ"א סי' א' ובסניד משנה יו"ט פ"ז ה"א בירושלמי וכו' ועוסקים בתורה כדון אינן אכלין וכו'. ובאגוד (ה' חוה"מ) מצאתי דחו"ה דאורייתא ויש מביאין ראייה מן הירושלמי שהוא מדרבנן. ועי' בס' יראים החדש סי' ש"ד.

פ"ב ה"ג יהא הירקן בעל גבולך. בירושלמי סנהדרין פ"ח ה"ב יהיה ירדן וכו'. ובחירושי אנשי השם בכו"ק כלומר אם הזכירך ואתה ירא מזה לברוח על הספק דאין לך דבר האבד גדול מזה ור' יוחנן דקאי בא"י נקט לברוח בעבר הירדן וכו'. ועי' בשו"ה ב"ח ישנות סי' קס"ו.

פ"ב ה"ג קבלין רשות להיפטר מכולי. בסנהדרין הג"ל קובלין לרשות להיפטר מכולי. ובהגהות מרדכי בבבא בהרא (פ"ט תרס"א) בירושלמי וכו' אתפס לבולים וכו'. ובגו"ת המוספות בסעודה להרמב"ן סי' כ"א כהדא ר' שמעון ברי' דרשב"ג נתפס לבולי וכו' ופי' נתפס לבולי בתוך העשירים כחמת עשרו ובולי הם העשירים וכו'. ועי' במ"ס ה' נחלות פ"ט ה"י. ובמרדכי מ"ק תתנ"ו אמרין בירושלמי א"ר יוחנן קובלין לרשות שהוא שליט על בולין יכול לקבול במועד ולדון לפניו ולהסתלק מכולי פי' כולי שר וכו' ודכחתיה התיר ר' אבי העזרי לאדם לקבול כשכיל חובותיו במועד, ומובא המרדכי בכ"י מור יו"ד סי' הקמ"ה. ובס' כבוד הכסים קבלין רשותא וכו'.

פ"ב ה"ג לחין בריבית וכו'. בשו"ת מהר"ם מרוטנבורג סי' הכ"ה (הוצאת רנ"ר ז"ל) מדהני בהוספתא לחין בריבית לסעודת (לחבורת) מצוה ולקידוש החודש. ובגו"ת מהר"ם מרוטנבורג (הוצאת בלאך ז"ל צד 322) ואמרין בהוספתא שהיו לויין כרביה לעבור השנה וכו' ע"ש. ושם (צד 57) והביא ראייה מדהניא בהוספתא (כן הוא שם בכ"י) לחין בריבית וכו'. ובסנהדין (ד"ב צד 25) בשם ר"ג נאון במנילת סהרים ובאורו ח"א ל' ובאורו ח"ב תמ"ז ותנ"ג ובשבלי הלקט נ"ה ור"כ ובפסקי ריקאנטי ס"ה ובתשובות השייכות לס' משפטים סי' י"ד מובא הירושלמי וע"ש. ובמרדכי בבא מציעא (דפ"ז) והר' שמואל סבונבירק היה סתיר (מצוה צדקה) להלחחם כרביה וראיתי וכו' לחין בריבית לחבורת מצוה וכו'. ובמשנה לסלך ה' מלוה פ"י ה"ד מאריך בזה.

פ"ב ה"ג לחבורת מצוה ורקדוש החרש. כעין זה לקמן בפ"ג סה"ח.

פ"ב ה"ג ואמר יהא חולקי עם אילין דאכלון. בסנהדרין הג"ל יהא חלקי עם מאן דקדש ירחא הכא רומשית. ובאורו (ע"ש, כ"ג) ופ' בן סורר ר' יוחנן הוה וכו'.

פ"ב ה"ד במשנה ובהמה ואבנים. וכ"ה במתניתא דב"מ. אבל במשנה בבבלי.

ליתא

ליתא מלת ואבנים. ובה' פסוקות לתלמידי רי"ג ובהה"ג ה' מועד זכתו שובת גאוני מזרח ומערב ע"ו ובפי' רבינו חננאל במו"ק י"ג ע"א כני' הירושלמי. ועי' לקמן בירושלמי בפרק זה ה"ד נוחא כולהו, אבנים? כהדא וכו'.

פ"ב ה"ד במשנה סבית האומן. כתשב"ץ קמן (קס"ה) מוסף: בחול המועד. **פ"ב** ה"ד במשנה אם חושש להן. כבה"ג (ד"ב צד 202) וכשבלי הלקט סי' רכ"ד ואם חושש להן שמה יגנבו (ב' מלות ליתא, וכני' הבה"ג כן כבבלי פסחים נ"ה ע"ב וע"ש גי' הרי"ף והרא"ש) וכו'.

פ"ב ה"ד נוחא כולהו אבנים וכו'. בה' חוה"מ לרי"ץ א"ג (כ"א) בירושלמי נוחא כולהו, אבנים כהדא אם היה כותלו גוחה (גוהה) לרשות הרבים (ב' מלות ליתא. ועי' לעיל פ"א סה"ד) וכו' ש"ס כשבלי צורך המועד מותר לו לזקק לזקק וכשבלי צורך המועד מותר לו לבעל הבית לשכור אפילו בדבר שאינו אבוד וכו' וכן אמר רב גמרוני. וכשימת ריבב"ב לרי"ף ירושלמי נוחא כולהו אבנים מאי כהדא (כהדא) אם היה כאלו גוהה וכו'.

פ"ב ה"ד סותרו ובגוהו. ברמב"ם ה' יו"ט פ"ח ה"ז ואם היה גוהה סותרו מפני הסכנה וכו'. ובהג"מ יש בירושלמי מפרש דהתירו סופו משום החילהו וכו'.

פ"ב ה"ד ריב"ל וכו'. טובא בפי' רבינו חננאל במו"ק י"ג ע"א ובה' רי"ץ א"ג הנ"ל ובלקוט שמעוני בקונטרס אחרון בשם הירושלמי בשנים קלים.

פ"ב ה"ד תני בשבת סותר. בהוספתא מו"ק פ"ג ובע"ז פ"א וכבבלי ע"ז י"ג ע"א לא נזכר משבת. והגר"א הגיה בההוספתא הנ"ל: בשבת. והגהתו נובעת מירושלמי כאן. ועי' בכבלי נטין ח' ע"ב ובמ"ש במבוא למ"ע רבה צד 59. **פ"ב** ה"ד ומעלה לא-יבנים. בהוספתא הנ"ל וחותם ומעלה בערכאו'. וכ"ה בילקוט הנ"ל. ובפי' ר"ש בן היתום (צד 68).

פ"ב ה"ד שני מצאנו שלא נכבשה יריחו אלא בשבת. וכן הוא בירושלמי שבת פרק א' ח"ה. והמקור לזה בסדר עולם רבה פ"ק י"א. וע"ש בהערותי הערה כ"ז. **פ"ב** ה"ד הרי שאין לו מה יאכל וכו'. בתשובת הנ' (שעי' השוכה רי"ד) אם אין לו מה יאכל קוצר ומעט ודש וזורה וזורר וזון ובלבד שלא ידוש בפרות וכו'. ועי' בכבלי מו"ק י"ב ע"ב.

פ"ב ה"ד אבל במספק לרבים וכו'. כלקוטי הרמב"ן למו"ק ובירושלמי אמרו במספיק לרבים שדש אפילו בפרות אע"ג שהיא מלאכה גדולה ושל' פושטי וכו'. וכן טובא הירושלמי באשכול ח"ב (148). וברא"ש מו"ק פ"ב סי' י"ז ובטור יו"ד סי' תקל"ז. ועי' בב"י שם. ובריסב"א מו"ק י"ב ע"ב ובירושלמי אמרו שאם היה מספיק לרבים וכו'.

פ"ב ה"ד אין מפנין וכו'. בפי' רבינו חננאל במו"ק י"ג ע"א ירושלמי אין מפנין לא (ליתא) מדירה נאה לדירה נאה ולא מדירה נאה לדירה כעורה (כאורה) וכו'. ועי' באשכול ח"ב (צד 149) וברזק סי' ש"ז וכשבלי הלקט סי' רכ"ד ובהג"א סי' נ"א שמביאים הירושלמי. ובמגיד משנה ה' יו"ט פ"ח המ"ז ורבינו (הרמב"ם) סובר שאין הירושלמי מסכים לגמרתו וכו' ע"ש. ובס' אדם וחוה נתיב ד' ח"ה ובירושלמי מפנין וכו' ונראה שהירושלמי פליג אנמרא דידן וכו'.

פ"ב ה"ד ולא מדירה כאורה לדירה כאורה, בכתי' לידען ולא מדירה נאה לדירה כאורה. ובגליון יש מונה כני' הרפוס. ובני' כתי"ל כן בראב"ן (פ"ג ע"ג) ע"ש. **פ"ב** ה"ד ולא מדירה כאורה לדירה נאה. בד' קושט' ליתא זה. וכן ליתא ברא"ש מו"ק פ"ב סי' י"ח. וכבר העירותי בכ"מ שני' הרא"ש כתאימות לני' ירושלמי

ירושלמי ד' קושטמניא. ועי' בה' חזה"ם לרי"ץ א"ג (כ"א) ובטור י"ד סי' תקל"ה ובשו"ת אבקת רובל סי' קס"ז.

פ"ב ה"ד ובתוך שלו. בפ"י רבינו חננאל הנ"ל ובתוך שלו אפילו מדירה נאה של חבירו (ב' סלות ליתא) לדירה בעורה (כאורה) שלו (ליתא) מפניו וכו'. ובהשגות הראב"ד ה' י"ט פ"ח הט"ו בירושלמי משל אחרים בתוך שלו אפילו מנאה לכעורה וכו' ואע"פ שיש לדקדק על זה הירושלמי מן הגמרא, נאה ומתקבל הוא עכ"ל ועי' בהג"ם זכמנדל עז ובמניד משנה זככ"ם וככ"י בטור י"ד הנ"ל. ובה"ס סו"ק י"ג ע"א ד"ה אין בירושלמי מתיר סבית אחר לביתו שערב לאדם לרדוד בשלו. ובריטב"א סו"ק שם וגרסי' בירושלמי וכו' אפילו מדירה נאה לדירה בעורה וכו' והיה נראה שאין הש"ס שלנו סובר כן וכו'. ועי' ברא"ש הנ"ל וכפ"י ר"ש בן היחוס (48) ובתרוסת הרשן צ"ג.

פ"ב ה"ד אין מפניו וכו'. שמחה פי"ג בשניים. ומובא הירושלמי בפ"י רבינו חננאל הנ"ל ובה' אבל לרי"ץ א"ג (ע"ג) וברמב"ם ה' י"ט פ"ח ה"ט ועי' במ"ס שם. ובה' אבל פי"ד הט"ו ובראב"ן (פ"ג ע"ג) וע"ש ובא"ו ח"ב השנה"ה אות ה'. ובשדה הרשב"א ח"א סי' שס"ט ותהט"ו ובהורת האדם (ל"ח ע"ד) ובטור י"ד סי' שס"ג בשניים. ובשלמי הגבויים טרק סי' אלף קנ"ז אין מפניו וכו' וזה מבואר בתלמוד א"י.

פ"ב ה"ה במשנה אף מעבין. במניד משנה ה' י"ט פ"ח ה"ד משנה שם וכו' ר"א מעבין וש גורסין אף מעבין: וברא"ש סו"ק (ד' ראשון) ר"א אף מפניו. **פ"ב** ה"ה במשנה מזכרי פירות כסות וכלים. במנהיג (ר"ב ד' צ"ג) דתנן מזכרי פירות כוסות (כסות, גי') המנהיג יתיר נוח ובעין זה בירושלמי ע"ז פ"ג ה"ג והרא כוסות דבר של בזיון הוא וכו'. ובר"ן שם ובירושלמי וכו' והרא כסות וכו' וכלים מזכרים בצנעה וכו'. ובסו"ק מ"ג ע"ב זכוס סבית הונג וכו'. **פ"ב** ה"ה כיני סתמיהא מעבין. פי' של"ג אף מעבין. או שכחנו שלא גרסינן כני' הרא"ש אף מפניו.

פ"ב ה"ה ר"א וכו'. בפ"י רבינו חננאל בסו"ק י"ג ע"ב בירושלמי ר"א יאבד דבר מועט (מועט) זאל וכו' ר' יוסי (חסה) אומר וכו'. וכן מובא הירושלמי בה' חזה"ם לרי"ץ א"ג.

פ"ב ה"ה אית מילין במזער וכו'. כבבלי סו"ק י"ד ע"א הלכות מועד כהלכות כוהים וכו'. וכפ"י רבינו חננאל בסו"ק שם אית מילין (במועד) דקשין הן החמירו (ליתא) מננעים ואהלות. וכפ"י ר"ש בן היחוס (64) אית מילין וקשין מננעים ואהלות. **פ"ב** ה"ה תמן אמר ר"י בשם רב פורסין ע"ג שיפוף בשבת. גי' מתוקנת בריטב"א סו"ק י"ג ע"ב וז"ל ופירשו בירושלמי שלא נחלק ר' יהודה אלא בקש מחובר שצריך מזרח גדול ומלאכה גמורה יעקרו אבל בקש חלוש מותר. מדי דהוי אמצעלת שמתר לפרוס אותה ע"ג פירות או לבנים (ה' סלות ליתא) וכו'. ובשרידי ירושלמי (197) ע"ג שיפוף כולו לבנים בשבת. ונראה שכחנת המצר במלת כולו, והיתה לפניו הגי' כבהריטב"א והוא קצר וכתב כולו.

פ"ב ה"ה לתולש מן הקרקע בנייהן. זה ספורש בחוספתא סו"ק פ"א דבר האבד וכו' בד"א בתולש אבל במחבר אף דבר האבד אין עושין אותו במועד. **פ"ב** ה"ה חרכי טיבריה. בשו"ת הרשב"א חלק ה' סי' ל"ה (ליורנו סי' רס"ח) גורס חכמי (חרמי) טבריה. זכ"ה בשו"ת הרשב"א חלק ב' סי' רס"ח. ועי' אצ"ר בפסחים (צד 60).

פ"ב ה"ה ודשושי עכו. בשו"ת הרשב"א הנ"ל ישישי עכו. ועי' כפ"פ פ"ז (קל"ב). וכן ר' תנחום הירושלמי גורם בהמשנה דשושות כמו שהוא לפנינו. ועי' מה שהעיר באכעזר ז"ל בספרו צד 89.

פ"ב ה"ה צד הוא בחכה וכו'. בפ"י רבינו חננאל במו"ק י"ג ע"ב ירושלמי צדי היה ועופות ורגים (ד' מלות ליהא) צדון (צד) בחכה ובמכמורת ולא (אפילו בן אינן) שמעמין בשמחת הרגל וכו'. ובנוסחת רבינו חננאל כן הוא בה' תוה"ס לר"ן א"ג (כ"ב) ובס' האורה לרש"י סי' ע"ט (וע"ש בהערות רש"י ז"ל) ובשבלי הלקט סי' רכ"א. ובפ"י ר"ש בן היהוס (65) ובסגן אבות להמאירי (צד פ"ז) ומשני צד הוא בחכה צד הוא במכמורת ואפי' כן אין שמעמין בשמחת הרגל פ"י בתמיה שש"מ אינה צידה כדרכה. ועי' אצו"ר לפסחים צד 60.

פ"ב ה"ה ר' אמי מיקל לון. בפ"י ר"ח הנ"ל ר"א מיקל לון. ובה' ר"ן א"ג הנ"ל ר' אמי מיקל לון מפני (ליהא) שמעמין בשמחת הרגל פ"י התיר להם לצוד בכל דבר להרבות שמחה ברגל שאם אי אתה מתיר להם אלא חכה ומכמורת אין צדון אלא מעט וממעמין בשמחה. ועי' בסגן אבות הנ"ל.

פ"ב ה"ה ר' אמי. בשרירי ירושלמי ר' מא. וכן הוא בשבלי הלקט סי' רכ"א ר' בי. וכן לקטן פרק ג' ריש הלכה ה' ר' אמי הוה ליה עובדא וכו'. ובשרירי ירושמי שם: ר' מא. ולפנינו בבבלי דמג. ואלו הוא ר' סי. אבל לא בן דעה הערוך ערך אביי.

פ"ג ה"א במשנה ואירו מנלחין. ברישב"א במו"ק אין מנלחין וכו' נראה דרוה ליה למתני אלו מנלחין דהכי קאי דקתני ואלו אבל בכל הנוסחאות גורסין ואלו וכן גרסו הנאונים ז"ל וכו'.

פ"ג ה"א במשנה לו חכמים. בה' שמחות לטהר"ס ט' חכמים נדוין (ליהא). **פ"ג** ה"א במשנה מטומאתו לטהרו. בכה"ג (ד. ברוין צד 208) מטומאתו לטהרה וכל העולין מטומאה לטהרה הרי אילו כוהרין ושאר כל דאדם אסורין וי"א מלות ליתא לפנינו). ובמשנה למלך ה' י"ט פ"ז ה"ט דהג"י בטהנתין כני' רש"י והר"ן והסצורע (וכן הוא לפנינו) העולה מטומאתו לטהרה ודלא כני' רבינו (הרמב"ם) ז"ל דגרים והעולה מטומאתו לטהרה וכו'. ועי' במגיד משנה: רבינו גורם במשנה והנוזר והסצורע והעולה (ליהא) מטומאתו לטהרה וכו'. **פ"ג** ה"א ר' אבון בשם חזקיה. בשרירי ירושלמי ר' בון ר' יסא (ב' מלות ליהא ועי' אצו"ר תענית צד 79) בשם חזקיה.

פ"ג ה"א דר"י אמר אסור לפרש לים הגדול. ברא"ש כו"ק פ"ג סי' א' והראב"ד ז"ל פ"י דפלוגתא דר' יהודה ורבנן איירי בוצא חו"ל והכי סוכה בירושלמי הנרסין התם ר"י כדעתיה וכו' מעתה כיון (כהן) שיצא חו"ל וכו' ומסתבר כהאי פירושא וכו' ע"ש ובאצו"ר פסחים 62. וגירסהינו כהן שיצא לחו"ל תסוה קצת יטהא אסרו בשמחות פ"ד ה"ה ובירושלמי ברכות פ"ג ה"א ובנוזר פ"ז ה"א ובבבלי ע"ז י"ג. מטמא כהן ווצא חו"ל לדיני סמונה וכו' ע"ש. ופ"ש בנחלת יעקב שם ווצא ח"ל ועורר על שדהו וכו' בירושלמי דמ"ק וכו'. לפנינו במו"ק ליהא זה ואיתא בכרמית ונוזר הנ"ל.

פ"ג ה"א שמעון בר בא אתא לגבי ר"ח א"ל כתב לי חדא איגרא דאיקר. כעין זה בחגיגה פ"א ה"ח חייא בר בא אתא לגביה דר' לעזר א"ל פ"ס לי לגבי נשייא דכתיב לי חדא איגרא דאיקר וכו'. ועי' בכבודים פ"ג סה"ג שמעון בר

כד וזא זהה כד מסקום (בגליון הגיהו: צדמסקום) ושלח ליה ר' אבהו חרא: אינרא זכו. ועי' לעיל בחגיגה פ"א ז"ת צד 60.

פ"ג ה"א אינו ע"ב לאדם לגלח נב"ה. בשרידי ירושלמי לא אתא אלא (ליתא). מימר לך אפילו היה (ליתא) חכוש זכ'. ומבא הירושלמי בשננים קלים בה' חוה"מ לר"י א"ג (ד' כ"ג) ובהוס' סד"ק י"ג ע"ב ד"ה והוצא. ובה' שמחות. למדר"ם סי' ס' וברא"ש סו"ק פ"ג סי' א' ובמוד י"ד סי' תקל"א ובהג"ם ה"י ז"ט פ"ג ה"ח ובמרדכי כו"ק תתנ"ו.

פ"ג ה"א זחל זים שלשים שלו זכו. מוכא בה' חוה"מ לר"י א"ג (כ"ג). ובהוס' סד"ק י"ד ע"א ד"ה זמורה וברא"ש סו"ק פ"ג סי' א' ובילקום שמעוני בקצמרים אחרון ובמרדכי הג"ל. זכנסף משנה (ז"מ פ"ו ה"ח) גרסינן בירושלמי וכו' הכנדה שהתירו לו חכמים אי (אם) כשהתירו וכו' ואי (אם) בשלא התירו לו קודם לרגל אל יגלח כיומר אל יגלח כרגל דלאו אנוס הוא וכו' וחל שלשים. (זים ל') כרגל זכו' מדברי רבינו משמע דלית ליה האי ירושלמי שהתיר לו קודם הרגל משום דבגמרא דידן וכו' ע"ש.

פ"ג ה"א אין נידוי פחות זכו. ברא"ש סו"ק פ"ג ירושלמי וכו'. ועי' בס' החרמות ש"ד. **פ"ג** ה"א בקשו לנדה את ר"מ. עי' בבבלי סוף רודות. ובתשב"ץ ח"א סי' ל"ג ובירושלמי פרק א"מ מצאתי בקשו לנדות את ר' סאיר וכו' כלומר שמי שאינו יודע דיני נדוי אין נדחו כלום וכו' ע"ש.

פ"ג ה"א חביריך סנדן לך. בשרידי ירושלמי רבי חביריך כנודים לך. **פ"ג** ה"א כל הרין שנחא וכו'. בפ"י רב נסים גאון בכרכות י"ט ע"א: ובגמרא דאלו כגלחין דכני מערבא הוכירו זה המעשה ואכרו כל הלך שנחא: ולית היכתא כר' אייעור אר"ח וכו' ע"ש.

פ"ג ה"א ולית ר"א ידע שאחרי רבים להטות. בכ"ל כתוב זה בגליון הכת"י. **פ"ג** ה"א זהו הנורו של חביני. בהוספתא עדיות פ"ב חתכו חולית וכו' זהו נקרא הנורו של עכנאי שעליו רבו מחלוקת בישראל. ובשרידי ירושלמי לחביני. ובפ"י דה"ג לכלים פ"ה משנה י' הנורו של עכנאי פי' זהו שאמר שהקיפירו השבות כעכנאי זו שהוא נחש וכתלכוד א"י נופל במועד (פי' רה"ג קרא למס' כו"ק: מועד, ועי' לעיל פ"א צד 77) של חבינאי ויש לו ב' פירושים שהיה בו חכן (כנראה שצ"ל חכך כמו שהוא לפנינו בירושלמי) ועוד אף שם זה נחש הוא עכ"ל. ובשמה מקובצת בכבא מציעא נ"ט ע"ב ובירושלמי נמי יש חכנא ושכא בעל התנור דיה שכו חבינאי וכו'. ועי' בפ"י ר"י מפאריז בכרכות י"ב ע"א ובהוס' ב"מ נ"ט ע"ב ד"ה זה.

פ"ג ה"א חכך גדול וכו'. בבבלי ב"מ נ"ט. אך גדול היה וכו'. ועי' לעיל. **פ"ג** ה"א ריב"ל שלח וכו'. בבבלי ברכות י"ט ע"א ומבא הירושלמי בשאלות סי' ק"ל ובפ"י רבינו חננאל בסו"ק י"ז ע"ב וע"ש. וברמב"ם פ"ו מה' ה"ח ה"ד מי ששלחו לו ב"ד וקבעו לו זמן ולא בא. וע"ש בכ"מ שמרמו להירושלמי. ובמוד י"ד סי' של"ד מוכא הרמב"ם ועי' בב"י שם.

פ"ג ה"א אילולא דלא חרמית. בפ"י ר"ח הג"ל אילולי דלא חרמית ב"ג מן זמא הוינא מחרים ליה. וברמב"ם ה' תלמוד הורה פ"ו ה"ג ובמוד י"ד של"ד וחכמים גדולים היו משתבחים במעשיהם הנאים ואומרים שמעולם לא נידו אדם ולא החירוהו לכבודן. ועי' בכ"מ שם. ובשרית מהר"ם מרומנונג (רוצאת רנ"ד ז"ל) סי' תכ"ד ובירושלמי דפרק א"מ תיתי לי דלא שמהי (דלא חרמית) איניש

ציומי וכו'. ובשו"ה הרשב"א ח"ד סי' פ"ו ועוד שאפשר לי לומר דאין דיני
ה מותרם והמנודה שזין בכל וכו' ע"ש.

פ"ג היא שעל כ"ד דברים. בפ"ה ר"ח הנ"ל ובערוך ערך דגם ובילקוט שמעוני
נביאים ר' אלף ס"ט בשם ירושלמי שעל כ"ד דברים כנדין לכבוד הרב (ב' סלות
אחרונות ליתא, ואיתא בכבלי ברכות י"ט ע"א וע"ש) וכו' ע"ש. ובשו"ה זקן
אה"ן (קושטמניא פהח"ו) סי' כ"ה דתנן על שני מקומות סנדין על כבוד הרב
וכלן שנינו במשנתו עד נפק דק ואשכח תלת וכו'. וגירסתו משונה משלפנינו.
פ"ג ה"א יחרם כל רכושו וגו'. בירושלמי נדרים פ"א ה"א לומר כל נכסו
כמה דאה אמר יחרם כל רכושו והוא יכרל מקהל הגולה וכו'. וכאן לא נזכר מזה.
פ"ג ה"א אית סנין מינהן סנדין במתניתא. בכבלי ברכות י"ט ע"א בכ"ד
מקומות וכו' וכולן שנינו במשנתו וכו' במשנתו קאמרינן והא ברייתא היא
זכתנני ליכא וכו' ע"ש. ובפ"ה ר"ש בן הירום למ"ק (87) סהרין במתני'.
זבערוך (ערך דגם בר' ראשון) אית סני מנהן במתניתין.

פ"ג ה"א חמן הנינן וכו' שכל המביא את הרבים לדי חילול השם צריך
נידוי. רמב"ם פ"ז מה' ת"ת וסוד י"ד וש"ע סי' של"ד. ובג"ז שם המביא את
הרבים וכו' ירושלמי פרק אלו סגלחין קאמר אעזבא דחוני המעגל דשלח לו
שמעון ב"ש אלמלא חוני אתה גזרני עיך נידוי (י"א סלות ליתא) חמן תנינן
וכו' צריך אתה להתנדות (לנדות) וכו'.

פ"ג ה"א שאילו נגזרה גזירה. כפי' רבינו חננאל כמ"ק י"ז ע"ב בתענית
(ה"ה כיון לירושלמי תענית ולא להבבלי שם וכן מה שצ"ח שם הרי"ה לרה"ש
זלפסחים ג"כ כיון להירושלמי שם ושם ולא להבבלי כמו שצ"ח המניה בש"ס
שם) שלח לו שמעון ב"ש וכו' שאילו לא נגזרה גזירה בשני אליהו וכו'. ועי'
ברמב"ם ה' ת"ת פ"ז ה"ד וככ"ס שם וכב"י שם שהביא ירושלמי דילין.

פ"ג ה"א לא נמצאת מעכב את הרבים מ"עשות מצוה. ז' סלות אלו ליתא
בד' קושטמניא. ובכת"י לירען ליתא בגוף הכת"י סן סניא את הרבים וכו'
עד לא נמצאת, והגיהו שם זה בגליון. ועי' מ"ש באהבת ציון וירושלים רה"ש 17.
פ"ג ה"א שכל המעכב את הרבים וכו'. רמב"ם ה' ה"ה וסוד י"ד הנ"ל.
זבב"י שם ירושלמי פרק אלו סגלחין ת"ן תנינן וכו' וכל המעכב את הרבים
לעשות מצוה צריך נדוי. ובהש"ב ח"ב סי' ק"ז והמעכב את הרבים מלעשות
מצוה אסרו בירושלמי דמשקן שהוא צריך נדוי וכו'. ובריב"ש רנ"ג ואיתא
בירושלמי דמ"ק וכו'.

פ"ג ה"א תזרם איש רומי וכו' זמרו תזרם. וכ"ה בביצה פ"ב ה"ו. אבל
בפסחים פ"ז ה"א הורום איש רומי וכו' מהו תזרם וכו'. ובירושלמי ברכות
פ"א (בד"ז 18. 1. 3.) הודרום הרופא וכן בתוספתא פ"א דאהלות.

פ"ג ה"א את אלעזר בן הגר. בדפוסים אחרונים מהירושלמי אלעזר בן חנוך. ועי'
בדקדוקי סופרים בברכות י"ט ע"א ובערוך ערך דגם. ובמנורת המאור (נר ג') בן הגר.
פ"ג ה"א שפיקק במהרה הידים. בערוך הנ"ל שפיקק בנטילת ידים. ונראה
שזוהי אהר בתלמודו של הביסר הרה הנודע שפיקק בנטילת הידים.

פ"ג ה"א אפילו מדברי סופרים. בד' קושטמניא אפילו ש"וא (זיתא) מד"ס.
זבערוך הנ"ל ד' ראשון; הפיקק אפילו בדבר אחר (זיתא) מדברי סופרים צריך נדוי.
פ"ג ה"א סוקלים ארונו. בד' קושטמניא סוקלים ב"ד (זיתא) ארונו
בשמותה פ"ה ה"י שלוח ב"ד נוטל את האבן ונתנה על ארונו לקיים בו מצות
סקילה

סקילה. ובה' אבל לרי"ץ א"ג (ע') סוקלן את ארזנו פי' מניחן אבן על ארזנו
וזו היא סקילהו.

פ"ג ה"א תמן הנינן דכמה השקיה וכו'. במתניהא רבני מערבא בעריות
פ"ה טשנה ו' דוגמא השקיה. וכן בספרי נשא וברכה ובילקוט שם. ובפי' רבינו
חננאל במד"ק י"ו ע"ב ירושלמי וכו' בעריות (ר"ח ציין המ"ט) דכמה דכוחתה
פי' נרים שכמותה השקיה כלומר גינה (עקביה) שמעיה ואבמליון ונידורו וכו'.
וכן הוא בערוך ערך דגם ע"ש. ובהוס' ר"י מפאריו בברכות י"ט ע"א (בס'
ברכה משולשת) ד"ה דוגמא ובהוס' שם וכן משמע בירושלמי מד"ק מהו דוגמא
(דכמה) דכוחתה וכו'.

פ"ג ה"א המכזה וקן אפילו לאחר מיתה. בערוך הג"ל המכזה הוקן וכו'.
וברמב"ם פ"ו ה"ד המכזה את החכם ואפילו לאחר מותו. ובכסף טשנה שם:
מימרא כלשנה בירושלמי פרק א"מ וכו'. ובטור יו"ד סי' רמ"ג והמכזה את החכם
אפילו לאחר מותו וכו'. ובבב"י שם כראה לירושלמי דילן. ועי' בשו"ת אבקת
רוכל סי' ר"ב. וכן הוא בשו"ע יו"ד של"ד. וניזחסיין (ד' ל' ע"א קראקא ש"מ"א)
ואומר בספרי הדא אמרה המכזה וקן אחר מותו חייב נדוי.

פ"ג ה"א ביומו דר' ועודה וכו'. ברא"ש מד"ק פ"ג סי' ח' ירושלמי בימיו
דר' זירא וכו'. א"ל ר' אלעאי (ר' לא) השהא מרחיקין (מרחקין) וכו' אמר רב
אסי (ר' יוסה) וכו' ע"ש. ובבב"י בטור יו"ד סי' הקד"א ומצאתי בירושלמי בימיו
דר"ז וכו' אמר לון ר' אילא וכו'.

פ"ג ה"א חזרו ונמנו. בד' קושטנטינא חזרו ונמרו. ובשו"ע יו"ד סי' של"ד
וכשיגיע הזמן כתיירין לו אם ירצו אף אם לא יחזיר בו ומכל מקום טוב הוא
שלא יתירו לו אם לא יחזור וכו'. ובבאר הגולה שם: הרא"ש בשם הירושלמי.
וכיון לפי' הרא"ש במד"ק פ"ג סי' ח' שמפרש הירושלמי כן.

פ"ג ה"א המנודה לרב. בשנויים בבבלי מד"ק ט"ו ע"א וע"ש ובשמחות פ"ה
ה"י. ובריבב"א מד"ק ט"ו ע"א וקמ"ל שיש רשות ביד ב"ד להחזיר בנדויו הן
בגופו וכו' וכן כוכה בירושלמי בפירוש וכו' עכ"ל. ולפנינו אינו מבואר.

פ"ג ה"א עד כדון חכם שנידה. בהשב"ץ ח"א סי' ל"ג ובירושלמי פרק
א"ט עד כדון חכם שנידה ואפילו חכיר (חבר) שנידה כלומר שמצינו חכם
שנידה שנדויו נדוי חסיד שגרה מהו שנדויו נדוי וכו'.

פ"ג ה"א הדא אמהא וכו'. בבבלי מד"ק י"ו ע"א שפחה של בית רבני מאי
היא דאמתא דבי רבני (דבר פטא) חזיתה להרא נברא דהוה מחי לבנו גדול
(לחד מיינוק) וכו'. ובפי' רבינו חננאל במד"ק י"ו ע"ב אמתא הוא לחד ספר
מחי ינוקא וכו'. ובפסקי הוס' במד"ק סי' ע"ו אחד היכה לבנו קטן יותר מדאי
ונדוהו עכ"ל. ומקורו מהירושלמי כאן. ומה שהגיהו שם בפסקי הוס': לבנו גדול
לקחו מהבבלי הנ"ל. ואין צורך להגיה. ובתשב"ץ הג"ל אמתהא דבר פטא דקא
עברה מקמי כנישתא יומא חד חזת מחי חד ספר לחד מיינוק וכו'. ובפי' ר"ש
בן היתום (88) אמתיה דר' וכו'. ושו"ת הרשב"א ח"ד (שאלוניקי תקס"ח)
ש"ט ואמרין בירושלמי וכו' חדא אמתא מן הא דבר פנוי (דבר פטא) היא
דעברה קמי חדא כנישתא חמא חד ספר מחי לחד תינוק וכו' ע"ש. ובס' דברי
ריבות (הוסיאטין תרס"ב ד' ב') דאמר בירושלמי וכו' אמתא מן דבר פניא וכו'
עי' ביד מלאכי ש"ס' שלא זכר ירושלמי דילן.

פ"ג ה"א חד ספר מחי לחד מיינוק. יהיר מן צורכיה. זה ע"י תוספתא

בנא קמא פרק ט' האב המכה את בנו והרב הרודה את הלמירו שהיכו ושהיזק.
הרי אלו פטורין חבלו יותר כן הראוי להן הרי אלו חייבין.

פ"ג ה"א העושה דבר שלא כשורה. כריטב"א מ"ק י"ז וגר"ם נמי ההם (בירושלמי)
הא דאמר העושה וכו' ועי' ברין נדרים ז' ע"ב. ובשול"ת ריב"ש סי' רע"א וברשב"א הנ"ל.

פ"ג ה"א רשב"ל הוה מעייני הינין. כד"ק במ"ס: הניין. וכבלי מ"ק י"ז ע"א
בשנויים. ובשול"ת מהר"ם אלשקר סי' צ"ב (ד' קמ"ה) וכוזראי דאשתמיט מייניה
דברי ירושלמי שכתנו שם כפי' ובבירור דהווא נכרא ליסמיס הוה דאתמר התם
ריש לקיש וכו' יהי (י"א) ההוא נכרא סחרם (ח"ש על נפשיה) אמ' נתחייבו לי (דילמא
נפשן) פרו בתריהון כלומר רץ אחריהם וכו' ע"ש ובתשב"ץ ח"ב סי' רל"א.

פ"ג ה"א המנדה את מי שאינו צריך וכו'. בד' קושמנטינא המנדה את מי
שאינו חייב נדוי ונדה אותו נדוין נדו. ובפ"י רבינו חננאל במ"ק י"ז ע"א ירושלמי
הרא אמרה המנדה לכו (את מי) שאינו צריך וחור הוא ונידוהו (ג' מלות ליתא)
נידוי השני (ליתא) נדוין ובשנויים קטנים כפי' ר"ש בן יהוה"ם (86). ובשול"ת
מהר"ק (סי' קס"ט) ואע"ג דמטמע בירושלמי שצריך שיחזור הוא ונדוהו וכו'.
וכריטב"א מ"ק י"ז ע"א גרסי' בירושלמי ה"א המנדה את מי שאינו צריך נדוי
ונדוהו נדוין נדוי פי' של שני. ועי' בשול"ת מהר"י מברונא סי' קפ"ה.

פ"ג ה"א הני מת אחד ממנדו וכו'. בשמחות פ"ה הט"ז מת א' מהמנדים אם
נתן רשות לחברים מהירים לו ואם לאו אין מתירים לו. ומבואר ברא"ש מ"ק פ"ג.

פ"ג ה"א מעשה באחד וכו'. במ' כבוד חכמים (שיצא לאור ע"י מק"נ הרנ"ט
צד 25) וז"ל אמנם כל זה קושיא להרמב"ם שכתב שיחיד סומחה מתיר החרם
או ג' הרושות וכו' שאם סת החכם המנדה באים ג' ומתירים וכו' וז"ל כי הרב
סמך על הירושלמי שנראה שחולק על הלמודנו וכו' וז"ל הירושלמי התם ריב"א
בשם ר' אבא (בא) בר סמאל (מסל) מעשה באחד שמת אחד (לפנינו במ"ס:
אחת) סן המנדים (מסנדוין) ולא התירו לו ולא כן אמר ר' ירושע (בן לוי)
בשאין (הר"א בשאין) שם נשיא וכו' וקאמת (וקמת) מאי (מה) דאמר ר"י בשלא
חזר בו פי' ה"ה מי שהעמיד ההוא וכו' בשלא חזר בו וז"ל אינו תלוי הדבר
בנשיא ולא בחשיבות המנדה וכו' ונצטרך לומר לפי דרך זה בהירושלמי וכו'
וא"ת למה הניח הרב (הרמב"ם) התלמוד שלנו ופסק כהירושלמי? והלא התלמוד
שלנו הוא. בתרא ט"ז והלכתאן ככתראי כדפסק הר"ף בסוף עירובין וכו' וז"ל
כי לא מיבעיא הכא פסק הרמב"ם כמו הירושלמי אלא בכמה דוכתי ג"כ, כי
הוא סבואר למי שרגיל בדברי הרב, ובדרכי פסק ספרו, שכשוראה הרב מחלוקת
בין התלמוד בבלי לירושלמי וראה בדבר סבורר בירושלמי ומבולבל וארוך בבבלי
או לעולם פוסק הרב בירושלמי שהיה קצר וסבואר בפסק מבלי אריכות וכו' ע"ש.
פ"ג ה"א ר' יעקב בר אבני. בכ"מ ה' ת"ה פ"ז ה"א ר' יעקב בר אירי.
וכן הוא בכ"י בסור יו"ד סי' של"ד. ובפ"י ר"ח במ"ק י"ז ע"ב כג"י הדפוס.
ובכבוד חכמים הנ"ל ר' יעקב בר אבין.

פ"ג ה"א נמנו באושא וכו'. בשנויים בבבלי מ"ק י"ז ע"א. ומובא הירושלמי
כפי' רבינו חננאל במ"ק י"ז ע"ב. ובהגהת אשרי מ"ק פ"ג סי' ט"ז מובא
זה בשם הא"י ולא נזכר מהירושלמי. וכן מה שכתוב שם כהנ"א בשם הא"י
מאן דמצער שליחא דרבנן וכו' וכל המביא את הרבים וכו' המכוה את הזקן
וכו'. וכל זה נובע מהירושלמי ולא מהא"י.

פ"ג ה"א דא"ר שמואל בשם ר' אבהו. במדרש שמואל (ו') ר' שמואל ברבי אבהו.

פ"ג ה"א כקדושת ארון. בפ"י רבינו חננאל הנ"ל נוהגין בו קדושת הארון ששימש הלוחות (ב' סלות אחרונות ליתא). ובהגהת אשרי הנ"ל נזכר זה מא"ז ולא מהירושלמי. והירושלמי טובא במנן אבות להרשב"ץ פ"ג משנה ח'.

פ"ג ה"א זקן שנדרה לצורך עצמו אפילו כהלכה אין נדרו נדרו. בד' קושטמניא ליתא הסלות: אפילו כהלכה. ובפ"י רבינו חננאל בסו"ק י"ז ע"ב ירושלמי וכו' ר' חייא בש"ד יוחנן (הר"ח קצר כאן שמות האמזראים) זקן וכו' כניסת הרפוס. אולם לפני הראשונים היתה כאן גי' אחרת וז"ל הרשב"א בשו"ת ח"א סי' תר"ט שאלת עוד אם יכול אדם לנדות לכבודו במקום גדול ממנו דבירושלמי נראה שאינו רשאי דגרסינן ההם תלמיד חכם שנדרה לכבודו אין נדרו נדרו, ומוקימא ההם במיכרא במקום רבו (ג' סלות אחרונות ליתא) ולשון רבו לאו דוקא בכל התלכוד אלא גדול ממנו וכו' השובה וכו' ואמרינן התם דהתלמיד שנדרה לכבודו נדרו נדרו ולא חלקו בין בפני רבו בין שלא בפני רבו ואם היה חלוק זה לזה לא הוה שהיק נמי מיניה ובספרים שלנו כך היא הגירסא בירושלמי זקן שנדרה לצורך עצמו וכו' עד כאן לא חלקו שם בין בפני רבו בין שלא בפני רבו וכו' אפילו יש בספרים שכירך דדוקא בפני רבו נס בזה נראה דלא סמכינן עליה כיון דלא פרשו בגמרא הכי וכו'. ובתשובת הרא"ש כלל כ"ח ומה שכתב מר שבירושלמי איתא ת"ח שנדרה לכבודו אין נדרו נדרו ומוקי לה בנדרה במקום רבו (כגו' השואל בתשובת הרשב"א הנ"ל) ראיתי בירושלמי וכתוב בו ר' תנחום בר' חייא (ר"ת ר"ח) בשם ר' יוחנן זקן שנדרה לצורך עצמו וכו' ולא סוקי לה במקום רבו וצ"ע לפירוש הירושלמי דכיון דנידרהו כהלכה אמאי אין נדרו נדרו וכו' שוב מצארי בספר אבי העזרי וז"ל ור' חייא בשם ר' יוחנן זקן שנדרה וכו' ולא ידענא מאי פירושו דהא טנדין על כבוד הרב ושכא הכי קאמר שנדרהו כהלכה אין נדרו נדרו ומיהו לא נתכחן אלא לריח שלו שישתכר בהתרת הגדו הילכך אינו נדרו עכ"ל וכו' עכ"ל. ובשו"ת מהר"י קולון סי' כ"ה מצארי כתוב בשם מהר"ם ז"ל ובירושלמי קאמר שנדרה לצורך עצמו אין נדרו נדרו וצ"ל דהתם אינו לפני רבו דהוי כמורה הלכה כדי שלא יקשה מתלמוד דירן וכו'. ובאגודה (ל"ה) פ"י ר"י הא דאמרינן בירושלמי אין נדרו נדרו היינו אם נידוהו בפני רבו. ובשו"ת מהר"י מברונא סי' קפ"ח ובירושלמי קאמר זקן וכו' וצ"ל דהתם מינוי בפני רבו וכו'. ובמסור יו"ד סי' של"ד ירושלמי זקן שנדרה לצורך עצמו וכו' וכתב אבי העזרי לא ידענא מה פירושה וכו'. ובכ"י שם נראה שהיה המנהג לפ"ז שכל כשביל התרת הנדרו וכו'. ובדרכי משה שם כתב בא"ז מס' מ"ק הא דאמרינן בירושלמי חכם שנדרה לכבוד עצמו אינו נדרו הינו שנדרהו משום טען שנתחייב דוקא במסמן שלא נתחייב ככירור לגמרי כגון שנדרהו משום טען רוצה ליתן טס וכו'. וברמב"ם ה' ת"ה פ"ו ה"ב וכן החכם עצמו מנדה לכבודו וכו'. ובהג"ט שם הא דאמרו וכו' אבל אם לא בזהו בכלום אך שאין מכבודו כמו שחייב לכבודו וכו' בהכי איירי הא דאמר בירושלמי דפרקין ר' אחא בר' חייא (ר"ת ר"ח) בשם ר"י זקן שנדרה וכו'. ועי' בתרומת הרשן סי' רע"ד ובשו"ת אבקת רובל למרן הב"י סי' קפ"ו ובשו"ת רד"ך בית י"א חדר י"ג.

פ"ג ה"א ביומו דר' ירמיה. בב"י כסור יו"ה סי' של"ד בירושלמי ביומו דר' ירמיה אתא עקא וכו' והתם וראי כהלכה היה מנדה אותו על שבזוהו ולצורך עצמו היה וכו'. ושם להלן בב"י ומ"ש אין מנדין אותו בפרהסיא וכו' בירושלמי שלא (שלח) בעי מנרתא דכספא וכו'. ועי' בשו"ת אבקת רובל למרן הב"י סי' ד"ב

ר"ב. ובפיו ר"ש בן היתום (88) גבי מנורה דדחבא (בעי מנורה דכספא) וכו'. פ"ג ה"א שמעתי שאין מנדין זקן וכו'. מוכא בפיו ר"ח במו"ק י"ז סע"ב בשנויים קלים. וברמב"ם פ"ז מה' ת"ת ה"א חבס זקן בחכמה וכו' שסרח אין מנדין אותו בפרהסיא לעולם אלא א"כ עשה כירבעם ב"נ וחביריה וזה מירושלמי כאן. עי' בכ"מ שם. ובאשכול ח"ב (157) ובירושלמי אר"ח שמעתי שאין מנדין זקן אא"כ חטא והחטיא (ליחא) כירבעם ב"נ וכו'. ונס'. יחסי תנאים ואמוראים (בר. נהן) וגרסינן בא"מ ירושלמי ר"ח בריה דר"י וכו'.

פ"ג ה"א א"ל דכמה השקוה. בפיו ר"ח הנ"ל א"ל מי שאמר (ב' מלות ליתא) דכמה השקוה ונדרוהו (ליחא) וכו'. ובב"י בסור י"ד סי' של"ד וזמיה קשה דמסיק ההם (בירושלמי) א"ל דונכא השקוה. וכו' בכ"מ ה' ת"ת פ"ז ה"א.

פ"ג ה"א וכירבעם ב"נ וחבריו עשה. בפיו ר"ח הנ"ל אלא א"כ עשה כירבעם ב"נ וחבריו שהעמידו עגלים (ב' מלות אחרונות ליתא). ובשו"ת ר"י לאמאש יצד (36) והכי מוכח בירושלמי דהמן תנינן אין נוקקין לבנות את הזקן אלא א"כ חטא כירבעם ב"נ ומקשה מההיא דברכות והיר"ך דדמו אל"ן לאל"ן משמע מהא דבזיון החכם הוא חטא גדול וכו'. ובב"י הנ"ל וכי כירבעם ב"נ עשה וכו'. ועי' בכ"מ הנ"ל.

פ"ג ה"א ונרדן אילין לאילין. בב"י הנ"ל ונרדן (וגרדון) אילין לאילין וכו'. וכן הוא במשנה למלך ה' ת"ת פ"ו ה"א. ועי' בכ"מ ה' ת"ת פ"ו ה"י"ב.

פ"ג ה"א אם כשנשאל קודם להגל לא יגלח. כד' קושטמטינא קודם להגל יגלח. וכן הוא באשכול ח"ב (150) וברא"ש מ"ק פ"ג סי' א' וכן הנכון כמו שהוא לעיל בריש הלכה זו בהמנרה שהתירו לו חכמים.

פ"ג ה"א ולא מצאו פתח לנדרו אלא ברנל. בהוס' מ"ק י"ד ע"א ד"ה ונדרה וכן מי שנשאל לחכם סוקי לה (בירושלמי) כשבא כחול הזועד אי נמי לפני הסועד לא מצאו בו פתח וכו'. ולפנינו אינו מבואר. וברא"ש מ"ק הנ"ל אלא אנן קיימין כשנשאל קודם הרנל ולא מצא פתח לנדרו עד שבא זקן אחד מזקני גליל ולפי הירושלמי מאן דאית ליה פותחין בחרטה פירוש בחרטה כל דרו וכו'. ובס' אדם וחוה נהיב ד' ח"ה ונראה לפי הירושלמי שאם היה בענין יהיה ברעהו להשלים נדרו ברנל ואח"כ נמלך להתירו ולא מקרי אנוס ואסור לגלח. ועי' בה' חוה"מ לרי"ף איג (כ"ג).

פ"ג ה"א כברחו שנים. כד' קושטמטינא כברחו ו' (ליחא) שנים. ובכת"י ליידיען משרת סאיר (ר' סאיר) היתי הויתי) וכו'.

פ"ג ה"א סקלו של ר' סאיר. יש מי שהגיה (ר"י ריפסאן ז"ל) קלמו של ר' סאיר. אבל בס' רסוי הפטרה להרוקח (פנחס) כמקלו של ר' סאיר שאברו בירושלמי שהיתה מלמדה תורה לרשב"א עכ"ל. ובפסיקתא (עניייה סוערה) צריך הדיין שיהא לפי המקל וכו'.

פ"ג ה"א היתה בירו והיא היתה מלמדהו דעת. בנדרים פרק ט' ה"א היתה בירי והיא היתה מלמדהו דעת.

פ"ג ה"א הרי זה מיקל בסכין. כשחחות פ"ה ה"ט הגי' כמו שהוא לפנינו והגר"א הגיה שם: כתעה. וכן הוא בבבלי מו"ק י"ז ע"ב. וכה' אבל לרי"ף א"ג ומ"מ) ואמר מר רב האיי דתער ומספרים וכו' ובירושלמי מיקל בסכין אבל לא במספרים ובהספורה (בסכין ובמספרת) וכו'. ובהורות האדם (ס"ג ע"ג דו"ף) ובירושלמי מיקל בסכין ובמספורה אבל לא במספרים וכו' ע"ש.

פ"ג היא ר' שמואל בר ר"י בעי וכו'. גי' משונה לפני הראשונים: באשכול ח"ב (צד 157) ובירושלמי ר"ש בעי וכו' מותר לכבס בוי' במים? התיב ר"ח הנ"י אלו דברים שאבל אסור כל ז' גהוץ והספורת, בהוץ ל' נמי? אלא כשתכפוהו אבלות, הדא אמרה שדוא אסור, פי' ע"כ ברייתא דלא אמר' בוי"ן אלא גהוץ ותס' בהכפווהו מיירי ולהכי כוהר' במים, ואין לדייק מזה וכו' וגרס' בירושלי הדא אמרה שדוא כוהר' פי' בל' כוהר' גהוץ ותס' ולא סצאהי כן כבבלי וכו' ע"ש. ובה' שמחות למהר"ם מרוטנברוג סי' ט"ו ירושלמי רשב"י בעי בהוץ שלשים בהוץ ז', בהוץ ז' פי' בתמיה וכו' בהוץ ז' מותר לכבס כסותו במים מי שתכפוהו אבלו התיב ר"ח חכרין דרבנן והתניא אלו דברים שהאבל אסור בהם כל ז' גרוץ והספורת ואס' בהוץ שלשים הוא אכור תוך ז' לא כל שכן אלא כשתכפוהו אבליו הדא אמרה שדוא אסור, ויש ספרים דגרסינן כוהר' וכו'. ומובא התשובה ממהר"ם בהשכות בייכוני השייכות לכפר שופטים סי' י"ט וע"ש.

פ"ג ה"א אית הנ"י הני ברנל מוהר' וכו'. בקרבן עדה מניה כאן. אבל באו"ז ח"א סי' שס"ג וכן מוכח בירושלמי קולא בשניהם וכו' שפה ונמילה צפרנים אית הנ"י הני ברנל מותר ובאבל מותר (אסור) וכו'. ובאו"ז ח"ב סי' תמ"ב וכן אני יצחק ב"מ המחבר אומר דשפה שריא אפילו בימי אבלו דאמר בירושלמי וכו' שפס' וכו' כני' הדפוס. וכן דוא בהורה האדם (ענין הספורת ס"ג ע"ב דו"ו) ובשבלי הלקט ה' שמחות סי' ל"ג ובב"י בטור י"ד סי' ש"צ.

פ"ג ה"א שהוא טיקל כאן וכאן. באו"ז שם ושם מי שהוא טיקל באבל וברנל. ובהורה האדם ושבלי הלקט הנ"ל כני' הדפוס. ועי' בב"י הנ"ל.

פ"ג ה"א ר"ש בר אבא. בהורה האדם הנ"ל ר' שמעון בר רב שסמיה דרב וכו'. ובאו"ז שם ושם ר' יעקב בר אחא (ד' מלות חכרות לפנינו) וכו' כדברי מי שדוא טיקל באבל (בהלכות אבל). ובשבלי הלקט הנ"ל ר' יעקב בר אבא וכו'. ובשרידי ירושלמי (צד 199) ר' יעקב בר שמעון כ"א וכו'. ועי' בב"י הנ"ל. **פ"ג** ה"א ובלבד כנומות. בהורה האדם הנ"ל ובלבד שנומות כלומר שנומות ויוצאות על הפה ומעכבות. ובה' שמחות למהר"ם ב"ב סי' כ"ב ירושלמי שפה (שפס') וכו' ובלבד כנומות פי' שהשערות ארוכים ונומות לפניו. ובאו"ז ח"א סי' שס"ג ובלבד כנומיה. ובאו"ז תמ"ב ג"ל פי' נוטה היינו וכן במדכני ה' אבלות ההע"ה. ובהשכות השייכות לס' שופטים י"ח ירושלמי וכו' ובלבד כי מוסות פי' שהשערות ארוכות ונומות לפיו.

פ"ג ה"א ר' יצחק בר נחמן בשם ר"ח. בהורה האדם הנ"ל ר' סימון בשם ר"ח. וכן בב"י הנ"ל. אולם גם במקומות אחרים נמצא ר' יצחק בר נחמן בשם ר' חנינה.

פ"ג ה"א זוג בא לפני רבי. בסה"ד (צד 115) לפני רבא.

פ"ג ה"א אחד מעמתן. באו"ז שס"ג ירושלמי וכו' אחד מעמת פי' מאותו מקום וא' מידר פי' מאותו מקום. ובאו"ז תמ"ב מעמת פי' מאותו מקום וכו' הא למדת שכשהוהרו הצפרנים הוהרה השפה וכן הלכה למעשה וכו' עכ"ל. ובשבלי הלקט ח' שמחות ל"ג בירושלמי וכו' ר' סימון בשם ר' חנניה שני זוגות היו אחד טחנתן (וכ"ה כבבלי מ"ק י"ח ע"א) ואחד מרדעלה אחד בשפס' וכו'. ולפנינו: מידר עלה. ואחרי המלה מידר יש נקודה המפסקת. וכ"ה בירושלמי בד' קושט'. ובשרידי ירושלמי (צד 149) מדיד עלא. ונראה שהגי' השבה"ל מרדעלה הנכונה. וזה שם עיר. וביהושע י"ט י"א נזכרת שם עיר: מרעלה ושם פסוק ט"ו: ויראלה. (וכ"ה ברוב כתבי יד בד'). ובס' הארץ (צד 149)

מובא

מובא מקום אחד בשם. דיר עלי. ואין לרחוק ולומר שהלשון בירושלמי עלה אחר וכו' קאי על עיר חמתן שהלא היא היתה בבקעה (עי' כפהור ופרח פרק י'). ובירושלמי עירובין ספ"ה זכור אני שהיה בני מגדל עולין לחמטה וכו' והתיר רבי שיהא בני מגדל עולין לחמטה וכו'. והלשון צריך הקן. ועי' בתוספתא עירובין שם. ובירושלמי מגילה פ"א ה"א ויראלה, חירייה. וכו' ויפאמר שם: חורייה. ואולי היה להעיר ויראלה. שם אחר שלא נודע לנו. ועי' שביעית פ"ט ה"ב (ר' חייניציא) סכות דרעלה (אולי צ"ל וירעלה) צפון עמהו. ואפשר שהן השתי עירות עמהן וירעלה הנזכרות בירושלמי מו"ק כאן. ועכשיו ראיתי שררר הח' ריש קלין בספרו בייטראנע וכו' (צד 80) מניה בירושלמי כאן תחת: מידר. מגדר. ולפי מה שכתבתי לא נצרך להגיה. קאקוט לעזי ויאספראו כלם מביאים בירושלמי דילן עיר בשם: ידר. וסמכו על ג' הירושלמי הטומעת.

פ"ג ה"א יהיב מצמי פרווי. כאו"ו סי' שס"ג והוה יהיב מכמיר מפרוי. ובשכולי הלקט ה' שמחות ל"ד מצאתי בתשובות הגאונים ז"ל אבל שרי למשקל מופריה בשינוי בימי אבלו וכו' וכן מוכיח בירושלמי דגרסינן התם רשב"א דמכת אחתיה והוה יהיב מצמי מפרא וכו' ע"כ לשון הירושלמי משמע מהכא שזה המעשה היה בתלמי שבעה וע"כ היה מכסה אותן בפני ר' נתן שלא היה רוצה להקל בפני הכל.

פ"ג ה"ב במשנה ואילו מכבסין במועד וכו'. עי' הוספתא פסחים פ"ג ג' אומנות עושין וכו' הובסין שהן הבאין מחוץ היב ומסדינה הים מכבסין במועד וכו'. **פ"ג** ה"ב במשנה לחכם זהוהר. בבה"ג (ד. ברלין צד 203) והוהר ומי שאין לו אלא חזק אחר מותר לכבסו במועד (ט' מלות אחרונות ליתא. ועי' בירושלמי בפרק זה הלכה ב' ובבלי מו"ק י"ד ע"א שזה מאמר ר' יוחנן).

פ"ג ה"ב במשנה מטפחות וכו' ומטפחות הספג. כעין זה במשנה כלאים פרק ט'. ובה' פסוקות לתלמידי רי"ג (צד 181) מטפחות ידים (הידים) מטפחות ספ"ים (ומטפחות הספרים) מטפחות מרחץ (הספג). וכמוהו י"ד סי' תקל"ד ואיה דגרסי הספ"ים ומטפחות הספגנין שסטהפנין בהן כשיוצאין מבה"ס.

פ"ג ה"ב במשנה וכל העולין. בה' שמחות למהר"ם סי' י"א הובין והובות הנדות והחלדות (ד' מלות ליתא, ואיתה במשנה בבבלי מו"ק י"ד ע"א ובה' פסוקות ובבה"ג ה' אבל) וכו'. ועי' בהוס' מו"ק י"ח ע"ב ד"ה והעולים.

פ"ג ה"ב בלגרי נשים וכו'. בדר' קושט' בלגרי נשים. וכאו"ו ה"ב סי' שמ"א דאמרינן בירושלמי בפ"ב דכלאים ר"א בשם ר"י בלגרי נשים וכו' והיה מפרש בלגרי היינו סכך שפירסוהו ע"ג גינית בשעת רחיצה וכו' מיהו מורח היא בעינן לברות לו פי' מלכו מפני שלא קבלתי ועוד דילמא בלגרי נשים בירושלמי היינו בלגרי דהוספתא דתנן בתוספתא וכו' בלגרי נשים וכו' ובלגרי דהוספתא היינו סדינים וכו' ולפי"ז הא דמסיים בירושלמי הוא בלגרי נשים הוא בלגרי אנשים לאו סהמא דתלמודא קאמר אלא ר' יוחנן קאמר לה עכ"ל.

פ"ג ה"ב אנמינייא. בכלאים פ"ט ה"ג אנמיסיה. ועי' באצ"ר שם.

פ"ג ה"ב ובלחוד תריי. באשכול ח"ב (צד 158) ובירושלמי ובלחוד תריי וכו' פי' שבא למעט שאם יש לו ב' יכול ללבוש א' בעי"ט ולבוש השני ולכבס בעי"ט.

פ"ג ה"ב בעון קומי ר' יוסה וכו'. בהג"מ ה' י"ט פרק ז' הכ"א בירושלמי בעון קומי ר' יוסי (יוסה) בגדי קמנים וכו' אלא תלוק אחר דמי (ליתא) כלומר דרכן של קמנים וכו' ומיהו לא יכבס אלא אחר עכ"ל. וזה סה' שמחות למהר"ם

מרוטנ'

פרונו' סי' י"ו. והירושלמי מוכא בה' חוה"מ לרי"ץ א"ג (כ"ה) ובאשכול הג"ל
 זבניי ב"ה סי' אלף קצ"ה ובשלמי הגבורים שם וכתום' מו"ק י"ד ע"א ד"ה שאין
 זכראב"ן (פ"ו ע"ג) זכרא"ש מו"ק פ"ג סי' כ"א ובסמ"ק סי' קצ"ה וכתה"ד סי'
 פ"ח ובשכלי הלקט סי' רכ"ח וזרוקת סי' ש"ז. ובסמ"ג לאוזין ע"ה וגרסי'
 בירושלמי בגדי זקמנים בגדי נשים (ב' מלות ליתא) זכו'.

פ"ג ה"ב אין קורעין זכו'. כל המאמר משובש לפנינו. ובשדה יהושע כהב:
 ולא הבינותי לאיזה ענין כיתתי לה הבא זכו'. אבל הגי' האמיתית בהג"מ ה'
 אבל פרק י"ג ה"ט וכן אין לאכול עמו רוב עם כל כך עד שיחלקו לשני מקומות
 דגרסינן בירושלמי זכו' לא מברין אלא קרובין (קרובין) של מת הזות מגורתיה
 (מסלתיה) ועירא וקרוביו בעו (בעין) למיכל (מיעול) לגביה מהו דיעלון זכו'.
 אבי"ה עכ"ל. ומוכא זה באן לפי שזוכא מקורם האבעיא ששאלו מר' זסי. וכן
 הלכה זו שאלו ג"כ קומי ר"י. וברדב"ו (ה' אבל פ"ג ה"ט) ויש מי שכתב שאין
 לאכול עמו רוב עם והכי איתא בירושלמי אלא שלא נהגו העולם כן והם מכחזנים
 לכבוד אה החיים ואת המתים. ובשו"ע י"ד שע"ח אין לאכול עם האבל כל
 כך בני אדם שיתחלקו לשני מקומות. ובבאר הגולה שם: הג"מ מהירושלמי.
 ואח"כ ראיתי כי הביא הירושלמי והג"מ בס' הנכבד מפתח התלמוד צד 183.

פ"ג ה"ב דו מקללה חמר. בד' קושט' דו מקל לה חמר.

פ"ג ה"ב הני מטפחות ספרים זכו'. מוכא בפ"ו רבינו חננאל מו"ק י"ח ע"ב
 ובה' חוה"מ לרי"ץ א"ג (כ"ה) וע"ש. ובמניד משנה ה' י"ט פ"ו הכ"א ומטפחות
 הספרים נראה מן הירושלמי שהוא מטפחות ספרי הקדש אבל יש מפרשים
 מטפחות אומני התספורת זכו'. ובניי במו"ק סי' אלף קצ"ד ובירושלמי גרים
 מטפחות ספרים כלומר של ס"ת דגרסינן עלה כמטפחות ספרים זכו' ובסלאכת
 שלמה כאן: אבל נמוקי יוסף ז"ל כתב בירושלמי גרים הספרים פי' של ס"ת
 זכו'. ובריב"א מו"ק י"ו ע"ב בירושלמי אין מכבסין אותן במימי רגלים אפילו
 בחול (ב' מלות ליתא) זכו'.

פ"ג ה"ג במשנה קידושי נשים. בהשוכות הג' (שערי תשובה רי"ב) והא
 דתנן ואלו כוהבין במועד קדושי נשים זהו שמר אירוסין אבל שמר כתובה שמר
 חוב רוא ואין כותבין אותו במועד זכו'.

פ"ג ה"ג במשנה ומהנה. בראב"ן ובשו"ת ריב"ש סי' ש"צ ומהנות.

פ"ג ה"ג במשנה וגיורות ב"ד. במור י"ד סי' הקט"ה ובמניד משנה ה' י"ט
 סי' ה"כ ואגרות (וגיורות) ב"ד. ועי' בתום' כתובות ק' ע"ב ד"ה אגרות.
 ובראב"ן (פ"ג ע"ג) ופיסקי דינין.

פ"ג ה"ג ואינו מיצר. מוכא בה' חוה"מ לרי"ץ א"ג (כ"ה).

פ"ג ה"ג אימולוגים. בד' קושט' אימולוגים. ובפ"ו רבינו חננאל במו"ק י"ח
 ע"ב ירושלמי זכו' אומי לוגיאום זכו'. ובמוסף הערוך מוכא ירושלמי דילן ע"ש.
 זבילקוט איזב ר' התק"ה מבראשיה רבה כ"ח אולוגין שלה.

פ"ג ה"ג מונות אלמנה. כס' השטרות לר"י הברצלוני (צד 62) ירושלמי
 שום היהומים ואגרות מון האלמנות זכו'. וכן מוכא בה' רי"ץ א"ג הנ"ל. ובסמ"ג
 לאוזין ע"ה ומפרש בירושלמי אגרות שום היהומים ואגרות מון האלמנה
 והבנות (ליתא) אמנם בכללם גם שומות ששמיין לבעל חוב זכו' ע"ש. וזה
 מרמזים ה' י"ט פ"ו ה"ב. ועי' ברוקח סי' ש"ז.

פ"ג ה"ג המן אמר זכו'. בירושלמי יבמות ספ"ב תמן אמרין קרבת

קדמנא

קדמנא וכו'. ובסנהדרין פ"א ה"ג תני בראשונה היו כותבין וכו'.
פ"ג ה"ג ריגוליה דימינא. בס' התרוסה סי' קל"ג הכל בידה הימנית ולא
 תהא שמאל מסייעתו כדאיהא בירושלמי אע"ג דמן ההורה א"צ ימין וכו'.
פ"ג ה"ג דמיתחוי על ארעא. בירושלמי סנהדרין הנ"ל דמיתחוי לנא (ליתא)
 על ארעא. ובבבלי יבמות ל"ט ע"ב דמיתחוי לבי דינא על ארעא. ובתוס' יבמות
 ק"ו ע"ב ד"ה ער והא דאמר כהחולץ ורקת קרמנא. דוקא בבי דינא דמהחוי
 על ארעא ובכל ספרים איתיה וכן בסנהדרין ירושלמי (התוס' לא זכרו שהירושלמי
 הזה נמצא ביבמות שם במקומו?) וכו'. ובס' התרוסה סי' קל"ג דמטי ער
 לארעא וגם יש ספרים שאינו כתוב וכו' עכ"ל. ובהמקור בתוספתא יבמות פ"ב
 בכל ההוצאות ליתא המלות: על ארעא.

פ"ג ה"ג לא רעינא ליה. בר' קושט' לא רעינא לי' ולא צבינא ליה לא
 בעינא (שינא) וכו'. ובתוספתא יבמות פ"ג (הוצאת צ"מ) לא שפיא ליה ולא רעינא
 ליה ולית היא צביא לאיתנמכא ליה.

פ"ג ה"ג קומפרומיסין. בר' קושט' קומפרומיסין. וזכא הירושלמי כמספ
 הערוך. ועי' בערוך השלם.

פ"ג ה"ג זה בורר וכו'. בבבלי כ"מ כ' ע"א בשם ר' ירמיה. ועי' ד"ס שם.
פ"ג ה"ג ואגרות של רשות זו שאילת שלום. בפ"י רבינו חננאל בסו"ק י"ח
 ע"ב ובריף שם מוכא זה. ועי' בה' חוה"מ לרי"ץ א"ג ובעימור (כתיבת שמרות)
 ובאשכול ח"ב (צד 158) וברמב"ם ה' יו"ט פ"ו הי"ד ובהג"מ ובמגדל עז שם
 ובשבלי הלקט סי' רכ"ה. ובשו"ת סה"ר"ם סרוטנבורג (הוצאת בלאך ז"ל) סי'
 קפ"ד בירושלמי דמו"ק מותר לכהוב אגרת שלום בחוה"מ. אבל ככה"ג (ר'
 ברלין צד 203) ומפרשי רבנן איגרות של רשות פתקי דרשזתא וכו' אבל
 בירושלמי כתב שהן אגרות של שאילת שלום וכן כתבו רבינו משה ורב אלפס.
 ועי' בשערי תשובה רמ"ו.

פ"ג ה"ד במשנה בספר העורה. כמשנה בבבלי מו"ק י"ח ע"ב בספר עזרא
 ובסמ"ג לאוזין ע"ה אף בספר תורה שבעורה. ועי' אצו"ר בתענית צד 97.
פ"ג ה"ד במשנה וטוזה לעצמו. כהנהגה דב"מ וטוזה על יריכו (ב' כלות
 ליתא) וכו'. וכ"ה במשנה בבבלי מו"ק י"ט ע"א. וכ"ה בירושלמי לקמן בפרק
 זה בהלכה ר' בפסקא דמתניהן.

פ"ג ה"ד אין כותבין שמרי ארסיות. בהוספתא מו"ק פ"ב בשנים. ובשו"ת
 הרשב"א ח"ג סי' רע"ג שאלה אם סותר לכהוב חשבון תקופות בחולו של מועד
 כמו שסותר לכהוב חשבונותיו כדאי בהוספתא דמשקין וכו' ע"ש.

פ"ג ה"ד נמצאתה סתיר וכו'. כעין זה לעיל פ"א סה"י. ובב"י בסור יו"ד
 סי' הקמ"ה ואע"ג דבירושלמי הקשו על זה ואמרו אם אתה אומר כן נמצאת
 וכו' נמרא דידן פליג עליה שהרי התירו כל מלאכה וכו'.

פ"ג ה"ד אם אינו מאמינו למלוא וכו'. גי' אחרת במגדל עז ה' יו"ט פ"ו הי"ב
 ז"ל וגם בירושלמי משמע כן בטקנת שמפ"ש מעם אחר שמא לא יודמן לו
 סופר או בית דין אחר ויתרשלו ויפסד ויאבד עכ"ל.

פ"ג ה"ד בכוערא. בתוס' מו"ק י"ט ע"א ד"ה ר"י אבל ריב"א היה מביא
 מן הירושלמי להתיר להניח (תפילין) דאמר וכו' בחולא (ליתא) דמועדא. אבל
 בתוס' סנחות ל"ז ע"ב ד"ה יצאו הגי' במועדא. ובהג"מ ה' תפילין ע"ד אות
 מ' כמועד פי' בחול המועד.

פ"ג ה"ד לנבי ר' חננאל. ברא"ש ה' הפילין במדרשו של ר' חננאל.
פ"ג ה"ד לנבי ר' אבא בר נתן. בבבלי מ"ק י"מ ע"א אורי ליה רב לרב
 חננאל ואמרי לה רבה בר בר חנה לר"ח הלכה וכו'. ולפני איזה מהראשונים
 היה בהירושלמי כגו' הבבלי רבה בר בר חנה כמו בהוס' מ"ק ובמנחות הג"ל
 ובעירובין צ"ו ע"א ד"ה ימים ובס' התרוסה סו' ר"א וסמ"ג עשין כ"ה וברא"ש
 ה' תפילין ובשו"ת הרא"ש כלל כ"ג אות ג' וברישב"א מ"ק י"מ ע"א ובאבורהם
 (עומר) הגי' לנביה רבה בר בר חנה. ובשרידי ירושלמי אדא בר חונה. אבל
 באו"ז ח"א סו' הקפ"ט ובהג"מ הג"ל לנביה ר"א בר נתן. ובשו"ת מהרמ"ע
 מפאנו סו' ק"ח ואע"ג דבמקצת ספרים גרסינן בירושלמי ר' אבא בר נתן במקום
 רבה בר בר חנה וכו'.

פ"ג ה"ד א"ל הב וכו'. בסמ"ג ובהג"מ הג"ל א"ל לספריה (ליהא) וכו'.
 ובהרא"ש ה' תפילין א"ל רב זיל כהוב ליה פי' בלא הערמה. ועי' ברישב"א הג"ל.
פ"ג ה"ד זיל כהוב לך. בתוס' מ"ק הג"ל זיל הב ליה תפילין ואת כתב
 לך דהנן כותב אדם תפילין לעצמו. ובהג"מ הג"ל זיל הב ליה תפילין וזיל
 כתוב לך אחרנין וכו'.

פ"ג ה"ד איזיל כתוב ליה. בתוס' מ"ק הג"ל כתוב ליה פירוש בלא
 הערמה. ובבבלי הלקט (צד 386) והר' אביגודר נ"י כתב ירושלמי פרק א"מ
 חד בר נש וכו' ע"ש.

פ"ג ה"ד בכותב להניח. בתוס' מ"ק הג"ל פירוש רב מעמיד המשנה להניחם
 אחר המועד אבל להניח במועד שרי. ובאו"ז הג"ל בכותב להניח פי' אבל
 ללבוש אפילו לאחרים כותב ש"מ שמותר ללבוש תפילין כחולו ש"מ. וברא"ש
 הג"ל בכותב להניחם פי' להניחם עד לאחר המועד. ובסמ"ג לאוחז ע"ה ובירושלמי
 מפרש רב כד"א להניח פי' להניחם אחר המועד וכו'. ובסמ"ג עשין כ"ה פי'
 רב מפרש המשנה להניח עד לאחר המועד.

פ"ג ה"ה במשנה מפני שאמרו שבת וכו'. שמחת פ"ו ה"א וע"ש.
פ"ג ה"ה במשנה שבת עולה. במלחמות להרמב"ן סוף מ"ק: השבת אינה
 עולה. וזה ס"מ.

פ"ג ה"ה במשנה רגלי' שלק ואין מפסיקין. לקמן בפרק זה סוף הלכה ה'
 בפסקא דסתניהן הגי' לנכון: והרגלים מפסיקין ואינן עולין. וכ"ה במהניתא
 דב"מ ובמשנה בבבלי. וכצ"ל. ובתורת האדם (ע"א ע"ד) הרגלים מפסיקין וכו'.

פ"ג ה"ה גזירת שבעה סנדל וספן. בשרידי ירושלמי (סנ) דלדל וספון.
פ"ג ה"ה גזירת שלשים. ברמב"ם אבל פ"ו ה"א אכילות כל שלשים זים
 ומנין סמכו חכמים לשלשים זים שנאמר ובכתה את אביה ואת אמה ירה ימים
 מכלל שהאבל מצער כל שלשים זים. וכמגדל עז וכמגדל עז וכמגדל עז וכמגדל עז
 סומכה מקרא דובכתה את אביה וכו' מכלל דלצעה שלשים זים. ובסמ"ג הג"ל
 זהרי הכתוב אומר ובכתה וכו' מכלל שבאבל וכו'. ולפינו בירושלמי כאן ליתא
 הראיה מהקרא. אבל לענין גזיר אמרו בירושלמי גזיר פ"א ה"ג ואיה דבעי
 נישמענה סן הכא ובכתה וכו' מה ימים שנאמר להלן שלשים אף. ימים שנאמר
 כאן ועי' בס' מפתח התלמוד צד ר' מ"ש שכ הרב המהב"ר. ובשו"ת מהר"י
 הי"ל סו' י"ז אבל ה"ך ל' וכו' ואסמכניא אקרא דעש לאביו אבל וכו' כדאיתא
 בירושלמי. וזה שלא בדוק כי מהקרא דעש לאביו אבל ז' ימים נלמד לקמן
 בירושלמי סמך לאבל סן התורה שבעה ולא שלשים.

פ"ג ה"ה וניהוץ ותנלחת. בר' קושט' ותספורת. ובסמ"ג ה' אבילות כמב' שאמרו בירושלמי גזירת שלשים ניהוץ אחיו ותספורת (כגי' ד"ק). ושם כסמ"ג וכבר בארנו שיש בירושלמי גזירת שלשים ניהוץ אחיו ותספורת. ועי' בתוס' מו"ק כ"ג ע"א ד"ה כל ובשבלי הלקט ה' שמחות סי' מ"א.

פ"ג ה"ה אי זהו ניהוץ וכו'. בה' שמחות למהר"ם מרומנבורג סי' ע"ט כל ל' יום לניהוץ פי' ללבוש כלים המגוהצים בין כלי צמר בין כלי פשתן ובין מפורש בירושלמי. ועי' תוס' מו"ק כ"ג ע"א ד"ה כל.

פ"ג ה"ה ר' חלבו ר' חונה בשם רב. בנזיר פ"ג ה"א ר' חלבו בר חונה (ר' חונה) בשם ר' יוחנן חל יום שמונה שלו וכו'. ועי' מ"ש באהבת ציון וירושלים בסגולה צד 6. **פ"ג** ה"ה מגלח ערב שבת. בבה"ג (ד. ברלין צד 207) ובנון שחל שמיני שלו להיות בשבת ערב הרגל מותר לו לגלח בערב שבת. ועי' בבבלי מו"ק י"ז ע"ב. ובמררכי מו"ק תתצ"ח וגרסין בירושלמי ר"ח וכו' להיות בשבת ערב הרגל (כ' מלות ליתא, וגרס המררכי כגי' הבה"ג הנ"ל) וכו' ע"ש וברא"ש מו"ק פ"ג סי' וזו גרסי' בירושלמי ר' חלבו וכו' ע"ש. ובתוס' מו"ק י"ז ע"ב ד"ה כשחל כגון שמע שמועה בשבת דקבורתו לא היה בשבת ובירושלמי מוקי לה כשגדרתו חיה וכו'. ולא העירו שכל זה שהביאו כעצמם מפורש בירושלמי. ובשו"ת זקן אהרן סי' צ"ד וראיה מהירושלמי ר' חלבו ור"ה וכו' ע"ש.

פ"ג ה"ה שגדרתו חיה. בה' שמחות למהר"ם סי' ס"ח וגרסין בירושלמי וכו' כלומר היאך אפשר שיחול יום ח' בשבת אא"כ נקבר בשבת והא לא אפשר ומשני הפתר שגדרתו חיה ונתיאשו בשבת (ליתא) מלבקש ולשבת אחרת הי יום ח' שלו וכו'. ועי' בשו"ת מהר"ם מרומנבורג (כו' ש"כ, הוצאת בלאך ו"ל). ובסמ"ג ה' אבילות ומפורש בירושלמי כגון שהיה יום שמועה שבת (זה איתא לקמן בירושלמי בהלכה זו) או שגדרתו חיה ונתיאשו בשבת מלבקשו. ובשבלי הלקט ה' שמחות סי' ס"ד ואע"ג דהתם (בירושלמי) מוקי לה בענין אחר שבא לו שמועה קרובה בשבת או בהרוגי מלכות ובנפל ליום (ה' מלזה אחרונות ליתא) משנתיאשו וכו'. ועי' בתוס' מו"ק כ"ג ע"ב ובראב"ן סי' ק"ח ובארחות חיים צד 594 ובשו"ת זקן אהרן הנ"ל.

פ"ג ה"ה ותני כן הרי מי שגדרתו. שמחות פ"ב וע"ש. ובראב"ן ק"ח. **פ"ג** ה"ה השורה והגולגורית רובו. באהלות רפ"ב אלו טמאין באהל הסת כוית מן הכת וכו' השורה והגולגולת וכו'. ובשמחות הנ"ל רי"א השדרה והגולגולת הן רובו. וע"ש בהגר"א.

פ"ג ה"ה שמהמו נזי. בשבלי הלקט (שמחות סי' מ"ד) ופריך בירושלמי שמיני בשבת היכא משכחת לה וכו' ומוקי לה כנקבר בידי נכרים וכו' ע"ש. **פ"ג** ה"ה ר' אמי הוה ליה עובדא. בירושלמי נזיר פ"ג ה"א ר' אמי הוה ליה עובדא וגילח יום ל"א. וכנראה שכן היתה הגי' כשרירי ירושלמי (צד 200). ובכת"י לידען וגילח יום ל'. ואחר רבי. ושתי המלות האחרונות נכתבו בכת"י ע"י סופר אחר.

פ"ג ה"ה לגלח יום שלשים. בה' אבל לר"י א"ג (ס"ב) ומותר נמי לגלח ביום ל' בירושלמי מותר לגלח ביום ל' מסתניתי ח' ימים קודם הרגל (לרגל) כמלו הימנו גזרה ל' וכו' ובפסוקות באת לו שמועה יום ל' היא כשמועה רחוקה וכו' ומותר לספר ביום ל' דקיי"ל הלכה יום ל' כלאחר ל' ובגדולות וכו'. ומ"ש בשם הפסקות זה כהירושלמי. ומ"ש בשם הגדולות עי' בבה"ג ד' ברלין צד 228.

פ"ג ה"ה שמפני כבוד הרגל התירו. בתום מו"ק י"ט ע"ב ד"ה כאבא שאול מוכא הירושלמי בשנויים. וע"ש בגליון סה שהגיוס שם.

פ"ג ה"ה מן הרא דתני. בירושלמי נזיר הנ"ל ועוד מן הרא דאמר ר' יוחנן (ג' מלות ליתא) על כל המתים כולן (ליתא) וכו'. וגירסתינו יותר נוחה כי בריהא היא בשמחות פ"ט.

פ"ג ה"ה ר"א בשב ר' יוחנן. בסמ"ג ה' אבילות ולא דוקא שמונה אלא אפילו שבעה שכך אמר אבא שאול וכו' עוד גרסו בירושלמי ר"א בשם ר"י אומר הלכה כאבא שאול.

פ"ג ה"ה והני כן הלכה כרביו. שמחות פ"ו.

פ"ג ה"ה בין ימים בין גזרות בסלו וכו'. ברישב"א מו"ק י"ט ע"ב ובירושלמי (כיון למ"ש לקמן בסוף ה"ה) וכו' גזרות בסלו ימים טובים (ליתא) לא בסלו ושיילונין כיון דגזרות בסלו למאי הלכתא לא בסלו ימים טובים ואמרינן דה"ק דגזרות למ"ד ליבטלי לנמרי אם בסלם מעלו שגלח קודם הרגל אבל אם הגזרה עומדת במקומה שלא גלח בערב הרגל ימי למ"ד במקום עומדין שאין רגל מפסיק עכ"ל ולפינו ליתא כל זה.

פ"ג ה"ה ר"י אומר אעפ"י וכו'. בסמ"ג הנ"ל ובירושלמי אר"י אעפ"י שלא גלח ערב רגל יגלח לאחר הרגל ר"א הורה לר"ש בר אבא לגלח אחר הרגל.

פ"ג ה"ה לא אמר אלא ג' הא שנים לא. בהחלוקת שבין בני א"י ובבל. שכני א"י פומדין האבא עד שיהיו לו ג' ימים לפני הרגל ובבבל אפילו שעה אחת ובני א"י עושין עפ"י ירושלמי דילן. ובבבלי (מו"ק כ' ע"א) ואפילו שעה אחת. ובראב"ן (פ"ג ע"ג) דאמר ליה רב כהנא (רב חביבה) לרבינה הילכתא מאי וכו'. ואח"כ ראיתי בתשובות הגאונים גערי צדק (שער ד' ס' י"א) ובני א"י אינו נפטר עד שיהיו לו ג' ימים לפני הרגל מן הרא הקובר את מהו ג' ימים קודם הרגל וכו'.

פ"ג ה"ה הקובר את מתו וכו'. בב"י טור י"ד ס' שצ"ט בשנויים קלים. **פ"ג** ה"ה והני כן הקובר וכו'. בתוספתא מו"ק פ"ב ובבלי מו"ק כ' ע"א בשנויים וע"ש. ומה שהגיה הקרבן עדה כתוב כן בתוספתא. ועי' בשמחות פרק ו' ובשו"ע י"ד שצ"ט ובבאורי הגר"א שמביא הירושלמי בשנויים.

פ"ג ה"ה עושין בצניעה במקום אחר. בבבלי מו"ק (י"ט) עושין בצניעה בתוך ביתו. ובתוספתא מו"ק פ"ב בצניעה אצל אחרים. ועי' בר"ם שם.

פ"ג ה"ה מהו להראות לו פנים. בה' אבל לר"י א"ג (נ"ו) ולענין אבל כרגל אהמר התם (בירושלמי ובפ"י שם לא הערה המקור) מהו להראות לו פנים ריב"א בשם ר' חנינא והלא אמרו אין אבילות (אבל) בשבת מפני מה אמרו מותר (וליתא) להראות וכו'. ועי' בב"י הנ"ל.

פ"ג ה"ה ר' יעקב בר אידי בשם ר' חנינא. בסדר הדורות (238) לא נזכר מזה. **פ"ג** ה"ה אבל כיום הראשון וכו'. בתורת האדם (ס"א ע"ב דו"ו) וכאבל (פ"ו וע"ש) ובירושלמי תני להא מתניתא הכי אבל כיום הראשון וכו'. ובאצו"ר בנרכות צד 64 הארכתי בזה.

פ"ג ה"ה כיום השני הוא נותן תפילין. בבראשית רבה פ' ק' (קושמנמינא רע"ב) ר' אליעזר אומר בראשון אינו נותן ובשלישי (כיום השני) הוא נותן.

פ"ג ה"ה אם באו פנים חדשות אינו חולצן. בסמ"ג (ה' אבילות) אמנם שינו במס' שמחות וכן בירושלמי דמי שמתו ובירושלמי דמו"ק וכו' באו אחרים לנחמו חולצן.

פ"ג ה"ה אם כיום השני וכו'. כמתנות כהונה פ"ק הכי גרסינן בירושלמי

דפ' ואלו מנלחין ואם ביזם שני אינו מניח (אינו נוהן הפילין) ביזם ראשון (ב' סלות ליתא) איצטריבא לכימר כמי שמהו מוטל לפניו דמי.

פ"ג ה"ה ר"ז ר"י בשם רב. בסמינ' הנ"ל ובפי' גרסי' בירושלמי דמו"ק על דברי ר"א שאומר שם בשני נוהן הפילין ורב ירמיה בשם רב אומר הלכה כר' אליעזר.

פ"ג ה"ה בשלישי הוא עושה בצנעה. בשמחות פ"ה ה"א אבל שבעת ימים אסור לעשות מלאכה וכו'. ושם פרק ו' ה"א בשלישי יוצא ועושה בצנעה. ובבבלי מו"ק כ"א ע"ב אבל ג' ימים הראשונים וכו'. ואפילו עני המתפרנס מן הצדקה. ונתנהלמא (סקק, ר' הנדפס מכבר) כך שנו רבותינו אבל כל שבעת ימי אבלו אסור בעשיית מלאכה ואם היה עני מדוקדק יעשה מלאכה לאחר ג' ימים וכו'.

ובבב"ד פ' ק' כני' התנחומא. ועי' תוס' מו"ק כ"א ע"ב וה"ל הניא במס' שמחות יכו'. ובה' אבל לרי"ץ א"ג (ג') ובירושלמי הרי שאין לו מה יאכל (לזבל) ביזם הראשון וביזם השני אינו עושה מלאכה בג' לא יעשה וכו' ע"ש וברמב"ם ה' אבל פ"ה ה"ה.

פ"ג ה"ה אבל אמרו תבוא מאירה וכו'. כב"ד הנ"ל. ובפי' רבינו חננאל מו"ק כ"א ע"ב ירושלמי תבא מאירה לשכינתו שהצריכותו לאכל לעשות זילאבול (ג') סלות מר"ח בעצמו. ובשבלי הלקט (שמחות סי' ל"ח) ובבלבו שהצריכותו לעשות ולזבל. וברא"ש מו"ק פ"ג סי' פ"ט ירושמי וכו' שהצריכותו לאכל לאכול משלו ולעשות מלאכה. ובהורה האדם (נ"ג ע"ג דר"ו) בשניים קלים. ובה' שמחות למהר"ם סי' ח' בשם ר' שמעיה ז"ל מצאתי כתוב דמכאן ואילך עושה בצנעה ארישא נמי קאי דאפילו עשיר מותר לאחר ג' וכו' מיהו בירושלמי משמע דאעני דוקא קאי דמסיק עלה תבא מאירה וכו' כלומר שלא פרנסותו וכן פי' הראב"ד וכו' וכו' במדרכי מו"ק התס"ו ובהג"ם ה' אבל פ"ה ה"ח זבנ"י במו"ק סי' א"ף ר"י ובשלישי הנכורים שם. ובתוס' מו"ק כ"א ע"ב ד"ה מכאן לא זכרו ירושלמי דילן. ובהנת אשרי במו"ק פ"ב סי' ד' מצאתי כהוב בשם רבינו שמעון וכו' מיד בירושלמי משמע וקאי אעני וכו'. ובס' אדם וזהו נהיב כ"ח ח"ב וכן פשוט בירושלמי כי העשיר אסור כל ז' אבל העני דוקא עושה בצנעה וכו'. ובשו"ת זקן אהרן סי' רט"ו כמו שאמר בירושלמי אבל (ליתא) שאין לו מה יאכל וכו' אבל אמרו חכמים (ליתא) תבא מאירה על שכניו של זה שהצריכותו לאכל משלו וכו'.

פ"ג ה"ה בר קפרא אסר אפילו בשלישי לא יעשה. בר פ' ק'. ובתורת האדם הנ"ל וגמרא דילן (מו"ק כ"א ע"ב) דקתני שלשה, מתניתא דבר קפרא היא, וכן הלכתא עכ"ל. וכ"ה בגמרא במו"ק סי' א"ף ר"ט.

פ"ג ה"ה דבר קפרא אסר אין תוקפו וכו'. בר הנ"ל. אבל בבבלי לא נזכר סמאמר בר קפרא. ובתורת האדם הנ"ל דבר קפרא עביר אבל שלשה ימים. ומזבא בירושלמי בשב"י הלקט שמחות סי' כ' ונתניא סי' ס"ז בשניים קלים. וברא"ש מו"ק פ"ג סי' ל"ז בירושלמי וכו' דעביר אבל רק ג' ימים. ובבב"ד במזר יו"ד סי' ש"פ ומפרש בירושלמי דמעמא דנ' ימים הראשונים חמירי משאר ימים משום דהלתא יומא נפש מייסא על גופא וכו'. זעירי כפי' ר"ש בן היתום (107).

פ"ג ה"ה בשם ר' לוי. בילקוט איוב ר' תתק"ו בשם ר"י בן לוי. וברא"ש הנ"ל אמר ד' אבין (אבא) בדיה רב פפי ר"י דסיבנא (דסכנין) בשם בר קפרא.

פ"ג ה"ה ואפילו פרש חניכס. בויק"ד פי"ח זבנ"ל רבה פי"ב פסוק עד אשר לא ירתק. ובילקוט איוב הנ"ל ליתא סלת: זאפילו. זבן הגבון. וכן ליתא ברא"ש מו"ק ובס' אדם וזהו הנ"ל. ועי' בבבלי שבת קנ"א ע"ב.

פ"ג ה"ה אריסין וכו' הרי אילו עושין. בבבלי מו"ק ד"א ע"ב אריסין וכו'.

הרי אלו יעזו אחרים בשבילן. אבל כפי' רבינו חננאל וכתום' שם ד"ה רשב"ג לא גרסו המלות: אחרים בשבילן.

פ"ג ה"ה אריסו וחכירו וקבלו. כד' קושטנטינא אריסו וחכירו וקבלו וכו' חמוריו (לפנינו כמ"ס: איכריו) וספניו ונמליו אינן עושין. וברא"ש מו"ק פ"ב סי' ג' והכי איתא בירושלמי האריסין והחכירין והקבלנין הרי אלו עושין חמירין (ליהא) ונמלין וספנין אין עושין וכו'. ובה' שמחות למהר"ם סי' ח' ירושלמי גרסי' אריסין וחכירין וקבלנים הרי אלו עושין חמרים ונמלים וספנים אין עושין ריב"ל אמר היתה וכו' הרי זו עושה א"ר יומי וכו' אבל בהחלה אסור וכו'. ולפנינו משונה. והיה לרבותינו הכתי' מהירושלמי שממנו הדפיסו אח"כ בקושטנטינא.

פ"ג ה"ה פרה מגטלת וכו'. באשכול ח"ב (148) וסכתייע לן מירושלמי דאתמר עלה ריב"ל אמר היתה לו פרה וניסיה (מגטלת) בעיר זו עושה הד"א אומר בהא דחייב ליה הא בתהייה אסור. ולפנינו בשנויים.

פ"ג ה"ה שני אהין שני שותפין וכו' נועלין את חנותן. זה לא כהבבלי מו"ק י"א ע"ב מריון בריה דרבין וכו' ופסקיה לנמלא אמר רב אשי גברא רבה כמר בריה דרב אהא עביר הכי נהי דרפסירא דידיה לא חייש אדאחרים לא חייש? וכפי' רבינו חננאל מו"ק כ"ג סע"א וברי"ף מו"ק סי' אלף קמ"ח ובה' אבל לרי"ף א"ג (ג"א) וברמב"ם ה' אבל פ"ה ה"ם טובא ירושלמי דילן. ובהגות האדם (ג"ה ע"א דרו) וירושלמי פליג דאתמר ההם שני אחים וכו' ואין הלכה כן וכו' ורבינו הגדול (הררף) ז"ל השמיט המעשה הזה של מר מריון ומר בריה דרב אחא וכו' וכתב הירושלמי שהוכרנו נוערין חנותן וזה תימא גדויה אם עלה על דעתו שהגמרות הללו חלוקות בזה היאך רניח גמרא ערוכה וסכך על הירושלמי וכו'. וברא"ש מו"ק פ"ב סי' ה' הרב אלפסי לא הביא הך עובדא (הנ"ל) והביא גירסת ירושלמי ב' אחים וכו' ויכאורה נראה דפליג אנמרא דיון דלגירסת הירושלמי יפה עשה דפסק ינמרי וכו' והראב"ד ז"ל הקשה מהירושלמי אנמרא דיון וכו'. וחדושו שלא העירו רבותיו הנ"ל על פי' רבינו חננאל הנ"ל שממנו בחדאי לקח הרי"ף. והירושלמי דילן טובא גם באשכול ח"ב (צד 148) וע"ש. ובשבלי הלקט שמחות סי' ל"ה והניא סי' ס"ה ובבלתו קיד' ובכ"מ ח"א רס"ו ושו"ת מהרש"ל סי' ס"ו.

פ"ג ה"ה שני חנונים. בה' שמחות למהר"ם (ח) ובשו"ת וקן אהרן ס"א ליתא. ובה' אבל לרי"ף א"ג וניא) ובאשכול ה' אבל ליתא המ"ת: שני מבחים. וכתניא (ס"ה) ליתא לחנונים ולמבחים. וברא"ש פ"ג במ"ק כני' הדפוס.

פ"ג ה"ה שאירע לאחד מהן דבר. כרימב"א כדק י"א ע"ב טובא הירושלמי כני' חדשה וז"ל וס"מ שמעינן מהכא דשותפין דחנות שאירע אבל לאחד מהם חבירו עושה לו סלאכתו כחנותו כדרכו אלא א"כ הוא ארס חשוב ואפילו באדם חשוב כל היכא דאפשר לעשה בצנעה עושה וכן רוא בירושלמי עכ"ל. ועי' בבבלי מו"ק שם.

פ"ג ה"ה וחכירו ופועליו עושין בצנעה במקום אחר. כל זה ליתא כד' קושטנטינא ובגת"י לידען וחכיריו ופועליו וכו'.

פ"ג ה"ה ולא אוכל כל צורכו וכו'. שמחות פ"י וע"ש. ובה' אבל לרי"ף א"ג (ל"ג) ובירושלמי אוכר (לא אוכל) כל צורכו וכו' ע"ש שנויים. ובה' שמחות למהר"ם סי' ס"ד טובא ג"כ בשנויים. וברוקח סי' שי"ג ירושלמי בפרק א"ם מי שמחו וכו' ע"ש ובראב"ן (פ"ד ע"ג) ובשו"ת וקן אהרן סי' ל"ח ובמס' שמחות תניא אבל כל זמן שמתו כומל לפניו אינו מסב ואינו אוכל בשר וכו' ברי"א בתול אבל בשבת אוכל כל צורכו וכו' ע"ש.

פ"ג ה"ה חייבוהו בשאר וכו'. כרי"ץ א"ג הנ"ל ד"ג (דשב"ג) אומר סתוך שנהחייב וכו'. ובאשכול ח"ב (164) דבירושלמי אר"ג חיי שעה התרת לו פי' בשר ויין, חיי עולם, מצות עונה לכ"ש וכו'. ובתורת האדם (ענין מי שמהו) התרת לו כל שאר מצוותיה של תורה אם (ליתא) חיי שעה וכו' ע"ש. ובמלחמות בסוף מו"ק ובירושלמי פרק מי שמהו (לא זכר הרמב"ן בירושלמי במקומו?) איתא הכי רשב"ג אומר הואיל והתרת לו את אלו התרת לו כל מצוותיה של תורה. פ"ג ה"ה נמסר לרבים. בה' שמחות למהר"ם סי' ס"ז משנמסר המת (ליתא) לרבים וכו' נמסר לכהנים כמי שנמסר לרבים דכי (ליתא). ועי' בשו"ת מהר"ם מרוטנבורג סי' ש"כ. ובהג"מ ה' אבל פ"ד ה"ז בירושלמי גרסינן נמסר לרבים וכו' וחספקא לן אי הולך הוא בספינה או בעגלה אי דמי לנמסר לכהנים אי לא. אבי"ה. עכ"ל. ועי' בראב"ן סי' ק"ח וחספ"ג (ה' אבילות) בירושלמי דמי שמהו דמשנמסר המת לרבים אוכל בשר ושוהה יין נמסר לכהנים כנמסר לרבים דמי.

פ"ג ה"ה ר' כנא הורי לרבי ארמנייא. וכן הוא בר' קושטנמינא. וכפי' רבינו חננאל במו"ק הנ"ל ובאו"ז תכ"ד ובה' שמחות למהר"ם הנ"ל בר' מנא שהורה לר' יעקב (ליתא) ארמנייא וכו'. ובשבלי הלקט הנ"ל בר' טונא (כנא) שהורה לר' יעקב ארמנייא (ארמנייא) מכיון שאהה (שאה) גדול (משפחה) מונה לעצמו. ובהניא דנ"ל לר' יעקב ארמנייא. ור' יעקב ארמנייא נזכר עוד בירושלמי גיטין פ"ו ה"ו רב נחמן בשם ר' יעקב ארמנייא. ואולי ר' יעקב ארמנייא הוא אחד עם ר' יעקב נבוליא שנזכר בירושלמי כמה פעמים יבוליא באורו הררי והואר על ארץ הרים כמו ארמנייא. אמנם נמצא ג"כ עיר בשם נבל.

פ"ג ה"ה לאחוי דר' יהודה בר זבדי. מצינו ר' אבא ר' יעקב ור' סימון בר זבדא. ונזכר עוד בירושלמי נדרים פרק ו' ה"ז ר' חייא בר זבדא.

פ"ג ה"ה בגון אילין דקברין. בבית ש"י. בר' קושטנמינא בבית כריי. ובמלחמות להרמב"ן במו"ק אילין דקסרין דקברין בבית ש"י. וכן בהורת האדם (ג"ב ע"ג דו"ו) גירסת עצמו: בבית ש"י. אבל בתורה האדם (מ"ז ע"ג) הביא בשם הראב"ד אילין דקסרין דקברין בבית שאן. ובחז' הרמב"ן בחולין ע"ז ע"א אילין דקסרין דקברין בבית ש"י. וכן ברא"ש מו"ק פ"ג סי' ל"ט כגון אלו דקסרין (ליתא) דקברין בבית כירי. ובה' שמחות למהר"ם סי' ע"ג אילין דקסרין דקברין בבית כירה. ובסי' ע"ב כגון אילין דקברין בבית כירה. ובאו"ז ח"ב סי' תכ"ד כגון אלו דקברין בבית סרה. והניחו שם: אלו דקסרין דקברין בבית כירי. ובהוס' מו"ק כ"ב ע"א ד"ה מהדריהו ובירושלמי אינו כן דהכי תנן סה (ליתא) שהוליכו אוהו ממקום למקום כגון דקברין במקום אחר. ובראב"ן סי' ק"ח דקברין בבית כהדא. ובה' אבל לרי"ץ א"ג (ס"ה) ליתא כגון אילין וכו'. וע"ד ביה כירי עי' אצו"ר בפסחים צד 40. וע"ד בית הקברות בקסרין עי' אצו"ר בפסחים צד 51.

פ"ג ה"ה הכל הולך אחר גדול המשפחה. כבבלי מו"ק כ"ב ע"א אפילו הלך גדול הבית לבית הקברות מונה עמהן, מונה עמהן והתניא מונה לעצמו וכו' ע"ש.

פ"ג ה"ה ר' יעקב בר אחא בשם ר' אסי. בראב"ן סי' ק"ח ר' אחא בשם ר"י וכו'. ובה' אבל לרי"ץ א"ג הנ"ל ר"י ב"א בשם אסי (ר' אסי).

פ"ג ה"ה ריב"א בשם ר' אסי לחומרין וכו'. גירסאות שונות כזה לפני הראשונים. במלחמות להרמב"ן במו"ק הנ"ל ובתורה האדם (מ"ז ע"ג) והראב"ד ז"ל פי' כן וכו' והביא לו ראייה ממה שאמרו בירושלמי וכו' מהו אחר גדול משפחה (ר' מלות ליתא) ר' יעקב (ב"א) בשם ר' יוסי (אסי) לחומרין מהו לחומרין

לחומרין חומרין שאם היה גדול משפחה כאן אלו ואלו (ליתא) מונין משיצא
המה ואם היה גדול משפחה שם אלו ואיו מונין משיסתם הגולל ואם אין שם
גדול משפחה אלו שכאן מונין משיצא המת ואיו ששם משיסתם הגולל (י"ד מלות
אחרונות ליתא) ע"כ בירושלמי וכו' עכ"ל. ובהורה האדם (נ"ב ע"ג דר"ז) מביא
מעצמו הירושלמי כני' הרפוס שלנו. וכן מובא כני' הרפוס בה' אבל לרי"ק א"ג
(מ"ה). ובה' שמחות למהר"ם סי' ע"ב בשם אבי העזרי. אבל שם כסי' ע"ג מביא
בשם הראב"ד כמו שהביא ממנו הרמב"ן הנ"ל. ובהוס' מו"ק כ"ב ע"א ד"ה
מהרריהו הביאו הירושלמי כני' הרפוס. והקשו מהו לחומרין הא זימנין אולינן
לקולא וכו'. ולפי נ"י הראב"ד הנ"ל אין קושיא. וברא"ש מו"ק פ"ג סי' ל"ט כני'
הראב"ד-ע"ש. ובשורה גאונים קדמונים (ברלין תר"ט) סי' ל"ה. וגם בכבלי מו"ק
כ"ב ע"א הגירסאות לפני הראשונים משונות בוה. ראה ה' פסוקת להלכירי רי"ג
(צד 124) ובה' אבל לרי"ק א"ג צד ס"ד. וברמב"ם (ה' אבל פ"א ה"ה) אינו
סחלק כלל אם נשאר גדול הבית שם או הלך בעיר אחרת. עי' לחם טשנה שם.
פ"ג ה"ה סלק הלל אחזה עימיה. באו"ז הנ"ל סלק הלל אחזה עמה וכו'
כי סלקת נבי (גב) אחוך שלוף מסאנך (שלף סנדלך) כלומר נהג עמהם אבלות.
והם עסקי כי בסתיסת הגולל חל האבילות על כולכם מיהו בנג' רידן לא
משי חילוק בין גדול המשפחה כאן או ההם וכו'. וכ"ה בה' שמחות למהר"ם
סי' ע"ב ובראב"ן הנ"ל.

פ"ג ה"ה מכין שאת גדול המשפחה. כד' קושטמניא מכין דאית גדול
המשפחה וכו'. ושה' הגירסאות מצינו בהראשונים, בראב"ן ובאו"ז ובה' שמחות
למהר"ם הנ"ל כין שאתה גדול המשפחה. ובהוס' מו"ק כ"ב ע"א ד"ה מהרריהו
כין שיש גדול הבית וכו'.

פ"ג ה"ה הרי שמפנין וכו'. בראב"ן סי' ק"ח ובשורה מהר"ם מרוטנבורג סי'
ה"ג (הוצאת בלאך ז"ל) וראיה ברורה מצאתי אני אליעזר בירושלמי הרי שמפנין
אותו וכו' ומזכיר התלמוד דהאי דאמר הגולל שני היינו היכא דפינתו הך ז'
לגולל הראשון וכו' ונראה בעיני דעל זה סמכו רבותינו זקני אשפירא כהנפטר
רבינו קלונימוס הזקן והיה העיר במצור ושמו בארון בבית המקוה וסנו לו מיד
ז' ול' אע"פ שהיה דעתו לפנהו לאחר המצור כמו שעשה שקברוהו אח"כ במגנ"ץ
וכו'. וכ"ה בשנים קלים בה' שמחות למהר"ם סי' ס"ז וסי' ס"ח ע"ש ובאו"ז
ח"ב סי' תכ"ד וכתוס' ר"י מפאריז וברא"ש וברשב"א בברכות י"ח. וברא"ש כו"ק
פ"ג ובמרכי שם וכרדב"ז ח"ב סי' תשל"ב ובהורה האדם (ל"ח ע"ד). ובשורה
הרשב"א ח"א סי' רצ"ב וגרסינן בירושלמי הרי שמפנין וכו' משיסתם הגולל
השני כלומר למנין שבעה וכו'.

פ"ג ה"ה ר' יונה הוה ליה עובדא. בה' שמחות למהר"ם סי' ס"ח בירושלמי
וכו' ורבינו יהונתן (יונה) הו"ל עובדא. ובהג"ם פי"ב ה' אבל ה"ו גרסינן בירושלמי
וכו' ר' יונתן הוה ליה עובדא. ועי' בראב"ן הנ"ל.

פ"ג ה"ה שאל לר' ועורה לר' אמי. ככה"י לידען שאל לר' שאל ר"ו לר'
אמי. ובהורה האדם (מ"ח ע"א) ליתא המלות: לר' אמי. ובמרכי כו"ק תתקכ"ד
שלח ר' זירא שאיל לר' אמי וברא"ש מו"ק פ"ג סי' ל"ט ושאל לר' ירמיה. עי'
ירושלמי שבת פ"ז ה"ב ובעי' פ"א ה"ט שלח שאל לר' ועירא ר' ועירה שאל לר' אמי.
פ"ג ה"ה לחומרין הווי לך. בתורה האדם הנ"ל חומרין הווי לך. ובמרכי
הנ"ל לחומרין אורי לך. וברא"ש הנ"ל כדארתו (אתא) לגביה וכו'.

פ"ג ה"ה לפנתו משיחתם הגולל הראשון. במדרכי הנ"ל משיחתם הגולל הראשון פי' ואפילו פינתו תוך ז'. ועי' בשו"ע יו"ד שע"ה אם מפנין את המת מקבר לקבר וכו'. ע"ש שמקורו טכאן. ובה' אבל לרי"ץ א"ג (ע"ג) והילכתא הרי שפנין אוהו מקבר לקבר בין היה בדעתם לפנתו בין לא היה בדעתם לפנתו זכו' כונן משיחתם הגולל הראשון והכי איפסקא בירושלמי, ואמר רב האי אן מנהגינו להעתיק את הסת מקבר במקומו וכו'.

פ"ג ה"ה גמליאל דיקונתיה. בר' קושט' דיקונתיא. ובגדרים פ"ה ה"י גמליאל דקונתיה. **פ"ג** ה"ה קברוניה בורסאיי. בר' קושט' בורסניא. ובאור' ח"ב סי' הכ"ד קברוניה באסויא וכו'. ובסדר הדורות (94) כורסאן. ועי' בראב"ן הנ"ל. יש מי שהגיה קברוניה בקסריא. ואין זה נכון.

פ"ג ה"ה ישוע אחוי דרורי. בירושלמי ניסין פ"ד סה"ב דושו אחוי דרורו הוה משבק איתתיה וכו'.

פ"ג ה"ה ויעש לאביו וגו'. בה' אבל לרי"ץ א"ג (פ"ה). ובתורת האדם (פ"ז ע"ב) ובירושלמי סמכינן לה דכהיב ויעש לאביו אבל שבעת ימים. וכן טובא הירושלמי בתוס' מו"ק כ' ע"א ד"ה כה ובילקוט שמעוני בקונדרם אחרון. וברמב"ם אבל פ"א ה"א ובסמ"ג (ה' אבילות) אעפ"י שנאמר בהורה ויעש לאביו וכו' ניתנה תורה ונתחדשה הלכה.

פ"ג ה"ה ולסדין דבר קודם למ"ה. וז"ה בשם הירושלמי בתוס' מו"ק הנ"ל ובילקוט שמעוני הנ"ל בהמיה. אבל במדרש ב"ר פ' ק' (קושטניניא רע"ב וזיניציא ש"ה). ליסדין דבר קודם ס"ה. וקצה ראייה לני' זו כי בעל הכאמר כאן הוא ר' יעקב בר אחא בשם ר"ו, ולעיל בפרק א' הלכה ז' ר' יעקב בר אחא שמע לה סן הדיא מלא שכוץ ואת. ובשאלהות סי' ל"ה מביא זה וסמיים זרלמא שאני יעקב משום דהוה חשוב וכו'. ונראה שכיון להירושלמי כאן ודחה אוהו. וכן ס"ש ברמב"ם הנ"ל נתנה תורה ונתחדשה הלכה. כיון ג"כ לני' המדרש הנ"ל. ועי' ביהם סוגר חו"ד סי' שס"ו סי' ח'. ובש"ש שם.

פ"ג ה"ה שימר על עולמו החילה. בילקוט הנ"ל שימר על עולמו ז' (ליהא) החילה. ועי' תוס' מו"ק כ"א ד"ה דאי ובילקוט תלמוד תורה סר"י סקולי. טובא בהצופה בארץ הגר ש"ג חוברת א' טידידי הרב הגדול רש"א פאונאנסקי נ"י.

פ"ג ה"ה איה דבעי טימר אלו שבעת ימי אכלו של ששותלח הצדיק. כחזו לזה להסדר עולם רבה. ראה רש"י בבראשית רבה פ"ג כאור שבעת הימים אלו שבעת ימי אכלו של מהושלח זכו' ומפורש בסדר עולם אלו שבעת ימים מה שיבן אלו שבעת ימי אכלו של מתושלח שעכבו את הפורענות וכו'. ובהערותי בס"ע פ"א הערה ח' הראיה כי מ בר רש"י היה זה בהס"ע גם עוד לפני קדמונים. ולפנינו בס"ע ליהא.

פ"ג ה"ה חסגר מה ימי המת שבעה וכו'. נזיר פ"ז ה"ג בשניים. ובילקוט שמעוני בקונדרם אחרון כיטו (ליהא) חסגר מה ימי חסגר ז' אף ימי המת וכו'. זכן הוא הגי' כאן בספר כבוד חכמים. ובסמ"ג (ה' אבילות) ואעפ"י שבירושלמי דוחק להביא מקראות סן ההורה שאבילות שבעה אינו מצות עשה מיוחדת לכל אלא סמך למנהג מביא. ועי' בבראשית רבה פ' ק' ובספרים שם.

פ"ג ה"ה חר ברבי אמר. וכן ברבה בראשית הנ"ל. אבל בנזיר הנ"ל חר בי רבי אמר. וכצ"ל. ובמבוא הירושלמי (ד' ע') ועוד חכמים רבים לא ידעו מהגי' בנזיר

בנויך הנל. וברודות הראשונים (ח"ב 70) מפרש חד בי רבי על ביה הנשיאים
 וזה לא כן רק הכחנה אחר מהתלמידים.

פ"ג ה"ח ימי שבעה וכו'. בה' שמחות למהר"ם סי' ס"ח כדגרסי' בירושלמי
 ויתמו ימי בכי אבל משה אלו ז', אבל אלו ל', ועי' או"ז ח"ב סי' תכ"ד
 ובילקוט שמעוני בקתדרס אחרון ובכראשית רבא פ' ק'. ובתשובות הג' שערי
 תשובה (ר"ב) ואשכחן בירושלמי וכו' א"ר וירא והכתיב ויתמו ימי בכי אבל
 ימי בכי תמו אבל זכירתו לא הם וכו' ע"ש ולפנינו ליהא.

פ"ג ה"ה ר' יונה ור"ח וכו'. בילקוט המכירי עמוס (צד 68) ירושלמי ר'
 יוסי (יונה) ור"ח בשם (ליתא) ר' יודן והפכתי וכו' אמ"ר מי (אמי ועי' ס"ש
 לעיל-ספ"ב) לרחב"א אימא (או) וכו'. ובכ"מ מצינו ר' יונה ר' חייא וכו' עי'
 פאה פ"ר ה"ד ובחלה פ"ב ה"ה ר' יונה ר' חייא וכו'. והוא ר"ח בר אבא,
 עי' ס"ש חגיגה פ"ג ה"א צד 71 שורה 32.

פ"ג ה"ה אית תני תני שמועה קרובה בתוך ל' וכו' אית תני תני וכו'.
 מחזקת ר"א ור"ע בשמחות פי"ב ועי' בראשית רבא פ' ק' ובבלי סו"ק ב,
 ע"א ועירובין ס"ו ע"א ובפי' רבינו חננאל שם.

פ"ג ה"ה שמועה קרובה וכו' ורחוקה אין לה שבעה ושלשים. ברמב"ם
 אבל פ"ו ה"א. ובמגדל עו שם מי שבאה לו שמועה כו' פרק א"ם ובירושלמי
 ובתשובות הגאונים ז"ל. וכא"ז ח"ב סי' תל"א ודאיהי כתוב שיש בירושלמי דמו"ק
 להדיא גם דין שלשים אינו נוהג ואני ראייה בירושלמי הני (כן) שמועה קרובה
 יש לה שבעה ושלשים, שכועה רחוקה שבעה אין לה שלשים יש לה כך ראיתי
 בירושלמי שלפני עכ"ל. ובוכא הא"ז בהגהת אשרי מר"ק פ"ג סי' כ"ט. ועי' בב"ר פ' ק'.
פ"ג ה"ה א"ל ר' יוסי סכין וכו'. בבבלי סו"ק כ': ר' יוסי בר אבין.

פ"ג ה"ה ר' אירי דקיסרין בשם ר' יוחנן. בבבלי ב"ק כ' ע"ב הני ר'
 אדא דקסרין קסיה דר' יוחנן וכו'. ואיזה מהראשונים גרסו שם ר' אנא דקיסרין.
 וביוחסין תני ר' אדא סבא דמן קסרי קסיה דר"י. ובה' שמחות למהר"ם סי'
 ל"ב ירושלמי ר' אחא (ר' אירי) דקיסרין בשם ר"י שמע (באה לו) שכועה
 קרובה בשבת ולמחר נעשית רחוקה (ג' מלות ליתא) למחר קורע ומתאבל, הך
 גרסא פליגא אדיין וכו'. ובסמ"ג (ה' אבילות) הנא אדא דמן קסרין וכו'.

פ"ג ה"ה אסר ר' חנניה אינו מתאבל? בבבלי סו"ק כ' ע"ב ר' מני אסר
 אינו קורע ר' חנינא אסר קורע א"ל ר"ם לר"ח בשלמא לדידי דאמינא אינו
 קורע היינו דלא איכא אבילות שבעה וכו'.

פ"ג ה"ה ויש קריעה וכו' אפילו למחר כמה וכו'. וכן הוא לקמן בפרק זה
 הלכה ז' בשם ר"ז אפילו לאחר כמה וכו'. ובה' שמחות הג"ל זכי יש קריעה
 בלא איכול? ומשני שכן על אביו ועל אמו אפילו לאחר (למחר) כמה ימים
 (ליתא) אם לא קרע בתוך ז' וכו'. ושם סי' ס"ח ואחר שעברו ימי אבל נמצא
 אביו בתוך המנוס וכו' והורה לו ר' אליקים שאין צריך אלא לקרוע וכו' והביא
 רבינו אבין דאיהי לדבריו מירושלמי א"ר סנא יש קריעה בלא איכול שכן וכו'.
 ומובא זה בהג"ס ה' אבל פ"א ה"ב. ובתורת האדם (כ"א ע"א וד' ע"ט ע"א)
 וכך אמרו בירושלמי אר"ם וכו' שכן על אביו ועל אמו אפילו אחר כמה חייב
 לקרוע וכו'. ועי' רא"ש סו"ק פ"ג סי' כ"ו ובמרדכי סו"ק תתצ"ט ובאשכול ח"ב סי'
 ס"ח וכא"ז ח"ב סי' תכ"ד ובסמ"ג ה' אבילות ובתשובות השייכות לספר שופטים (י"ח).
פ"ג ה"ה אפילו למחר כמה חייב לקרוע. בכתי' לידען אפילו לאחר כמה

וכו'. ובמור יו"ד סי' ש"ט ועל אביו ואמו קורע והולך וכו' ובעל הלכות כתב (עי' בה"ג ד' ברלין צד 208 מלמטה שורה ג') לעולם וכו'. ובב"י שם ולענין הלכה כיון שהרמב"ן הכריע כדבריו בעל הלכות שדבריהם דברי קבלה ועוד שהירושלמי כסמיע להו הכי נקטינן עכ"ל. ובהוס' סו"ק כ' ע"ב ד"ה קורע ונ"ל שיש לסמוך יזהר על ה"ג מרב צמח גאון דאין קורעים לאחר ל' יום אלא על אביו ואמו בלבד וכו'. ולא זכרו הירושלמי.

פ"ג ה"ה אפילו מפילה וכו'. בה' אבל לרי"ץ א"ג (ל"א) בירושלמי ר"א בשם ר"י וכו' ע"ש שנים קרים.

פ"ג ה"ה האנק דום וכו'. בה' אבל לרי"ץ א"ג (מ"ו) בירושלמי האנק דום מכאן שהוא צריך לצוחח על (ליתא) המתים וכו' ע"ש. ובה' שמחות למהר"ם (י"ג) ירושלמי פ' וא"מ האנק דום מכאן שמצוחחין על המתים. ובהורה האדם (נ"ו ע"ב) ובירושלמי פרישו האנק וכו' וכו' כמרדכי ה' אבילות התע"ב. ועי' בב"י ובב"ח במור יו"ד ריש סי' שט"ד. ובילקוט יחזקאל שס"ד האנק דום מכלל שהוא צריך לצוחח.

פ"ג ה"ה פארך וכו' אלו התפילין. בכבלי ברכות י"א ע"א אמר ר' אבא בר זבדא אמר רב אבל חייב וכו' הו"ן מן התפילין שהרי נאמר בהם פאר שנאמר פארך חבוש עליך וכו'. וע"ש בב"י ר' נסים גאון.

פ"ג ה"ה לכסות את פיו. בה' אבל לרי"ץ א"ג לכסות את פניו. וכן בהורה האדם ובילקוט הג"ל וכן בריטב"א סו"ק כ"ד ע"א. אבל בעימור (ציציה ח"ג) ובירושלמי צריך לכסות את פיו.

פ"ג ה"ה ויכסונה מלרע. בה' אבל הג"ל דלא יהוון אמרין (אמר ר"ח וכו') פומיה הוא חושש (חשש). ובהורה האדם הג"ל פומיה הוא חייש. ובריטב"א הג"ל ופריבין כסניה מלרע זמריק דלא (ליתא) פומיה הוא חושש. ועי' ברדב"ז ה' אבל פ"ה ה"י"ט. ובב"י במור יו"ד סי' שפ"ו ובירושלמי וכו' הוא חשיש עכ"ל ונראה מהירושלמי הוה שאותם שנוהגים לעמוף סודר תחה זקנם וכו' מועים הם וכו' ובאמת בדידי הוה עובדא פעם ראשונה שראיתי מי שהיה עומה בענין זה הייתי סבור דהוא חייש בפומיה עד שאח"כ נודע לי שהיה אבל עכ"ל.

פ"ג ה"ה שהגדולים הולכין אצל הקטנים. בה' אבל לרי"ץ א"ג הג"ל ומנין שהגדולים אצל הקטנים דכתיב אל הבוא בית מרוח ואל תלך לספור (ג' מלות ליתא).

פ"ג ה"ה ר' יוסה וכו' ולא כן אלפן רבי. בברכות פ"ב ה"ה ר' יוסי הוה ליה עובדא ושאל לר' בא בר כהן לנבי ר' אחא (ג' מלות ליתא) א"ל לא כן אלפק. ובירושלמי דפומי קראקא קראמאשין וויטאמיר ופטרקוב במו"ק כאן איתא אחרי כן: ר' אמי הוה ליה עובדא שלח לר' בא בר כהן א"ל ולא כן אלפן רבי. וכל המאמר הוא פ"ט, כי מר' אמי נשנה כאן הדין עובדין ששאל מר' חייא בר אבא ורשב"ל ולא יזהר.

פ"ג ה"ה אתון שריין ואינן אכורין. בר' קושמנמינא אין תימר רבנן דהתם (ליתא) דדרומא אינן אכורין ואינן שריין. וכשרידי ירושלמי אין תימר רבנן דדרומה אינן שריי.

פ"ג ה"ה מקום שנהנו לרחוץ אחר המטה מרחיצין. בהורה האדם (נ"ו ע"א) ירושלמי וכו' ונראה מכאן שהיו במקצת המקומות נוהגין הקרובין והמברין להרחיץ את האבלים קודם הבראה וכו'. ובמור יו"ד סי' שפ"א ירושלמי וכו' וכתב הרמב"ם (צ"ל הרמב"ן, וכן להג"ל) יראה מכאן וכו'.

פ"ג היה הוא דאת מר ברחיצה שהיא של תענוג וכו'. מזבא ברמב"ן הג"ל זכרא"ש פ"ג דנד"ק סי' ל"ז זכרמכ"ס ה' אבל פ"ה ה"ד וע"ש ברמב"ן זכרמכ"ס. פ"ג ה"ה שזואל בר אבא זכו'. בכרכות (פ"ב ה"ז) הגי': כהדא (ליהא) דשמואל בר בא זכו' אמר לון דלא יסחי מייה הוא אין בעי אפילו במ"ב אין בעי אפילו בזה"כ. וכן בשרירי ירושלמי אמר לון דלא. ולפנינו כמ"ק כאן הגי' אין כיני אפילו במ"ב אין כיני אפילו בזה"כ. אולם הגי' מתוקנת בה' שמתח' למהר"ם מרומנוב' סי' ק"ד ז"ל פיר"ח איסטנים מפונק דכיון דלרפואה הוא בשעת הרחק שרינן ליה זכו' זלא נהירא להר"י דאמרינן בירושלמי זכו' אבל אסור זכו' שאינה של תענוג מוהר כהדא דשמואל בר בא עלו בו חטמין אתון שילין לר' ייסא כהו דסחי א"ל יסחי (דלא יסחי) מה אנן קיימין אם ברבר שיש בו סכנה אין בעי אפילו במ"ב אין בעי אפילו בזה"כ אלא אפילו שאין בו סכנה הלכך מותר האבל לרחוץ בימי אבלו בחמין אפילו בתוך ז' היכא דאינו עושה להענוג וכן לחוץ ראשו היה נראה דמותר וכו' ובהזדה האדם הג"ל ירושלמי וכו' עלו לו חטמין מותר. זבמאירי (ברכות ס"ז ע"ב) ונתלמוד המערב זכו' אמרו אבל אסור ברחיצה של הענוג כל ז' אבל ברחיצה שאינה של תענוג מותר כהדא שמואל כ"ד אבא עלו בו חטמין שאלו לר' אבא (ר' יסא) מהו דסחי אמר להו יסח, מה גן קיימין אם בשל סכנה אף ביזם הכפורים אלא בשאינה של סכנה והואיל ולצורך היא מותרת (י"ז מלות אחרונות ליהא בכל ההוצאות והחת זה איהא: אין כיני (בכרכות הג"ל: בעי) אפילו בתשעה באב וכו'. וזה חסוה) ואעפ"י שיראה מכאן שביזם הכפורים דוקא בסכנה וכו' עכ"ל. ועי' בשו"ת מהר"ם מרומנוב' (הוצאת בלאך ז"ל) סי' קצ"ז ובאצו"ר ברכות צד 59.

פ"ג ה"ה תורי ר' בא בר כהן תניא. בכרכות הג"ל תורי ר' בא כהן תניא. וכ"ה בחמא פ"ח ה"א ובהענית פ"א ה"ו. ובשרירי ירושלמי כהן תניא. פ"ג ה"ה כבא מן הדרך וכו'. כפי' רבינו חננאל כמ"ק כ"ד ע"א ירושלמי אבל שבא מן הדרך והיה רגלי קיהות מותר לרחוץ שאין רחיצת צונן רחיצה (ד' מלות אחרונות נאסרו בירושלמי לעיל) וכו' ע"ש. ובמאירי הג"ל.

פ"ג ה"ה תני מקום שנהגו וכו'. כראכ"ן (פ"ד ע"א) גירס' ירושלמי שזואלן בשלום אבל בשבת במקום שנהגו אפילו בתוך ז' דאין אבל בשבת וכו'.

פ"ג ה"ה ר"ה רבא אצל (צ"ל אול) לחד אתר וכו'. ברכות פ"ב ה"ה כשנחם קלים. וכפי' ר"ח הג"ל ובה' אבל לרי"ץ א"ג (ס"ב) וכתורה הארם (ע"ד ע"ב) זכס' ארם וזוה נחוב כ"ח ח"ג זכרמב"ם (אבל פ"י ה"א) ונתן שלום לכל ארם. ועי' בלחם משנה שם.

פ"ג ה"ה חמא אביליא בשוכהא. במרדכי מ"ק תתצ"ז וחמא הדין (ליהג) אבלים וכו' ע"ש זכרמב"ם מ"ק פ"ג סי' ל"א ירושלמי כפי"ק היה קורא (ולא נזכר מהירושלמי במקומו כאן?) וכו'.

פ"ג ה"ה כמנהג מקמינו. וכן הוא בילקוט עה"ת ר' י"ז. ובה' שמחות למהר"ם סי' ס"ב כמנהג ארצנו (ליהא) ומקומנו. זכמרדכי הג"ל כמנהג מקמינו וכמנהג ארצנו (כ' מלות ליתא). וכמזור י"ד סי' שפ"ה כמנהג מקומי. ובה' אבל לרי"ץ א"ג (ס"ב) שזום עליכם ככנהג.

פ"ג ה"ה שאין אבל בשבת וכו'. בכבלי מ"ק כ"ג ע"ב בני יהודה ובני גלילא הני אמרי יש אבלות בשבת זהגי אמרי אין אבלות בשבת וכו' ע"ש זכרמב"ם פ"ק. ובשמחת ספ"י ביהודה נותנין שלום בכניסתם וצאתם ללדרך שאין אבל

אבל בשבת. ובריטב"א מו"ק כ"ב ע"ב ד"ה ת"ר הכיאו הבבלי הג"ל בני' משונה. ובארחות חיים (591) ובדרום שואלין פי' ארץ יהודה נקראת דרום. וככה"ג ה' ברכות פ"ז ובשבת פ"ט כי דרכיה ומכריך דכהיב ברכת ה' היא העשיר וכו' וזה בירושלמי כאן. ועי' בהקדם שנה שנה צד 32 מה שהעיר בזה ירדן הרב הגדול רש"א דר' פאזנאנסקי נ"י.

פ"ג ה"ה שכזאל אמר פח"ו חובה וכו'. בכבלי מו"ק כ"ד ע"א אמר שמזאל פח"ו חובה נת"ר רשות וכו' ע"ש ובבראשית רבא פ' ק'.

פ"ג ה"ה חר הלמיד מן דשכזאל וכו' שטע שמזאל ואיקפד עליו ומיה. כעין זה בירושלמי ברכות פ"ב בנימין גנוכיי נפק ומזר משמיה דרב מותר שמע שמזאל ואיקפד עליו ומיה וכו'. וכן בכ"מ.

פ"ג ה"ה רב אמר ח"ו חובה. בכבלי מו"ק הג"ל ורב אמר אף פריעת הראש רשות ועי' בב"ר פ' ק'.

פ"ג ה"ה תרין בנוי דרבי. ב"ר פ' ק' בשניים. ובה' אבל לרייץ אי"ג (ס"ב) הדין הלמידין (בנוי) דרבי נפקין חר רישיה מגלייה ושליף (ושלח) סנדליו וכו' ש"ס דפריעת הראש בשבת ואין מנעליו כרגליו מלה את ראשו ופודעו כדי לפרסם שאינו נוהג אבלות בשבת יש לו מנעלים וכו' ע"ש. ובמהנות כהונה בב"ר הג"ל ובירושלמי גרים חר ראשיה מגלו וחד ראשיה מכסיה (ו' מלות ליתא) חר ראשיה מגליה ולכיש (ושליה) סנדליו (סנדליו) וחד ראשיה מכסיה ושליח (ולכיש) סנדליו ע"כ (בירושלמי) שליח פי' כופשט עכ"ל.

פ"ג ה"ה ר' יונה סלק לגביה ר' גוריון. בבראשית רבה פ' ק' ר' יונה אול לסחוייה אפין לאתוי דר' גוריון וכו'. ובירושלמי בבא מציעא פ"ט ה"ט ר' מנחם אחי ר' גוריון קוסי ר' לא. וכפאה פ"ג ה"ו אחתיה דר' גוריון כתבת נכסי לאחיה וסלק אחיה רבה וכו'. ובפי' רבינו חננאל במו"ק כ"ד ע"א לגביה ר' גוריון בשבת בנו ז' ימי אבלו (ה' מלות אחרונות מ"ח בעצמו, וכן הוא בה' אבל לרייץ אי"ג (ס"ב) ומה נראה ששאב מפי' הר"ח).

פ"ג ה"ה מה את סבר. כפי' רבינו חננאל הג"ל א"ל אנת דכר דילפין עוברא מינך דבשבת מותר בנעילת הסנדל (ד' מלות מ"ח בעצמו).

פ"ג ה"ה לא ילפין עוברא וכו'. בויק"ר פכ"ג ר' יונה הוה מליף לתלמידיו ברכת אבלים אמר יהוון נכרין בכל מלה. ואפשר שלוח רמו ר' גוריון לר' יונה שאיננו מתלמידיו. ויודע מעצמו הלכות אבלים.

פ"ג ה"ה ואפילו דכר של הורה. בילקוט איזב ר' תתצ"ח אפילו ברברי הורה.

פ"ג ה"ה אילו הנא. כס' כבוד חכמים: אלו היו הנא לא היו סוית.

פ"ג ה"ה אם נגופו וכו'. כפי' רבינו חננאל הג"ל אם ביסרוך (ליתא) שכנפו אם בחסרון (ליתא) סמונו וכו'.

פ"ג ה"ה אבל שונה הוא במקום שאינו רגיל. כעין זה בברכות פ"ג ובשבת פ"א ה"ד שונה הלכות רגילות. ובה' שמחות למהר"ם סי' י"ג גרסינן בירושלמי אבל שונה וכו' פי' לפי שאין זה שמחה. וע"ש סי' ס"ד ובהנהת אשרי מו"ק פ"ג סי' ד' טובא זה. ובתוס' מו"ק כ"א ע"א ד"ה אלו ובשכלי הלקט ה' שמחות סי' כ"ז ובמרדכי מו"ק התפ"ח. ובהג"ם ה' אבל פ"ה גרסינן בירושלמי אבל שונה וכו' ומכאן כתב רבינו אביה סעד למה שנהגו רבתינו לעסוק בה' אבלות וכו'. **פ"ג** ה"ה ור' יסא לא רגילי. כעין זה בכלאים פ"ט סה"ד ואין היסר דהוא ר' יוסה בר נש ועיר וכו'.

פ"ג ה"ה דריב"ל קדמיא. וכו"ה בשבלי הלקט ונתניא הג"ל. אבל בסדר הדרות (220) בירושלמי וכו' ר"י ב"פ חסוי דריב"ל הוה ליה עזבדא קדמייתו שלח ליה בר קפרא וכו'.

פ"ג ה"ה אם היה להוט, בב"י בטור יו"ד סי' שפ"ד גרסינן הו בירושלמי אם היה להוט אחר התורה סותר ולא כתבוהו הפוסקים עכ"ל. אולם בירושלמי טובא בשבלי הלקט שמחה כ"ו ותניא סי' ס"ה.

פ"ג ה"ה על כל דבר האמור בהורה וכו'. בכבלי מו"ק ד' כ'. ובשמחות פ"ד בשניים.

פ"ג ה"ה ואהוה הנשואה. בכבלי מו"ק כ' ע"ב ואהוה נשואה בין מאביו בין מאמו (ד' מלות ליתא) ובה' שמחות למהר"ם סי' ל"ח פי' הראב"ד או

מאביו או מאמו וכן משמע בירושלמי דקתני סתמא ואחורו נשואה וכן פי' רבינו אב"ן וכן נמצא בה' קצועות ועי' בה' פסוקות לתלמידי רי"ג צד 127) ובספר הזהיר. ובמרדכי מו"ק התפ"ו ואחורו הנשואה וכו' פי' רבינו אברהם או מאביו

או מאמו וכן משמע בירושלמי דקתני סתמא ואחורו נשואה. ובהג"מ ה' אבל פ"ב היא וכן נראה למורי רבי שו' כדמשמע בירושלמי דקתני סתמא ואחורו נשואה ודלא כרבינו יואל שהלך לרחוץ בו כיום שנפטר אחותו. נשואה מאמו

ולא שהיה צריך לכך אלא כדי להורות היכה לתלמידים כי היה רוצה לפרש בין מאביו בין מאמו כלומר משני הצדדים אבל לא מן האב או מן האם ולא נראה למורי כדמזכר בירושלמי ע"כ. ועי' בב"י בטור יו"ד סי' שע"ד ובראב"ן (פ"ד ע"א).

פ"ג ה"ה ארוסתו לא מתאבל וכו'. עי' שמחה הג"ל. ובפי' רבינו חננאל במו"ק כ"ד ע"א ירושלמי וכו' תני (ליתא) ארוסתו לא מתאבל ולא אונן עליה (ליתא).

פ"ג ה"ה רב דסכת אחיה וכו' הו' שלח סנדלך. בכבלי מו"ק כ' סע"ב דאמר רב לחייא בריה וכו' באפה נהוג אבלותה. ועי' בבלי כתובות ד' ע"ב דא"ל רב לחייא בריה וכו'. ובפי' רבינו חננאל הג"ל של נעליך מעל רגליך.

ובתורה ה' דם (י"ז ע"ד) כד תהא סליק להתם (לגבי). ובה' שמחות למהר"ם סי' ר"ט כד תהא סליק לגבאי שלף מנעליך. ובה' אבל לרי"ף א"ג (כ') כד מסתלקת לגבאי שלוף סנדלך ש"מ הלכה כחכמים המחמירים וליתא כמאן דמיק' עכ"ל.

פ"ג ה"ה ר' מנא הוון בנוי דר' חנינה אחוי מיתין. במקום אחר לא מצאתי מזה זכר שר' מנא היה אחיו של ר' חנינה.

פ"ג ה"ה הרי שהיה עסוק עם המת וכו'. עי' שמחות פ"י. וכבבלי ברכות יו"ד ע"ב הניע וסן ק"ש עולה ונוטל ידיו ומניח תפילין וקורא ק"ש וסתפלל, הא נופא קשיא רישא אמר פסור וסיפא חייב וכו'. ובירושלמי כאן לא נזכר רישא דברייתא.

פ"ג ה"ה טאימתי כופין את המטות. ברכות פ"ג ה"א בשנים ועי' שמחות ספ"א.

פ"ג ה"ה דרגש נוקפת ואינה נכפית. וכן בברכות הג"ל. אבל בנדרים פ"ט ה"ה ואינה ניקפת. ועי' שמחות פי"א. וברא"ש מו"ק פ"ג דרגש אינו צריך לכפותה אלא זוקפו. ובפי' רבינו חננאל בסנהדרין כ' סע"א.

פ"ג ה"ה ר"ש בן אלעזר אומר וכו'. ברא"ש מו"ק הג"ל בשניים. ועי' בכבלי מו"ק כ"ו ע"א ובשמחות פי"א.

פ"ג ה"ה באילין ערסתא קיסרייתא דאית לה ניקבן. במשנה א' סקוואות פ"י וקלמירין של יוסף הכהן היתה נקובה מצדה.

פ"ג ה"ה על הארץ אין כתיב כאן. בפי' רבינו חננאל במו"ק כ"א ע"א וא"ר יוחנן שלא קיים כפיית הסכה א"ל סאי וישכב ארצה לאו ארצה ממש הוא (ט') מלות ליתא בכבלי שם) אלא כעין ארצה כדמפרש בירושלמי רי"א וישבו לארץ: אינו

אינו כתוב על הארץ אלא לארץ בדבר הסמוך לארץ מיכן שהח' ישנין על מטה כפזיה. ובה' אבל לרי"ץ א"ג (מ"ה) ירושלמי וכו' ר' כרוספדי (קריספי) וכו'. זכנ מוכא בסמ"ג ה' אבילות וע"ש ובריטב"א מ"ק כ"א ע"א. ובפי' ר"ש בן יתום (137). פ"ג ה"ה על מטה כפזיות. בכרכות פ"ג ה"א על מטה כפזיות. וכן כסמ"ג הנ"ל. וברטב"ם ה' אבל פ"ד ה"ט וחי"ב לי"ש על מטה כפזיה. ובהשנות הראב"ד שם לא מצאתי שורש לזה. ומקור הרמב"ם בירושלמי כאן.

פ"ג ה"ה כרי שיהא ניעור כלילה. בשבלי הלקט ששחזר י"ח ובתניא ס"ז ובירושלמי מפרש טעם אחר מהוך שהוא ישן על מטה כפזיה הוא ניעור כלילה ונוכר שהוא אבל פי' ונמנע מה"ה שהרי אמר בת"ה. וע"ש בהערה. ובה' אבל לרי"ץ א"ג (נח) בירושלמי פי' מושיבין אהו על מטה זקופה כדי לכבוד עכ"ל ולפנינו ליתא.

פ"ג ה"ה אמר אני כופה את המטה וכו'. שמחות פי"א.

פ"ג ה"ה אבל אם אמר הרי אני כופה וכו'. בריטב"א מ"ק כ' ע"א ובירושלמי אמרו על ברייתא זו במקום דברי ר' יוחנן (עי' בבלי מ"ק כ"ו ע"א) וכו' אבל אם אמר כופה אני את מטהי שומעין לו כלומר שומעין לו לי"ש ע"ג כרים או ע"ג ספסל וכו'.

פ"ג ה"ה מהניתא לא אמרה כן וכו'. בתורת האדם (ס' ע"ג) ובירושלמי אמר וכו' מהניתא לא אמרה כן וכשמברין אותו וכו' בכהן גדול הדיוט לא פירש אלמא אעפ"י שגופה מטהו אין שומעין לו לי"ש על ספסל ומהרץ וברבים הא ביחוד לא ולא עברין כן כלומר כששנינו הנהן גדול דוקא לא שנו אלא ברבים שאלו אחד ודאי אין שומעין לו אלא מיסב עמהן על מטה כפזיה או על הארץ אבל ביחוד לכל שומעין ולא עברין כן כלומר אין בני אדם נוהרין בזה אלא כופה ומיסב על הספסל אפילו ברבים מכל מקום למדנו מוה הברייתא השניה באבל שהזכירו כנמרא ירושלמית זו שאם כפה מטהו שומעין לו לי"ש ע"ג ספסל וב"ש ע"ג קרקע עכ"ל. ולזה כיון בבאורי הגר"א בשו"ע י"ד שפ"ו ושם מ"ם נמצא בדבריו.

פ"ג ה"ה והוא מיסב על הספסל וכו'. בס' חמרא וחיי בסנהדרין י"ח ע"א בשם המאירי אמרו בירושלמי הדא אמרה אין ספסל בכפזיה המטה שהרי כהן גדול חי"ב בכפזיה המטה וכו' ע"ש.

פ"ג ה"ה כפזיה המטות וכו'. בשמחות פי"א בשנויים.

פ"ג ה"ה חר הלביד מן דר' כנא הודי וכו'. כעין זה בירושלמי יוסא פ"ח ה"א חר תלמיד מן דר' מנא הודי לחד מן קריבוי דנשיא וכו'. וע"ש באצו"ר צד 88. פ"ג ה"ה הדר בפונדק וכו'. כעין זה בירושלמי ע"ז פ"א ה"ד ובפונדק מותר וכו'. ובה' אבל לרי"ץ א"ג (מ"ז) ובהורה האדם (ס' ע"א) ירושלמי תני הדר בפונדק וכו' פי' פונדק הרבה נכנסין ויוצאין שם הרבה לנין כתזכו אף כלילה שמא יאכרו כשפים הוא עושה לנו וכו'. ובארחות חיים (צד 634) וכן נמי כתוב בירושלמי הדר בפונדק וכו' כך כתב הרמב"ן (הנ"ל) ז"ל וכו'. ובתוס' מ"ק כ"א ע"א ד"ה אלו זכס"ג ה' אבלות דאמרינן בירושלמי המהארח בפונדק וכו' חרש הוא כלומר שלשם מכשפות עושה דבר זה וכמו כן עבדים ושפחות זנוים סצוין בינינו ויש לנו להוש שמא יאמרו מכשפות הוא. ועי' באו"ו ח"ב תכ"ד מנהיג קי"ב ע"א שבה"ל סי' י"ח הניא סי' ס' ובכ"ם אבל פ"ה הי"ח ועוד בספרי ראשונים.

פ"ג ה"ה הרי שמה חמיו או חמיהו. שמחות פ"א. ובהורה האדם (מ"ו ע"ג דרו) ושוב מצאתי בירושלמי הרי שמה חמיו וכו' ל"ש אלא חמיו וחמותו הא בשאר כל הקרובים (הא אחד כל הקרובים) לא, ועכשיו אם נסמך על הגמרא הו' שלא יהא בה טעות ספרים נתבררה ספקתנו שהיא כהאבלת עמו על כל קרובי בעלה אעפ"י שרוא אינו נוהג עמה אלא על חמיו וחמיהו עכ"ל ועי' באשכול ח"ב סי' ס"ח. ובכ"י במור י"ד סי' שע"ד ש"ם על כל הקרובים שלו היא מהאבלת וכו' וכהב דהכי איתא בירושלמי עכ"ל.

פ"ג ה"ה או אחר מקרובי אשהו. בתורה האדם הנ"ל ליהא. וכהרמב"ן העתיק הירושלמי בכאורי הגר"א ליד"ר סי' שע"ד אות ז' וע"ש.

פ"ג ה"ה אחי דאיתתיה דבר נחמיה מיה אתון ושאלון ליה. (לר"י בן פוי). בירושלמי שבת פ"ב ה"א ר' יהודה בן פוי הורה לאילין דבר נחמיה בן. וע"ש באצ"ר צד 34.

פ"ג ה"ה שהוא מותר בת"ה. בתורה האדם להרכב"ן (ע"ד ע"ר) ובירושלמי נמי גרסין הכי מפני שאמרו וכו' אמר (ליהא) ר"ס בשם ר"י שרוא כותר בהשמיש המטה פירוש ברנל ולא בשבת לפיכך זו עולה וזו ספקת. ועי' בהוס' מ"ק כ"ג ע"ב ר"ה יש. וכריסב"א במ"ק שם ובירושלמי נחלקו אכוראין דבר דאיכא מ"ד דכותר בת"ה ואיכא מ"ד אסור ואנן על ש"ס דילן סמכין וכו'.

פ"ג ה"ה אי"א אבוק. בהורה האדם הנ"ל פירוש רצה לומר לו שלא אמרה ר' יוחנן מעולם. ועי' בס' אנרות אכוראי א"י (ח"ג 161 הערה 3) מ"ש רב"ז באכער ז"ל.

פ"ג ה"ה אלא מן אילין מיליאי דהבין הכין. בתורה האדם הנ"ל והרר אמרין אמר ר' יעקב בר אחא (ב' סלות ליהא) אין איתאמרת (דאיתאכרה) אין (ליהא) לא איתאמרת אלא מן מילי דהבין הכין פירוש בין שנאמר או שלא נאמרה אם הדבר אמת כן רוא עכ"ל. וכבר הראיתי באצ"ר בשבת (צד 102) שהלשון דהבין הכין פירושו שאין להאמין לדברים אלו שנאמרו בשם ר' יוחנן זכעין זה בהרומה פ"ח ה"ה על ר' שמעון בן לקיש. ובסומה פ"ט ה"ב על ר' שמעון בן יוחאי. ובשבת הנ"ל על ר' חנינא. ועי' בירושלמי סנהדרין פ"ד ה"א וכד הוה חבי הכין והבין הוה סכון.

פ"ג ה"ה והלא אסור אין אבל ברנל וכו'. בתוספתא מ"ק פ"ב ובשמחות פ"ו אבל במועד כא"י אינו אבל ונהג בצנעא. ובהורה האדם הנ"ל והלא אסור אין אבל ברנל אלא שהם (ברבים) נוהגין בו בצנעא פירוש שהוא אסור וכו' פי' הביא ר"ס בשם ריב"ל הברייתא השנויה אבל דקתני ונהג בצנעא וכו'. ובתלמוד ה' להרמב"ן בסוף מ"ק טובא הירושלמי כני' הרפוס.

פ"ג ה"ה א"ד בא אפשר וכו'. בתורה האדם הנ"ל אמר ר' אנא אפשר לשבעה בלא רגל וא"א לשבעה בלא שבת וא"ה שבת תפסיק ליכא אבילות שבעה א"ה לא תפסיק וכו'. ובארתות חיים (צד 591) ופי' בירושלמי וכו'.

פ"ג ה"ו במשנה רבן גמליאל. בשמחות פ"ו רשב"ג אבל במשנה בבבליה מ"ק י"ט ע"א-וי"ט כ"ד ע"א ר' גמליאל. וכן בפ"י ר"ח שם וכרדב"ו ה' אבל פי' ה"ג. ועי' הוס' עירונין מ"ו ע"א ר"ה דאמר כרשב"ג דאמר וכו' ונמוקי יוסף מ"ק סי' אלף קצ"ו והלכה כרבן גמליאל (צ"ל רשב"ג) דכל מקום ששנה רבן גמליאל (צ"ל רשב"ג) במשנתו הלכה כמותו חוץ מערב וכו'.

פ"ג ה"ו דבית ר' ינאי אמרי עצרת וכו'. בבבלי מ"ק כ"ד ע"ב לא נזכר מר' ינאי זשם וזכו מחלוקת אמוראי בכל זמאמר ר"א בשם ר' הושעיה שלא נזכר בירושלמי.

פ"ג ה"ו א"ר יוסי כי רבני צ"ל בי ר' בון.
פ"ג ה"ו הני אין מראין פנים וכו'. בפ"י רבינו חננאל כמ"ק כ"ד ע"ב ירושלמי אין מראין פנים לא בר"ה ולא בז"כ. ובהורת האדם (ע"ז ע"ד דו"ו) ירושלמי אין מראין פנים וכו'. וכ"ה בה' אבל לרי"ץ א"ג (נ"ז) ובכת"י בס' ארחות חיים (צד 634). ועיי' ב"י כמור יו"ד שצ"ט.

פ"ג ה"ו אמר ר"ש בר ר"י יוה"כ שחל להזות בשבת מראין בו פנים. בפ"י רבינו חננאל הנ"ל לא היה כל זה בהירושלמי. ובקרבן עדה הגיה כאן: אין מראין בו פנים. אולם בה' רי"ץ א"ג הנ"ל חל יוה"כ להזות בשבת מראין לו פנים כהרא וכו'. ובהורת האדם הנ"ל אמר ר"ש בר ר"י יוה"כ שחל להזות בשבת מראין בו פנים.

פ"ג ה"ו לא מפני התפלה. בר' קושט' אלא מפני התפלה. וכן בת"ה הנ"ל.
פ"ג ה"ו שנייא היא יוה"כ שחל להזות בשבת. וכ"ה בפ"י ר"ח ורי"ץ א"ג הנ"ל. ובהורת האדם הנ"ל כהרא ר' חזקיה וכו' פירוש האי מעשה לסתור דברי ר' שמואל בר רב יצחק סייעי ליה דבין דמשום הפילה הוא לא שנא יוה"כ שחל להזות בשבת ולא שנא חל להזות בחול אין מראין בו פנים שהרי שוין הן בתפילה אבל הרב ר' יצחק בן גיאת ז"ל העיר סכאן דכשחל בשבת מראין בו פנים ואין זו דרך הגמרא הו"ז עכ"ל. ובס' ארחות חיים הנ"ל ופי' הרמב"ן ז"ל (כיון להנ"ל) האי מעשה לסתור דברי ר"ש בר רב יצחק סייעי לה וכו' ע"ש. ובאמת גירסאות שונות בזה. ובחדאי הרי"ץ א"ג מפרש הירושלמי להלכה לפי גירסתו.

פ"ג ה"ו שנייא היא יוה"כ שחל להזות בחול. ז' מלות אלו לא היו לפני הר"ח ורי"ץ א"ג הנ"ל ולא לפני האו"ז ח"ב סי' תל"ב. אבל לפני הרמב"ן הנ"ל ה"ו. **פ"ג** ה"ו במשנה אין קורעין וכו'. יש מרבותנו, כמו רי"ץ א"ג (נ"ח) הראב"ד והראב"ה (ע"י ברא"ש כו"ק פ"ג סי' נ"ט) מפרשים המשנה במועד ר"ל בחול הכועד. ובתורת האדם (כ"א ע"ב) סתניתין אין קורעין וכו' הא סתניתין כלה כמועד קיימא כדקתני סיפא כהדיא וכו'. ועיי' בשו"ת גאונים קדמונים סי' ל"ז. ובאשכול ח"ב (166) תשובה לסר רב נחמן וכו' ולתלמודא דמערבא נמי המשנה בחול קאי ע"כ ולא נראה לי כיון דרישא אין קורעין וכו' אלא קרובין ש"ס כמועד קאי וכו'. ובכלבו סי' ק"ד אבל האשל הגדול רש"י ז"ל נהג דין אנינות בחולו של המועד זקע קיעה כמו הירושלמי עכ"ל זה שלא כהנ"ל.

פ"ג ה"ו במשנה ואין מברין אלא על סמות וקופות. בכבלי מו"ק כ"ז סע"ב אין מברין על סמות וקופות. וכתשובות גאונים קדמונים סי' ל"ז והא דקתני רבנן אין מברין (אלא) על סמות וקופות וכו' ומשנה זו ששניה אין מברין על סמות וקופות בחול וכו' ע"ש וברמב"ם (אבל פ"א ה"ג) אין מברין אלא על סמות וקופות וכו'. וע"ש ברדב"ז.

פ"ג ה"ו במשנה בבית האבל. ברזקח סי' שו"ג וברמב"ן וברא"ש הנ"ל לבית האבל. ועיי' בהוס' מו"ק כ"ז ע"א ד"ה ואין זאת המשנה על כרחין נסדרה בהיפך ושמא כל זה מן הברייתא וכו'.

פ"ג ה"ו במשנה ולא באסקוטלא. כתורת האדם הנ"ל ולא באסקטלא. וברא"ש מו"ק פ"ג (ד' רא"ז) ולא באסקולמ"א ולא בקמולא ולא כס"ן וכו' כמור יו"ד סי' ה"א ולפנינו אלא כסלים. וברדב"ז אבל פ"א ה"ג ונראה שלא היה (הרמב"ם) גורם ברישא דמתני' אין סולוכין לבית האבל לא במבלא וכו'.

פ"ג ה'ז ובלבד קרובים שהן ראוין להתאבל. באשכול ח"ב (צד 166) ובירושלמי מוקים נמי סהני' בסועד דאתמר עלה ובלבד קרובים שראוים להתאבל כלומר שאר קרובים אסורים לקרוע כמועד. וכ"ה בה' אבל לרי"ץ א"ג הנ"ל. **פ"ג** ה'ז כהדא דהני חכם שמת קרובו ואפילו קרובים שאינן ראוין להתאבל. בד' קושמ' הניא חכם שמת הכל קרובין ואפילו קרובים שאינן ראוין להתאבל כהדא וכו'. י' מלות אלו לא היו כאן בהירושלמי לפני תראב"ה שמוכא במדרכי מו"ק התפ"ד ובהנ"ס ה' אבל פ"א ה"א ובהוס' מו"ק ב"ד ע"ב ד"ה אלא וז"ל דיש הבראה בחול המועד וכ"כ ראב"ה והביא ראייה מן הירושלמי גרסמין התם אין סברין וכו'. הראוים להתאבל כהדא ר' אבון וכו'. ועו' בה' שמתה למהר"ם סי' ל"ו. אבל באשכול הנ"ל וכדהני חכם שמת הכל קרובו וקרעין. וכן הוא ברא"ש כו"ק סי' נ"ט. והובא הרא"ש בכ"י בסוד יז"ר סי' תקס"ו.

פ"ג ה'ז דהני חכם שמת. הוספתא מו"ק פ"ב.

פ"ג ה'ז כהדא ר' אבון דמך בסועדא ולא גמל ליה ר' מנא חסד וכו' עד מות שנא. יחוכו של ר' מנא לר' אבון לא היו טובים עו' ירושלמי יבמות פ"ט ה"ה ר' אבון בעא קמי ר' מנא עבדי שניות מהו שיאכלו בתרוסה אמר ליה שתוק ויפה לך וכו'. ובמדרש קהלה פ"ג עה לחשות ועת לדבר אינתהיה דר' סנא דמכת בציופורין סליק ר' אבון לגביה למחמיה לי' אפי' וכו' א"ל הא מסא ענתא דאוריהא דמחשי מתעלייה למשתקה. ובשקלים ספ"ה ר' אבון עבר וכו' אחא ר' מנא לגביה א"ל חכי מה עבדי' וכו'.

פ"ג ה'ז עד מות שנא. בתורת האדם (מ"ו ע"ג) עד מות שנאה.

פ"ג ה'ז כהדא דהני. בתורת האדם (מ"ו ע"ג) והרב ראב"ד ז"ל וכו' וקשה לנו על הסברה הזאת מה שמצינו בירושלמי ר' בון דמך וכו' ואמר קרמיהון האין (כהדא) דהני רבי (ליהא) חכם שמת הכל כקרובין (קרובין) בהינון (באינון) דרוון גביה ואנן (אנן) וכו'. ומוכא זה בכ"י סי' ש"ט.

פ"ג ה'ז הקרוע סן הסלל וכו'. בכבלי מו"ק כ"ו ע"ב ובשמות פ"ט בשנויים. **פ"ג** ה'ז מן האיחוי ה"ז קרע. בכבלי מו"ק כ"ו ע"ב ר"ש בן אלעזר אוסר לאחותו. וברייף בסו"ק כאן רשב"א אוסר באיחוי וק"י"ל כחתייה. ונמסקי יוסף שם ורי"ף ז"ל פסק כרשב"א וכן כתב בה"ג קי"ל כרשב"א באבל וכו' והכי איתא בירושלמי (שבת פרק א' ה"ח ובע"ז פ"א ה"ח) ר"ש ב"כ בשם ר' אחא הלכה כרשב"א בשבת ובאבל וכו'. ובתורת האדם להרמב"ן (ס"ו ע"ב דו"ו) והיינו דקהני רשב"א אוסר באיחוי וכתוב בה"ג בכלל גדול ובאבל ובע"ז הלכה כר"ש ב"א (וכן הוא בה"ג ד' ברלין צד 211) ובהן ססך רבינו (הרי"ף הנ"ל) ז"ל בהלכותיו ודבר זה מצאנו אותו בירושלמי אבל אני חסה שלא ראיתי גדולי הגאונים ורבינו ז"ל שיהו סומכין על הירושלמי בפסקי הלכה וכו' עכ"ל. וכן שנה הרמב"ן דבריו במלחמות בסוף מו"ק. ועו' בכ"ס ה' אבל פ"ט ה"ג וכתב הרמב"ן שכן פסק בה"ג והכי איתא בירושלמי עכ"ל. וכיון להרמב"ן הנ"ל ולפלא בעיני על הרמב"ן א) שלא העיר שביירושלמי לא נזכר כלל ההלכה של ר"ש בן אלעזר באיחוי? ב) מ"ש הרמב"ן שלא סמכו רבוהינו על הירושלמי בפסקי ההלכות. כידוע זה כנגד הסציאות. ולדוגמא עו' לעיל פ"ג ה"ה בהלכה שני אחין וכו' שאירע לאחר מהן דבר הרי אלו נועלין את חנותן. וע"ש מה שהעירתי. ג) אין אני סבין איך הבינו רבוהינו כמה שאמרו הלכה כרשב"א באבל להלכה הג"ל באיחוי והלא נמצאות כמה הלכות באבל כרשב"א וזולת הג"ל כמו לדוגמא בירושלמי

בירושלמי לעיל פרק ג' הלכה ה' ר' זמעון בן אלעזר אומר שומט קלכנמרון שלה רזין וכו'. ולקמן בירושלמי בפרק זה הלכה ח' ר"ש בן אלעזר אומר האשה קודעת את הפנימי והופכתו לאחוריה וכו'. ובתוספתא מ"ק פרק ב' ותובאה בכבלי שבת ק"ה ע"ב תני רשב"א וכו'. וכן יש כמה הלכות מרשב"א באבל במס' שמחות, ומדוע לא נאמר שהלכה כמותו עפ"י הכלל הג"ל שהלכה כרשב"א באבל? ויותר קרוב לאמה לומר שבמ"ש הירושלמי בשבת ואבל הלכה כרשב"א כיוזנו להלכה ח' במס' שמחות פרק ה' הפועלים שקבלו מלאכה לעשות לאבל בתוך ביתו אסור בתוך בתייהם מותר ר"ש כ"א אומר שכר יום וכו' שכר הקיבולת וכו' והלכה זו נשנה מרשב"א גם לענין שבה. עי' אצ"ר שבת פרק א' צ"ד 25.

פ"ג ה"ז איוהו איחוי וכו' כל שאין מקומו ניכר. בשמחות הג"ל איוהו מאחוי כל שיאחרו כל צרכו. ובה' אבל לרי"ץ א"ג (ס"ט) בירושלמי איוהו [איחוי] וכו'. וכן מובא בהוס' מ"ק כ"ו ע"ב ד"ה ובאיחוי ובמס"ג ה' אבילות. ובה' שמחות למהר"ם סי' ע"ח וריב"א ז"ל שנהרג על קדוש ה' פי' דאיחוי כעין אריגה מעשה ידי אומן וכו' ושלל הו' פי' שהופר כדרכו ורבינו אבי העזרי הביא לו ראייה מדגרסי' בירושלמי איוהו איחוי שאין מקומו ניכר ואין לך חפירה שאין מקומו ניכר וכו'. ולכאורה תבוא מדוע לא הביאו מס"ש לקמן בפרק זה הלכה ח' אי זהו איחוי כאריג? ואולי לא היה לפניהם זה בהירושלמי.

פ"ג ה"ז הקורע על אביו וכו'. בכלי מ"ק ד' ושמחות פ"ט בשנויים.
פ"ג ה"ז ר' מתין בעא קומי ר"י. וכן בכבלי מ"ק כ"ז. א"ל ר' מתין לר"י. עי' ד"ס שם.

פ"ג ה"ז כשם שקורעין וכו'. מובא בפ"י רבינו חננאל במ"ק כ"ז ע"א ובה' אבל לרי"ץ א"ג (כ"ט) ובשו"ע י"ד סי' ש"ס ובאו"ז ח"ב סי' תי"ח.

פ"ג ה"ז ששנה הלכות ועד תורה. וכן בר' קושטנמינא. אבל בר' זוטאמיר ועוד תורה. וכנירסהיני כן הוא בפ"י רבינו חננאל מ"ק כ"ו ע"א וברא"ש שם פ"ג סי' נ"ט ובכפתור ופרח פרק מ"ד ובאו"ז ח"ב סי' תי"ח ובפ"י ר"ש בן היתום (123). ובתורת האדם (י"ז ע"ב) הלכות ותורה. ובהשב"ץ ח"א סי' קמ"ז הלכות תורה. והמנייה פי' הר"ח בר' חילנא לא ידע מכל זה.

פ"ג ה"ז ר"א בשם ר"י כל שהוא מבטל וכו'. מדרש קהלת פ"ז פסוק כי העושק. **פ"ג** ה"ז כל ששואלין אותו והוא משיב. כעין זה בכבלי קדושין מ"ט ע"ב. **פ"ג** ה"ז אגן דרבנן. בר' קושט' אגן דרבנן. ובתורה האדם הג"ל אגן דרבנן משגיחין עליו. וברא"ש וא"ז הג"ל אגן דרבנן משגיחין עליו (עלינו) ואגן מהיבין להו (לו). וברא"ש (ד' ראשון) כגון אגן דרבנן משגיחין עליו ואינן סניגין להו. **פ"ג** ה"ז אפי' רבנין לא חכמין. בר' קושט' אפי' רבנין לא חכמין. ובה' ברא"ש הג"ל ובהשב"ץ ח"א סי' ל"ג. ובכפתור ובאו"ז הג"ל ואגן אפי' רבותינו לא יכלין לבאר משנתנו.

פ"ג ה"ז אי זהו רבו וכו'. תוספתא כ"ט פ"ב והזיתא פ"ג וכבלי כ"ט ל"ג ע"א בשנויים. **פ"ג** ה"ז כל שפתח לו תחילה. כשרידי ירושלמי (202) רבו שלמדו מקרא ומשנה. ועי' בכבלי כ"ט ל"ג ע"א רבו שלמדו חכמה ולא רבו שלמדו מקרא ומשנה וכו'. ועי' בתוספתא הג"ל.

פ"ג ה"ז דברי ר' מאיר. בר' קושט' זוטאמיר דברי ר"א. ונירסת ר' מאיר מוכרחה. עי' ירושלמי כ"ט פ"ג הי"ב כל שפתח לו תחילה דברי ר' מאיר וכו' רב בר' מאיר וכו' חד בר נש פתח פומיה דרב ושמע דרמך וכזע עליה. ומובא בירושלמי

הירושלמי בהג"מ ה' גולה פי"ב הי"ב וע"ש ובשמה מקובצה ב"מ ל"ג ע"א ובאור
 ורוע ח"ג (ב"מ) ס"י צ"ט.

פ"ג ה"ז כל שראיר עיניו במשנתו. בכת"י לירדען מוסיף: ומה האיר עיניו
 במשנתו ואפילו בדבר אחד. וההוספה כהוכחה בגליון ע"י אחר.

פ"ג ה"ז ר' לעזר קרע על שפתח לו תחילה. וכ"ה בהדריות פ"ג ה"ז. ובתום'
 מו"ק כ"ה ע"ב ד"ה ועל זר' אלעזר בירושלמי נמי עבר כוחיה (בר' יוס' ע"כ).
 וזה שלא כגירסתינו שר' לעזר עשה כר' מאיר.

פ"ג ה"ז בשני מפתחות וכו'. בפ"י רבינו חננאל כמו"ק כ"ו ע"ב פי' באר
 לו משנתו זו ששיניו בתמיד ושהי מפתחות היו לו אחד יורד לאמת השחי
 (השחוי) ואחר פתח כיון. פי' היה מכניס ידו וכורדה עד שיחוי (כצ"ל) שהוא
 אמה וכו' והאחד היה נכון לפניו מכניס ידו כנגדו ופותח. ובפ"י רבינו חננאל
 בב"מ ל"ג ע"א פי' לו מפתח אחד היה מכניס ידו ופותח בו כיר והאחר לא
 יכול לפתוח בו עד שהיה מוריד ידו עד שחוי וכך היה פותח וכן דוא כפורש
 בתלמוד א"י עכ"ל. (בערוך (ערך כיון ד' ראשון) בירושלמי פרק א"מ שבואל
 קרע (חלץ) מאניה על ההוא מרבנן דאסבריה הא כהניתין וכו' ושני מפתחות
 אחר יורד לאמת שחי כהו יורד לאמת שהו שהיה שוחח אבה עד שלא יפתח
 ואחר פותח כיון פי' פותח לאלתר וכו'. ועי' בה' אבל לרי"ץ איג (כ"מ). ובשמה
 מקובצה בכבא מציעא ל"ג. אחד יורד וכו' א' פותח מיר ואחר שוחח אמה ופותח
 פי' אחר שהיה מכניס ידו עד שחוי ופותח ואלו הפרושים שניהם בירושלמי
 עכ"ל. ופי' השני ליהא לפנינו כמו"ק כאן ובהוריות פ"ג ה"ז אבל בכבא מציעא
 הג"ל שהיה מוריד ידו עד שיחוי היה פותח כיון.

פ"ג ה"ז על קללת השם וכו'. בפ"י רבינו חננאל בסנהדרין ג"ו ע"ב ירושלמי
 מנין שקורעין (ליתא) על קללת השם שנאמר ויהי כשמוע וגו' הני ר"ה וכו'.
 ועי' הו"מ מו"ק כ"ו ע"א ד"ה ברכת.

פ"ג ה"ז על קללת הגוי וכו'. בתשובות גאוני מורח ומערב ק"ג השומע
 הזכרה וכו' ואין חילוק בין שם המיוחד לכינויו בין ישראל לגוי וכו'. ובש"ת
 סהרי"ק ס"י ק' וכן משמע בהדיא מהך הירושלמי דנרסינן שם מהו לקרוע על
 קללת גוי מ"ד רבשקה גוי וכו' הרי לך בהדיא וכו'. ור' משה בן עזרא כתב
 בספרו: וחשבו קצה טבעלי הגדה כי רבשקה היה סמוך (גוי) וזה לא יתכן וכו'.
 פ"ג ה"ז כהו לקרוע וכו'. בפ"י רבינו חננאל מו"ק כ"ו ע"א ירושלמי מהו
 לקרוע בזמן הזה: משום ר' יוחנן אמרו (הר"ח קצר בשמות האמוראים שאמרו
 בשם ר' יוחנן) משרבו הגדפנין במל (פסקו) מלקרוע. ובפ"י רבינו חננאל
 בסנהדרין הג"ל משמא רר' יוחנן אמרו משרבו וכו'. וכה' אבל לרי"ץ איג (ס"מ)
 ובירושלמי מהו לקרוע בזמן הזה משום ר' יוחנן אמרו (והו לשון הר"ח הג"ל)
 משרבו הגדפנים כמלו מלקרוע. וכן מובא באו"ז ס"י ה"ח ובפ"י ר"ש בן היתום (122).
 פ"ג ה"ז ר"י ר' ירמיה בשם ר' יוחנן. בסנהדרין פ"ח ה"י ר"י ר' ירמיה
 בשם ר' חיה בר' בא ר' חוקיה ר' ירמיה (מ' סלות ליהא והסופר כאן השמים
 מן ר' ירמיה לר' ירמיה) בשם ר"י וכו'.

פ"ג ה"ז מהו לקרוע על הכנעיים וכו'. צ"ל כהו לקרוע על הכנעיים בזמן הזה.
 ובפ"י רבינו חננאל כמו"ק ובסנהדרין ובא"ו הג"ל בשנויים ק"ים, ושם באו"ז
 ס"יים: מיהו הלכה כר' יוחנן כהוא דפרק ר' מיתות (ר' ס' ע"ב) דאר"ח ב"א
 השומע הזכרה בזמן הזה אינו חייב לקרוע וכו' ואגמרא רידן סמנין עכ"ל..

ועי'

ועי' בתום' מו"ק כ"ו ע"א ד"ה ברכת . ובשו"ת מהרי"ק סי' ק' ואשר הקשה לך על דברי רבינו משה מה ראה לפסוק לענין ברכת הגוי כר' חייא נגד שמזאל כו' ועוד שהרי הירושלמי מוכיח כן שקורעין על הכנויין דקאמר התם ר' שבוען בן לוי (לקיש) הוה קא כהלך באסטרטין אורמין ליה חד כוהאי והוה מגדף והוה קורע וכו' ער הרא אמרה שקורעין על הכנויין ושקורעין בזמן הזה ע"כ לשון הירושלמי ובהכי סליק שטעהתא הים שקורעין על הכנויין והוא דבר ידוע שרבינו משה רגיל לפסוק על פי הירושלמי יתיר סכל הפוסקים הידועים אצלנו ואפילו במקום. שאין הלמודינו מוכיח כדברי הירושלמי לפעמים יפסוק כמזהו היכא שהלמודינו מעמיד משנה או ברייתא בשני דהיקא והירושלמי מפרשא בפשטא תופס לו שיטת הירושלמי כל שכן וכל שכן הכא דאדרכתא תלמוד שלנו מוכח שקורעין על הכנויין דהא מסהמא היכתא כר' חייא לגבי שמזאל כרפי' שיש לומר שרבינו משה הלך אחר שיטת הירושלמי וכן מצאתי בתום' שיטה בפרק ארבעה מיתוה חה לשונו השומע הזכיה וכו' ובמרומה לי ראיתי בירושלמי ריש לקיש הוה רכיב חמרא שמע חד דרוה מגדף וקרע מניה וכו' עכ"ל ההוס' אלא שמביאות הך עובדא שהבאתי למעלה אך לא באותו לשון כו' עכ"ל מהרי"ק. ועי' באו"ז סי' תי"ח וככ"מ ה' ע"ז פ"ב ה"ג.

פ"ג ה"ז מרהוקא. בפ"י ר"ח הנ"ל כאבן או באגרוף הרגום מרחוק פי' הכהו באגרוף על לבו ובערוך ערך מרתק ירושלמי בסוף משקין ויהב ליה מרחוקא גו ליביה. וע"ש בערוך השלם.

פ"ג ה"ז מספקא לי. בפ"י ר"ח הנ"ל מספקא לי אילין שקרעתי (ב' מלות ליהא).

פ"ג ה"ז תלת ארבע פסיקן. מובא בפ"י רבינו חננאל הנ"ל.

פ"ג ה"ז הרואה ה"ח שמת וכו'. בתורת האדם (מ"ז ע"ג) בשם הראב"ד הניא באבל רבתי (פ' ט') רשב"א אומר חכם שמת כל יעובדין עליו בשעת מיתו קורעין וכו' נראה לי שדוא שכוש ואדם שמת הוא צריך להיות וכו'. וכ"ה בה' שמחות לטהר"ם סי' ל"ז ועי' בבלי מו"ק ד' כ"ה ע"א. ובמזור סי' שע"ח ואיתא נמי בירושלמי שהיו נוהגין להתענות כיום מיתה החכמים דגרסינן התם הרואה ת"ח וכו'.

פ"ג ה"ז יבא עלי. באו"ז סי' תי"ח יהא עלי אם מעמתי (כ"ום) כל אותו היום. ובמזור הנ"ל כגו' הרפוס.

פ"ג ה"ז דרסך בריה דר' אבהו. וכ"ה בפ"י ר"ח הנ"ל ובשבלי הלקט שמחות ג' ובתניא ס"ד. ובשרירי ירושלמי בריה דר' יוסי וכ"ה בירושלמי גדרים פ"מ ה"א. ובה' אבל דריי"א א"ג (ליד) ר' יונה שמע דמית ר' אבהו וכ"ה בפ"י ר"ש בן יהושע. ובתורת האדם (ס"ז ע"ד) ושמעין מצוואתו של ר"ז שאם רצו אכלים שלא לקבל הבראה זו ושלא לאכול אוהו היום כיום הרשעה כיום וכן נוהגין על החכמים ראמרינן בירושלמי הרואה וכו' ר' יונה הוה שמע (הוה בצור כד) דרסך בר בריה דר' יוסי (כגו' ש"י) וכ"ה ברא"ש מו"ק פ"ג. ובתענית פ"א סי' י"ב ובאו"ז ע"ז סי' קפ"א. ובתום' ע"ז ל"ד ע"א ד"ה מהענין דרסך בריה דר' יוסי הגלילי. ועי' בשלטי הגבורים בסו"ק סי' אלף ר"ג. ובריסב"א תענית י"ב ע"א דר' יוסי (יונה) איקלע לצור שמע דרסך רבי.

פ"ג ה"ז אע"ג דאכל גובנא וכו'. בשבלי הלקט ה' שמחות סי' ג' ירושלמי וכו' אע"ג דאכל גובנא (גובנא) וכי נראה לתוכיח מיכן שחם שנפטר בו ת"ח דראוי להתענות בו כיום עכ"ל. ובתורת האדם הנ"ל אע"ג דאכל גובנא וכו'.

זכריסב"א

זכרישכ"א הנ"ל דאכל גרבנין וכו'. וברא"ש תענית הנ"ל גבני. ובאר"ז הג"ל דאכל גומא וכו'.

פ"ג ה"ז אסקיה צום ההוא זמא. באר"ז הג"ל כל (ליתא) ההוא זמא.

פ"ג ה"ז ר' בא זר"ה בר חייה. בכבלי מו"ק כ"ז ע"א בשנויים.

פ"ג ה"ז אמר רב ירמיה בשם רב וכו'. ככה"ג (ר' ברליון צד 211) ועל

ס"ת שגשרף פי' היכא דקליזיה בזרוע וכמעשה דיהויקיים ששרף את המנילה. ובפי' רבינו חננאל ככו"ק כ"ז ע"א ירושלמי אמר ר' יוסי (ירמיה) בשם רב וכו'. ועי' בה' אבל לרי"ץ א"ג (ס"ט). ובילקוט שמעוני ירמיה שכ"ה כנבא בשם ירושלמי שקלים וצ"ל כו"ק אמר רב הונא אמר רב וכו' ובאר"ז ח"ב סי' תי"ח ירושלמי אמר רב אסי בשם רב וכו' ששרפו מלך (ישראל) בזרוע כגון יהויקים בן יאשיהו (מלך יהודה) וחביריו. וכב"י (סור יו"ד סי' ש"ט) ומשמע בירושלמי דאין חייב לקרוע אלא ששרפו ישראל דגרסין דהם ר' בא וכו' ואפשר דמלך ישראל הנקט לאו דוקא וכו'. ועי' בפ"י ר"ש בן היתום (122). וכתום מו"ק כ"ז ע"א ד"ה לא זכירושלמי גרס ששרפה מלך ישראל בזרוע.

פ"ג ה"ז זאה הדברים זה הכתב. בכבלי מו"ק כ"ז ע"א קדר כל האזכרות שכה. וכתום שם ר"ה קדר הימא והא וכו' ובירושלמי לא גרסינן האזכרות. ועי' ס"ש בהערותי לסדר עולם רבה פרק כ"ד הערה ט'.

פ"ג ה"ז ר"ב ר' חלבו עולא ביריא וכו'. נשנה כאן זה לפי שנוכר לעיל מאמר אחר בשם עולא ביריא שאמר ג"כ בשם ר' לעזר בשם ר' חנינא. ובעין זה כברכות פ"ה (ד' וזיניציא 12. 3. 9) נשנו שלשה מאמרים מר' חזקיה בשם ר' ירמיה הרחוקים בענינם זה מזה. ועי' לעיל צד 107 שורה 11.

פ"ג ה"ז הירגס עקילס אתנא סירא. בירושלמי מגילה פ"ב ה"ג אתא נסייא. ובערוך ערך אהנסייאה ובירושלמי פרק א"מ בגמ' אין קודעין והוא ינהגנו עלמות הרגס עקילס אתנסיאה עולם שאין בו מות פי' לשון זין את: אל, הנסייאה מות עכ"ל ועי' ערוך השלם ובילקוט המכירי ההלים כזמור ס"ח אות י"ט ואצו"ר למגילה 56.

פ"ג ה"ז אית תנייא תני תחילה הקרע וכו'. בכבלי מו"ק כ"ז ע"ב מחלוקת ר' מאיר ור"י. ושם תניא נמי הכי ר' יוסי אומר תחילת קריעה וכו'.

פ"ג ה"ז אין חוקה פתות סמפח. כרי"ץ א"ג אבל (לי"ג) אין אחיזה פתות סמפח. וכן הוא בכבלי מו"ק כ"ב ע"ב.

פ"ג ה"ז ר' יהודה בן הימא אומר וכו'. וכן הוא בשמחות פרק ט', אבל בכבלי מו"ק כ"ז ע"ב ר' יהודה בן בתירה אומר על כולן קרע אחד על אביו ואמו קרע אחר. ובתורת האדם (י"ט ע"ג דריו) וכאבל תניא מי שמרו לו אביו ואמו בכת אחת הרי זה קרע לשניהם קרע אחד ר' יהודה בן הימא אומר קרע לזה בעצמו וכו' והדברים נראין כחיצונה הוה שהיא משובשת ומי שמת לו אחיו ואביו קתני ור' יהודה בן הימא הוא ר' יהודה בן בתירה השנוי כאן וכך הזכירוהו בירושלמי כברייאה זו (לפנינו בירושלמי ר' יהודה בן תימא) וכו'. וברישכ"א מו"ק שם שסצאו באבל מי שמיה וכו' ואמרי' דר' יהודה בן הימא היינו ר' יהודה בן בתירה שנפסקה הלכה כמותו בש"ס ואין הפי' הוה נכון בעיני וכו'. וזכחסיין השלם (צד 67) והרמב"ן ז"ל בתוה"א נסתפק אם ר"י בן בתירה הוא ר"י בן הימא בעבור שאמרו דבר אחד ולא נהירא לי כי בירושלמי לפעמים לוקח תנא אחר שלא לקח הכבלי וכו'. וכיון היחסיין להג"ל.

פ"ג ה"ז סת לו סת קרע וכו'. גירסא משונה בסמ"ג ה' אכילות ז"ל בירושלמי

מי שמת לו מת וקדע עליו ואחר כך מת לו מת אחר אם בתוך שבעה קודע קדע אחד כלומר די לו בראשון ואם לאחר שבעה כוסוף על הקדע הראשון כל שהוא. מת לו מת שלישי אחר ו' של שני כוסוף כל שהוא וכן כוסוף והו'ך עד מיבורו, הגיע למיבורו מרחיק ג' אצבעות וקודע, נהמלא מלפניו מדורו מלאחריו עכ"ל. וכן הוא בשם הירושלמי במרדכי סוף סי' התקכ"א. ולפנינו חסר כל זה. ובשורת פהרי"ק שרש נ"ג ואשר שאלת שמי שמת לו מת וקודע ובהו'ך ז' לאכלו מת לו מת אחר אם די לו בקריעה הראשונה כדברי רמב"ם, נלע"ד דאע"ג דהסמ"ג מביא הירושלמי שאמר כן דדי לו בקדע הראשון וגם המרדכי מביא ראיה מזה הירושלמי לענין אחר מ"מ וכו' ע"ש.

פ"ג ה"ז תני חד סב קומי ר' זעירא. כעין זה בסוכה פ"א ה"ב דהנא חד סב קומי ר' זעורה. ובבכורים פ"ג ה"ד תני חד סב קומי ר"ז וכו'. ובבבלי מ"ק י"ז ע"א עמד ר' שמואל בר נחמני על הגליו ואמר וכו' א"ר זירא מאי דקמן דאתא האירנא האי סבא בני מדרשא וכו'. ועי' אצו"ר סוכה צד 70.

פ"ג ה"ז אפי' לאחר ככה חייב לקדוע. לעיל פרק זה הלכה ה' שכן על אביו ועל אמו אפילו למחר כמה חייב לקדוע, ובירושלמי מ"ק כ' ע"ב ובירושלמי אוסר אפילו אחר כמה שנים (ליתא) חייב לקדוע. ובבבלי לידען סנה ע"ז אחר לאחר שבעה חייב לקדוע.

פ"ג ה"ז מת לו מת וכו'. כפי' רבינו חננאל במגילה כ"ד ע"ב וברי"ף ורא"ש עם ירושלמי סוף משקן מת לו מת קודע, מה לו מת אחר וכו'.

פ"ג ה"ז שלמו מלפניו וכו'. כפי' ר"ח הג"ל שלמו מלפניו מתחיל מלאחריו (מאחריו) שלמו מלמעלה (מלמעלן) מתחיל מלכמה (מלמטן) וכו'. ובתורת האדם (י"ח ע"ב) ירושלמי שלמו מלפניו מתחיל וקודע (ליתא) לאחוריו וכו'. ובה' אבל לרי"ץ א"ג (ל"ז) ובירושלמי שלמו מלפניו חזר וקודע מאחריו וכו' וע"ש.

פ"ג ה"ז ר"ח בריה דר' אדא דיפו. וכן הוא בר"ח הג"ל. אבל ברי"ף ורא"ש הג"ל ר' חיה בר אבא דמן יפו. ועי' אצו"ר פסחים צד 11.

פ"ג ה"ז נעשה כפוחח. ופוחח אינו רשאי לקדוע. עי' שמחות פ"מ פוחח אינו קודע וכו'. ובה' רי"ץ א"ג ובתורת האדם הג"ל נעשה כפוחח פי' שאינו קודע. ובירושלמי מ"ק כ"ז ע"ב בירושלמי שלמו אלו ואלו נעשה כפוחח פי' ואינו קודע וה"ל כמי שאין לו חלוק לקדוע.

פ"ג ה"ז ר' חנינא בר פפא. כב"ר פ' ק' ר' חנינא בר פפי אויל (סלק) למחוייה אפין (ב' מלוה ליתא) לר' הנחום ב"ח דכפר אנן (כ' מלוה ליתא) וכו'.

פ"ג ה"ז לביש סנמיריה וכו'. כבראשית רבה פ' ק' בשנתיים. ועי' ערוך סנמר ג' ובמוסף הערוך ובמהננה כהונה שם ובמבוא הירושלמי ד' קל"ח ע"ב.

פ"ג ה"ז ההפלל עלינו. כב"ר הג"ל בשנתיים. וכפי' רבינו חננאל בסוף כ"ז ע"ב צלי עלן וכו'. וכ"ה בשב"ה"ל ה' שמחות סי' כ' וכפי' ר"ש בן היתום (124).

פ"ג ה"ז א"ל יסוג תורעתך. בשב"ה"ל הג"ל יסוג תורעתך פי' תגדר פרעתך מלשון סנה בשושנים וכו'. ועי' במהננות כהונה כב"ר פ' ק' ובתניא ס"ז.

פ"ג ה"ז כל ז' החרב שלופה וכו'. ברמב"ם ה' אבל פי"ג הלכה י"ב בני אחרת. ועי' בהוס' מ"ק כ"ז ע"ב ד"ה מכאן. ובתורת האדם (ע"ח ע"ב) ובנמוק יוסף סי' אלף רנ"ז בשנתיים. ובמור יו"ד סי' שצ"ד סוכא ג"כ. ובשורת רש"ל סי' ע' כמו שאמרו רז"ל בירושלמי מה אחד במשפחה יראג כל המשפחה (עי' בבלי שבת ק"ז) נולד בן זכר וכו'.

פ"ג ה'ז לכיפה של אבנים כיון שנהרערה וכו'. כעין זה בירושלמי אנהדרין
 ז' ה"א לני' שרידי הירושלמי (260) לכיפה של אבנים כיון שנהרערה אחת
 מהן נהרעעו כולן.

פ"ג ה"ז א"ר יוחנן הורי ר' יסא לשלול למחר. בכפהור ופרח פרק ר' (צד)
 ק"ו רוצאת לונץ) וכדאיתא בירושלמי כד דמך ר' יהודה הורה ר' יוסי לשלול
 למחר וכו' עכ"ל. וני' זו איננה ישרה בעיני כי ר' יוסי מת לפני מיחהו של
 ר' יהודה. ובמאירי (ברכות י"ז ע"ב) מהלמוד המערב וכו' כד דמך ר' יהודה
 קביל ר' חייא בר אבא אבלוי' וכו'. אולם לפנינו בברכות פ"ג ה"א הגי' כד
 דמך ר' יסא קביל ר"ח בר זוח וכו'.

פ"ג ה"ז כד דמך ר' יסא הורי ר"ח בר בא וכו'. הסאמר לפנינו משוכש.
 ובפי' רבינו חננאל במדק כ"ז ע"ב ירושלמי כד דמך ר' יוחנן אורי ר' חייא בר
 אבא לשלול הקרע בו ביזם ולנעול הסנדל (ליתא) בו ביזם. (וכ"ה בפ"י ר"ש
 בן היהום 119 וע"ש הערה 18) וכן הוא בה' אבל לרי"ץ א"ג (ל"ד) ובשבלי
 הלקט ה' שמחות סי' מ"ה ובתנאי סי' ע' ובא"ו ח"ב סי' ת"ח, ושם מסיים:
 ש"ט שכל אלו הקרעים שוללין אפי' בו ביזם וש"ט שחולצין מנעל על ת"ח וכו'
 עכ"ל. ובהורה האדם (ס"ה ע"ד) נראה דעל רבו שולל למחר ואינו מאחה
 לעולם וכן מצינו בירושלמי כד דמך ר' יונה הורה ר"ח בר בא לנעול למחר
 וכו'. ובבאורי הגר"א ליד"ד סי' ש"ט אות ל"ט ועל רבו מובהק שולל למחר
 בירושלמי כד דמך ר' יונה הורה ר"ח בר בא לשלול בו ביזם וכו'. זו וגי' לא
 נראה כי ר' חייא בר אבא לא היה תלמידו של ר' יונה. ואדרבא ר' יונה
 אמר בכ"ס בשם ר"ח בר אבא. עי' לעול חגיגה פ"ג ה"א צד 71 שורה 31
 ומו"ק פ"ג ה"ה צד

פ"ג ה"ז מה ראובן וקרע וכו'. עי' בבלי נדרים פ"ו ע"א. ומוכא בה' אבל
 לרי"ץ א"ג (ל"ג) ובתוס' סו"ק כ"ז ע"ב ר"ה קרע בשניים. ובכת"י לידען סן
 אמרו לו שמעון כת וכו' עד וקרע ואחר כך, כתוב שם בגליון עי' אחר. והחת
 שכתוב לפנינו: הרי כבר, כתוב שם: היה כבר. ועי' בהמים דעים (קכ"ח).

פ"ג ה"ז שמעון מה הרי כבר יצא ידי קרעו. בה' רי"ץ א"ג הנ"ל ובפסוקת
 ובגדולות נמי אמרו לו מה אחי וקרע וכסבור ראובן הוא ונמצא שמעון יצא ידי
 קריעה עכ"ל. ובתשובות הגאונים (שערי צדק שער ד' סי' מ"ז) פסקו דלא כהירושלמי.
פ"ג ה"ז שהרי על חי. בכ"י לידען והרי על חי.

פ"ג ה"ז קרע וחזרה בו נשמה וכו'. ירושלמי ברכות פ"ב ה"א. וברוקח שי"ג
 בירושלמי דמ"ק ובפרק בהרא דנדרים קרע וחזרה בו נשמה אם על אתר פי'
 לאלהר אין צריך לקרוע אם לאחר זמן חייב לקרוע. ובתוס' סו"ק כ"ז ע"ב
 ד"ה קרע וכירושלמי וכו' וכן קרע על אביו ונמצא בנו אם מת על אתר אין
 צריך לקרוע וכו'. ובה' רי"ץ א"ג הנ"ל ובגדולות אמרו לו פת אביו וקרע וכו'.
 ונראה שגרסו כן בירושלמי כאן.

פ"ג ה"ז אבא בר בר הנה. בשבועות (פ"ב ה"ד) אבא בר הונא.
פ"ג ה"ז שלום עליך רבי. בה' רי"ץ א"ג וברוקח הנ"ל כגי' הרפוס. אבל
 בפ"י רבינו חננאל בשבועות י"ז ע"א ירושלמי וכו' שלום עליך רבי ומורי (ליתא).
 ובש"ת מקום שמואל סי' מ"ב קשיא מדוע כתב הרמב"ם (פ"ב מה' שבועות
 הלכה י"ז) דשאלית שלום תלמיד לרב הוא שלום עליך רבי ולא כתב שלום
 עליך רבי ומורי וכו' ע"ש ובאצו"ר ברכות צד 40.

פ"ג ה"ז רבי יעקב בר אירי. בשרידי ירושלמי ליהא מלח: רבי.
פ"ג ה"ז וטה אניס ליה. כברכות הנ"ל מהניה ליה. ובכת"י לידען כאן
 מהסופר בעצמו בגליון: פ"ג הניה. ועי' בערוך השלם ערך אניס ובשרידי ירושלמי (6).
פ"ג ה"ז בר מירא אסר. בשרידי ירושלמי (205) בר נזירה אמר. ובירושלמי
 ברכות פ"ב ה"א הגי' לוי בר נזירא. ובשקלים פ"ב שמעון בן נזירא. ושם
 לעיל בר נזירא.

פ"ג ה"ח במשנה שלא להרגיל את ההספד. בתורת האדם (ל"ה ע"א) מתניהן
 וכו' מפני שמרגלת את ההספד פ"ג במועד תנן וכו' ובשרידי ירושלמי (205)
 שלא להרבות את הספד. ובהשוכה ר"י אבן גיאת (גנוי ירושלים ח"ב ז') מפני
 שמנדלת את ההספד. וע"ש בהערות הרב המד"ל.

פ"ג ה"ח במשנה מענות אבל לא כמפחות. בתורת האדם (כ"ז ע"א)
 מענות ולא כמפחות.

פ"ג ה"ח במשנה ה' ישמעאל אומר. במניד משנה פ"ז ה"ז י"ט הכ"ד רשב"ג אומר.
פ"ג ה"ח על כל המתים כולן וכו'. רוב הלכה ה' טובא בירושלמי משמחות
 פרק ט'. ונס לעיל בפרק זה כיבאו בירושלמי כמה הלכות סכס' שמחות. ובלא
 ספק הסס' שמחות אי אבל רבתי שנמצא לפנינו הוא האבל רבתי שמוכאה בכבלי
 באיזה מקומות. ובש"ת המדה ננוח (צ') ושאלתם מהו אבל רבתי, אבל מסכת
 ומשנה הוא יש בה הלכות אבילות ורוב הלכות דמאלו מגלחין בה שניות ושהים
 הם אחת נדולה ואחת קמנה עכ"ל. וכבר העיר בזה הרב ה' נתום בריל ז"ל
 במאמרו על הסס' שמחות דברים נכוחים בזה.

פ"ג ה"ח הוא דוחה במיטה וכו'. שמחות פ"ט ובבלי מו"ק כ"ב ע"א בשניים
 וכניסתהו כן הוא בשם הירושלמי בה' אבל לרי"ץ א"ג (נ"ג) ח"ל הוא דחה
 במטה ואינו מרבה בעסקו פ"ג בצרכי קבורתו ובהספדו וכו' ועי' באשכול ח"ב (162).

פ"ג ה"ח על אביו ועל אמו: מרבה בעסקו. בפ"י רבינו חננאל במו"ק כ"ב
 ע"ב ירושלמי מרבה בעסקי אביו ואביו משמע בהכריזין והספדו. ובתורת האדם
 (ל"ז ע"א ד"ז) ותניא באבל על כל המתים כלן מרבה בעסקו וסתננה, על
 אביו ועל אמו משהבה (בסמוך בירושלמי הרי זה משהבה). וכן הוא ברי"ץ א"ג הנ"ל.
פ"ג ה"ח מרבה בעסקו ודחה במיטה. בשרידי ירושלמי (205) מרבה
 בעסקו ואינו (ליחא) דוחה במטה. ועי' בה' רי"ץ א"ג הנ"ל.

פ"ג ה"ח קנה שפה וכו' רבוי ר' סאיר. בבבלי מו"ק כ"ב ע"ב ובמטהוה
 פ"ט ליתא רבוי ר' סאיר ועי' בה"ג (ד' ברלן צד 210) מבדיל קמיספה וכו'.
פ"ג ה"ח ואפיק מנא מבייא. ברקוק ס"י שייג וקורע ממלבושו הפזב ירושלמי
 דשלהי מו"ק ר' יוחנן כד שבע דר"ח רמך אייתי סניה מבייא וכו' ועי'
 בהג"מ ה' אבל פרק ט' ה"א.

פ"ג ה"ח ר' לעזר בשם כהנא. כעין זה בערלה פ"א ה"ח ור"ל בשם כהנא.
פ"ג ה"ח בכה"ג שאינו מבדיל. ככת"י לידען שהוא מבדיל. ובסנהדרין
 פ"ב ה"א והוריות פ"ג ה"ג שיהא מבדיל קנה שפה.

פ"ג ה"ח תני בשם ר' נתן. בבבלי מו"ק כ"ב: ובשמחות פ"ט ליתא.
פ"ג ה"ח האשה שוללת מיר וכו'. עי' שמחות פ"ט. והירושלמי מוכא בה'
 אבל לרי"ץ א"ג (ל"ד) בלא שם האומר.

פ"ג ה"ח אי זהו יאחוי כאריג. בפ"י רבינו חננאל מו"ק כ"ב ע"ב ירושלמי
 זהו יאחוי העשו (ליחא) כאריג. ובהורית האדם (י"ח ע"א) וכן מצינו בירושלמי

איזהו האחזי כאריג. וכן ברא"ש מו"ק פ"ג ובשבלי הלקט שמחזת ס"ה. ועי' משנה י' פ"א בנגעים האריג מהוד.

פ"ג ה"ח על אביו ועל אמו עד יב"ח. ברמב"ם ה' אבל פ"ה ה"ג ועי' בהג"מ שם. ובתורת האדם (ס"ב ע"ד) וזה שכתבנו סן הירושלמי על אביו ועל אמו יב"ח תניא בה באבל עד שיגיע הרגל ויגערו בו חבריו, ומיהו בנמרא משוי חילוק וכו'. ועי' בשלמי הגכודים במו"ק פ"ג סי' אלף רכ"א.

פ"ג ה"ח אסור בניהוץ וכו'. בה' שמחזת למהר"ם סי' פ' וכירושלמי מפרש על אביו ועל אמו אסור ללבוש כלים המנוהצין עד יב"ח. וברא"ש מו"ק פ"ג סי' נ"ג וכירושלמי מפרש וכו' ומיהו אעפ"י שלא נמצא בנמרא דידן כיון דאיתא כירושלמי ובאבל רבתי אין להקל ברבר. ועי' במור יז"ד סי' שפ"ט ובב"י שם.

פ"ג ה"ח אי זהו גיהוץ. נשנה לעיל בפרק זה ריש הלכה ה'. ועי' בת"ה הנ"ל.

פ"ג ה"ח וכלי פשתן מנוהצין לבנים. בבבלי מו"ק כ"ג ע"א ושמחזת פ"ו מחלוקת ור' אלעזר בר"ש אומר לא אסרו אלא כלים חדשים לבנים כלכד. ובס' אדם וחוה נתיב כ"ח ח"ב וכתב הראב"ד בין של צמר ובין של פשתן כדאיתא כירושלמי וכו'. ועי' בתורה האדם (ס"ב ע"ג) ובה' שמחזת למהר"ם סי' ע"ט.

פ"ג ה"ח על שישלח פרע או עד שיגערו בו חבריו. בבבלי מו"ק כ"ב ע"ב.

על אביו ואמו יגדל פרע עד שיגערו בו חבריו וכו'. עי' ה"ם שם ובשאלות (סי' ל"ה) על אביו ועל אמו מגדל פרע עד שיגערו בו חבריו. וכני' הירושלמי כ"ה בה' אבל לרי"ץ א"ג (נ"ה) וברמב"ם ה' אבל פרק ו' ה"ג ובפרק י' ה"ה וע"ש ברדב"ז זכב"מ שכ. וכו' בשם הירושלמי במנהיג ד' ק"א. ובאו"ז ח"ב

סי' המ"ו ולענין לספר תוך יב"ח כי מתוך שאתה עוסק במזונותיך ומצוי בין הישרים אינך יכול לסבול גדול שער הגני סודיעך שלא הזכרו יב"ח לענין סיפור אחרי אביו ואמו לא בנמ' דידן ולא בתלמוד ירושלמי וכו' וה"ג כירושלמי להדיא על כל המתים וכו' על אביו ועל אמו עד שישלח פרע או עד שיגערו בו חבריו

וכו'. ובאו"ז ה"א סי' השנ"ד השובת הר' ישעיה בי רבנא סלי (ר"י הראשון) ומאי דכתב מר דגרסי' כירושלמי עד שישלח פרע או עד שיגערו בו חבריו ואמרת שזה חילוק יש בין אביו ובין אמו לשאר המתים דעל שאר המתים סגלח ל' יום, על אביו ועל אמו יום או יומים אחר ל' יום וכו' אין נראה ל' זה הפי' כלל ואע"ג דתני במס' שמחזת ועל אביו ועל אמו אסור עד שישלח

פרע ויגערו בו חבריו אין לסמוך על אותה הגירסא שכל הכרייהות שסביא התלמוד באלו כנלחין על מדחה מיפתו ועל חולץ וכו'. כולן הן שנויות שם במס' שמחזת כך בשינוי ממה שהן שנויות בתלמוד ואין לסמוך עליהן כי הספרים

נשתבשו מירי סופרים הדיחמות שכתבו ולא נכנסו כישיבה לתקן וכו' והנה התלמוד שלנו שאנו עוסקים בו תמיד כמה גירסות משונות יש בו כ"ש ברייתות וירושלמי שאין אנו עוסקין בו וכו' לפיכך אין לסמוך על שום ברייהא או על שום ירושלמי אם הן כנגד התלמוד שלנו וכו' אמנם טוב הוא להביא אדם סעד מן הכרייהות

ומן הירושלמי לכאר דבר שדוא מהום זעלם בהלמוד וכו' וכבר כתבו על אביו ועל אמו מגדל פרע עד שיגערו בו חבריו והכל הוא דבר אחד ולא זה או זה כדכתב מר עכ"ל. ובתוס' מו"ק כ"ב ע"ב ד"ה עד מדאמרינן כירושלמי וכו' עד שישלח פרע ויגערו וכו' יש ספרים שכתב בהן או יגערו בו חבריו

כירושלמי ונראה שהוא מעות סופרים וכו'. ובאשכול (ח"ב צד 163) וכירושלמי

עד שישלח פרע ויגערו בו. וכן הוא ברוקח שי"ג. ובה' שמחות לסהר"ם סי' ע"ז ברם הכא עד שיגערו בו חביריו. ובס' ארם וזוהו נתיב כ"ח עד שיגערו בו חביריו פי' ואפילו פגע בו רגל וכן פשוט בירושלמי עכ"ל. ובקרבן עדה כאן: ה"ג עד שישלח פרע ויגערו בו חביריו. ובר' קראמאשן הצינו המלות: או עד, בין שני חצאי עגולה. וזה עפ"י הגרת הקרבן עדה. כי רוב התגרות שם לקוחות מהק"ע. ומהג"ל יראה הלומד שלשוא הניה הק"ע ולשוא שלחו ידם המרפוסים בר' קראמאשין להגיה בגוף הירושלמי.

פ"ג ה"ח עד שיגערו בו חביריו. בכ"י (במור י"ד סי' שי"צ) והג"ס כתבו בפ"י בשם סמ"ק אם עברו שלשים יום קודם הרגל הרגל מפסיק וא"צ להמתין עד שיגערו בו חביריו ומעמא משום דאמרינן בירושלמי שיעור נערה ל' יום (לפנינו ליתא) לכך הרגל מפסיקו וכו' ובהג' הסמ"ק (צ"ו) דאמרו בירושלמי דשיעור נערה ל' יום וכו'. ובאגודה (ל"ח) ובאביו ובאמו עד שיגערו בו חביריו מפרש בירושלמי שלשים אחר שלשים אכן נהגו ג' חדשים. ולפנינו ליתא כל זה. **פ"ג ה"ח ר'** שמואל בר אכורטי. כריסב"א מו"ק כ"ב ע"א אבל רב אלפי ז"ל היה אומר שאינו כן וכדבריו רב אלפסי ז"ל מפורש בירושלמי ר' שמואל בר נחמני (בר אכורטי) וכו'.

פ"ג ה"ח המניא יומין. ובשרירי ירושלמי תלהא יומין. ובהוס' מו"ק הג"ל תלתין יומין. ובא"ז ח"ב סי' המ"ז תלהא יומין. (בג' שי"ו). ובשבלי הלקט ה' שמחות סי' ס"ז מצאהו בתשובות הג' ז"ל אם חל יום שמיני שמת אביו או אמו לחתה בשבת ערב הרגל כבוד יו"ט עדיף ומגלח בע"ש וכו' ולפי גירסת הירושלמי אסור לגלח דגרוסין בירושלמי וכו' המניא יומא וכו'. וכ"ה בה' אבל לר"י א"ג (נ"ה) ובתניא סי' ע' ובירושב"א הג"ל. ובמאור בסוף סו"ק. ובכ"י (מור י"ד סי' שי"צ) וב"ב דהוס' (הג"ל) בשם הירושלמי וכו' מונה (ליתא) שלשים יום קמי סועדא וכו'.

פ"ג ה"ח עד שישלח פרע או. ה' מלות אלו ליתא כהריסב"א הג"ל. וכן ליתא ברי"ף כה"י במו"ק. (עי' דקדוקו סופרים סו"ק צד 7 א"ת פ.). ובה' שמחות לסהר"ם סי' ע"ז.

פ"ג ה"ח ר' שמואל בשם ר"א. בר' קושמי' ובשרירי ירושלמי ר"ש בר ר"א. ובשבלי הלקט ה' שמחות סי' ב' ירושלמי ר' ישמעאל בר אבדיו ב"ה מפני שבמלה (שבמלת) סמנו מצות כבוד. ובהגדה הארם (י"ח ע"ב) ירושלמי אמר ר' שמואל בר אכורטי (אכורטי) בר תנחום וכו'. ובפי' ר"ש בן היתום (110) ופי' דירושלמי מפני שנאבדה ממנו מצות כבוד את אביך ואת אמך. וע"ש בהערות ובשבלי הלקט ס"ד.

פ"ג ה"ח אסור לילך בסחורה וכו'. בה' אבל לר"י א"ג (נ"ג) וברמב"ם אבל פ"ז ה"ח. ובפי' המשניות להרמב"ם כאן. טובא זה. ובה' שמחות לסהר"ם סי' מ"ט גרוסין בירושלמי על כל המתים אסור לילך בסחורה וכו' ויאמרו לו לך בעמנו (צא עמנו) ודוקא לילך לסחורה לארץ מרחקים בשיירה דאיכא פרסום וכו'. וכ"ה במור י"ד סי' ש"פ וברוקח שי"ג וכ"ה במדרכי מו"ק חתצ"ב. ועי' בהג"ט וכדרכו' בה' אבל פ"ז ה"ח וברא"ש פ"ג דמ"ק סי' נ"א ובשבלי הלקט שמחות ל"ה.

פ"ג ה"ח אם היתה חבורה מצוה וכו'. ככבלי מו"ק כ"ב ע"ב ולשמחת מריעות. וברי"ף שם (אלף רמ"ו) גי' חדישה אמר רב חסדא ולשמחת מריעות אינו צריך לשחות לאחר שלשים יום אלא לאלתר מותר ליבנס והגי' מילי בפורענא

אבל

אבל בארישתא לאחר שלשים יום וכו'. ובשמחות פ"ט אסור כל יב"ח אלא א"כ היתה לשם שמים. וכן בתורת האדם (ס"ד ע"ב) באבל הניא וכו' ואם היתה חבורה לשום מצוה כגון קדוש ר"ח כוטר. ובה' שמחות למהר"ם סי' מ"ט ובתניא סי' ע' א"כ היתה לשם שמים. ובהוס' שם ד"ה ולשמחה הא דאמרין בירושלמי ובמס' שמחות אם היה סעודה של מצוה סוהר לא ירענא מהו קורא סעודה מצוה להתיר באבל אם דוקא סעודה קידוש ר"ח וכו'. ובה' אבל לרי"ץ א"נ (נ"ד) ובה' שמחות למהר"ם סי' מ"ט ובירושלמי יש אם חבורה כצוה או קדוש החדש מותר חבורה מצוה כגון חבורה פסח או חבורה אכילה קדשים ומע"ש בירושלמי וכו'. וע' אשכול ח"ב סי' מ"ט ובשבלי הלקט ה' שמחות מ"ז תניא סי' ע' סמ"ג ה' אבילות ובהשוכות מייסוניה השייכות לם' שופמים סי' י"ט ובמרדכי כו"ק התצ"ב וברדב"ו אבל פ"א ה"ו. וברא"ש מו"ק פ"ג סי' מ'. ובב"י סי' שצ"א ירושלמי אם היתה חבורה מצוה או קדוש החדש מותר וכו'. ובס' אדם וחוה נהיב כ"ח ח"ב וכתב הראב"ד כי הא דאמרין באבל רבתי שאם היתה שמחה לשום שמים שסוהר וכו' וכתוב בירושלמי שסוהר כל דבר מצוה שצריך הוא בעצמו להחית שם אע"פ שהוא אוכל בחבורה וכו'.

פ"ג ה"ח הרי שריה כחליף וכו'. עי' בבלי מו"ק כ"ד ע"א ובפיר"ח שם.
פ"ג ה"ח פלוגא אחרת וכו'. בה' אבל לרי"ץ א"נ ס"ה ובירושלמי וכו' פלג אחר וכו' ומ"ד אין לך אסור באחוי אלא יום ראשון עושה שאר ימים תוספת וכו' אין קורע אלא עליון בלבד. וכיון דאמר רב האי שאינו קורע אלא עליון כדברי הטוקל כאן יש לסמוך עליו ולעשות כן. ובהורה האדם (כ"א ע"א דר"ז) ירושלמי וכו' פליגא אחרינא בינהון למ"ד זיניהן (כולהן) אסורים באחוי אינו עושה שאר הימים תוספת (ה' מלות ליהא) ואפילו יש עליו וכו' ע"ש. ומובא ההורה האדם הנ"ל בשנויים בכ"י סי' ש"ט ובבאורי הגר"א בי"ד סי' ש"ט ועי' בה' אבל לרי"ץ א"ג (ס"ה). ובאשכול ח"ב (צד 159) ובירושלמי פליגי אב"ק ואמרין כולן צריך לקרוע. וברא"ש מו"ק פ"ג סי' כ"ח כובא הירושלמי בשנויים קלים. וברוטב"א מו"ק כ"ד ע"א וכן נראה בירושלמי שאמר שם היה מחליף בגדים כל ז' היה הייב לקרוע וכן אמר שם לדברי האומר אין מתאחזין וכו' ע"ש.
פ"ג ה"ט במשנה נזה בזה אבל לא מקוננות. במתניתא דב"ט ובשרידי ירושלמי ליהא מלה אבל. וכן ליהא בשערי תשובה ר"מ ובש"ת חמדה גנוזה כ"ד ובהורה האדם (כ"ו ע"ג) ובשבלי הלקט קפ"ג ושם ה' שמחות י"ג (ומה שהגיהו שם הוא ללא צורך). ובמניד משנה ה' יו"ט פ"ו הכ"ד ובר"ף וברא"ש שם.
פ"ג ה"ט במשנה נקבר המת לא וכו'. בשערי תשובה הנ"ל דקניני נקבר המת לא סענות ולא מקוננות (ב' מלות ליהא) ולא מטפות וכו'. ובחמדה גנוזה הנ"ל נקבר המת וכו' וכ"ש שאין מקוננות.

פ"ג ה"ט במשנה אבל לעתיד לבוא. במ"ס הנ"ל אכל לעולם הבא.
פ"ג ה"ט ר' תנחום בר' עילאי. בשבלי הלקט ה' שמחות סי' כ"ג בירושלמי בסוף פרק וא"מ ר"ת בר' עילאי וכו' מהכא משמע שאין להברות האבל בחנוכה וכו'. ובתניא ס"ח ר' תנחומא ב"ע. ושם סי' קצ"ב בירושלמי ר"ת בר' עילאי וכו'. וברוטב"א מו"ק כ"ד ע"ב בירושלמי וכו' ר' פנחס (ר"ת) דמך וכו'.
פ"ג ה"ט ר' דוסא וכו'. בשבלי הלקט קצ"ב יוסא וכו'. וברא"ש מו"ק פ"ג סי' נ"ט הנ"ל רב חסדא. ובה' שמחות למהר"ם סי' ל"ז ר' מנא.
פ"ג ה"ט סברין מיטר מן דעהון דרבנן ובדקן ואשכחון דלא מן דעהון דרבנן

דרבנן. וכ"ה בד' קוֹטְמַנְטִינָא. אבל לפני איזה מרנותינו לא היו אלו י"א סודות בהירושלמי כאן, בסמ"ג לאחין ע"ה ה' חוה"מ אחרי שהביא הירושלמי שבסמך כתב: אבל בחנוכה זר"ח משמע שלדברי הכל סברין. וסוה ברור שלא היה לפני בהירושלמי את אשר כתוב לפנינו סברין וכו'. וכני' הסמ"ג כן לא היו לפני סהר"ם רומנכורג בה' שכתה סי' ל"ו וברא"ש מו"ק סי' נ"ט. (ומובא הר"א"ש בב"י טור יו"ד סי' תקמ"ז). ובמרדכי מו"ק תתפ"ד. אמנם לפני השבלי' הלקט והתניא הנ"ל היתה הגי' בירושלמי כמו שכתוב לפנינו.

פ"ג ה"ט סברין מימר מן דעתון דרבנן. בריטב"א מו"ק כ"ד ע"ב בירושלמי וכו' סברין מימר דעתיה דר' אמי (דרבנן) אשכחו דלאו מן דעתיה (דעתון דרבנן). **פ"ג** ה"ט ר' קרוספי. בסמ"ג לאחין ע"ה ר' כרוספדאי. וברא"ש הנ"ל ר' קריספדא. וברא"ש ר' ראשון ספרא דסך וכו'. ובהשכ"ץ קמן סי' תל"א בירושלמי בסוף מו"ק ר' קריסטיני וכו'. ובזוה"ס ר' כרוספדאי וכו' ובהלמוד ירושלמי כתוב שנפטר בחול הטועד.

פ"ג ה"ט ועברון ליה איבריאי סברין מימר וכו'. עי' ביא"ת גאונים קדמונים סי' ל"ו. ובסמ"ג הנ"ל כשב רש"י שאין הבראה בטועד וכ"כ הר"ם מאינגלמריא בה' אבילות שלו ומייתי ראייה מירושלמי דסוף כו"ק וכו'. וברא"ש מו"ק פ"ג הנ"ל מובא ג"כ זה וכתב ע"ז ויש לדחות וכו'. (והרא"ש מובא בב"י טור ה"ד סי' תקמ"ז). ובריטב"א במדק כ"ד ע"ב בירושלמי אמרו בפירוש שאין הבראה בטועד דגרסי' ההם וכו' הרי אמרו בפ"י שאין עושין הבראה בטועד ובחנוכה ובפורים ואין ספק כי הש"ס בירושלמי בקי היה בפ"י משנהינו (כחנהו למשנה זו) בפרק זה ולא סברין אלא קרובין של סח) וכו'. ובאור זרוע ח"ב סי' ת"ל מובא גי' חדשה וז"ל דאמר בירושלמי סוף פ' א"מ רבנן דכי הוה עבדין הבריאי בחולא (ליתא) דטועדא סברין מימר מן דעהון דכולי רבנן (מן דעתיה דר' אמי) אתעבר בדקון ואשכחון דלא מדעתן כולהן דרבנן אתעברא. ובסוף הסמ"ג הנני מעיר לאיזה מקומות שהביאו הראשונים בשם בירושלמי מו"ק ולפנינו ליתא. ועל איזה מהן כבר העירותי לעיל ועתה אוסיף: בה' אבל לרי"ץ א"ג (ג"ח) ה"ד התולך לבית האכל אם היה לנו גם כן יברורו על סמות כפיות ואם לאו יברורו על סמות זקופות בירושלמי פי' מושיבין אותו על סמה זקופה כדי לכבדו ואם לנו גם כן וכו'. ולפנינו בירושלמי לא נזכר כלל מהלכה זו. בפירוש"י לבראשית רבא פי"ז מפני מה נשים מהלכות אצל המה החילה מפני שהן ירמו לכך מהלכות לפני המטה הדא הוא דכתיב ואחריו כל אדם ימשוך (איוב כ"א) לומר שאותן שהולכין אחריו כולן יושבין אחר המטה ולפניו נשים הולכות לפניו אין מספר במשקין בירושלמי פ"א עכ"ל ולפנינו במדק בירושלמי ליתא זה. ובירושלמי סנהדרין פ"ב ה"ד אית תני תני הנשים מהלכות החילה והאנשים אחריהם, ואית תני תני הנשים החילה וכו'. ועי' בבלי סנהדרין כ" ע"א. ובהוס' שם ד"ה נשים ובתורה האדם להרמב"ן שער ההוצאה כובא הירושלמי בשנויים וע"ש. וכן מה שכתב במנדל ע"ז ה' אבל פרק ב' ה"ה אבל אין מניחין סמה האשה ברחוב וכו' פרק א"מ ובאבל רבתי ובירושלמי עכ"ל. ולפנינו בירושלמי לא נזכר סוה. בסמ"ג ה' אבילות (ד' רפ"ב) וגרסינן בירושלמי דמו"ק ובירושלמי בפרק מי שמהו בבית האכל פרים סנחם גרול דבהן. שנאמר פרשה ציון ביריה מפני שאין סנחם לה, ובשבת פרים כי אודחיה שנאמר ברכת ה' היא תעשיר ולא תוסף עציב עמה. ובהנה"מ ה' אבל פ"ד אות מ' וז"ל סמ"ג אבל

אסור לאכול סעודה ראשונה משלו וכו' וגרסינן וכו' בירושלמי וכו'. וכין
 להסמי'ג הנ"ל. ובהשב"ץ קטן סי' תל"ב ירושלמי וכו' מכאן ראייה שאין
 לאבל לבצוע לעצמו, ובאר זרוע ח"ב סי' ה"ל ואמר בירושלמי דמ"ק ובאיכה
 רבתי (לפנינו באיכה רבתי ליתא והרשב"ב ז"ל לא התעורר על זה) שכששכרין
 אותו אין האכל בוצע אלא הסברה וכו'. ובילקוט משלי (התקמ"ו) ירושלמי
 (דמ"ק פ"ג) הני כביה האבל כחול פרים מנחם ויהיב לאבל סן הה"ד פרשה
 ציין בידיה משום ראין מנחם לה הא אם יש לה מנחם פרים מנחם, ובשבת
 פורם הוא בעצמו אע"פ שיש מנחם שנאמר ברכה ה' וגו'. ובשולח הרשב"א
 ח"א סי' רע"ח שאלה כמה שהב הרמב"ם ז"ל בהלכות ברכות זה לשונו הכווצע
 נחתן פרוסה לפני כל אחד ואחד, ואינו נוהן ביר האוכל, אלא אם כן הוא
 אבל (כן הוא בשנים בה' ברכות פ"ז ה"ה ועי' בכ"מ שם) וגם כתוב בהלכות
 גדולות דכית האבל פורם גדול ויהיב דהכווציא לאבל פרשה ציין בידיה וכו'
 (כן הוא בה"ג הנדפס מכבר בה' ברכות פ"ז בשנים קלים) ולא ירעהי מאין
 להם זה. תשובה זו מדברי חכמים היא להם בודאי ומקום ידוע היה לי בזה
 ושבתתי אם אמצא אחר בריקה אשליח ואוריעך. ולפנינו בירושלמי מ"ק ובכרכות
 אין רמו לזה רק בירושלמי מ"ק פ"ג ה"ה חסא אביליא בשבהא וכו' בא
 להודיענו, שאין אבל בשבה דכתיב ברכה ה' היא תעשיר וזו ברכה שבה ולא
 יוסף עצב עמה זו אכיות וכו'. ועי' בחי' הרישב"א מ"ק כ"ד ע"א ובאבודרהם
 סדר ברכת המוציא ובמגדל עו ה' ברכות פ"ז ה"ה ובא"ז ח"ב סי' תל"ג.
 במדרכי כ"ק סי' ההקל"ב ובירושלמי אמרינן הרוני סלכות מהחילין להתאבל
 עליהם. מנתיאשו לקבורו ומסיים ובלכד ש"א יהא נב וכן אין מתאבלין על
 נב וקאמר ההם כל הפורש מדרכי צבור אין מתאבלין עייו עכ"ל. וכן הוא
 בה' פסוקות התלמידו רי"ג וכבה"ג ה' אבל. ועי' ברמב"ם ה' אבל פ"א ה"ג.
 ולפנינו בירושלמי מ"ק ליהא זה. ועי' שם פ"ג ריש הלכה ה' ובשמות פרק
 ב' ה"א שנשנה זה בשניים. ברמב"ם ה' אבל פרק י"ד הכ"ד סלכרין את
 האדם שלא יהא חבלן ולא יפסיד וכו'. וברדב"ז שם הכי איתא בירושלמי.
 ובמגדל עו שם: סלכרין את האדם וכו' עד משום כל השחית. ירושלמי עכ"ל
 ובכ"מ שם: סלכרין את האדם וכו' באבל רבתי עכ"ל. ועי' בסור י"ד סי'
 שם"ט. ובירושלמי שלפנינו ליהא. ברישב"א מ"ק י"ז ע"ב אע"פ שלנבי שער
 אמרו בירושלמי שהיא כותרת לאחר ז' מפני שנחל הוא לה עכ"ל וברמב"ם ה'
 אבל פ"ז ה"ג אבל באשה מותרת בנפילה שער לאחר שבעה. ובהנ"מ שם כן
 פסק בה"ג וכן ראבי"ה וכו'. וכר"ף וברא"ש כו"ק פ"ג סי' נ"ג טובא זה בשם
 אבל רבתי. ולפנינו באבל רבתי פרק ז' הני' ששוכשת. ובנסוקי יוסף במ"ק
 סי' אלף קצ"ג והכי איתא בירושלמי אע"פ שכל שאר שער וכו' והאשה כותרת
 וכו'. ולפנינו בירושלמי ליהא. ברישב"א מ"ק כ"ב ע"ב והא דאמרינן (מ"ק
 כ"ב ע"ב) שולל לאחר ל' רשות היא ואם רצה שלא לשלול הרי זה משוכה
 וכן בירושלמי עכ"ל. בכלבו סי' קי"ד ובארחות חיים שם ירושלמי כל המספר
 אחורי הסה כאינו מספר אחורי האבן יש אוסרים מפני שאין ידע. ולפנינו
 ליהא בירושלמי ועי' בבלי ברכות י"ט ע"א. וב"ש שם ושם ירושלמי הסה שומע
 קילוסו כמתוך חלוס (כן בירושלמי ע"ז פ"ג ה"א) וכל סה שהוא אוסר בפניו
 הוא ידע עד שיסתם הגולל וישוב לעפר עכ"ל זה ליתא לפנינו בירושלמי. במ'
 אדם וחוה נתיב כ"ח ח"ג וכתוב בירושלמי בראשונה היו קוברין אוהו במסמרות
 וכו'

זכו' אמר ר' אלעזר בר' צדוק כך אמר לי אבא בשעת פטירתו בתחלה קברני בבקעה ולבסוף לקט עצמותיו והנם בארזים ורא תלקט אתה (בירד) שלא יהיו בזוין בעיניך וכן עשיתי לו נכנס ר' יוחנן ולקטן ופירש עליהם אפרסקל ונכנסתי אני וקרעתי עליהם ופירשתי עליהם את הסדין ונתתי עליהם אפורין יבשים פי' מיני עשבים ע"כ בירושלמי ע"ל. וביחסן השלם צד 28 מה שכתב בעל ארם וזוהי בהלכות אבל זכו' מהירושלמי זכו' בראשונה זכו' ונתתי עליהם אפורים יבשים פי' עשבים עד כאן בירושלמי זכו'. ולפינו בירושלמי מ"ק פ"א ה"ד נמצא רק האמר בראשונה זכו' אבל האמר ר' אלעזר בר' צדוק עד סופו ליתא בהירושלמי ועי' באו"ז ח"ב סי' ה"ט. בשו"ת זקן אהרן סי' ל"ח כמו שאמר בירושלמי ברכת ה' היא העשיר זו שבת זכו' מכאן שאין אכזר בשבת זכו'. דאמר התם (בירושלמי) ר' עקיבא חמיו תלמידי דרוה בני בשבתא כי מך בריה דהיינו ר' שמעון בנו שמת זכו' ואמר שם (בירושלמי) אמרו לו תלמידיו למרתנו רבינו וקראת לשבת עונג אמר להו האי עונג דירי הוא זכו'. ומ"ש ברכת ה' זכו' זה איתא בירושלמי דמ"ק פ"ג ה"ה אבל המעשה מר"ע זכו' יהא. המעשה מר"ע טובא בירושלמי גם בספרי ראשונים אחרים.

תקונים: צד 2 שורה 8 ובמגדל עז ה' ערכין פ"ב ה"ב שתי לשכות היו במקדש זכו' בשקלים פרק זכו'. ואני אמר וזכרתי שראיתי בפירושי הר"ם אשכנזי ז"ל בשקלים פרק זכו' ואלו הן המטותן התוספתא מונה זכו'. וזו הוא הר"ם אשכנזי הנ"ל? אולי בזוהר לבעל המדוכי שנקרא הר"ם בר"ה אשכנזי?

צד 2 שורה 24 ועבשתי ראיתי במדרש שה"ש (הוצאת גרינרוט צד 11) שטובא בירושלמי דשקלים הנ"ל וגזרם ר' יהודה בר פוי בשם ר' יוחנן, כמו שהגהתי. צד 2 שורה 28 ובילקוט המכירי תהלים מזמור י"ד בשניים. צד 7 שורה 35 ועי' בירושלמי שבועות פ"ו ה"א מחלפא שימתין דכ"ש המן אמר כסף דינר והכא אמר כסף סעה מחלפין שימתין דכ"ה המן אמר כסף פרומת והכא אמר כסף תרין מעין זכו' ע"ש.

צד 9 שורה 14 יש להוסיף שכל הסוגיא בכבלי בבא מציעא נ"ה ע"א ושכות האמוראים שם ר' אבא ר' יוחנן ור' אלעזר שחולקים בפ"י המשנה דשקלים כאן מפורש בירושלמי כאן (רק שנתהפכו דעות האמוראים) וברומא זו נמצא בכבלי במקומות רבים כמו בקדושין נ"ה ע"א ושם ע"כ בירושלמי שקלים פרק ז' ה"ד ועוד במקומות רבים. ומכל זה נראה בעיני שבסמ' שקלים בירושלמי שלפינו באו הרבה תוספות מהכבלי. ולדעתי התוספות נוספו כבר ע"י רבנן סבוראי שסדרו הש"ס בבלי והמה ספחו הגמ' שקלים בירושלמי להש"ס בבלי.

צד 13 שורה 16 ובתוס' ריד"א (מהרורא ג') בפסחים צ"ג ע"א דהכי הנן בפ"ב דשקלים מותר שקלים חולין מותר עשירית האיפה מותר קניי זבין זכו'. צד 15 שורה 20 ובשו"ת זקן אהרן סי' נ"ה וכן כתב הרשב"א ז"ל זכו' והוא בירושלמי דאמר אין מסחין ביד הפרנסים היינו כשהסמימו לשנות מותר עניים לצרכי צבור זכו' ע"ש.

צד 15 שורה 20 ובפ"ג אהלות פ"ז משנה א'.

צד 15 שורה 42 ובילקוט המכירי תהלים מזמור ל"ט אות ח' בשניים.

צד 16 שורה 3 פ"ב ה"ז אין דור זכו'. בילקוט המכירי תהלים קכ"ב ב' בשניים.

- צד 16 שורה 13 ועי' שו"ת מקום שמואל סי' ס"ז אות ב'.
 צד 17 שורה 8 ובילקום עה"ת ר' תשפ"ז טובא המשנה בשנויים.
 צד 18 שורה 15 ובס' ספה משה (קראקא שנ"א סי' תרפ"ו) וכדר' יונה
 דגרסינן בירושלמי ר' יונה וכו' והא דר' יודא בר אילעאי איהא כנדרים וכו'.
 והיה לפניו הגי' בירושלמי כאן כמו שהוא בדפוס. אבל בס' אלף י"ג הביא
 הירושלמי בני' כהוקנה ועי' בס' לקט יזשר צד 85.
 צד 19 שורה 18 ועי' בילקום עה"ת ר' שפ"ו קוזץ לא וכו'.
 צד 19 שורה 35 פ"ג ה"ב נמליאל זונה שאל לר' יוסי בי ר' בון. כמבוא
 הירושלמי (ע"ב) הניח בצ"ע היאך האריך ימים נמליאל זונה מן דור השני עד
 ר"י בי ר' בון שהיה בדור החמישי. אולם כבר הבאתי באצ"ר שבת צד 109.
 ששני ר' יוסי בי ר' בון היו.
 צד 19 שורה 39 וכעין שנוי נוסח כזה נמצא בירושלמי נימין פ"ח ה"ב
 המחזור בכולן עד שיתננה להוך ידה. ובתוס' נימין ע"ב ד"ה ואת בערוך
 בערך גם כהב קבלנו מרבותינו וכו' דאמר בירושלמי המחמיר (המחזור) שבכולן
 עד וכו'. ועי' ברין נימין סי' תקס"ד.
 צד 20 שורה 13 ובר"ש כלים פמ"ז משנה ד' ובפ"ג דשקלים הרם
 בראשונה והיפה בקטבלאות ע"ל. ולפינו במשנה ד' חזיניא וחיפה בקטבלאות
 השנייה וחיפה בקטבלאות.
 צד 21 שורה 8 ובילקום שמעוני ישעיה ר' תק"ג טובא ג"כ. וכמנהיג (צד
 6 ד' ברלין) דכי איהא וכו' ובירושלמי כהובות פרק נערה שנתפתחה (ליהא)
 וביציאות שבת ירושלמי ובשקלים ירושלמי אסמכינוהו אקראי והכי איהא התם
 ר"ח רבה ספקר לרב וכו' סכאן אמר ר' פנחס ב"י ודיוות וכו'. ובגמרא שהיה לפני
 הכנהיג בשקלים כאן גם ראש המאמר ר"ח רבה ספקר וכו'. ולפינו בשקלים ליהא.
 צד 21 שורה 20 ובילקום שמעוני עה"ת ר' התקפ"ז ובישעיה ר' תל"מ
 הגירסא כמו בספרי הג"ל.
 צד 24 שורה 38 והירושלמי רע"ז הג"ל טובא בשנויים בילקום המכריז ישעיה ס', ו'
 צד 29 שורה 11 ובשו"ת מקום שמואל סי' צ"ג גם פ"ש רום מעלתו דשם
 סתתיה הוא רק פעם אחת בש"ס וכו' דנמצא עוד במס' שקלים סתתיה בן שמואל.
 צד 29 שורה 37 ומ"ש בכבלי שבת הג"ל לא כחמורו של ר' חנינא בן דוסא,
 ובנוסח אחר של ר' יוכי דמן דוקרה. בירושלמי כאן ובדמאי הג"ל לא נזכר מזה
 כלל. ובפי' מהר"י בן שלמי צדק בדמאי פ"א משנה ג' טובא ירושלמי דילן בשנויים.
 צד 31 שורה 35 ובס' ספה משה (ר' קצ"ה ע"ב) כדאמרין בירושלמי
 ר' יוסי עאל לכפרין וכו'.
 צד 32 שורה 11 ובס' השרשים לרד"ק שרש המר ואמרו ביה אכמינס היו
 על בעשה הקמורה ולא רצו ללמד ושלחו והביאו אומנין סאלכסנדרויאה והיו
 יודעים לפסם כמותם ולא היו יודעים להעלות עשן כמותן שהללו מתמר ועולה
 כסקל והללו מפצל לכאן ולכאן ע"ל. ולפינו בשנויים.
 צד 33 שורה 40 ובספ"ג עשין קפ"ג (ד' רפ"ב) אמרו' בנמ' דמס' שקלים
 ד' חותמה וכו' עגל משמש נסמי בקר של גדולים ושל קמנים של זכרים ושל
 נקבות (בגו' הג"ל) גדי משמש (עם) נסמי צאן (הצאן) וכו' ובר (איל) משמש
 נסמי (עם נסמי) וכו' שם ע"ש.
 צד 38 שורה 12 ובפירש"י לבראשית רבה פ' ל"א שלשה אמות היו במקדש

אמה מחמשה מפחים ואמה מי' מפחים ואמה מששה מפחים וכו' עכ"ל. ואמה
 סי' מפחים לא נזכר בסקום אחר. ובמאירי לסוכה ה' ע"א ולמה נקראת של
 ששה בינונית מפני שיש אמה בת חמשה כמו שבארנו ויש בת שבעה וכו'.
 ועי' מ"ש בהערהו לסדר עולם רנה פרק כ"ח הערה כ"א לפרש מה שתרנם
 אונקלוס באמה איש באמה כלך עפ"י מה יכתב העראדאם.

צד 41 שורה 12 ובס' השרשים לרד"ק שורש סוד וזכרנו רז"ל שהוא
 שער המזרחי ושבעה שמה נקראו וכו' שער העליון שהוא למעלה מעורת ישראל
 עכ"ל. ולפינו בשניים.

צד 44 שורה 11 ובסמ"ג עשין קצ"ו שנינו בפרק שהי הלחם שני שלחנה
 היו באולם סכפנים על פתח הבית אחד של כסף ואחד של זהב על של כסף
 נתנין לחם הפנים וכו'.

צד 47 שורה 31 ובילקוט שמעוני עה"ה ר' השמ"ז דתנן אמר רבי וכו'.
 צד 49 בסוף העמוד ובס' חק נתן במנחה נ' ע"ב (ר' ע"ה ע"א) אדרכא
 מהירושלמי משמע דאנודים סמ"ש דרכי איהא התם א"ר ייסא וכו'. ע"ש שכתב המאמר.
 צד 50 שורה 20 ובס' חק נתן במנחות (צד ע"ד ע"ג) וכן מצאתי הגי'
 בירושלמי וכו'.

צד 50 שורה 36 והספרי כונא ג"כ בפי' הרא"ש בפרה פ"ד משנה ר'.
 צד 50 שורה 41 ובהוספתא כנא קמא פ"ב דרך הרוואן להלך באמצע
 והסמין מן הצדין.

צד 52 שורה 26 והיוחסין (ד' לונדון צד 23) ובשולחן חוש השני סי' י"ח
 השינו על הרמב"ם שכ' בסוף הקדמתו לפיהמ"ש שר"ש בן הסנן נזכר רק פעם
 אחת בשקלים כאן סכהובוה ומנחות הג"ל. ואפשר שהרמב"ם גרס שם ר"ש
 הסנן. וכאן בשקלים גרס בן הסנן.

צד 53 שורה 41 ויש לעיין במשנה פ"ד דתמיד הלכו ונתנום מחצי כבש
 ולמטה במערכו. ועי' ברמב"ם פ"ו מה' המירין הג"ג.

צד 54 שורה 8 וערה ראייה שקדמני בזה הר"א נייגער באו"ג נ'.
 צד 54 שורה 33 ובס' ידאים החדש סי' הכ"ה דהניא בספרי כל זכורך
 להביא את הקטנים וכו'. והירושלמי דילן לא זכר הר"א. ובכלל מזכיר בספרו
 זה את הירושלמי סעס. ולא כן דרכו בשארי ספריו.

צד 55 שורה 37 פ"א ה"ב רב הונא אכל פשוט כל שבעה. בר' קושמ'
 ליתא זה. ואולי באור המאמר שרב הונא אכל כל שבעה בסך קמן בפשימי.
 ובבבלי חגיגה ד' ע"ב רב דונא כי סמי להאי קרא בכי זונחה שלכיס ואכלת
 שם עבר שרבו מצפו לאכול על שלחנו יתרחק ממנו וכו'.

צד 56 שורה 3 פ"א ה"ב כוית סן הסה כוית סן הנבילה וכעדשה וס
 השרץ. בהוספתא מקזאות פ"ה (הוצאה צוקערמאנדל שורה 7) כוית סן הנבילה
 וכעדשה סן השרץ ספק יש בהן כשיעור. ספק אין נו, ספיקו סמא, שכל דבר
 שעיקרו סן התורה ושיעורו סדברי סופרים ספיקא סמא. וע"ש בהנהגות הגר"א.
 ובירושלמי סנהדרין פ"א ה"ז ר' ועירא ר' יחנן בשם ר' אושעיא אינו חייב עד
 שיכפור בדבר שעיקרו סד"ה ופירושו סד"ס כגון הנבילה והשרץ שעיקרם סד"ת
 ופירושו סד"ס (כן הגי' בכהב אל רסאייל ד' ק"ל ולפינו משובש) וכו'.

צד 56 שורה 12 ובס' ידאים החדש סי' ש"ח ובספרי בפ' ראה הניא לא
 יראו פני ריקם ריקם סן הצדקה וזכ"א בש"א הראייה שהי כסף וכו'.

צד 56 שורה 26 פ"א ה'ג כך משיבין וכו'. בכבלי חניגה ו' ע"ב אלא עולות במועד וכו' חסורי מיחמרא והכי קתני וכו'. וכירושלמי כאן לא נזכר מזה. ונפלא מדוע לא נזכר בירושלמי כאן התוספתא חניגה פ"א שזכרה בשניים בכבלי ביצה י"ם ע"א אמר ר"ש בן אלעזר לא נחלקו ב"ש וכו' על עולות הבאות לעולם שלא יביא אלא מן החולין וכו' ועל מה נחלקו על חניגת יר"מ עצמו שבש"א מביא הכל מן החולין וכו'? — שם דבר שהוא בא חובה בא מן המעשר? בירושלמי פסחים פ"ו ה"ה ר"י בר אחא בשם שמואל ב"א זאת אומרת שהוא רשות אף היסר חובה דבר שהוא בא חובה בא מן המעשר?

צד 57 שורה 31 ובילקוט שמעוני ירמיה סי' רפ"ב בהרבה שניים.

צד 58 בסוף בעמוד ועי' בשו"ת חתם יאיר סי' קכ"ט.

צד 61 שורה 9 וכשו"ת חתם יאיר (סי' צ"ג, ר' צ"ב ע"ב) אין למדין הלכה מפי הגמרא וכו' וכן מפי המשנה וכתב רשב"א סי' של"ה שר"ל אם זה מ"ש במשנה הוא נגד כללים שביריגו וכו' ע"ש.

צד 61 שורה 30 פ"א ה"ח ר' אבא בר יעקב בשם ר' יוחנן. לי יש ראיות סוכיות ששם של ר' אבהו היה ר' אבא. וזהו אבא בר יעקב הוא ר' אבהו. וא"ל אברר זה במקום אחר. ומה שב' הגרונ' ו"ל במבוא הירושלמי נ"ח ע"ב שהיה ר' אבהו א' בירושל' ברכות פ"ה ה"א ר' אבהו בשם ר' אבהו דרשו וכו'. בילקוט ישעיה ר' תפ"א גורם ר' ירמיה בש"ר אבהו.

צד 62 שורה 24 ובפי' ר"ג גאון לברכות נ"ח ע"א כיון שאירע לו אותו המאורע המפורשת בחניגה וקצץ בנביעות נקרא אלישע אחר מפני שחזר לאחריו עכ"ל. ולפנינו בירושלמי אינו מבואר.

צד 63 שורה 16 ועי' בפי' ר"ג גאון בברכות נ"ח ע"א.

צד 65 שורה 22 ועי' בפי' ר"ג גאון בברכות הג"ל.

צד 64 שורה 6 ובילקוט איזב ר' התק"ו תחת שנאמר לפנינו: ר"א בשם בר סירה, כתוב שם: ר"א בשם ר' זרת אשר בגדול ממך אל הדרוש ברחוק ממך וכו'. צד 64 שורה 9 ובילקוט המכירי תהלים מזמור ל"א אות כ"ב בשניים. צד 65 שורה 31 ובילקוט שמעוני ישעיה ר' תקי"א ובילקוט המכירי ישעיה מ"ח י"ד ובההלים מזמור ק"כ אות כ' בשניים.

צד 68 שורה 6 וכן בבעל הטורים (תצא, כ"ב, כ"ב) רמז לאיש שהמית באשתו ומקלוהו עכ"ל. וגרס בגמ' כני' הרי"ף והראשונים הג"ל. ועי' בשו"ת זכרון יהודה להר"י בן הרא"ש סי' ס"ג וע"מ. ובכתב אל רסאייל צד פ'. וברדב"ו ה' סמרים פ"ב ה"ה.

צד 72 שורה 5 ובפי' רה"ג לכלים פכ"ה משנה ו' מקום שנקיי הדעת שותין. צד 72 שורה 17 פ"ג ה"ב במשנה הכלי מצרף וכו'. ביראים החרש סי' קמ"ח ולא אשכחן צירוף של אלא לגבי מעלות קדש בחניגה וכו' דתנן הסל מצרף וכו'.

צד 72 שורה 22 ובר"ש ידים פ"ג משנה ב' וכולה מהני' (ידיים) איירי לקדש כדקתני היה מטמאה את חבירתה דהיינו לקדש ולא לתרומה כדתנן בפרק חומר בקדש וכו' ובכל הספ"ים נמי כתוב שם לקדש (בקדש אבל לא בתרומה) וכו'. וברא"ש שם דבפרק חומר בקדש תנן הוד מטמא את חבירתה לקדש.

צד 76 שורה 26 פ"ג ה"ח תמן הנינן ספק משקין לממא ממא ולממא מהור. בהוספתא מהרות (הוצאת צוקערמאנדל וכן הוא בתוספתא עם הרי"ף) פרק ה' ספק משקין לממא ממא ולמהר (ולממא) מהור דברי ר' מאיר וכן היה ר' אלעזר אומר כדבריו (מ' מלות ליתא) ובבבלי פסחים פ"ז ע"א ונדרים י"ב

ע"א ספק משקין לממא ממא לממא אחרים מהור דברי ר"ם וכו'. ועי' בר"ש
 מהרות פ"ד משנה ט' הניא בתוספתא וכו'. וכר"ן נדרים שם איבא נוסחי
 דנרסי הכא דברי ר"ם וכו'.

צד 76 שורה 41 ובס' חק נתן ליורנו תקל"ז, ר' קל"ז ע"ד) מאריך בזה
 צד 75 שורה 12 ובפי' הרמב"ם בעוקצין פ"ג משנה ה' והירושלמי ביאר
 לנו כי חריע הוא הנקרא בערב אל קרמס. ובהג"ה בפי' הרא"ש שם: חריע
 קרמס והכי איהא בירושלמי (אינה) עכ"ל. ובאמת לפנינו בירושלמי ליתא כמו
 שהעיר בעל הנהגה הנ"ל.

צד 78 שורה 10 פ"א ה"א במשנה ואן עושין עוגיות וכו'. בשרשי ר"י בן
 ננאח (ענה) ואן עושין עוגיות לגננים והם החזירות העולות שאינם מרובעות וכו'.

צד 83 שורה 30 ויש לעיין בירושלמי סוטה פ"ח ה"ה מה ת"ל חרשה
 פרט למחזיר את גרושהו ובאורו שהמחזיר את גרושתו מהאירוסין אינו חוזר
 מעורכי המלחמה שאין לבו גם כה וכנ"ל. וכן בכבלי סוטה מ"ד ע"א מה ת"ל
 אשה חרשה מי שחרשה לו יצא מחזיר גרושתו שאין חרשה לו.

צד 84 שורה 3 ובירושלמי ע"ז פ"א ה"א (ד' חייניצא) תמן הנינן ר' יודה
 אומר אשה לא הסוך (תסוד) ספני שניבול (שניחול) הוא לה. ובדפוסים האחרונים
 בירושלמי: לא הסוד.

צד 84 שורה 7 לעווי מעתיק הירושלמי: ופשתה כנרים.

צד 86 שורה 21 פ"א ה"ו במשנה ומעילין וכו'. בספרו של ר' הנחום
 הירושלמי (בהוספות צד 22) ומעילין אותן במעגלה וכו'. ושם (צד 29)
 מעילין אוהו במעגלה וכו'.

צד 86 שורה 23 פ"א ה"ו ר"י בר נהראי וכו' רב חסדא אמר וכו'. כאן
 מפורש שר"י בר נהראי היה בן זמנו של רב חסדא. ובסדר הדורות (צד 221)
 לא זכר מזה. ושם כתוב (בדפוס קראקא שם"א. כי הסה"ד השתמש ביוחסין
 רק מרפוס קראקא) וההוס' כתבו אע"ג דר"י ב"ג היה תנא וכו' ולא היא
 דבירושלמי אמר שמע ר' יוסי בר נהוראי מה דקאמר ר' לעזר וכו'. וכוננת
 הסה"ד לירושלמי שבועות פ"ח ה"א ע"ש. ואולי ר' יוסי זה הוא בנו של ר' נהוראי
 בן שנייה הנזכר בירושלמי רה"ש פ"ב ה"א ע"ש באצו"ר צד 21.

צד 87 שורה 19 ובסב"ק סי' קצ"ה ואמרינן בירושלמי דאם המת מפורסם וכו'.
 צד 88 שורה 20 ובסב"ק סי' קצ"ה ומכאן יש נהנין שלא לעשות שהי חופות
 ביום אחד גם מביאין ראייה מן הירושלמי דמפיק מקרא שלא לערב שמחה בשמחה וכו'.

צד 89 שורה 3 ומכאן נראה ברור שהירושלמי לא ראה את הבבלי והבבלי
 לא ראה את הירושלמי. הירושלמי לא זכרה התוספתא שנוכרת בבבלי.
 והבבלי לא זכרה השקליא ומריא של ר' חנינה ור' מנא ושיפת ר' חנינה. ר'
 יסא בשם ר' יוחנן שנוכרו בהירושלמי כאן.

צד 89 שורה 19 פ"א ה"ח אמר ר"ח בר בא הכל מודין בסירוג וכו'.
 בבבלי מ"ק י' ע"א פליגי בה ר"ח בר אבא וכו' חד אמר מסרגין שתי וערב
 וכו'. ובירושלמי מפורש שהמ"ד הוא ר"ח בר בא. ובפי' רה"ג לכלים פכ"ד משנה
 ח' ששינונו כמועד (גם כאן קורא רה"ג למס' מ"ק: מועד) מסרגין את המטות
 רי"א אף מסתחין שתי וערב (ב' מלות אחרונות תמורתה הלא הא פלוגתא בזה).

צד 92 שורה 31 ובס' לקט יושר (צד 104) מי שמכר יינו כחה"ם וכו'

וצדדת להתיר אהיהא דירושלמי דפרקמטיא אכודא שריא כגון הנהו שירות
 וכתב דמשמע באשירי דפליגי ירושלמי דידיה אדדיה, סדקאמר משמע מהך
 ירושלמי אין נראה כלל דפליגי וכו' ע"ש.

צד 94 שורה 12 ובס' לקט ישר (צד 105) ואשר כתב (הראבי"ה)
 להתיר מההיא דשהי את קנודים' במועד וכו' ע"ש.

צד 100 שורה 7 וכמאירי לברכות י"ט ע"א ככ"ד מקומות מצינו במשנה
 שמנדין על כבוד הרב כלומר על מי שמזולזל בה"ח או שיקל בהוראתו וכו' ע"ש.
 צד 100 שורה 36 ובשו"ת רד"ך (בית כ"ב, ט"ז) ומייתי ההם ההיא
 דאלעזר בן חצר (הנד) וכו'.

צד 106 שורה 11 פ"ג ה"א רמכת אחתיה. במד"ה (35:) כשמהה אשהו.
 צד 108 שורה 22 צ"ל ובסמ"ג לאוון ע"ה כהוב בה"ג אנרות של רשות
 פיסקי דרשחהא וכו' אבל וכו'. ועי' בהערה ותקונים לחשובות הגאונים
 (זכרון לראשונים) צד 356 מהרב המו"ל.

צד 110 שורה 37 פ"ג ה"ה תמן לשעבר וכו'. כהוב' סו"ק י"ט ע"ב ר"ה
 תלהין ובירושלמי מקשה מן המשנה דאמר גלח ביום שלשים יצא ומשני תמן
 לשעבר הכא מהחילה וכו'.

לצד 114 שורה 12 פ"ג ה"ה אבל בשבת הראשונה וכו'. בבבלי סו"ק
 כ"ג ע"א בשנויים. ובשמחות פרק י' ג"כ בשנויים וגם מזבא ר' מאיר אומר
 בראשונה ובשניה אינו בא לביה"כ וכו'. ונחלת יעקב שם: ר' מאיר פליג אר'
 שמעון וכו' ומצאתי בירושלמי סו"ק סמ"ש כמה שכתבתי עכ"ל. ולפנינו בירושלמי
 סו"ק אין רמו. מדעת ר' מאיר.

שם פ"ג ה"ה בשלישית יושב במקומו. בארחות חיים (צד 580) ובכלבו ס'
 קי"ד ירושלמי שבה ג' חזור למקומו וי"א שבת רביעיה. וע"ש בהערות הרב המו"ל.
 שם פ"ג ה"ה רי"א אפשר לומר. בשבלי הלקט (שמחות ל"ז) אי אפשר לומר.
 שם רש"א אבל בשבת הראשונה הולך לבית הכנסת. בה' אבל לר"ץ א"ג
 (ג"ב) וכן נהגו מימות קדמונים לצאה לבית הכנסת להתפיל וסודע למנהגם וכו'
 ובירושלמי אשכחן דפליגי תנאי ור"ש אומר אבל בשבת ראשונה הולך לביה"כ
 ואינו יושב במקומו והוא שמיקל ככולן והלכה כמיקל וכו'. וברמב"ן בתורת האדם
 (ענין האבילות) משיג ע"ז ומסיים והרבר פשוט הוא דכיון דר"ש דברייהא
 והירושלמי הוו פליגי את"ק דנמרא דידן ובדידן לא הנינן לדר"ש כלל ליתא
 לר"ש וכו' עכ"ל. וכבר הערנו במקומות רבים שאי אפשר לדרות מטעם שלא
 נזכר בבבלי כי לא כל הברייתות היו בבבל. ונפלא הדבר מדוע לא סדר
 המסדר הירושלמי כאן הברייתא שזכר בדרך אנב בירושלמי מגילה פרק ד' ה"ד
 והא תני יצא להתנחם אבל לא לנחם? ובבבלי סו"ק כ"א ע"ב זכר הברייתא.
 וגם שארי הלכות באבל שזכרו בירושלמי מגילה הנ"ל לא נזכרו כאן.

שם פ"ג ה"ה הלכה כדברי כי שהוא מוסיף ימים. בתורת האדם להרמב"ן
 (ענין אבילות?) שהוא מוסיף הימים. ובארחות חיים הנ"ל וקאמר התם הלכה
 כדברי המוסיף ימים כלומר מי שאומר רביעית ר"ל שבוע ממש ומי שאמר שבת
 שלישית שבת ממש. ובהוס' סו"ק כ"ג ע"א ד"ה ר"י בירושלמי פוסק הלכה
 כדברי המוסיף בימים שבעה (ליתא) וראיתי כשהייתי קטן רבינו יצחק וקני שלא
 היה יושב במקומו עד שבוע רביעי, ולא ידעתי מעמו וכו'. ובתשובות מימוני
 השייכות לס' שופטים סי' כ' ועד מביא ראיה מירושלמי שפוסק הלכה כריב"ל

וכדברי

יזכרנו המוסף ימים וכו'. ושוב שמעתי מן החבר ר' שמואל בנו של הר' אלחנן שרבינו יצחק לא היה יושב במקומו עד שבת רביעית וכו'. (מיה מוכח שבעל התוס' במו"ק הנ"ל הוא החבר ר' שמואל הנ"ל).

שם פ"ג ה"ה הרי שבא ומצא אבל בהוך ביתו וכו'. בכבלי מו"ק כ"א ע"ב בשנויים. ובשמחות פ"ו ר"ש ב"א אומר מצאן שזשכין אפילו בזום השלישי מונה לעצמו וכו'. ובכה"ג (ד' ברלין 207) רש"א אפילו כא בזום השלישי וכו'. ובפ"י רבינו חננאל במו"ק כ"ב ע"א ירושלמי הרי שבא ומצא בתוך ביתו בשני ובשלישי מונה (משלים) עסקן וכו' רש"א אפילו בששי (ברביעי) משלים עסקן וכו'. ובהתוס' שם ד"ה דאתא ז"ל ירושלמי וכו' רש"א אפילו בו' משלים עסקן וכו' ובשבלי הלקם (שמחות י"ז) ירושלמי וכו' בשני ובג' מונה עסקן וכו' רש"א אפילו משה (בני) הרי"ח הנ"ל, והמניה בש"ס ויילנא לחנם הניה בפ"י ר"ח) מונה עסקן וכו'.

הוספות: לשקלים פ"ח ה"ד כמ' כתב אל רסאיל צד קל"ו דאמר ר"ש בר נחמני בשלשה מקומות דברו חכמים לשון הכאי וכו'. וע"ש בהערות. במו"ק פ"ג ה"ה א"ל ר"ם מכיון שאת גדול המשפחה. בק"ע ה"ג א"ל ר' מנא מכיון שיש גדול הבית וכו'. ולפי מה שהראיתי לעיל נוכחות שונות בזה ואין צריכין להגיה.

במו"ק פ"ג ה"ה הני אלו דברים שאכל אסור בהן כל ז' וכו'. בתוס' מו"ק כ"א ע"א ד"ה אלו ושאלת שלום לא חשיב וכו' הכנסת לא חשיב וכו'. ולא העירו שכירושלמי כאן נחשבו בהדיא. ויותר פלא שבאותו הרף נזכרו בתוס' ג' מקומות מירושלמי מו"ק פ"ג ה"ה שנמצאו לפנינו.

במו"ק פ"ג ה"ה מנין לאכל מן הזורה ז' ימים וכו'. ע"י מ"ש לעיל. ולא נזכר כאן בירושלמי מ"ש בירושלמי בתובות פ"א ה"א משה התקין שבעת ימי המשתה ושבעת ימי האכל וכו'?

במו"ק פ"ג ה"ה ז"ל וז"ל שותה ז'ן. לפלא שלא נזכר בירושלמי מו"ק ההלכה הזכרה בירושלמי כמה פרק ח' ה"ה שהיין קוסם מנחמין בו את האכל?

במו"ק פ"ג ה"ה הרביעיה היא השלישית. במנהגי מהרי"ל (ק"ו ע"ב) וכן איתא בפוסקים שלא ישב האכל במקומו המיוחד לו בבית הכנסת עד אחר ג' שבעות ונהגים העולם ד' שבעות ואמר דאיתא בירושלמי דהלכה כר' יודא דמחמיר וכו' עכ"ל. ולפנינו ליתא מפורש זה. וע"י לעיל צד 143.

במו"ק פ"ג ה"ה ג' ימים הראשונים וכו'. בשו"ע יו"ד שצ"מ מלאכתו נעשית ע"י אחרים בכתיהם (וליתא) ועבדיו עושין לו בעינעא בתוך ביתו (במקום אחר) וכו' אבל מראין לו פנים (מתו להראות לו פנים) וכו'. ובהגה"ה שם פ"י שמבקרין אוהו כל ימי אכלו והוא מהירושלמי עכ"ל.

במו"ק פ"ג ה"ה ואחתו הנשואה מתאכל ואונן. ר' מלול אלו לא היו בהירושלמי לפני כל הראשונים שנזכרו בהגהת טימוני ה' אבל פרק ב' הלכה א' אות א' וע"י מ"ש לעיל.

במו"ק פ"ג ה"ז ה"א שקורעין על הכינויין. בכתב אל רסאיל ד' פ"ז וד' קב"ח לא נזכר שמקור הרמב"ם שהקשו עליו הרבה מחכמי לוגיל מקורו מירושלמי כאן. במו"ק פ"ג ה"ח ע"י יב"ח אם היתה חבורת מצוה. בתוס' כתובות ד' ע"א ד"ה אבל דתנן במס' שמחות בהדיא על כל המתים וכו' ועל אכז ועל אמו אסור כל זב"ח אא"כ היה של מצוה אלמא שרי בכל משתה של מצוה.

גשלם ספרי זה בל"ה בחרש סיון תרע"ד במה ויילנא.